IACOBI ANTONII MARTAE PHILOSOPHI NEAPOLITANI

APOLOGIA,

De Immortalitate Animæ.

PRAEFATIO.

OMNEM creaturã ſenſibilem Deus armatam, & munitã creauit, alias veloci pedũ curſu, alias vnguibus, alias pennis, alias cornibus, hominem ſolùm ſic diſpoſuit, vt virtus illius ſit ipſe Deus, & in eo, quo inferiorẽ ipſum fecit, in ipſo fortiorem eſſe voluit in ſe, vt infirmitatis neceſſitate coactus ſemper neceſſe habeat dominũ ſuũ requirere, hinc magnus Dauid, Ego (inquit) dixi, vobis dij eſtis, & alibi, omnia ſubiecisti ſub pedibus eius: & D. Bernardus ſecum corde voluitans, hæc verba in quodam ſuo colloquio ſcripta reliquit: ò homo parùm ne tibi videtur hoc? cogita qualem te fecit Deus, nempe ſecundum corpus egregiam creaturam, ſecundum animam magis, imaginẽ creatoris inſignem, rationis participem, beatitudinis æternæ capacem: quòd ſi antiquiores illi cognouiſſent, qui materteram nobis eſſe naturam affirmabant, equidem illud non diſſentirent homo enim naturæ donum, munus animæ, rationis beneficium, excellentiam ſenſus, iudicium mentis, artis induſtriam, culturæ bonum, ſteriles, atq; inopes actus euertit, occupat, mergit; quod Auerroes etiam ex naturæ ſecreto tetigit primo Metaphiſices, dicens hominem poſſeſſionem non eſſe humanam, ſed excedere humanitatem. Firmianus hanc ob cauſam ſenſum, ac rationem homini tuiſſe tributam dicebat, vt appareret ipſum à Deo fuiſſe gratiatum, hinc Ouidius hominem ſanctius animal, mentiſq; capacius altæ, quod & Gregorius 8. libro moralium dicebat, hominẽ ad contemplandum creatorem ſuum conditum eſſe, ea de re corpori Animam largitus eſt. Quã cùm antiquiores illi, veritatem, & arcanum opificis vniuerſi, ac rectoris humani, ingenij quanuis perſpicaciſſimi, puris naturalibus percipi nõ poſſe eorum deliramenta oſtenderunt, quos antiquitas vt numina quędam ſuſpexit, & coluit: de qua diſputantes in primis hallucinati ſunt: nõ nulli enim immortales quidem animas eſſe dixerunt, nunquam tamen incepiſſe aſſerentes, ac numerum quendam ipſarum, ac in noua corpora migrationem poſuere; itaq; nunc in feras, quadrupedes, nunc in volatilia, nunc in piſces deiecerunt. In hoc Syrij Pherecidis, qui primus philoſophantium de animarum immortalitate diſſeruit, eiuſq; diſcipuli Pythagoræ vanitas fabulatur, cuius delirum acumen ſecutus eſt Plato: Empedocles animam demerſit in ſanguinem, Ariſtoxeus, ne à muſicorum diſciplina, quã profitebatur, diſcederet, harmoniam poſuit, ignem verò Citticus zeno ſtoicorum princeps, & Democriti concurſu fortuitò atomorum efficitur, Deſipit omnino Dicearcus nomen eſſe tantùm imprudenter affirmans. Quidam autem immortalem ponunt, ſed ipſam vnicam hominibus tribuentes, quo nil abſurdius; Quidam educunt illam de potentia materiæ, quam ſententiam vndiq; prophanam ſtolidum pecus, & caro inſipida oſcitans ille epicurus, euomuit; Euripides, qui poeticam ſectatus, ſcænicus Philoſophus cognominatus eſt, Animam humanam dixit eſſe Deũ; & Seneca, nil aliud eſt noſtra ratio, quàm pars diuini ſpiritus in corpus noſtrum immerſa, quod diligenter damnauit Diuus ille Auguſtinus, non aliter eſſe audiendos quàm hereticos, qui animã Deum eſſe aſſerant; nam ſi ſic eſſet, nec in melius, nec i peius labi poſſet. Qui omnes ex nubilo

erroris obducti, omnipotentis Dei munere ab
utuntur, & ſe degeneres motum prauitate effi-
ciunt, quos diuina gratia effinxit illuſtres, & iti
ter virtutis, quod luxu diffluentibus conſuetu
do peccandi (vt ſcribit Hieronymus) aſperum
efficit, & arduum penitus relinquentes, ad be-
ſtias deuoluuntur, & lutum; de quibus Prophe
ta ſic cecinit, homo cùm in honore eſſet, non in
tellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus,
& ſimilis factus eſt illis. Dicite quæſo, anima ſi
non eſſet æterna, bruta non ne eſſent nobis fæli
ciora? cùm ſaltem ipſa naturalia ſua deſideria
adimpleant, quæ nos æternitatis cauſa, ac beati
tudinis, corrigimus, quam, Deo concedente, ha
bebimus in alio ſeculo. Quod & D. Auguſt. in
ſoliloquijs cap. 5. & lib. de quantitate animæ
cap. 1. animæ patriam Deum eſſe aſſerebat. Igi
tur Anima chriſtiana euigila, & ſi qua ſit tibi vir
tus charitatis, quæ omnia ſuſtines, domini tui
imitare veſtigia: conſidera, quot milia martyrũ
tritam tibi fecerunt viam, tranſierunt virgines;
tranſierunt martyres, tranſierunt pueri, & puel
læ, ne timeas, quia docet te ille, qui eſt via, veri
tas, & vita; & quidam ſanctus dicebat, anima
mea egredere, quid times? ſeptuaginta annis
Chriſto ſeruiſti, & ad huc dubitas? & Scotus 4.
ſent. diſt. 44. dicebat verba noſtri redemptoris,
quòd duplici de cauſa venit in mundum, primò,
vt ſaluum faceret quod perierat; ſecundò, vt ve-
ritatem oſtenderet in lege domini, & naturæ;
Et natura quidem ipſa abhorret, nec poteſt pati,
vt nos veluti bruta mortem cum vita mutemus,
Imò Deus inuidus eſſet, ac malus, dediſſet enim
potentiam hanc cognoſcendi æternitatem, ap-
petendiq;, & tandem fruſtraremur, pati vtiq; nõ
poſſet. Vnde vas electionis, & magiſter eccleſiæ
Paulus, qui non vmbraculis iſtorum Philoſopho
rum, ſed in raptu ab iſtis ſenſibus in tertio cœlo
à ſumma veritate inſtitutus, audiuiſſe arcana, ver
ba quidem, quæ nõ licet homini loqui, ſeq; non
ab homine accepiſſe Euangelium, ſed per reuela
tionem Ieſu Chriſti gloriatur, his verbis monet
coloſſenſes, videte nequis vos decipiat per philo
ſophiam, & inanem fallaciam, ſecundum tradi-
tionem hominum, ſecundum elementa mundi,
& non ſecundum Chriſtum, quia in ipſo habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Pre
tereo breuitatis cauſa Theologorum præclaras
de animarum immortalitate ſententias, & Augu
ſtini in primis, qui chriſtiani dogmatis magnũ
eſt columen, & hereticæ prauitatis flagellum, &
valida ſecuris habetur. Prætereo Auerroem di-
centem animam manere poſt mortem, & finem
eius proſperitatis eſſe ſi primo motori iungatur.
Prætereo Auicennam dicentem cùm anima libe
rabitur à corpore, & ab eius accidentibus, tunc
agenti intelligentiæ coniungi poterit, in eaq; pul
chritudinem intelligibilem, & perennem dele-
ctationem inueniet, quam inquit Bernardus ſer
mone 38. ita hominibus ingenerauit, vt omnia

ſciamus; prætereo Galenum ſcribentem ſicut lu
men ſolis, quod eſt incorruptibile ſeparatur ab
aere, & omni oculorum intuitu ſine ſui corru
ptione, ſic & anima ſine ſui corruptione ſepara
tur à corpore; prætereo Platonem in phædone
dictitantem, animus purgatus hinc exiens habi-
tabit cum Deo, & alibi anima eſt immortalis, vt
arcuerit paſſiones, vel victa fuerit præmiabitur,
vel punietur poſt hanc vitam, & Ciceronem in
ſomnio Scipionis dicentem ſic habeto omnibus,
qui patriam ſeruauerint, iuuerint auxerint, cer
tum eſſe in cœlo diffinitũ locum, vbi beati loco
ſempiterno fruuntur; prætereo ſententiam Di-
dymi ad Alexandrum ſcribentis, nos nõ ſumus
huius mũdi incolæ, ſed aduenæ, nec ita in orbem
terrarum venimus, tanquã ĩ eo conſiſtere liberar,
ſed tranſire; properamus enim ad patrium larẽ
nullis delictorum ponderibus prægrauati, & Xe
nophontem, & alios innumerabiles, qui animã
eſſe immortalem aſſeruerunt, eſt enim omniũ,
qui ratione quoquo modo vti poſſunt de animo
rum immortalitate cõſenſus: Venio ad Ariſtote
lem, qui cùm vim quandam immortalem habe
re iudicaſſet, ipſam à Deo creari viſum fuit, pro-
pter hoc extrinſecus accedere. Cui, multi qui
hæreticam ſectati ſunt philoſophiam, quiq; ex vi
ribus ipſam caducam, & mortalem pronuntia-
bant, tribuere auſi ſunt. Fuit Alexãder aphrodi
ſeus, qui tãtæ fuit authoritatis, quòd dicabatur,
neminem philoſophum, niſi Alexandreum: hũc
ſecuti ſunt Caietanus, Pomponacius, & Simon
iſte Portius: ſed prima fronte quo nam modo
quæſo poteſt hoc in doctrina Ariſtotelis ſuſtine
ri? nonne & ipſe primo de anima 49. animæ im
mortalitatem omnes leges affirmare decreuit?
Vnde 2. de anima 34. omnia appetunt diuina eſ
ſe, & omnia illius gratia agunt, ex hoc, primo
Phy. 81. omnia appetunt aſſimilari perfectioni
diuinæ ſecundùm quod poſſunt, & hoc in cau-
ſa vt perpetuentur: pro hoc videndum 1. de ge-
nerat. animal. cap. 1. & Auer. 2. de anima 34.
ſolicitudo diuina, cùm non potuerit generabile,
& corruptibile facere permanere ſecundùm in-
diuiduum, miſerta fuit in dando ei virtutem vt
poſſit permanere ſecundùm ſpeciem, & 1. cœli
98. & 2. de generat. et cor. 59. ſed ad plenum
de ſolicitudine diuina, videas quæſo in 12. me-
taphyſ. 37. & 51. Nos igit. qui rectè philoſopha
mur, Ariſtotelemq; ſequimur, & quibus doctri
na eſt inſpirata diuinitus, animas rationales eſſe
immortales, & à ſummo Deo creatas, cõtra iſtos
philoſophos, & eorum rationes Apologiam hãc
noſtram dirigimus: Et ſciendum quòd non eſt
quæſtio de ſcienda veritate in hoc, quia nos om-
nes chriſtiani illam nouimus propter verba D.
Hieronymi, quæ accepit magiſter ſententiarum
diſt. 43. damnetur anathematis vinculo qui di-
xerit rationalem animam eſſe mortalem, & illã
minimè eſſe eductam à ſemine, ſicut de facto nõ
eſt. De hoc enim tum ex verbo, tum ex opere
Chriſti

Chriſti ſumus certi, ex verbo quidẽ vt Scotus aiebat 4. ſent. diſt. 43. inquit enim; ecce nolite timere, quia illi occidunt corpus, animam autẽ occidere nequeunt; ex opere, quia Chriſtus re ſurrexit à mortuis. Quare anima eſt inſignita Dei imagine, decorata ſimilitudine, deſponſata in fide, dotata in ſpiritu, redempta in ſanguine, deputata cũ angelis, rationis particeps, ac beatitudinis capax, quòd & iure conſului quoque animam eſſe præferendam cæteris rebus co dice de ſacroſancta eccleſia deteſtati ſunt, ſolùm igitur erit quæſtio delenda opinione Ariſtotelis. In qua hunc ordinem ſeruabo: primò agã quæſitum de creatione, in quo firmiter defendam Deũ creaſſe entia, & hoc etiam in eius doctrina: ſecundò Apologiam de immortalitate animæ propalabo: tertio contra Auerroem digrediar, qui diſſimulans falſus eſt animam immortalem omnibus hominibus eſſe vnicam.

QVÆSTIO DE CREATIONE.

INCOHANTEM tam grãde opus, & meritò nil grandius dici poſſit, Ariſt. enim 1. de partibus cap. 5. & 10. ethic. 9. de diuinis, ſi maximè eſt creatio, parum, aut nihil ſcimus: meritò totas meas vires polliceor in danda cauſa potiori, quæ ipſam defendat; Et ideo primùm pono talem concluſionem ¶ Creatio antiqua æterna non ſolum eſt poſſibilis, ſed neceſſaria apud Ariſtotelem, & veritatem ſenſatam. *Concluſio.* ¶ In hac concluſione primò dicam opiniones aliorum, & earum rationes, ſecundò veritatem ſenſatam, tertiò rationes in oppoſitum ſoluam, Quantùm ad primum,

OPINIO AVERROISTARVM.
Cap. I.

HENRICVS de Gandauo, Ioannes de Gandauo, Ioannes Bacchonitanus, Gregorius Arimin: qui omnes fatentur ſe eſſe Auerroiſtas, dicunt ad mentem Auer. & Ariſt. creationem æternã eſſe impoſſibilem, hanc opinionem primò habemus tenere Nos Theologi, nam ſi creatio æterna fuiſſet, fuiſſet illa, qua creauit angelos, cœlum empireum; materiam primam, motum, & tempus, ſed vt refert in prima parte quęſt. 45. art. vltimo omnia illa quatuor fuerunt facta in primo die de ſeptẽ diebus, in quibus Deus creauit opera ſua, ergo creatio omnis apud nos, non eſt, temporalia. nec poſſibilis eſt, non ſolùm non fuit, hoc ſolo priuatur Deus in facta non facta facere, & concedunt iſti, ſed ſi creatio æterna daretur, oportet fuiſſe factam ab æterno, ſed iſta non fuit facta apud eos, ergo impoſſibilis fieri.

Sectatores huius opinionis. ¶ Iſtam opinionẽ ſecuti ſunt quidam de ſecta ſaracenorum, vocati agani, vt refert Auer. 3. diſput. in ſol. 18. dub. Iſtam opinionem fuiſſe Ariſtotelis, vt d. Auer. in 3. diſput. & in prima ſol. eo. dub. tenuerunt ſequaces Platonis hac ratione. ¶ AEternum non habet creans, non habet agens, apud te Ariſt. mundus, & ea ſequa fuerunt æterna, non ergo fuerunt creata ab æterno, non ergo creatio æterna.

1. Ratio quam facit etiã Portius. ¶ Arguũt igitur maximè moderni, vt Baccho: vulgatum eſt proloquium antiquorum primo phy. 33. & 34. ex nihilo nihil fieri, per te iſta creatio ſi daretur, ex nihilo foret, ergo impoſſibilis.

2. Ratio. ¶ Secunda ratio, quam dicunt, iſta eſt, vulgatum eſt apud omnes ſapientes Ariſt. velle omnem generationem fieri ex aliquo, non ex nihilo, ergo &c. & non ſolum eſt vulgatum 30. ſed etiam d. Ar. 1. phy. à 66. vſq; ad finem ſemper probat in generatione in vniuerſali requiri ſubiectum aliquo modo ens. ſ. in potentia, & in texu 64. & 3. lib. 1. 4. 6. & 9. probauit inductione facta in omnibus, in omni motu vniuerſaliſſimo requiri ſubiectum quod ſit ens in potẽtia. & 1. de generat. 11. de intento dixit rationem propriam ſubiecti generationis non eſſe ens ſimpliciter. i. in actu, non eſſe non ens ſimpliciter. i. nec in actu, nec in potentia, ſed eſſe ens in potẽtia, aliquo modo ens 3. met. 22. & 12. met. 8. & 9. com. idem repetit, ſed creatio ſimpliciter ex nihilo actu, & potentia, ergo non ſolùm vulgatum eſſe impoſſibile, ſed probatũ ex dictis ſuis

3. Ratio quam facit etiam Portius. ¶ Amplius ſi creatio ex nihilo eſſet apud Ariſt. ratio facta in 8. phy. nulla eſſet, probatur, nam 8. phy. com. 5. ſumit ſi motus eſt factus vel agẽs vel ſubiectum prius tempore, aut ſunt facta ambo, aut æterna, ſi facta, ergo motus prior motu demonſtrato, Et iterum quæro de illo motu im mobile, aut factum, aut æternum, ſi factũ per motum priorem primo, & ſic motus ante motũ in infinitũ, ergo &c.

4. Ratio ¶ Preterea 5. met. 1. Auer. in principio commenti d. in toto illo libro intẽdit tradere præcognitiones ad ſubiecta inquirẽda in illo libro 5. pręcognitiones nominum, diſtinguere ſignificata nominum, vt ſignificet res, quas intẽdit in illo libro docere, & ibi met. cap. de cauſis diffiniens vt metaphiſicus in vniuerſali omnem cauſam agentem, tam rebus materialibus quàm immaterialibus, dicit quòd agens eſt vnde eſt principium motus, & quietis, ſed creatio tua quam ponis eſt per intellectionẽ 12.

met. 44. Auer. ergo id quod creat non ponitur ad agens, quia agens eſt vnde eſt principiũ motur: Confirmant rationem factam, ſi agens per creationem non includitur in agenti definito 5. met. debuit Ar. in metaphyſica ſaltẽ illud deſcribere, ſed non deſcripſit, ergo diminutus.

5.Ratio. ¶ Vltra ſi daretur creatio æterna per ſe, nõ niſi eorũ, quę ſunt æterna 4. ethic. 1. ęterna non habent cauſam agentẽ, niſi ſimilitudinarie & ſubdit de quatuor cauſis, nõ habent niſi finẽ, & formã, & ſubdit, & ſi eſt agens, non niſi inquantũ finis conſeruans, ergo æterna non habent agentẽ, non habent creantẽ, ergo &c.

6.Ratio. ¶ Præterea ſi eſſet iſta creatio æterna, eſſet effectus proprius Dei, 1. poſt. 95. ex effectu proprio cauſæ, poſſumus notificare eſſe ipſius cauſæ. ergo creatio poteſt eſſe mediũ ad demõſtrandũ eſſe Dei, ſed 12. met. 44. iſta creatio eſt intellectio ſuę ſubſtãtiæ ſine materia, ſine phantaſmate, mediũ metaphiſicũ 6. met. 2. quia ſine materia, ergo metaphiſicus habebit mediũ ad demonſtrandũ eſſe Dei, quod eſt cõtra Auer. 8. phy. 3. & 1. phy vltimo & 12. met. 5. & 6. vbi d. non eſſe aliud mediũ ad venandũ eſſe Dei, quam motum æternũ.

7.Ratio ¶ Preterea 12. met. 44. d. Auer. mundus intellectus, & omnia, quæ ſunt in mũdo, depẽdẽt à Deo, vt artes inferiores pẽdant ab arte, architecto, cũ materia addunt metaphyſici, & 1. ethic. primo artes inferiores pendẽt ab architecto, nõ vt effectiuè, vt ab agente concomitatiuè, & conſeruatiuè hoc modo cũ architecto: poteſt finem cõmunem omnibus inferioribus, artes inferiores inſtrumenta, & actiones earũ conſequuntur cõcomitantur, ſtatim illũ finẽ nõ efficiunt de nouo ab illo fine, ergo mundus intellectus, & quæ ſunt in mũdo, no pendent effectiuè à Deo, ſolũ conſequuntur, concomitantur eſſe ſuũ, ſicut ea quæ ſunt ad finem, cõcomitantur ipſum finem, & hæc eſt opinio eorũ, hic eſt modus dependẽtiæ, eorũ, mundi à Deo.

8.Ratio. quam facit Portius. ¶ Amplius Quod repugnat omni ſenſui non eſt ponendũ in philoſophia; ſed creãs ex nihilo repugnat omni ſenſui, nam 3. de ani. 6. omnis ſenſus fit in ſubiecto in organo, nõ ĩ nihilo, ergo nõ ponẽdũ creare, agere ex nihilo.

9.Ratio. ¶ Rurſus 3. de ani. 17. aſſimilauit Deum intellectui agenti, ergo ſi Deus eſſet agẽs, ageret vniuerſalia, ſicut intellectus agens no ageret ſingularia, mundum, & partes ſuas.

¶ Amplius ſi datur creatio æterna, ergo noua, 10. Ratio. quã Ar. negat, nõ dicitur noua, ergo nec æterna, cõſequẽtiã ꝓbãt ſi datur æterna, & nõ noua vel deficit ex parte mobilis, vel ex parte agentis nõ ex parte mobilis, quia vtraq; fit ex nihilo, & nullũ eſt mobile, nõ ex parte agentis, quia agẽs eſt illud, cui nil deficit, ſi nõ deficit, eſt æterna, ergo nec in noua, nõ repugnãt creare ab æterno, nec ergo de nouo.

¶ Præterea 12. met. 44. d. 11. Ratio. Auer. intelligẽtia nõ eſt agens vna aliã, vt volebat Auic. probo ex definitione agentis 12. met. 18. agens eſt extrahens effectum de potentia ad actũ, vbi ergo, nõ eſt potentia, ibi nõ agens 8. phy. 78. intelligentiæ ſunt ſeparatæ à materia, & ideo à potentia, vna ergo non poteſt eſſe effectus alterius vt ab agẽte: Ariſt. ibi reſpõdet obiectioni, quæ poſſet fieri cõtra ipsũ ex authoritate Platonis, qui dixit quòd creator creauit primo angelos manu ſua, deinde præcepit eis creare alia entia mortalia. Reſpondet Plato nõ velle hoc dicere, ſed aliud ſub verbis ſuis obſcurius. Pro quo ſciendũ quòd dicere aliquid ſub verbis obſcuris, ẽ dicere aliquid ſub enigmate, vel metaphora, vt dicit creator legũ diſcipulis interrogantibus cur metaphoricè iudes loquebatur, dixit, vt audientes no intelligãt. & eſt reſpõſum Platonis in epiſtola 2. ad Dioniſium, vbi d. non licere ſectatores philoſophiæ claris verbis loqui imò & d. ipſe in lib. Algazel. ad mentẽ Platonis tradere ea vulgaribus clara eſt tradere venenum, quia non intelligentes ea deſpiciunt, & ſpernunt, ex quo patet prima ratio Auerro. & Plat. ſ. nõ intelligere id quod apparet ex falſis, primo aſpectu d. aliud ſub verbis obſcuris metaphoricè, & enigmaticè. Dat duplicem reſponſionem Plato, nõ locutũ fuiſſe ad mentẽ ſuam, ſed ad mentem Moyſis in lege Iſrael in primo de generat. cap. 6 vbi dicit Deum primò creaſſe cœlum, id eſt naturam angelicam, terram. ſ. elementarẽ, deinde præcepiſſe angelis, vt per 7. dies crearent reliqua entia, & in 7 die ſcilicet ſabato requieſcere ab opere. Ex quibus clarè patet Auerro. voluiſſe Deum non creaſſe, vt primo aſpectu patet ex verbis Platonis.

OPINIO ALGAZELIS.
Cap. II.

1.Ratio. VLTRA prædictas rationes ſunt rationes Algazelis 1. diſput. ſol. 7. du. arguit hoc mõ, ſi Deus eſſet creans, & agens, non niſi æternũ, non niſi mundum, quod eſt impoſſibile: probat, quia ſi Deus creaſſet mundũ ab æterno, ergo infinitũ in actu, infert aliud, ergo vnũ infinitũ eſſet maius alio, quod eſt impoſſibile, nam quod diuiditur in maius, & minus per eorũ duplicationẽ ſiniri põt, ſingula probat hoc modo, Luna facit motũ ſuum in menſe, Sol in anno, Saturnus in pluribus annis ſupponit 2. ſi mũdus fuiſſet creatus ab æterno, ergo infiniti motus ſolares, & infiniti motus lunares darentur, ergo infinitũ, quod eſt primũ impoſſibile, ſed quid ſecũdũ, nam motus lunæ ſunt plures quã motus ſolis, & plures motus ſolis quàm ſaturni, & omnes infiniti per primũ ſumptũ; ergo vnum infinitũ maius alio,

probat

Probat cõſequentiá, nam quæ eſt proportio par
tis ad partes, eadem totius ad totú, ſed vnus mo
tus lunæ dicitur fieri in minori tẽpore quá mo
tus ſolis, & plures ſunt partes in anno quá mo-
tus ſolis, ergo ſic ſe debet habere in toto agre
gato, agregatú ex motibus lunæ infinitis maius
2. Ratio. agregato ex motibus ſolis infinitis. ¶ Arguit
iterú dub. 11. ſi creatio fuit æterna, fuit propter
aliquẽ finẽ, propter quẽ creauit ab æterno, &
non de nouo, aut nó, ſi nó, non eſt verum 2. de
gen. 56. & 9. met. 10 ab eodem inquantùm idẽ
non determinato principio diuerſo fine electo
per voluntatẽ nó prouenit aliquod, ergo neceſ
ſario, ſi creatio æterna, venit à Deo propter ali-
quẽ finem, erit principiú diuerſum ob quẽ crea
3. Ratio. uit ab æterno, & nó de nouo. ¶ Præterea ſi crea
uit ab æterno, non de nouo, nó propter aliud
niſi quia videtur impoſſibile ab æterno venire
effectú nouú, ſed hoc eſt neceſſariú, nó impoſſi
bile, ergo creationem nouá nó æterná dicimus:
poſitionẽ antecedẽtis probat ad ſenſum, ſortes
fit à Platone de nouo, & ille ab alio homine de
nouo, vel erit proceſſus in infinitú quod eſt im
poſſibile, vel veniendum aſt ad primam cauſam
æterná .ſ. Deú, ergo aliquis effectus nouus erit
4. Ratio. à cauſa prima ęterna. ¶ Vltra probo quòd ab
æterno poſſit prouenire nouú, nam motus cœli
cauſat iſta noua inferiora, vel inquantùm perma
nans, & æternú, & ſic habetur intentú, vel in
quátú ſucceſſiuú, & nouú, & ſic indiget alia cau
ſa priori, & tunc quærendú eſt de illa alia, & ſic
in infinitú, quod eſt impoſſibile, ergo ab æter-
no põt prouenire nouú, & ideo erit creatio noua
5. Ratio. & nó æterna. ¶ Præterea ſi Deus creans, & agẽs
ergo prius tempore re creata, & actu, probat cõ
ſequentiá 9. met. 13. agens prius tẽpore ſuo ef
fectu, ergo effectus non æternus, quia æternum
ſemper eſt ſimul cú ſua cauſa, quod eſt impoſſi
6. Ratio. bile. ¶ Rurſus ſi creatio æterna, ergo motus
æternus infinitus ante motú in infinitú vt dixi-
mus hoc eſt impoſſibile motum eſſe ante motú
in infinitú, ergo motus æternus cum creatione
æterna eſt impoſſibilis: conſequens impoſſibile
monſtrat ratione, & exemplo proportionali, ra-
tione 8. phy. omnes concedunt dari primú mo
tum nó habens priorem, ſed infinitú non habet
primú, ergo ſtante motu primo impoſſibile eſt
dari motú ante motú æternum, & infinitú. pro
bat à ſimili, vt 1. cœli 92. & ſupra in habẽte ma-
gnitudinẽ 1. cœli nó habẽte maiorem, impoſſi
bile eſt dari dimenſionẽ maiorẽ in infinitú, ſed
ſtandú eſt in illa, ita dato primo motu impoſſi-
bile eſt dari priorẽ in infinitú, ſed ſtandú eſt ad
primú finitú, non ad primú infinitú, nec æternú.
¶ Pręterea ſi agẽs creans, nó niſi extrahẽs rem *7 Ratio.*
creatá de potentia ad actum 9. met. 13. potentia
prior tẽpore ſuo actu, ergo agens creans prius
tẽpore creato, ergo nó ęterna, quia æternú nó
habet prius tẽpore. ¶ Arguit iterú in 3. diſput. *8. Ratio.*
in fol. 2. dub. 8 phy. 8 & 9 met. 2. omne agens
aut naturale, aut voluntariú, Deus creans nullo
horú modorú, ergo Deus creás nó eſt verú agẽs.
¶ Præterea in 3. diſput. in fol. 7. dub. ſumit vnú *9. Ratio.*
.ſ. innouatú contradicere ęterno, quod .n. no-
uom nó eſt æternú, nec è contra, ſumit ſecúdo
apud philoſophú, mundú, & entia quæ ſunt in
múdo, æterna omnia, licet diuerſo modo, quæ
dá numero, quædá ſpecie, quædá permanenter,
quædá ſucceſſiuè, ſumit 3. effectum agentis ne
ceſſario dici innouatum .i. quodlibet eſſe nouú
ab agente poſt eſſe agentis, aliter non eſſet effe-
ctus: tunc ſic, id quod eſt æternú, nó eſt innoua-
tum per primú ſumptú, ſi nó innouatú, nó effe-
ctus agentis per ſecundú, cui addit minorem, &
eſt 3. ſumptú, & quæ ſunt in múdo, omnia ſunt
æterna, ergo non poſſunt eſſe effectus alicuius,
nec Dei. ¶ Vltimo arguit dub. 8. ſi Deus agens *10. Ra-*
creans, vel eſſe tantú, vel priuationem tantum, *tio.*
vel vtrunq;, non priuationem, quia priuatio nó
eſt effectus agentis, vt dicimus non eſſe, & pri
uationem propter eandem rationẽ, effectus .n.
proprius agẽtis eſt eſſe nullo modo priuato, nec
ſolo, nec cú eſſe, ergo ſolú eſſe creauit, ſi ſolum
eſſe, ergo poteſt nó eſſe, ergo ex nó eſſe priori tẽ
pore eſt, ergo non ab æterno. Ex his ergo ratio
nibus clarum philoſophis reliquimus creationẽ
æternam non dari; Quæ quanti valeant, poſt de
terminationem noſtram perſpicuum erit.

DE TERMINATIO QVAESITI PONITVR. Cap. III.

Pro introductione veritatis huius ar
duæ, & perdifficilis quæſtionis eſt
ſciẽdum quòd Deus creat vel eſſe tã
tum, vel priuationẽ tãtú, vel vtrúq;
quod poteſt eſſe duobus modis, vel vnum ſepa-
ratum ab alio, eſſe poſt priuationem, vel vnum
coniunctum cú alio eſſe cum priuatione, quod
etiá duobus modis põt conſiderari, vel vtrunq;
per ſe effici à Deo, vel vnú per ſe .ſ. eſſe; priuatio
nẽ verò per accidens. Quo ſtante pono iſtas cõ
1. Con- cluſiones. ¶ Deus creás agẽs nó fecit priuatio-
cluſio. nẽ ſolá, probatur ex definitione agẽtis 12. met.
143. & 18 & 9. met 13. patet inductione ſenſata
agẽs eſt quod facit ſibi ſimile in actu, effectus er
go ſuus proprius eſt actus, eſſe ſibi ſimile, no pri
uatio ſimile in actu, nó in potẽtia, & priuatione,
quòd ſit propriú ſibi ꝓbatur, 2 phy. 91. & 1. top.
4. definitio rei datur per finẽ, & propriú finẽ, ſed
in definitione agẽtis eſt effectus ſimilis in actu
ſibi, ergo effectus ſui proprius eſt actus eſſe, nó
priuatio. ¶ Ponitur 2. concluſio, non creauit eſ *2. Con-*
ſe ſolùm ſine creatione omnino. Pro quo nota *cluſio.*
In com.

in com, 5. 3. de ani. in ſolutione 3. quæſt. & 3. de ani. 9. & 10. ſolus Deus eſt ſimplex actus ſine potentia, reliqua habent potentiã vel ſenſibilẽ vt generabilia, vel ĩtelligibilẽ vt mathematica, vel ad vbi vt corpora cœleſtia 12. met. 10. vel in tellectuales. Nota 2. vt dictum eſt, & dicemus ratio propria agentis eſt actus, patientis eſt effectus, eſt potentia, ex quo ſequitur quòd eſt ſimplex actus, ſimplex eſſe ſine potentia, ſine priuatione aliqua, ſolũ agens eſſe nullomodo effectũ iſto modo eſt Deus ſolũ primũ agens, nõ habẽs agentem prius, quia ſimplex actus, ſimplex eſſe ſina potentia, qua ſolũ patiens, & effectus, quia pura potentia ſine materia 7. met. 8. reliqua media inter hæc, inquantũ participantia eſſe diuinum, agentia ſunt, inquantũ potentia materiam participant, effectus, & paſſibilia, ideo d. 12 met. t 8. omnia ſunt actu in primo motore, & in potẽtia in prima materia, ex quibus probatur, ergò Deus creans, quicquid creauit fecit, nõ creauit eſſe actũ ſimpliciter ſine potẽtia, & priuatione: probatur per ſumptum, quid ſimpliciter ens, & actus ſine potentia, priuatione, eſt agens primũ ſolum, non indiget alio agente per ſe, tale creatũ indiget agente, non ergo actus, eſſe ſolum ſine priuatione, & potẽtia, effectus ergo Dei creãtis, & agentis, non ſolũ eſſe, non ſolũ priuatio,

3. *Concluſio.* ſed mixtum ex vtroq;. ¶ Tertia concluſio: non eſt eſſe, & priuatio, vt ſunt inconiuncta, & ſeparata. i. eſſe poſt non eſſe, probatur 5. phy. 7. talis effectus eſſe agẽtis per generationem generalẽ de nouo, non æternum, & effectus dei æternus, non ergo poteſt eſſe cum eſſe poſt priuationẽ: ergo nullo trium modorum. ¶ Sequitur quarta

4. *Concluſio.* concluſio vera, effectus creãtis agentis æterni eſt eſſe, iunctũ, ſeparatũ à priuatione per ſe, tamẽ eſſe per accidens cum priuatione per accidens. Iſta cõcluſio probatur, tunc propriè effectus producit, cùm iuxta eſſe proprium, iuxta eſſe melius ſui producitur, & ideo d. 2. de gen. 59. Deus ſẽper fecit, & facit de rebus quod melius eſt, ſed declaratum ſupra omnia entia eſſe principium eorum non eſt actus eſſe ſolùm ſine priuatione, & potentia, quia hoc ſolùm Deo conuenit, vt dictum eſt, ſed eſt cum priuatione, potentia aliquo modo ſupradicto, nunquam ſeparatum ad inuicem, ſequitur ergo quòd Deus creans, agẽs entia ab æterno propriè, iuxta naturam eorum non creauit eſſe ſolùm, nec priuationem ſolùm, ſed ambo ſimul iuncta, modo dicto, & vt declarem quæ ſit iſta priuatio, quam ſimul cum eſſe rerum creauit Deus, ſcias, quod d. Au. nomine clarior, & d. eſt eſſe perfectibile rerum, intelligit quod ſupra diximus nos ſcilicet eſſe principium illarum rerum, quod non abſoluitur à priuatione, à potentia, defectu, à perfectiſſimo eſſe ipſius dei, cui nulla potentia, nulla priuatio, nullus defectus perfectionis vlterioris adeſt. Remanent duo fundamenta in probando concluſionem, quæ habent duas partes: primam quod Deus eſt agens creans mundum, & quæ ſunt in mundo ſiue corporea, ſiue incorporea fuerint, ſecundã, quòd ab æterno, creatione æterna fuit creans, & agens, vt dixi authoritate, & ratione, primo cœli 20. Auer. ibi. ponit vnam diſtinctionem, quod ingenerabile eſt duplex, vno modo ſimpliciter, vniuerſaliter, à nullo agente, nullo modo; ſecundo ingenerabile in tempore terminato nouo, & aliquo modo ſicut fuit definitũ 5. phy. primo genitũ factũ eſt non ens, aliquo modo ens, quo ſtante d. primo illud, quod vulgatũ eſt de Ariſtotele de opinione ſua, cœlum ingenitũ eſſe, non factũ, non eſt verum ſimpliciter. i. vniuerſaliter, nullo modo . i. à nullo agente, ſed eſt verum ſecundo modo . i. non genitum, factum de nouo in tẽpore, & aliquo mõ, ex quibus verbis patet primo apud ipſum opinionem Ariſt: eſſe cœlum eſſe ingenitum, non factum, ſolũ factione noua, non æterna. In eodem loco dicit opinionẽ antiquorum, qui dicebant cœlum eſſe primam cauſam ſ. deũ, Amplius non diſcedentes ab opinione Ariſt. in hoc, nam Ar. dicit cœlum creatum à prima cauſa. ſ. Deo, antiqui verò dicebant eſſe primã cauſam increatã, non factã ab aliquo priori: differunt ſecundo: etenim Ariſt. non d. ſimpliciter ingenitũ. i. à nullo agente, ſed ingenitũ de nouo in aliqua parte tẽporis, antiqui verò dicẽbãt ingenitũ ſimpliciter omni modo, quia dicebãt eſſe primã cauſam agentẽ, non habentẽ priorẽ, ex quibus etiã verbis patet apud Ariſt. cœlũ nõ eſſe primã cauſam agentẽ, ſed habere agẽs prius à quo fuit factũ, & creatũ, probatur ex dicto at. in illo textu cũ. n. ꝓponat Ari. cœlũ ingenitũ, non proponit ſimpliciter ingenitũ, ſed cũ conditiona. ſ. ingenitũ ab aliquo de nouo prima materia, & in tẽpore, quòd d. Auer. eſt verũ Ariſt. n. ibi ſolũ probat cœlũ ingenitũ, non tantũ ex materia, ex cõtrario, generatione noua, vt mõſtrat ratio ſua ibi in textu, quòd ſi Ar. vellet eſſe ingenitum ſimpliciter. i. à nullo agente omnino ingenitũ etiã generatio æterna inſufficiens foret At. non improbando ſecundũ modũ: Cũ ergo nõ improbaſſet, ſignũ eſt tanquã verum ſupponere. ſ. ab æterno genitũ, factũ creatũ à Deo fuiſſe: probat ratione Auer. inſolubili, & ſupponit ex 2. phy. 29 & 5. met. cap. de cauſis, agentẽ cauſam differre ſpecie, ratione à tribus cauſis; quo ſtante arguit hoc modo, cœlũ; mundus, omnia entia in eo, præter deũ ſunt effectus cauſæ agentis, aut agens eſt diſtinctũ ratione à tribus modis cauſatũ, aut nõ: ſi ſic, habetur intentũ, ſ. quòd habuerũt verũ agens, verum creans diſtinctum ratione à tribus modis cauſarum; ſi non ſunt effectus agentis, ergo ſunt primum agens, prima cauſa in agendo, quòd eſt impoſſibile, & nemo dicet 12. met. 3. & 6. vnum primum agens, Deus ſolus, & eſt authoritas Auerro. 2. cap. de ſubſtantia orbis, vbi dicit primum cœlum indigere non ſolum prima forma, & intelli-

Intelligentia, à qua habent motum proprium, figuram propriam, quantitatem propriam, ordinem proprium, in eſſe, & opere conuenientiam, & differentiam ad alios cœlos; iſta enim eſt forma, intelligentia propria cœli 2. cœli 59. qualiter differunt, & conueniunt orbes inter ſe, taliter intelligentiæ ipſæ; ſed indiget eclia intelligentia extrinſeca, quæ non ſit forma, & natura propria ei. ſed extrinſeca, quæ ſit agens, conſeruans eſſe ſuum æternum, & motum æternum, & eſt Deus, primus motor, vt ibi, & 12. met. 41. & 2. cœli. 71. vt. d. 8. phy. 52. at. ipſe etiam in 3. diſp. in ſol. dub. 9. permanentia æterna in eſſe, & motu proprio effectiuè non habere niſi à Deo, ſine quo, neq; perpetuo eſſet in eſſe, neq; in omni motu, ex quibus patet dependere à Deo effectiuè non formaliter cœlum, & reliqua entia: Et ſi dices, primo cœli 20. cœli carent materia, ergo natura ſua ſunt æterni: Reſpondebo tibi, vt dicit Auer. ibi. & 2. cap. de ſubſtantia orbis, æternum duplex, formaliter, & effectiuè: Pro quo ſcias primo cœli 20. & 1. phy. 82. primum principium formale generationis, & corruptionis eſt materia, nam dicimus formaliter propriè generabile, quod habet materiam, non formaliter generabile quod caret ea: quo ſtante reſpondet Auer. entia æterna, vt cœli, & intelligentiæ quia carent materia formaliter ſua natura ſunt æternæ, non tamen effectiuè, quia indigent agente non ſolùm eſſe, & motus æterni, ſed indigent conſeruante vtrunq;, vt dixi: habent enim eſſe defectibile, & potentiale omnia entia, præter Deum: à quo niſi continuò agerentur, conſeruarentur, deficerent in eſſe, & opere. Et in eodem 2. cap. de ſub. orb. ſubdit, cœlum non habere ſolùm virtutem mouendi, id eſt cauſandi motum per agentem, & conſeruantem ſuum eſſe, & opus: ex quo clarè patet contra modernos, cùm exponunt dicta Auer. habere agens quò ad motum, non quò ad eſſe, cùm clarè dicat non ſolùm egere, cauſare motum ſecundùm eſſe: ibi met Auer. probat vtrunq; dictum, non ſolùm cauſare motum, ſed eſſe: pro quo oportet ſcire 2. phy. & 5. met. cap. de cauſis agens eſt vnde principium motus ad finem, ſicut finis, cuius gratia ſunt cætera, & agens agit: Nota 2. poſt. 30. & 32. cùm vnum ponitur in definitione alterius, infert neceſſariò alterum, & è contra, & ſi poſterius infert prius eſt demóſtratio quia 1. poſt. 95 ſi prius infert poſterius eſt demonſtratio cauſę, Nota 3. agens eſt prius ſine id eſt effectu. 9. met. 13. effectus eſt poſterior in eſſe, ipſo agente, ex quo inferimus vnũ, quòd finis eſt ſignum neceſſarium, neceſſariò inferens eſſe agentis, id eſt ſignum demonſtratio quia à poſteriori ad prius: vbi ergo finis neceſſariò, ibi agens neceſſario, quod dat finem neceſſario rei, eſt agẽs neceſſario ipſius rei, probatur ex ſumptis, 1. poſt. 95. poſterius proprium, neceſſarium ſignificat neceſſario demonſtratione quia eſſe prioris per ſecundum ſumptũ ſed finis ponitur in definitione agentis, & è contra, per ſe, neceſſario inſequitur agens, & è contra, & eſt poſterius eo, ergo eſt ſignum neceſſariò ſequens ipſum agens demonſtratione quia, vt dictum. Nota vltimo, vt d. Auer loco dicto, ſicut finis effectus proprius agẽtis, & infert agẽs ita motus effectus proprius motoris, & infert motorem, proprium rei ſignificat neceſſariò demonſtratione quia, ita finis proprius rei infert, ſignificat neceſſario eſſe agentis, id eſt quod dat motum propriũ, eſt motor proprius, ita quod dat finem proprium rei eſt agens proprium rei, ſed Deus dat finem proprium cunctis rebus ſiue corporeis, ſiue incorporeis. 12. met. 44. propter quẽ habent, & operantur cuncta, vt n. d. 1. phy. 81. optimum eſt, cui conantur multa aſſimilari, ergo eſt agens proprium omnium rerum, ſiue corporeæ, ſiue incorporeæ ſint: ibi met ſubdit agẽs eſſe duplex vt diximus ſupra ex 4. phy. 117. & 1. cœli 206. quoddam prius tempore ſuo effectu. 9. met. 17. iſtum modum agentis. d. conuenire iſtis, quæ ſunt in ſphera huius mũdi inferioris, quoddam non prius tempore ſuo effectu, ſed natura, ſeu in eſſe, vt cœlum primum præcedit omnes iſtas res inferiores etiam tempore ipſum, & agens ipſum cœlũ ſcilicet Deus præceſſit ipſũ cœlum: ex quo infert limitando concluſionem ſuam: Deus eſt agens omnis ſcilicet cœlum, & quæ infra cœlum ſunt, non primo modo prioritate temporis, præcedendo effectus, vt iſta inferiora agentia, ſed ſecundo modo, ſolum natura, & ſecundum eſſe, ſubdit propter ignorantiã huius diuiſionis prædictæ, de agente aliquos fuiſſe deceptos, & crediſſe Ariſt. velle ſolum eſſe cauſam mouentem cœlum, non agentẽ ſui eſſe, quod d. eſſe multum abſurdum, quod ſit contra rationem: probat, & ſumit vnum ex 8. phy. 33. & 3. cœli 28. agens ſimul dat formam, & conſequentia formam ſcilicet motum proprium, vbi proprium, & reliqua accidentia propria, cauſa eſt, quia 1. top. 4. principia ſunt inſeparabilia, in exiſtentia ſimul generante, & corrumpente, 2. phy. 3. & 5. à forma propria venit eſſe proprium, & opus proprium, ergo eſt vera maior, agens motum proprium rei, eſt agens eſſe propriũ rei, ſed cauſa agens ſempiternum motum in cœlo, & in iſtis inferioribus aliquando motum, aliquando quietem, fuit, & eſt primus motor, & Deus 8. phy 52. ergo agens, creans eſſe proprium omnium entium eſt deus, non ſolum mouens, vt iſti dicebant. Et in 3. diſp. in ſol. dub. 1. clarè dicit deum eſſe agens mundum non eſſe notum de ſe, ſed demonſtrabile quæſitum, modò quod demõſtratur verum eſt, & neceſſarium, ergo deum eſſe agens mundum, neceſſarium, & verũ eſt apud ipſum. Et ibi met dubio 2. & 3. ſumit ex 9. met. 10. & 8. phy. 8. agens eſſe duplex apud iſta inferiora, vnum naturale, quod facit vnam actionem tantum de contrarijs, alterum voluntariũ, quod poteſt habere de duobus cõtrarijs alterum eorũ:

qua

qua diuiſione ſumpta, ſcilicet deum eſſe agenté mundum, neq; primo, nec ſecundo modo, ſed tertio dicendo infra, & ſuperius dicto: probatur non eſſe naturale agens, quia naturale agit ſine ſcientia, deus agit cũ ſcientia, & voluntate: probatur non eſſe voluntarium, nam agens voluntarium in his inferioribus agit propter melius, quod ſibi deficit, deus neq; melius habet, neq; ſibi deficit aliud: ſecundo agens voluntarium in his inferioribus agit duo oppoſita, deus verò ſemper vnum, quod melius eſt: tertio illud agit cũ paſſione, alteratione facta à meliori obiecto extrinſeco, deus inalterabilis, impaſſibilis omnimodo, differt ab vtriſq;, nam cum omnes modi agant neceſſario, neceſſitate ordinata à fine, pro vt ſupra dictum differẽti modo neceſſitatis agẽs vniuerſale, agit neceſſario à ſuo principio intrinſeco, nam 2. phy. 3. natura eſt principium intrinſecum neceſſarium operationis eius in quo eſt, & Deus agit per voluntatem, & liberè, hoc modo agens per voluntatem in his inferioribus agit neceſſitatum ab obiecto exiſtenti tanquam meliori electo, Deus verò agit neceſſario à volũtate, neceſſitate à nullo extrinſeco, ſed ſola ſua bonitate. i. ſua eſſentia optima, & meliori omnibus, ex quibus omnibus patet apud ipſum, Deũ eſſe verum agens mundum, differenti modo ab agente naturali, & voluntario iſtorum inferiorũ. Et dubio 2. dicebat Algazel, vt dicunt moderni noſtri temporis mundum fuiſſe à Deo conſecutiuè, ſicut vmbra corpus conſequitur, lux ſolem, non effectiuè, & eſt modus quẽ moderni dicunt; Contra iſtos arguit Auer. hoc modo, quia ſi hoc eſſet verum, Deus non eſſet verum agens, ſed largo modo agens: corpus enim non agit verè vmbrã, patet ergo ad mentem ſuam pro falſo habere, mundum eſſe à Deo conſecutiuè, non effectiuè vt à verò agente: probatur vtrunq;, primo primum: effectus diuerſus in eſſe ab ipſo agente ſeparabilis ab eo, vt patet inductione in omnibus, vmbra non poteſt ſeparari à corpore, vmbra ergo non eſt verus effectus corporis, vt ab agente vero: probatur ſecundum quòd mundus ſit à Deo, vt ab agente vero, & ſumit vnum, quod eſt fundamentum omnium rationum, ſcilicet rationem primam definitionem agentis veri eſſe extrahere actum de potentia, vt dicit iterum definiendo agens apud Ariſt. 12. met. 18. Quæres 2. phy. 19. & 5. met. cap. de cauſis, agens diffinitur, vnde principium motus, ergo iſta definitio ſua apud Ariſt. non illa. Reſpondet Ariſt. 9. met. 2. cum d. actum, & potentiam in plus ſe habere, quàm ſecundum motum, quia in ſequitur ens in quantum ens, non ens cum motu naturale tantũ 6. met. 2. ex quo patet ſolutio Ariſt. 2. phy. 19. & 5. met. ſupponens ab illu loco, diffinit agens naturale ſolum, quod eſt cum motu, non agens per ſe in vniuerſali, quod inſequitur ens in quantum in ens: Auer. verò hic definit, non hoc agens, ſed vt ſequitur ens, in quantum ens pertinens ad metaphiſicum. Quòd ſit hæc definitio veri agentis, probatur ex dicto Ariſt. & ratione 7. met. 23. & 12. met. 13. & 18. omne quod fit, fit de potentia ad actum à ſimili in ſpecie, ideſt in actu per quod fit: intendit effectum à quo fit, intendit agentem, agens ergo eſt quod exiſtens in actu ſpecifico facit effectum non exiſtentem in actu, ſed in potentia exire in actũ ſpecificũ, ex quo infertur aliud ſcilicet rationem propriam agentis eſſe actum, dicitur à quo fit ſimile in ſpecie, ideſt in actu eſſe rationem, effectũ eſſe in potentia, dicit enim quod fit, ideſt effectum non exire in actum, ergo in potentia vt exiſtat, & fiat, idem d. 3. phy. 17. & 9. met. 2. rationem agentis eſſe actum, rationẽ effectus, & paſſi eſſe potentiam. Nota 2. ex 3. de ani. 9. & 10. & 5. com. ſol. 3. queſt. ſolũ actum eſſe deum reliqua habere ſimul potentiam, vel ſenſibilem, vt materialia, vel intelligibilem, vt mathematica, vel ad vbi, vt corpora cœleſtia 12. met. 10. vel intelligibilem, vt intelligentiæ, ex quo ſequitur, vnum ſolum agens Deum eſſe, quia ſolũ habet rationem agẽdi ſcilicet actum, & reliqua omnia habent rationem effectus, quia habent potentiam, quæ eſt ratio propria effectus, Ex quo arguit Auer. hoc modo, illud eſt verum agens neceſſarium, quod eſt actus reſpectu omnium: exẽplo monſtrat, genus generaliſſimum dicimus, quando ſimpliciter profertur, quia omnium genus, nullis ſpeciebus eſt, de omnibus prædicatur, & nulli ſubiectum eſt, quod ergo eſt actus omnium, nullo modo potentia, agens verum ſẽper omnium eſt, ſed Deus eſt actus reſpectu mũdi, & eorum quæ ſunt in mundo, dico omnium, non conſecutiuè ſicut vmbra corpus, probatur Iterum alia ratione ſumpta ex 1. poſt. 15 & 2. met. 4. cauſa vt ſit tale, eſt magis talis, vt ignis eſt cauſa agens, vt ſint calida ligna, ergo magis calidus, 8 phy 52. Deus eſt cauſa agens, vt quædam ſint mouentia, agentia ſemper cœli, & intelligentiæ, quædam aliquando ſic, aliquando nõ, vt iſta inferiora, ergo Deus verius, & magis agẽs eſt: probatur tertio, quod facit totũ magis agens eſt, quàm illud quod facit aliquod tale 12. met. 18. creans facit totum indiuiduum, creat animã, & corpus, vt inferius latius probabimus, ante mũdum enim nihil erat, agentia inferiora ſolũ potentiam mutant ad actum, materiam ad formã, ergo Deus agens, creans verius perfectius his inferioribus. Vltimo non ſolum agens, & conſeruans perfectius agente ſolùm, vt ſumptũ Deus, non ſolum communicauit agendo, ſed continuè conſeruat perfectius, ergo verius agens, vt conuenit. In fine dub. 4. in dubio 6. dicebat Algazel, vt dicunt moderni, Deum eſſe agentem mũdum, & quæ ſunt in mundo vera effectiuè, ſed quia eſſe mundi, dependet ab eo ſubſtentare, per ficit per eſſe ſuum. Reſpondet Auer. non eſſe mentem philoſophorum iſtam, nam iſto modo ſolum eſſet forma, & finis, non agens verè 2. de

ani.

ani. 24. & 2. phy. 3. forma eſt quæ ſubſtetatur, perficitur in eſſe rei propriè, vt anima, ex quo habetur clarè contra modarnos, non ſolùm eſſe formam & finem, vt ipſi dicunt. ſed eſſe verum agens diſtinctum à ratione formæ, quam infra dicit eſſe extrahere actum de potentia: In dubio 8. dicit mundum poſſe conſiderari quò ad motum; & quo ad eſſe limitationibus ſupra dictis, ab æterno non in tempore ex nihilo, nõ ex aliquo, non ex potentia, & priuatione præcedente tempore eſſe, ſed quæ ſimul cum actu, vt ſupra diximus. probat etiam ratione ſupra facta primo cœli 20. mundus, & quæ ſunt in mundo, aut per ſe entia ſunt: per ſe, ideſt ſine agente, aut non; ſi per ſe ſine agente, ergo primũ agens eſt nõ Deus, quod eſt impoſſibile, ſi non per ſe, ſed ab alio, ergo habuerunt agentem non niſi Deum, vt diximus ſupra. Et dub. 8. dicit quòd eſt verum agẽs, tam æternorum, quam non æternorum, & declarans modum effectus eius dicit non agere in eis ſolam priuationem, quia 12. met. 13. & 18. effectus agentis eſt facere ſimilem actu ſpecificum, non priuationem, ſecundo non cauſat actum ſolum, quia vt diximus actus ſolus, & primum agens nullo modo effectus, & ipſe Deus agit 4. in eis eſſa, & priuationem, non priuationem præcedẽtem tempore, ſeparatam ab actu, quia illud eſt nouum 5. phy. 7. non æternum, ſed creauit, fecit actum eorum ſimul ſumptum cum priuatione, & per priuationem intendit vt diximus eſſe potentiale defectibile, quod in omnibus entibus præter Deũ, qui facit illi a propriè habet rem propriam ratio agentis. Dub. 10. clarè dicit Deum eſſe verum agentem mundi, & eorum, quæ ſunt in mundo, & remouet obiectionem, quam quis diceret 12. met. 16. & 2. poſter. cap. de cauſis, agens prior tempore ſuo effectu, ſi Deus agens mundum, ergo prior tempore, ergo non ab æterno creauit: Reſpondeo hoc valere in agente inferiori, quod agit de nouo, & in tempore, falſificari verò in agente ſine tempore, & æterno, vt diximus ſupra, & ſubdit Auer. Plato poſuit Deum agentem mundum, ſed non poſuit mundum æternum, ſed nouum ea cauſa, quia æternum non poteſt habere agens: Ariſtot. verò meus poſuit eſſe æternum, & habere agens, quia non impoſſibile eſt effectum æternum habere agentem æternum, & ideo dicit diſcipulos Platonis increpaſſe Ariſtotel. volentem æternum habere agentem, quòd tamen dicit eſſe verum, & poſſibile, & probat duplici ratione, vna ſumpta ex 8. phyſic. 35. & 3. cœli 28. agens opus proprium agit verum proprium quia primo topic. 4. inſeparabilia ſimul generantur, & corrumpuntur 4. met. 3. & 2. phyſic. 3. & 2. de ani. 2. eſt eadem forma actus primus, & ſecundus, ſed 8. phyſic. 52. Deus eſt agens motum æternum in mouentibus ſemper, & aliquando ſic, aliquando non ergo Deus fuit ſimul creans & agens verum: probatur ſecundo pro quo ſcias ſecundo de anima 7. & 8. metaphy. 15. eadem res forma eſt, & eſt vna à forma, à qua habetur eſſe, & vnitas rei. Nota 2. ex ſeptimo metaphy. 60. compoſitum eſſentiale, dicit formam additam partibus, differens ab eis, a qua partes ſunt, & vnum ſunt. Nota tertio, ex ſecundo cœli 42. totus mundus eſt totum eſſentiale, ſicut animal ab vna anima mundi, ſcilicet Deo, vt dicit Them. primo de anima, cap. 87. & 4. metaphy. 5. partes totius eſſentialis habent rationem, & definitionem à forma totius, cùm remouetur à toto, nec nomen, nec diffinitionem partis habet: ſic manus ſeparata à toto; non niſi manus mortua, ſicut cùm eſt in toto manus eſt, & dicitur, quo ſtante arguo, illud, quod eſt agens vnitatem in re agit eſſe rei, quia vt dictum à forma res eſt: & vna eſt, agens ergo vnitatem in re agit eſſe rei, & formam, ſed Deus eſt agens vnitatem mundi, ergo Deus eſt agens eſſe ipſius mundi, & partium mundi, & quæ ſunt in mundo, quæ non ſunt nec dare partes, niſi cum ſint in toto. Dices ex dubio 11. dicitur Deum eſſe primum agens æquiuocè dictum cùm his inferioribus: exponatis æquiuocè, ideſt analogicè, & meritò; nam 4. metaphy. 2. & 7. diſput. ſol. 7. dubij quicquid commune primo, & ſecundario: cauſæ, & cauſato, eſt commune analogum, ſed Deus eſt primum agens, & cauſa, vt aliqua inferiora ſint agentia, agens ergo de ipſo, & inferioribus analogicè dicitur: ſi quæras ab Auerro. quare dicitur analogicè? Reſpondet pro quo ſcias 7. metaphy. 2. & primo elench. cap. proprio ſimpliciter abſolutè tale eſt, quod habet triplicem vniuerſalitatem, omni loco, omni tempore tale: & ſecundùm quid tale eſt, quod aliqua conditione oppoſita eſt tale, ſicut loco dicto, & ſubſtantia ſimpliciter ens eſt vniuerſaliter reſpectu omnium, accidens verò ſecundùm quid, quia cum aliqua conditione eſt ens, ideſt aliquod ens, inquantùm ineſt ſubſtantiæ: quo ſtante patet dictum Auerro. Deus eſt agens ſimpliciter vniuerſaliter reſpectu omnium, ſine conditione aliqua particulari, & iſta inferiora ſunt agentia ſecundum quid, ſcilicet cum aliqua conditione particulari reſpectu alicuius agentis, non reſpectu omnium, non in loco, nec tempore, de iſto loquebatur Ariſt. 7. metaphy. 23. & 12. metaphy. 11. & 18. cum dicit agens non habere niſi ſimile in actu ſpecifico ſibi, non ſimpliciter, eſſe ens determinatum effectum particularem, & particulare agens eſt, patet ratio horum ex ſupradictis, actus eſt ratio propria agentis, ſicuti eſt actus, ita eſt agens, ſed Deus ſimpliciter eſt actus reſpectu omnium, ergo eſt agens reſpectu omniũ, & iſta inferiora ſunt in actu reſpectu ſimiliũ in ſpetie, & particulariũ, nõ

reſpectu omnium, quia omnia ſunt in potentia aliquo modo, vt dictum reſpectu actua ſimilis, non ergo ſunt ſimpliciter agētia, ſed aliquo modo, reſpectu ſimilium in ſpatie: probatur quòd ſit agens Deus, alia ratione: 2. de anima 7. à formates eſt, & vna eſt 1. poſt. 11. & 2. poſt. 18. & 8. met. 12. & primo de partibus cap. 1. & 7. met. 60. in eſſentiali compoſito forma ſua eſt addita omnibus, altara ab eis, quæ 7. met. 35. totum, & partes in toto ſunt, colliguntunt in vnum per colligantiam, ergo intelligit eſſa partium, vt ſunt ligatæ, & vnæ in vna forma totali: quo ſtante arguo ſic, quod agit colligantiá partium, agit vnitatem earum, & quod agit vnitatem, agit formam totius, qua ſunt ligatæ, & vnitæ, & quod agit formam agit eſſe, & eſt verum agens, ſed Deus agit, creauit colligantiam partium mundi, & vnitatem earum, in qua, in vnú ſunt ligatæ, ergo creauit formam, & eſſe mundi, ergo Deus eſt verum agens mundi, & partium ſuarum, & eorum quæ ſunt in mundo: minorem probo ratione, & exemplo, Illa per ſe vnitas partium mundi, aut per ſe ſola eſt talis ſine alio, aut per aliud: ſi per aliud, tunc quæro de illo alio, & quia 3. phy. & 2. met. non datur proceſſus in infinitum, deueniendum eſt deniq; ad aliquod vnum per ſe, non per aliud: ſed cauſa per ſe, propria vnitatis, & colligantiæ aliorum eſt Deus 2. met. 4. per ſe ens vnum verum, vnus ſolus Deus eſt, & vt dicit Plato eſt quòd dicit primum vnum per ſe ſolùm eſſe ſcilicet Deum ergo &c. In deſtructionibus dubio 15. datur ratio philoſophorum ad probandum hoc ex effectu ſenſato ad viſum: videmus agentia inferiora habere effectus ſnos, vel per ſe agentia ſunt, vel non: ſi non, ſed per aliud, tunc quærimus de illo alio, & quia non eſt proceſſus in infinitum, deueniēdum eſt ad aliquod, vt venit Ariſt. 8. phy. 52. per ſe agens, à nullo patiens à nullo effectus nec per ſe, nec per accidens, nec ab altero attributiuè, & vt d. in t. 53. cauſa vt hæc ſint agentia ab æterno, ſcilicet intelligentiæ hæc, quod eſt aliquando ſic, aliquando non, & non vt inferiora, & dubio 18. clariſſimè intulit philoſophos negare corpora cœleſtia, & reliqua entia in mundo, & mundum ingenerabilia hoc modo, ſcilicet generatio noua ex re ſcilicet ex ſubiecto primo phy. 63. à re 1. phy. 42. vſq; ad 47. in tempore, & priuatione præcedente eſſe tempore 5. phy. 7. non tamen negare generationem, creationem eorum æternam non in tempore ante tempus, non ex re, ex nihilo, non ex contrario, ſed priuatione, & negatione ſimpliciter; Probatur alia ratione, & ſummo, ex 1. phy. 81. finem eundem ſubiecto cum forma eſſe, maximè in ſeparatis à materia, in quibus 3. de ani. 15. operatio, quę eſt finis rei, eſt idem cum ſubſtantia: quo ſtante arguo ſic, agens finem, agit formam, & eſſe rei, & eſt verú agens: ſed Deus, vt probatum ſupra, facit finē, entia, ob quem omnia entia ſunt, & operantur, ergo neceſſario fecit formam, & eſſe rei: ergo eſt verum agens. Ex dictis ergo patet non ſolú contra noſtros lectores modernos, quorum aliquando fuimus auditores: Deum eſſe verú agēs mundi, & omnium, quæ ſunt in múdo, ſed etiá patent rationes Ariſtotelis, Auerrois, & noſtræ, quibus hoc probatur: Quod pateat ex dictis Ariſtotelis, probemus ex ipſo Ariſtotele hoc eſſe verum: nam quod facit generationem rei, facit rem, patet inductione ſenſata in animalibus, quod enim facit generationem hominis, facit hominem verè, nam 2. phy. 14. generatio dicitur natura, quia eſt via ad naturá, ſed 2. de genera. 56. & 59. & 12. met. 33. Deus eſt agens per motum æternum, vel ab æterno fecit generare ſolum inferiorum æternitatis, ſequitur ex hoc concluſio habens duplicem partem, prima, quòd fuerit faciens eſſe eorum, quia faciens generationem, facit eſſe, ſecunda, quod agens fuerit ab æterno, quia agens generationem ab æterno, agens etiam ab æterno, & æternum eſſe eſt, ſequitur tertia pars, quòd ſit creans ens ex nihilo, quia, vt diximus, ante mundi generationem æternam nihil erat, ſi ergo agens æternum, ex nihilo neceſſario: (vęh vobis modernis quia impletis buccam veſtram, ex nihilo nihil fit: videtis oppoſitum?) Eſt alia ratio 1. cœli 100. & d. ab eſſe ſuo ſemper exiſtente, & æternum communicatum fuiſſe eſſe, & viuere omnibus entibus, his clarius, his verò obſcurius: ſi quæres motum, & tempus; Reſpondet motu æterno, & ab æterno: ſi quæris cauſam quare communicauit eſſe: nota 5. & 3. poli. & 8. ethic. 7. Rex differt à tyranno, quia rex intendit vtilitatem ſubditorum, tyrānus verò propriam vtilitatem, dat cauſam Ariſt. tunc enim rex verè eſt cùm habet omnia habenda ſibi ſufficienter, ac nullo altero indiget ex quo infert intentum: ſi ergo rex operatur non propter melius ſibi, quia ſufficiens bonum, nullo indigēs acquiſibili, ſi ergo operatur, vt cómunicet bonum ſuum alteri. ſ. ſubdito, non vt acquirat ſibi. Ita in propoſito arguo de Deo, vt 12. met. probatur optimú ſibi ſufficientiſſimú eſt, nullo indigēs bono alterius, ſi ergo operatur, vt agit, non ad acquiſitioné ſibi boni, quia nil deficit, ſed vt ſuú communicet alteri, arguo ſic, Deus vt d. Ar. cómunicauit eſſe ſuum motu æterno ab æterno, ſub alio ergo genere cauſarum, non vt materia, quia nefas eſt dicere ſimpliciter actum, & materiam, cōmunicauit non vt forma, vt ſibi dicút, formæ. n. licet communicent eſſe ſuum compoſito, non tamen ipſa faciens motum, ſed mediante motu facto ab alio, & d. Ariſt. Deus cōmunicauit eſſe mediante motu ſuo, quem ipſa facit: non vt finis: finis. n. communicatus rei, vt finis motus factus per motum, non faciens motum. Deus verò communicauit eſſe factione motus, quem ipſe fecit, ergo neceſſario non niſi

vt agens

vt agens. Probo ex definitione agentis 2. phy. 29. à ſimili in naturalibus agens vnde principiū motus, quòd ſit cōmunicaut effectui eſſe ab agente, ſed Deus eſt à cuius eſſe, ſemper exiſtentē, mediāte motu æterno, ab ipſo initiato communicauit eſſe effectibus omnibus in mundo, ergo neceſſario ſub ratione agentis. Et 12. met. à textu 30. vſq; ad 35. arguit Ariſt. motus æternus eſt, ergo veniendum eſt ad aliquid, quod ſimpliciter actus ſine potentia aliqua, probat conſequentiā; ſi .n. haberet potentiam, poſſet non moueri, poſſet non eſſe motus, non foret æternus, ergo neceſſario ſi motus æternus, datur ſimpliciter actus à quo eſt æternus, & eſt Deus: quo ſtante arguo ſic ſimpliciter actus ſimpliciter agens, quia actus eſt ratio agēdi, vt diximus, Deus ergo ſimpliciter agens, & omniū, & ſubdit ibi ſimpliciter loquendo iſtum actū præcedere omnem potentiā: quo ſtante arguo ſic: ante omnē potentiam Deus ſimpliciter actus, ergo ſimpliciter agens, ergo creans ex nihilo, probatur, quia ante potentiam, ante mundū nihil erat 9. met. 2. d. actum, & potentiam poſſe inueniri ſine motu, quo ſtante arguo ſic: ibi met. dicit actus ratio propria agentis, potentia effectus, ergo agens ſine motu: quæro quid eſt illud, non poteſt eſſe niſi Deus, vt d. Auer. 12. met. 44. cum d. creaſſe omnia entia ſola intellectione ſui ipſius ſine motu. Ex quo ſequitur, quòd talis efficiētia Dei ſine motu ſit æterna, & ex nihilo, & ideo datur creatio: probo ſic, ſolus motus eſt in ſubiecto, & ex ſubiecto, & in tempore, qui ergo agit ſine motu, vt Deus, vt probatum, agit ſine ſubiecto, & ex nihilo, & non in tempore. Quare apud Philoſophos, & maximè peripateticos datur iſta creatio.

ANIMAM CREARI.
Cap. IIII.

VISO quomodo apud Philoſophos noſtros peripateticos neceſſario dabatur ipſa creatio, vt propoſitum ſequar meum ſcopum quomodo anima producta fuerit, vt nanciſcamur ipſius creationem, id rationibus quibuſdam philoſophicis quoque probare intendo: Hic enim tantum vt philoſophus loquor, & primo intendo probare quòd anima ſit ſpiritualis, tali pacto (& ne authorem defraudemus) eſt argumentum Alexandri de Aleſ. in 2. ſent. videmus enim quædam corpora, quæ non nutriuntur, nec augmētantur, nec generantur, nec mouentur, niſi motu violentiſsimo vt lapides, quædam quæ nutriuntur, & augmentantur, vt plantæ, quædam verò quæ vltra hæc, mouentur, & ſentiunt vt animalia, & quædam quæ agunt ratione. ſi ergo harum operationum eſſet corporeitas principium, & cauſa, tunc in omnibus corporibus inuenirētur, ſed hoc falſum eſt, ergo illud, à quo proueniūt illę operationes, nō erit corpus, ſed anima, quæ ſpiritualis ſubſtātia eſt. Amplius videmus actiones, in quibus conueniunt vegetabilia, & animalia, & homines, nutrire, ſcilicet, & generare, & videmus actiones communes hominibus, & brutis, in quibus non cōmunicant vegetabilia, vt ſentire, & imaginari, & videmus alias quæ ſunt proprię hominibus, vt ratiocinari, & intelligere, & inter bonum, & malum, verum, & falſum diſcurrere, & huiuſmodi, ergo erit in vegetabilibus principium generationis, quod quidē eſt anima vegetatiua, in brutis principiū mouendi, & ſtandi, quod eſt anima ſenſitiua, in hominibus verò principium ratiocinandi, & intelligendi, quod eſt anima intellectiua, iſtæ ergo operationes non poſſunt eſſe à corporea, & ſubſtantia materiali in hominibus, ergo ab immateriali, & ſpirituali, quæ eſt anima, ergo eſt ſpiritualis. Sed ille philoſophorum antiquiſſimus, qui ſuas opiniones in hæreſi fundauit, & eſt modernus, animam intellectiuam ſicut vegetatiua, & ſenſitiua, ex potentia materiæ, mediante ſemine eſſe productam, taliter vult probare. Cūm vnum, & idem ſit agēs, cuius actio ad materiam, & ad formam terminatur, oportet ergo quòd ipſa anima intellectiua, quæ forma humani corporis eſt, ſicut corpus traducetur, ſed corpus per ſeminis virtutem ducitur, ergo etiā anima quòd ſi nō fieret, non vnum ſimpliciter fieret, ſed ex materia, & forma vnū fit, ergo anima mediante ſemine ducitur. Inſuper ſi anima à Deo crearetur, ſequeretur ipſum Deum eſſe cooperatorem adulterorum cauſam, cum ex adulteris pueri generatur, illicito quidem concubitu, in quo anima intellectiua reperitur, ſed hoc dicere inconueniens eſt abſurdū, ergo anima à Deo non eſt creata. Amplius omne ducens materiam in tranſmutationem per ſubſtātiam, neceſſe eſt quod coniungatur illi, quod tranſmutationem recipit, ſed forma ſubſtantialis eſt tranſmutans materiā ſecundum ſubſtantiam, ergo neceſſe eſt quod coniuncta ſit illi, ergo non eſt à foris veniens. Sed potius virtute informatiua parentum: maior probatur ex Ariſt. 7. phy. & 1. de gener. & cor. vbi vult quòd inter agens, & patiens non detur medium, ſed trāſmutans eſt agens, & quod tranſmutatur eſt patiens, ergo inter tranſmutans, & quod trāſmutatur non eſt mediū, quia tunc agentia actio à tali medio poſſet impediri, & minor de ſe nota eſt, ſi generationis modus inquiratur, quia cùm generatio, quę ſubſtātialis trāſmutatio eſt, aliud non ſit, niſi ſubſtantialis formæ introductio ſuper materiam, ergo cum forma ſit agens, &

materia patiens, & non datur medium, ergo ne
ceſſe eſt tale agens in materia, ſine medio con-
iungi, ergo anima ipſa, cùm ſubſtantialis forma
ſit in generatione corporis, mediante ſemine
ducitur, & non à Deo creata. Vltimo omne
quod mouet, & operatur ad hoc vt aliquid fiat,
& quieſcit illo operato, & facto, includit illud
operatione illa, vt finem, ſed ſemen in operatio
ne animatorum mouet, & operatur ad hoc vt d n
catur anima in organicum corpus, ac ipſo fa-
cto quieſcit, ergo eſt cauſa efficiens generatio-
nis animatorum ſecundùm formam, quam in
homina rationalem formam vocamus, minor
probatur ex 2. de generat. ani. vbi d. ſemen ef
ficere illud in ſanguina, ſicut coagulum in lac-
te, ſed coagulum ſe habet vt agens, lac quidem
vt materia, ergo ſemen eſt agens, & ſanguis mẽ
ſtrualis materia, ergo anima à ſemine, vt ab agẽ
te eſt producta: Sed hanc hereticam opinionẽ
cum Ariſtotele taliter reijcio, nulla enim vir-
tus actiua vltra ſuum genus agere poteſt, cùm er
go anima intellectiua operationẽ ſuper omnia
corpora eleuatam habeat (vt inferius prolixius
probabitur) quam intelligere vocamus, nullo
corporali organo affixam eſſe, corporeum ge-
nus excedat, ergo nulla corporalis virtus animã
intellectiuam excedere poteſt, minor probatur
ex libro de anima, cùm intelligere ſit propria
ipſius animæ operatio ab omni corporali orga
no ſeparata, cùm ergo omnis actio virtutis, quæ
in ſemine eſt, non niſi per aliquam corpoream
virtutem, eo quòd informatiua, virtus median-
te triplici calore, ſcilicet cœli, ignis, & animæ,
ergo anima intellectiua in eſſe, ſeminis virtute
non producitur. Quòd autẽ producta ſit à Deo
per creationem ita probatur, finis enim debet eius
principio reſpondere, ſed finis animæ rationa-
lis, ac vltima eius perfectio eſt vt totum ordinẽ
creaturæ tranſcendat per cognitionem, & amo-
rem, ac ad primum principium, quod eſt Deus,
pertingat, vt infra latius dicemus, ergo ab ipſo
æterno Deo habet immediatè originis princi-
pium, ergo per creationem, quia vt ſupra ipſe
concurrit vt agens creans, Secundo arguo ſic, &
ſuppono vt ſupra, quod proprium Dei opus ſit
create, ſecundùm enim ordinem agentium eſt
ordo actionum, nam nobilioris agentis, nobi-
lior eſt actio, eò quòd ipſa nullam actionẽ prio-
rem ſupponat, imò omnes aliæ ipſam ſuppo-
nunt, ergo ipſum ſolius Dei eſt, qui eſt primum
agens, vt latius ſupra, tunc arguo ſic illud, cuius
ſubſtantia non eſt ſuum eſſe, ſui eſſe authorem
habet, hoc enim notum eſt, cum omne quod
eſt ab alio neceſſe eſt eſſe, niſi ipſe ſit ſuum eſſe,
ſed anima humana non eſt ſuum eſſe, cùm ſo-
lius Dei ſit, ergo anima habet cauſam ſui eſſe
actiuam: quo ſtante, quod eſſe per ſe habet, per
ſe etiam agit, & ita quod habet eſſe ab alio, non
per ſe ſit, ſed ab alio facto, vt in naturalibus vi-
demus, ſed anima intellectiua, vltra alias ſub-
ſtantiales formas habet, quia eſt in ſuo eſſe ſub
ſiſtens, ac ſuum eſſe proprium corpori commu
nicat, ergo præter aliarũ formarũ modũ, quæ
per accidens fiunt compoſitis, factis anima per
ſe habet ſuum fieri, ſed, vt dictum, anima non
habet materiam pro ſui parte, ideo non poteſt
fieri ex aliquo ſicut ex materia, ergo eſt facta p
creationem: cùm igitur creatio ſit opus pro-
prium Dei, vt dictum igitur &c. Et confirma-
tur, quia omne, quod eſt, habet ſuum eſſe eſſen
di ab vniuerſali cauſa, ergo nihil poteſt eſſe ab
eo non creatum, niſi ipſe, ſic nil aliud eſt anima
lis cauſa eſſendi, niſi Deus; ergo creatio nulli
alio conuenire poteſt, ergo &c. Amplius ſi ani-
ma non eſſet à foris veniens, tunc aut eſſet ex
anima, aut ex carne, impoſſibile eſt eſſe ex car-
ne, quia ex corpore non niſi corpus, & anima
non eſt corpus 2. de anima 26. ergo eſſet ex ani
ma, quod non poteſt eſſe, nam aut ex tota, aut
ex parte fieret: non ex parte cùm ſimplex ſit, ſi
ex tota, ergo cùm aliquis generaret aliquem, ſi
daret ei totam animam ſuam ipſe deficeret vi-
uere quod eſt falſum, ergo &c. ¶ Dices contra, *Argumẽtum Portij.*
& eſt argumentum Portij, quod ſyrati ſunt qui-
dam ſui diſcipuli: iſta poſſibilitas, qua anima
poteſt creari, vbi fundatur, non in Deo, quia
in Deo eſt potentia ad producendum aliquod,
ergo in nihilo eſt potentia. vel in Deo ſunt potẽ
tia actiua, & paſſiua ſimul. Reſpondeo vt Scotus
2. ſent. quòd fundatur in eſſe cognitio ipſius
Dei, vel ſi noſtram quæris reſponſionem, vide
in principio ſuperioris capitis, vbi diximus quod
Deus creat eſſe, & priuationem, & eſſe potentia
le ſimul. Tunc ad rationes quæ probabant ani-
mam fuiſſe productam de potentia materiæ re-
ſpondeamus ad primam, dico quòd in homi-
nis generatione, corpus eſt quod mediante ſemi
ne ducitur, & per virtutem formatiuam organi
zatur, & diſponitur, omneſq; aliæ formæ, præ
ter rationalem animam è ſemine ducuntur, ſed
rationalis ſolùm à Deo creatur, & tunc dico ad
argumentum primum illud eſſe intelligendũ,
ſi illa diuerſa agentia ad inuicem non ſint ordi
nata, ipſis tamen ad inuicem ordinatis, vnus ef
fectus ducitur. Iam enim clare patet, quod in
omni generatione duæ cauſæ, ſcilicet primaria,
& ſecundaria inueniuntur, & ſecunda in virtu-
te primæ agit, prima autem vehementius agit,
vt ait Proclus in ſua prima propoſitione libri
de cauſis dico ergo, quòd cùm omnis cauſa na
turalis ad Deum comparetur, ſicut inſtrumen-
tum ad principale agens, ac ſicut cauſa ſecunda
ad primam, ita talia agentia inuicem ordinata,
non prohibent vnum effectum producere, Itaq;
ingenito aliquod producitur actione naturæ, ali
quod per alterius cauſæ actionem, hominis er-
go corpus eſt quod formatur ſimul virtute Dei
tanquam principalis agentis, & virtute ſeminis
vt agentis ſecundi, ipſe tamen Deus omnipo-
tens ſua actione animam producit, quam virtus
ſeminis

ſeminis producere non poteſt, ſed eam diſponũt non ergo impediunt talia agentia ſic ordinata quòd vnum ſimpliciter faciant: Ad ſecundum dicimus aliud eſſe opus naturæ, aliud voluntatis, cum adulteris malum eſt, vt puta concubitus, eo quòd eorum voluntas eſt mala, opus verò naturæ eſt corporis formatio, & infuſio animæ, quam Deus operatur, quod opus naturale eſt: Deum autem operationi naturæ cooperari, vltimam perfectionem inducendo non eſt incõueniens cùm adiuuet ad opus naturæ, & non ad opus voluntatis, quod malum eſt, adiuuat. n. naturæ ad operandum, eo quòd totius naturæ motor eſt: Ad tertium dico, quòd concludit de anima vegetatiua, & ſenſitiua, quæ habent eſſe fundatum in corpore, & ducuntur de potentia materiæ, ita quòd non excedunt eſſe materiale, & in tali tranſmutatione oportet quòd traſmutans coniugatur cum eo, quod tranſmutationẽ recipit, & in his concludit, ſed ſecus eſt de anima rationali, quæ totum materiæ eſſe excedit, nec poteſt talis anima mediante aliquo corporeo duci, ſed ſufficit materiam eſſe diſpoſitam à virtute formatiua agentis, ideſt generantis pro introductione talis formæ immediatè à Deo creatæ, & ad probationem maioris dicimus, quòd intelligitur de agente, & patiente naturali, in quibus opus eſt, vt communicent in materia, & quòd agens tangat patiens, ſed ſecus eſt de anima rationali: Ad vltimum dicitur, quod ſemen in animatorum operatione mouet, & diſponit, vt ducatur anima in corpore, aliter anima vegetatiua, & ſenſitiua, aliter anima intellectiua, quare illæ ducuntur de potentia materiæ per virtutem formatiuam, iſta verò introducitur ab extrinſeco, ideſt à Deo, diſpoſito tamen, & organizato corpore ab ipſa virtute, cùm ipſa excedat omne genus materiæ, quando ergo cõcluditur quòd eſt cauſa efficiens animatorum ſecundùm formam, dico quòd in anima intellectiua eſt cauſa diſponens pro introductione, & hoc voluit Ariſt. 2. de gen. ani. quod ſola illa eſt quæ ingreditur ab extrinſeco: Si quis autem ſcire vellet virtus quæ in hominis eſt ſemine, propter quid eſt? Reſponderi poteſt, duplici de cauſa: prima, non niſi, vt formatiua, ac organorum generatiua: ſecunda ad organorum factorum ſalutem, vt deperditi fiat reſtauratio: prima per virtutem generatiuam trahitur, ſecunda per nutritiuam completur: quòd ſit ita vide Ariſt. libro de ſomno, & vigil. & libro de animal. primo in generatione formantur membra ſuperiora, vt cor, & poſtea inferiora, & propter hoc in primis ſex menſibus magnus eſt fluxus nutrimenti in ſuperiora attracti per virtutem formatiuam quæ eſt in ſemine, & hoc de prima cauſa intelligit: de ſecunda verò intellexit, quando in 2. de anima retulit, quod nil alitur, niſi quod habet vitam, & animam, quare patet quæ ſunt illæ formæ, aut vt melius dicam animæ (quia obtinent vicem materiæ reſpectu animæ rationalis 12. met.) quę educuntur de potẽtia materię, & quæ non. Quare hęc peruerſiſſima opinio, iniquiſſimaq; ſententia nil veritatis obtinet, quæ in eorum intellectibus in maxima imbecillitate, ac profundiſſimo errore verſabatur; ac vidiſtis quomodo anima à Deo creatur, quam rem diffuſius proſpicies, quando conſiderabis alias rationes in cap. de immortalitate animæ.

SOLVVNTVR RATIONES PRIMI CAPITIS.

Cap. V.

CONSEQVENS eſt pro cognitione veritatis rationes ſoluere, quæ in oppoſitum aliquid conabantur oſtendere 7. ethic. cap. 4. & primam rationem ſoluit ad formã Auer. 3. diſput. deſtr. ſol. 18. dub. Pro ſolutione verò eſt notandum, quod generatio duplex, quædam ſimpliciter, quædam ſecundum quid; Et 1. elench. cap. proprio duplex ſimpliciter affirmatiuum, & negatiuum: affirmatiuum, quod includit tria vniuerſalia, ſubiectorum, loci, & temporis, & negatiuum quod includit triplicem vniuerſalitatem negatiuam, ex nullo ſubiecto, nullo loco, & nullo tempore: ſecundum quid, quod includit particularitatem aliquam affirmatiuam, vel negatiuam contradicentem vniuerſalibus dictis, aliquo ſubiecto, aliquo loco, aliquo tempore: ex quo patet ſermo Auer. generatio ſimpliciter fit ex non ente ſimpliciter, nec in actu, nec in potentia, nullo modo ente, ſecundo modo ſimpliciter, quia id quod fit eſt ens ſimpliciter, totum ens 12. met. 18. quod fit per creationem non eſt aliquod ens, forma, vel materia, eſt indiuiduum, & totum ens, materia, & forma ſimpliciter exiſtens cap. de ſubſtantia in prædicamentis, & ideo dicebat Ariſt. 1. phy. 64. quod ſimpliciter ſiue addito fit indiuiduum cõpoſitum de materia, forma compoſitũ non ſimpliciter fit ſic ſcilicet aliquo modo ſimpliciter, reducitur iſta generatio, quia ex nullo compoſito demonſtrato particulari ſpecifico ſimplex fit generatio: ſecundum quid, vt dicemus: ratio ſimpliciter negatiuè, quia in nullo tempore, in nulla parte temporis, ab æterno, vltimo ſimpliciter negatiuè, quia in nullo loco, quia ſignificat creatum compoſitum, hoc modo mũdus eſt ante mundum, nullus locus erat, ergo in nullo loco ſimpliciter generatio, & hoc eſt quod dicebat Auer. non fit de re aliquo demonſtrato compoſito ex re aliquo demonſtrato ſub

Solutio ad 1.

iecto

lecto pro re, ideſt ad rem, ad formam ſolam da
monſtratam , ſine materia , quia fit totum ens
indemonſtratum , cui materia , cui forma . Eſt
generatio ſecundùm quid , ideſt aliquo modo
particulari , quæ definita eſt t. phy. á textu 6.
vſq; ad finem, primo ſecundùm quid, quia fit ex
priuatione , ex non eſſe demonſtrato proprio ,
ſcilicet compoſito aliquo modo nõ ente ad ſim
pliciter non ens 1. phy. á textu 42. vſq; ad 47.
ſecundùm quid aliquo modo, quia demonſtra-
tũ ad compoſitum, acquiſitũ per ipſam, eſt for-
ma ſolùm, aliquod ens particulare, non totum
compoſitum demonſtratum ex materia, & for-
ma , quod eſt ens ſimpliciter , 12. met. 18. hæc
eſt opinio Ariſt. vt d. Auer. fit forma ſolùm per
hanc generationem , non compoſitum , tertio
ſecundum quid aliquo modo ad ſubiectũ , nam
ſubiectum eius eſt aliquo modo ens, ſcilicet ma
teria in potentia ex ſubiecto compoſito aliquo
modo, dicitur generatio aliqua ſecundum quid:
quarto in aliquo tempore demonſtrato ex dua-
bus partibus temporis prioris , particularis ,
5. phy. 3. genitum quod prius non ens poſte-
rior eius eſt motus factus inter duas partes tem-
poris prius, poſterius in aliquo loco, quia quod
fit 1. phy. eſt indiuiduum compoſitum, corpus
aliquod particulare in aliquo loco particulari
exiſtens. Quo ſtante Reſpondeo ad dubium an
tiquorum qui eum dicebant, ex nihilo nihil fie
rĩ, nihil creari, intelligebant de generatione ſe
cundum quid , quia generabant iſta particula-
ria inferiora, non intelligebant de generatione
ſimpliciter, quia non generant, ſed creantur en
tia ſimpliciter à Deo , ſimpliciter , ideſt primo
ad totum eſſe materiei , & formæ , dedit ibi cau
ſam erroris antiquorũ Auer. & dixit quòd cau-
ſa fuit iſta , quia volebant aſſimilare modum
agendi, creandi diuinum qui eſt modus agendi
ens ſimpliciter ad modum agendi iſtorum infe-
riorum, qui eſt modus agendi ſecundum quid:
Hinc notare quòd peccat fallacia á ſimpliciter
ad ſecundum quid, & à ſecundum quid ad ſim
Sol. ad 2 pliciter. ¶ Ad ſecundam rationem reſpondet
ad formam 1. cœli 20. vbi repetit hanc eandem
diuiſionem, quam diximus: qua ſtante reſpon-
det quando dicitur vulgatum eſſe de Ariſt. mũ-
dum non generari, non creari, intendit hoc mo
do ſecundo, generatione ſecundum quid, in tẽ
pore, noua, ex aliquo non ente, ad aliquod ens,
non tamen negat generationem mundi , ideſt
creationem , vt ſe exponit, & ab ipſo Deo gene
ratur ſimpliciter ex nullo ente, in nullo tempo
re : & nota quòd hoc dicitur cum ratione de-
monſtratiua : mundus apud Ariſt. eſt æternus ,
aut non, non dico in genere cauſæ agentis, crea
tis, non poteſt dici quod eſt prima cauſa agens,
quia illa eſt ſolum Deus , vt omnes concedunt ,
ergo oportet dici contradictorium , ſcilicet nõ
eſt prima cauſa agens, ergo eſt effectus agentis,
ergo non niſi à Deo, aut ex aliquo, aut ex nihi-
lo, non ex aliquo, quia ante mundũ nihil erat,
ergo mundus eſt effectus primi agentis, crean-
tis, ſcilicet Dei ex nihilo, & hæc eſt quam voca
mus creationem , quam vt patet cognouit Ari-
ſtoteles. ¶ Dicerem Ariſtoteli interroganti mo Sol. ad 3
bile factum eſſe ex aliquo ſubiecto , ex nihilo,
creatione, & ſic ratio tua nulla: huius ſententiæ
fuit Themiſt. in illo loco , vbi dicit facta crea-
tione nullũ refugiũ , nullam ſolutionem di-
micti reſpondenti ipſi, quàm iſtã, ſcilicet dice-
re mobile, & omnia creata ex nihilo: vnde vide
tur quod illa ratio poſſet ſolui apud ipſum, nõ
modo, quo dicunt moderni : Nota primo ſi di-
cerent hoc, ratio Ariſt. remaneret firma, etiam
ſi Ariſt. concederet totam illis, nam ſi dicis mo
tus creatus ex nihilo. ideſt ex nullo ſubiecto , &
ideo remouea omnem rationem , quæ ſumitur
à ſubiecto remanens aliud principium de agen
te, Ariſt. non ſolum ſumpſit in 4. textu, & 5. ad
motum requiri ſubiectum, ſed agens; tunc quæ
ſo de agente aut factum , aut æternum: ſi factũ,
per motum prior em primo , & impoſſibile ſe-
quitur , ſi æternum eſt membrum quod repro-
bauit in 7. textu , non enim poſſunt dicere crea
tionem fieri ex nihilo ex potentia actiua , nam
12. met. 18. dicit, creatio ex nihilo, ideſt ex nul
lo ſubiecto ; tamen fit ex aliquo , ideſt in poten
tia actiua neceſſario eſt, ideo remanet agens, de
quo inſurgit ratio ſimilis contra ipſos . Præte-
rea Ariſt. haberet intentum ſuum, ſcilicet motũ
eſſe æternum ; ſi enim motus creatus ex nihilo
apud ipſum , iſta creatio ab æterno , ergo mo-
tus ab æterno : vltimo non eſt ad propoſitum
Ariſt. in 1. textu determinat quæſtionem ſuam,
dicens an factus ſit aliquando motus , cum non
eſſet prius , loquitur de factione motus noua in
tempore, quæ, vt dicemus 5. phy. 7. eſt de non
ente aliquando, ad ens aliquando iſtam genera-
tionem , eſt compoſitum, negat de motu com-
poſitum, probat non eſſe : vnde ſi tu dicis motũ
creatum ex nullo ſubiecto ex nihilo ipſe habe-
ret intentum ſuum , concederet. ¶ Ad aliam Sol. ad 4 Zimar.
Reſpõdet Zimara Theor. 81. & dicit ipſe agẽs
per crementum includitur in agente definito in
5. met. probat hoc 12. met. 44. & in 3. diſput.
in ſol. 18. dub. creans creat intelligendo eſſe
ſui ipſius: quo ſtante exponit dictum Ariſt. agẽs
vnde principium motus realis, naturalis , quan
tum ad agentem iſtorum inferiorum ad intelle
ctum agentem per creationem. ¶ Paretur mihi Confuta tio.
ſententia ſua eſt falſum , nam intellectio duplex
intellectus humani, quę 3. de ani. 30. non fit ſi
ne phantaſmate , & ſine corpore : iſta pertinet
ad naturalem, & tractatus naturalis in 3. de ani.
quia eſt cum materia, quod ponit 6. met 2. con
ſiderat naturalis . Eſt alia intellectio abſtracto-
rum, quę 3. de ani. 15, & 20. iſtud idem cum ſub
ſtantiis intelligentis , ſeparata à materia , ſicuti
ipſa ſubſtantia , quæ, quia ſeparata à materia nõ
conſideratur à naturali , ſed à metaphiſico. 6.
met.

met. 2. quo ſtante hoc modo arguo: definitio agentis in 5. phy. ad verbum eſt ſumpta à naturali in 2. phy. cap. de cauſis 28. ſed naturalis nõ conſiderat intellectionem dei, quæ creat, quia eſt abſtracta à materia, ergo in illa de anima nõ poteſt includi creans per intellectionem 5. met. in illo loco, exponens Auer. d. vnde principiũ motus, ideſt vnde eſt generatio rerum in genere rerum, non eſt motus intellectionis, ergo creator creat 2. phy. 7. definitur illa definitione illud agens, quod ſequitur materiam neceſſario, ſed illud eſt agens naturale nõ per creationem, quia creat intellectione ſine materia, ergo in illa definitione non includitur creans. Vltimò agens eſt vnde primum principium motus, creatio intellectio eſt extra illa, ergo iſta definitio non poteſt conuenire creanti, quod dicitur 12. met 44. ſi creat intellectione ſui ipſis creat motu, quo intelligibile agit in Intellectum, ergo magis pertinet ad librum de anima, quàm ad librum phyſicorum, nam motus intellectionis eſt motus factus ab intellectu, de quo tractat animaſticus,

Solutio vera. ¶ Et ideo pro ſolutione Notate 8. phy. 8. & 9. met. 4. & 10. agens eſt duplex, vel per naturam ſolùm, vt elementa, & compoſita ex eis, vel per ſcientiam, per intellectum, per volũtatem, ſicut homo quicquid agit vt homo ratione, ſcientia, & voluntate agit, Notate 2. ex 3. de ani 49. & 54. vt motus fiat ab agente per ſcientiam, requiruntur quatuor principia, iſto ordine, primo intelligibile finis actionis, vt intelligibile mouens Intellectũ, vt intelligat proprium ſimpliciter Indeterminatè, intelligentiæ prima mouet intellectum noſtrum vt intelligibile, non indeterminatè ſimpliciter, ſecundum quid requiritur, eſt illud met intelligibile, nõ vt intelligibile, ſed vt bonum, vt melius, in actu mouens voluntate, vt deſideret, eligat eam pro ſequendam, non in intelligibile, vt bonum ſ tertium quod ſit voluntas, cum elegit puellam, vt melius in actu proſequendum 9 met. 10. determinet intellectum Indeterminatum ipſius intellectus, ſcilicet vt cognoſcat, & cognoſcendo iubeat virtuti executiuæ faciendi illam factionẽ, ſcilicet proſecutionem puellæ, quarto, & vltimo virtus executiua exequitur, & proſequitur: ex quo inferatis vnum, quod infert Ar. locis dictis in tali proceſſu dicit moués à nullo, motum eſt mouens, & motum eſt mouens, & motum, eſtq; motus nullo modo mouens, immotum mouens eſt intelligibile ipſum, finis amatus, intellectus puella pulcra, mouet vt finis voluntatem, voluntas, intellectus, ipſa puella pulcra à nullo mouetur, ergo immobile omnino eſt, intelligibile amabile finis ipſe, iſto modo faciunt quicquid faciunt. Et artes 3. ethic. 6. & 7. met. 23. & 6. ethic. cap. 5. ars recta eſt ratio factibilium, ideſt cognitio finis deſideriũ, finis rectum, ex quo, tanquam recta ratione, & cauſa eligit quæ agenda ad finem, facit ergo ars ex fine, iſto modo facit prudentia, quæ eſt virtus regia 6. ethic. cap. proprio recta ratio agibilium, ideſt quæ rectè cognoſcens finem, rectè deſiderans eum, tanquam ex recta ratione, & cauſa, ſimul eligit quæ agenda ad finem videntur ergo agens, ex fine. Et nota vlterius 12. met. 44. Deus creauit, non ſolùm ordinauit, ſed ordinem creauit, & vltra poſt quàm fuerunt creata, conſeruat mundum, & omnia quæ ſunt in mundo, intelligas, & inferiora arta quadam architectonica, prudentia, quadam virtute regia, ſi non ſolùm, & natura, vt quia nobis ſunt quadam metaphora, & ſimilitudine, ergo Deus creauit vt agens ex fine precognito admodum artificis, admodum producentis hoc modo ad modum agentium inferiorum: & eſſentia ſua optima, vt intelligibile, primo mouet intellectum ſuum, & fuit intelligentia indeterminatè ſimpliciter: ſecundo eadẽ met eſſentia viſa actu melior communicabilis omnibus, mouet voluntatem, vt deſideraret, eligeret eam, tãquam meliorem, & communicabilem omnibus voluntatibus, poſt quàm deſiderauit, & elegit, determinauit intellectionem diuinam vt cognoſceret; & cognoſcens iuberet illam eſſentiam optimam omnibus debere exequi, cõmunicari omnibus, & quia in Deo non eſt virtus executiua, motiua, ſicut in nobis, niſi ſolũ intellectus, & deſiderium 12. met. 39. ideo intellectus iuſſit non alteri. ipſe met iuſtitia, intellectione ſui ſufficiẽter communicare illud eſſe optimum, vt dixit 1. cœli 100. clarius his, his verò obſcurius, ſecundùm quòd natura patiebatur, ex quo modo hoc inferimus, Deum deſiderantem ſuam eſſentiã communicabilem omnibus intelligentem, debere communicare omnibus, quia optima ſua met intellectione ab æterno executus fuit, & illam communicauit, & illam creauit: quo ſtante applico ad propoſitum: iſtum modum intellectionis, & creationis poſuit Ariſt. 12. met. 31. & ſumpſit ab 8. phy. 52. primus motor mobilis per ſe. per accidens ab altero, in 46. ſed quod mouet immotum eſt finis, contra, ergo Deus eſt mouens, agens, & finis, quia per artem, per prudentiam, vt dixi in textu 37. mouet vt ſubſtantia ſua intelligibilis, mouet ſeipſum intellectione, quomodo moto, vt d. in fine tex. omnia alia mouentur, cauſantur, creantur à quo taliter mouentur, taliter per finem, per intellectum depẽdet cœlum, & terra: ponit ergo iſtum modum creationis per intellectionẽ in 12. met. ad quẽ ſpectabat tractare de tali intellectione, dices tu in 5. met. vbi diſtinguit agens modo communi, cur excludit hunc modum? Dixi vobis alias quòd metaphyſicus omnes præcognitiones ſuas ſumit à naturali, do exemplum, definitionem eſſe primæ materiæ, de qua conſiderat in 12. à primo vſq; ad 29. non ſumit, niſi medio naturali, & præcognitiones eſſe, & quid nominis dei, de quo tractat à 29. ad finem, non

ſumit

ſumit niſi motu æterno à naturali, ita in propoſito, quia, vt dicebat Auer. 8. met. 1. intendebat tradere præcognitiones tantùm, ibi ſumpſit definitionem agentis à naturali ex 2. phy. & ideo in illa definitione non includit agens per creationem.

Sol. ad 5 Zimar. ¶ Ad aliam rationem d. Zimara theor. 85. agens quoddam verum, & requirit duo, primum, vt trahat de potentia ad actum 12. met. 18. & 44. vbi non eſt potentia, non eſt agens, ſecundo, vt agat per motum definitum 3. phy. 6. in ſubiecto exiſtens in potentia: quoddam eſt agens metaphyſicum, non ſic, quod abſtrahit de potentia ad actum, non eſt motus ibi definitus, ſicuti eſt intellectio, qua creans creat non eſt motus verus 12. met. 44. Deus, dum creauit, non extraxit de potentia ad actum: quo ſtante d. Auer. negat agens ab æternis, nõ agẽs ſecundo modo.

Confutatio. ¶ Ista ſolutio errat in duobus, primum quodlibet agens in æternis non extrahit de potentia ad actum, ſecundum quod agẽs æternum nobilius, verius agens, quàm agens inferius: vtrumq; probo. 12. met. 18. d. Auer. clarè creatio aſſimilatur agẽtibus inferioribus, quia vtraque eſt extractio de potentia ad actum, licet in alijs differant: ibi met authoritate Ioannis chriſtiani, creatio eſt extractio de potentia ſi non paſſiua actiua ipſius creantis, ergo eſt extractio de potentia ad actum, & eſt ratio, quia vt dixit in fine 18. omnes formæ rerum ſunt in primo motore in mente ſua, vt in potentia actiua, ergo cùm creauit, creauit de potentia ad actum, & in 2. diſput. deſtr. in ſol. 2. dub. ad hoc propoſitum dixit Auer. apud philoſophos omnes agens in tantùm agens, in quantum extrahit de potentia ad actum: ſecundum etiam eſt falſum, quòd iſtud agens, creans æterna non ſit verum, imò verius agens quàm naturale in 3. diſput. deſtr. in ſol. 2. dub. d. Auer. cauſæ ſunt quatuor, & Deus eſt cauſa mundi, non ſolùm vt forma, vt finis, ſed vt agens, dat rationẽ, quia agens eſt cùm extrahit de potentia ad actũ, de priuatione ad actum, ſicuti facit Deus, cùm mundum de priuatione, de potentia ſubtraxit ad actum, ſubdit ibi, dicebant multi quòd Deus crearet mundum ſicut corpus vmbram: reprobat iſtos, quia corpus eſt agens vmbram largo modo, ſed Deus quaſi dicat, vti agens mundi, dat cauſam, & dicit, agens debet eſſe diuerſum ab effectu ſuo, Deus diuerſus à mundo, ergo Deus videtur agens vmbram non diuerſa à corpore, ergo non vti agens: ſubdit ibi met Deus eſt agens mundum nobiliori modo, quàm nullum iſtorum inferiorum, nobiliori modo, ergo nobilius verius agens probo, quod cauſat eſſe æternum verius agens, quàm cauſans eſſe nouũ ſed Deus cauſat eſſe æternum, ſcilicet mundum, & iſta inferiora ergo Deus nobilius verius agens, conſeruans ſuum effectum, nobilius agens, quàm non conſeruans, iſta inferiora cauſant effectum non conſeruans, Deus cauſauit mundum, conſeruat, ergo nobilius quàm inferiora. Amplius quod cauſat totum in eſſe eſt nobilius agens, ſed Deus cauſat totum eſſe mundi materiam formam, ſicuti iſta particularia 12. met. 18. ſolùm cauſant formam, non totũ ens, ergo nobilius agens Deus, quàm iſta inferiora. Quòd ſit verum 4. met. 2. & 7. met. 2. nomen rei nobiliori, veriori modo conuenit cauſæ, quã cauſato, ſed 8. phy. 53. Deus primus motor eſt cauſa agens vt iſta inferiora ſint agentia, habeant eſſe, & nomen agentis, ergo de deo verius dicitur nomen determinatum ipſius agentis: Habetur hoc idem ab Auer. in 3. diſput. in ſol 4. dub. in fine, vbi d. ſi agens quod ponimus mundi eſſe extrahens de potentia ad actum iſtud agens eſt verius, nobilius, ergo in æternis eſt verum agens, verius iſtis inferioribus extrahens de potentia ad actum: contra reſponſionem datam 2. met. 16. nam analogicè dicitur de ſuperioribus, & inferioribus, & in 7. diſput. deſtr. in ſol. vltimi dub. analogum dicitur de vno vt de cauſa, de reliquis vt cauſatis 4. met. 2. quod eſt prius in eſſe nominis, illud eſt prius magis in ipſo nomine: Quo ſtante dicẽs Auerroes ſi natura dicatur analogicè de vno vt de cauſa, de reliquis vt cauſato, de quo vt cauſa, & rectius dicitur hoc nomen: reſpondet ſecundum famoſitatem, dicetur de naturis inferiorum, quia ſunt magis ſenſata, magis famoſa quòd ſint naturæ, quaſi dicat ſecundum veritatem ſuperiora magis natura cauſa, quia 8 phy. 53. primus motor eſt cauſa, vt iſta inferiora moueantur, & ſint naturæ, ſed cauſa dicitur verius, prius magis nomine quàm cauſatum, ergo Deus, & ſuperiora magis natura, quàm inferiora: Ita eſt ratio de agente analogicè, dicitur de agente ſuperiori, & inferiori, primo tamen verius magis de ſuperiori cauſa, eadem, quæ eſt dicta in 3. diſput. deſtr. in ſol. 2. dub. & 8 phy. loco dicto, & 7. met. 37. eſt cauſa vt iſta inferiora agant, ſint agentia, ergo magis cauſa, prius, verius agens, quia nomen rei prius conuenit cauſæ, quàm cauſato: vt dicit Au. 1 diſput. deſtr. in ſol. 1. dub. vſq; ad finẽ ſumens à 1. priorum 18. & 2. de interpre. cap. 5. potentia duplex, vna quę ſequitur contingẽs, quod non eſt, poteſt eſſe, iſta potentia prior tẽpore ſeparata ab actu, iſta potentia ſolùm inuenitur in iſtis inferioribus 5. phy. 7. genitum quod prius non ens, idest in potentia poſterius ens, idest in actu potentia prior tempore ipſo actu ſeparata ab actu, alia eſt potentia, quæ ſequitur ad neceſſarium, quæ ſtat cũ neceſſario, cum æterno, probat Ariſt. 2. de interpre ſi neceſſarium eſt, ergo poteſt eſſe, ergo impoſſibile non ens, à primo ergo ad vltimum ſi eſt, poteſt eſſe, ergo potentia aliquando cum neceſſario: iſta nec prior, nec ſeparabilis ab actu, ſed ſemper ſimul cum actu 3. phy 32. in æternis poſſe, & actus dicuntur idem: quo ſtante patet differentia inter creantem ab antiquo, & generantem:

gentem: ambo ſunt agentia analogicè, quia habent definitionem agentis analogicam, ſcilicet extrahere de potentia ad actum, quod ſolum eſt agens, ſed differenti modo, & analago, agens inferiorum de potentia prior tempore, & ſeparata ab actu: agens verò creans ab æterno de potentia neceſſaria, ergo nec prior, nec ſeparata ab actu, ſemper ſimul cum actu, vnde exponentes ſenſum dicimus, egit creator de potentia ad actum, ideſt creauit, fecit eſſe, quod potuit eſſe non quod prius non fuit, poſtea erit, ſed eſſe

Solutio. quod potuit eſſe. ¶ Pro ſolutione autem dictorum Auer. nota vnum caput, vide quæſito ſecundum de ſubſtantia orbis, & in 3. diſput. deſtr. in ſol. 10. dub. ſequaces Platonis, & multi alij, qui crediderunt Ariſtotelem ponere Deum ſolum mouentem mundum, ideſt finem motus in eo, non agentem, ideſt finem, eſſe ſuum, quod dicit eſſe abſurdũ impoſſibile, quaſi cauſat motum, cauſat etiam mundum: probo Auerro. 8. phy. 33. & 3. coeli 28. idem agens, qui cauſat motum, & accidentia propria rei, cauſat formã propriam, & eſſe proprium rei, quia accidens proprium cum cauſa propria ſe conſequuntur, patet inductione in omnibus, nam qui cauſat calidũ ignis, cauſat formam ignis, qui cauſat riſibile in homine, cauſat formam hominis, & ſic in omnibus: ſed per ſe Deus cauſat motum in mundo accidens proprium opus mundi, & partium ſuarum, ergo neceſſario cauſauit formam eſſe proprium ſui, benè ergo dixit abſurdum eſſe, & impoſſibile mouentem, i. cauſari motum non agentem, i. cauſari eſſe. Pro ſolutione notat ibi vnum Auer. agens in inferioribus prior tẽpore ſuo effectu in ſuperioribus nõ ſicut Deus prior natura mundo, & ipſo tempore quod creauit ſimul cũ mundo in 3. diſput. deſtr. in ſol. 18. dub. in his inferioribus agens non eſt forma, & finis ſui effectus in ſuperioribus, vt Deus eſt forma, & finis in quantũ conſeruans, eſt ſimul agens, inquã tum ſimul extrahens actũ de potentia, ex quibus et ponatur dicta Au. æterna nõ habent agẽs nõ attẽdit omnino, quia ſibi cõtradiceret, vt dictũ eſt, niſi ſecundũ ſimilitudinẽ, i. ſecundũ analogiã ad agens iſtorũ inferiorũ. Analogia. n. nil aliud eſt, quã ordo eſſentialis, ſimilitudo cauſæ reſpectu ſeſſi, non ergo dicitur agens iſtorũ inferiorum, niſi analogicè, inquantum ſunt cauſa, vt iſta inferiora ſunt agentia, de quatuor cauſis, non habens niſi formam, & finem, non quia nõ habent agens iſtorum inferiorum; habent analogice dictum, & verius dicitur, tertio non habent agens niſi vt finis, vt conſeruantur, quia ſi dictum agens, æternis non ſeparatur à forma, non habens ergo agens inferiorum ſeparatum, habent illud, quod ſimul finis conſeruans eſt. ¶ Ad aliam Reſpondet Zimar. lo

Sol. ad 6 Zimar. co dicto, & dicit Deus poteſt monſtrari duobus modis, ſcilicet vt primus motor, vt exiſtens ſubſtantia, & iſto modo ex motu æterno ratum in 8. phy. ſecundo modo quòd eſt intelligens, quòd eſt intellectus, quòd non eſt multitudo, & omnia iſta non poſſunt venari niſi ab animaſtico: probat ex 1. de ani. 3. & 3. de ani. com. 5. in ſol. 3. quæſt. vbi dicit, quòd iſta abſtracta ſunt intellectus, intelligibilia, non habemus niſi ex libro de anima. ¶ Iſta reſponſio eſt

Confutatio. confuſio; quærimus vtrum poſſit demonſtrari Deus quòd eſt intellectus, vtrumq; poſſit demonſtrari quòd eſt, quòd exiſtat: Argumentum reſtat in robore, quia per eſſe creationis poteſt monſtrari eſſe dei, non ſolum ergo motu

Solutio. æterno. ¶ Et ideo aliter dico, quòd ſcilicet iſta creatio, quæ eſt intellectio ſuæ ſubſtantiæ, & ſine phantaſmate, ſine materia, inſenſata, ignota, quo ſtante reſpondeo primo poſt. 95. ad medium demonſtrationis, quia, requiruntur tria, non ſolum effectus, & proprius cauſæ, ſed notior ipſa cauſa, notior ſenſu, inductione ſenſata, vt ibi dicit iſta creatio licet effectus, & proprius Dei, inſenſata, ignota, medium demonſtrationis eſſe nõ poteſt, ſed motus æternus ſenſatus, notus medium, poteſt eſſe demonſtratio-

Sol. ad 7 nis. ¶ Ad aliam rationẽ principalem: Nota primo illa authoritas eſt contra ſeipſos dicit Auer. adjuuant intellectui Deum non ſolum in conſeruando, quod facit vt forma, vt finis, ſed in creando, quod facit vt agens extrahens de potentia ad actum: ex qua ratione contra eos, patet ſimiliter ſolutio, ſimilitudo. n. eſt in alio. i. in ordine artificiali, non tamen eſt ſimilitudo in efficientia, imò clarè dixit differre, non ſolũ conſeruare entia, ſed creare, conſeruare vt finem, & creata vt agens. Confirmatur eorum dictum 2. de gen. 59. natura facit ſemper quod melius eſt, ſed mundus, & omnia, quæ ſunt in mundo dependent concomitanter, non effectiuè à Deo, ergo natura ſic fuit ordinatus mundus, non effectiuè, fuiſſet à Deo ſolum, concomitaretur, conſequeretur ipſum, tanquam finẽ dant exemplum, ſicut melius eſt, vt virtutes fiãt à natura, non ab arte, ab exercitio: Primo ergo arguo exemplũ eorum, quòd virtutes fiant à natura, non ab exercitio eſt melius: Deus per ea facit quod melius, non facit hoc, ergo nõ eſt melius. Et ideo pro ſolutione dico quòd melius eſt duplex, ſimpliciter, & iſto modo ſolum Deus eſt 12. met. 38. aliud eſt melius vnicuiq; rei: Quæres quod eſt iſtud melius vnicuiq; rei, Reſpondet Gale. libello de cõplexionibus melius in vnoquoque quod conuenit naturæ ſuæ, operi ſuo poſſibile, ſicut dicit Ariſt. 2. de gene. 59. æternum ſecundum indiuiduum nõ eſt melius in his inferioribus, quia nõ eſt poſſibile cõueniens naturæ ſuæ, operi ſuo: Æternum ſecũdũ ſpeciẽ melius eſt his inferioribus, quia poſſibile, conueniens naturæ eorũ: ex quo dico vnũ, quod non eſt melius naturæ vt ſit homo, nõ eſt melius homini, vt ſit angelus, nec angelo vt ſit Deus quia non eſt poſſibile, non eſt conueniens

rerum naturæ: ex quo ſoluo rationem, effectiuè dependere mundum à Deo non eſt melius, melius eſt dependere ab eo, vt fine concomitando, conſequendo eſſe eius, vt fine, negatur iſta minor, quia non eſt poſſibile conueniens naturæ mundi, & partibus eius: non eſt conueniens, non eſt poſſibile ipſo Deo, imò rueret totus ordo naturæ, & mundi: nam ſi mundus non dependeret à Deo effectiuè, non haberet agens aliud, ſi non haberet agens prius eſſet primum agens, quod non eſt poſſibile conueniens ſuę naturæ, ſcilicet eſſe primam cauſam agentem non habentem priorem, non eſt poſſibile conueniens naturæ Dei, quia ſi mundus, vt dictum non habet prius agens, eſt primum agens, & ſic Deus non eſſet prima cauſa ſimpliciter, haberet ſaltem alteram cauſam ſcilicet mundum ęqualem in prioritate cauſę agentis: rueret demum totus ordo naturæ, non poſſibile, non conueniens ordini naturali, 12. met. vltimo, nõ bona pluralitas principatus vnius, vnus ergo princeps, ſi mundus non haberet priorem cauſam agentẽ, eſſet prima cauſa agens, ſicut Deus, non eſſet vnus princeps, eſſent duo principes in

Sol. ad 8 genere cauſæ agentis. ¶ Octaua ratio inſania pluſquam puerilis eſt: arguo à ſimili, recipere res ipſas, non ſpecies rerum 3. de ani. 38. repugnat omni ſenſui, ergo ponere materiam recipere res ipſas non ponendum in philoſophia: arguo ſecundo 3. de anima 10. recipere vniuerſalia repugnat omni ſenſui, ergo intellectum recipere vniuerſalia, non ponendum, quod eſt falſum: tertio ex 3. de anima 6. & 7. repugnat omni ſenſui operari ſine organo, ſeparari, impoſſibilem eſſe, ergo non ponendum in philoſophia & cætera impoſſibilia, ergo ratio ſophiſtica eſt: Et ideo reſpondeo quòd repugnare omni ſenſui dupliciter eſt, primo modo omni operationi ſuæ propriæ, & ſic omnia alia entia repugnant ſibi, probo primo to pi. 4. proprium quod ſoli competit, aliis repugnans, ergo eſſe proprium, quod proprium ſenſus conuenit ſoli, omnibus repugnat, iſto modo non intelligitur propoſitio cũ dicitur quod repugnat omni ſenſui, non ponendum in philoſophia, quia cum omnia repugnent ſenſui nil ponendum erit in ea: ſecundo modo repugnare ſenſui, id eſt cognitioni, comprehenſioni ipſius ſenſus dupliciter, vel quia non poteſt comprehendi per ſenſum, vel quia contrarius ei, quod comprehenſum per ſenſum: iſto modo propoſitio debet intelligi, & eſt vt cauſa primo poſt. cap. 33. & 2. poſt. cap. penult. & primo met. cap. primo ea ponenda in ſcientia, quæ inductione ſenſata patent, vel ſaltem conceſſa ſunt inductione ſenſata, quod non patet ſenſu aliquo iſtorum modorũ, igitur non ponendum per artes, & ideo dictum primo cœli 102. &, quod contradicit ſenſate in omnibus, vel pluribus numero non ponendum ab arte ſcibilium, inuentum ſenſatum

tem: tunc patet reſponſio: Deum creare ex nihilo mundum contradicit omni ſenſui videlicet primo modo, quia iſte modus operandi contradicit modo operandi ſenſus, nam ſenſus eſt virtus in corpore, & mediante corpore operatur, & Deus 8. phy. 78. virtus non in corpore, operatur ſine corpore neceſſario, & vt diximus 12 metaphy. 44. creat intellectione ſui ipſius ſine phantaſmate, ſine corporeo aliquo: non tamen repugnat ſenſui ſecundo modo, id eſt quod non poteſt ex ſenſatis cognoſci ſit contrarium eius, quod eſt ſenſatum, imò habet præmiſſas ſenſatas, ex quibus notificari poteſt, vt poſtea dicam, nunc pro exemplo tantum inductione ſenſata cognoſcimus, quòd verè illud, quod dat motum proprium rei, agit formã cauſat eſſe proprium rei: ſed Deus cauſauit motum in mundo, in partibus ſuis opus proprium ipſius mundi, vt ab omnibus conceditur, ergo cauſauit effectiuè formam, eſſe mundi. ¶ Nec Sol. ad 9 valet alia ratio, nam arguo eodem argumento, ego aſſimilaui intellectum poſſibilem materiei, & materia recipit ſingularia, ergo intellectus recipit ſingularia, intellectus recipit vniuerſalia, ergo materia vniuerſalia: & argumentum à ſimili in aliquo ad ſimile omni modo eſt fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter, & ideo non valet illa ratio: Preterea nunquam inueni Ariſtot. aſſimilantem intellectum agentem Deo, ſed aſſimilauit ipſum lumini, non deo.

¶ Ad aliam dico, quòd repugnat primo ex Solutio parte agentis, ne ſit cauſa impropria, impro- ad 10. portionata ipſius creationis duplici modo: Deus creat intellectu æterno, voluntate æterna, cuius cauſæ proprius effectus debet eſſe æternus, & nouum non eſt proprius effectus æterni, & vt creatio ſit proprius effectus ipſius creantis, oportet vt ſit æterna: ſecundo omne nouum corruptibile apud Ariſtot. primo cœli 124. & corruptibile à cauſa æterna non venit propriè, & ideo vt effectus proprius veniat à cauſa propria, oportet ponere creationem æternam non nouam: dico apud Ariſtotelem. Repugnat ſecundo, vt dicit Auerroes in commen. 4 quia omnis noua creatio, omnis motus nouus in communi fuit definitus primo phyſicorum quòd neceſſario in ſubiecto aliquo non ex nihilo, repugnat ergo definitioni motus noui apud Ariſtot. ¶ Dices contra Albedo Replica. centum annorum non differt ſpecie ab albedine vnius diei, ergo ſi vna poſſibilis, reliqua poſſibilis ſit à ſimili, creatio æterna non differt ſpecie à creatione noua, quia tempus, vt dicunt, non variat ſpeciem, ergo ſi apud Ariſt. æterna eſt poſſibilis, ergo noua etiam apud ipſum eſt poſſibilis. ¶ Reſpondeo, quòd quæ Solutio. ſunt eiuſdem ſpeciei, ſi vnum poſſibile, reliquum non variat ſpeciem, verum eſt, ſed fieri in tempore, & non fieri in tempore, variant non ſolum ſpeciem, ſed genus, probo hoc

ex 4.

ex 4. phy. 117. in tempore propriè ſunt genera, in non tempore ſunt æterna 10. met. 12 æternum differt à nõ æterno genere, ergo eſſe in tẽpore, & non eſſe in tempore variant genus non ſolum ſpeciem. Ex quo infero vnũm quòd creatio noua in tempore, vel ſaltẽ cum tẽpore ęterna, nullo iſtorum modorum eſt, nec in tempore, nec iam tempore ante tempus, ergo differũt non tantum ſpecie, ſed etiam genera: tunc ſic ſecundum Ariſtotalem, quod repugnat vni generi, non ſequitur repugnare alteri generi, repugnat accidenti per ſe, & non repugnat ſubſtãtiæ per ſe eſſe repugnat Deo creare de nouo, non repugnabit creare ab æterno, quia differũt genere, & quod repugnat vni, non repugnat alteri. ¶ Pro ſolutione vltimæ rationis eſt ſciendum, quòd primo redarguam illam ex illis mar verbis allatis, ſecundo reſpondebo ad ipſam: redarguamus eos ipſam opportantes, nam clarè dicit ibi non eſſe agens cum conditionibus agentis in his inferioribus, quod eſt agens ſuperficietenus, non verum: ex quo patet rationem eſſe ſophyſticam, non eſt agens ſuperficietenus modo iſtorum inferiorum, quæ nullo modo agẽs: & nota quòd à negatione à ſecundũ quid aliquo modo tale ad negationem ſimpliciter, & vtiliter tale, eſt fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter primo elench. cap. proprio: argumentum ergo eſt ſophiſticum ſicut Auer. dicit de Auicenna primo poſt. 91. inſtrumentum, via ab effectu proprio, & notiori, non eſt demonſtratio cum conditionibus ſimpliciter demonſtrationis, ergo nullo modo, & vniuerſaliter demonſtratio non ſequi, ſed ſophyſtice arguere eſſe: quòd hoc ſit verum patet ex dictis ſuis in 3. diſput. deſtr. in ſol. 2. & 4. dub. in fine dicit quòd illa ſuperiora, & Deus ſunt agentia perfectiori, & nobiliori gradu, extrahentia effectum de potentia ad actum, qui modus iſtis inferioribus conuenire non poteſt, patet ergo apud ipſum negare ibi, & 12. met. 44. agens in illis conditionibus agentis inferioris, quod eſt agens ſuperficietenus, & non verum, non ſimpliciter, vniuerſaliter, nullo modo agens: Et ſi dices cum vocat ibi agentia inferiora agentia ſuperiora verò nobiliora, & perfectiora agentia. Reſpondeo patere hoc ab effectu 2. de gen. 59. Deus creauit de iſtis inferioribus ſolũ eſſe æterna, & ſucceſſiuè melius eſſe, quam eſſe ſingulare, quod non eſt æternum: & agentia inferiora agunt ſolùm eſſe ſimpliciter, quod eſſe 7. met. 51. eſt corporale infirmum, cùm abeſt ab oculis noſtris, neſcimus ſi eſt, aut non, ſed eſſe æternum perfectius, nobilius, verius quã eſſe mortale primo cœli, ergo Deus creans, agens inferiora, & omnia ab effectu, erit verius, & perfectius, & nobilius agens. patet ſecundo ex natura potentiæ à qua abſtrahunt effectum ſuum, & dicit actum, & in 1. diſput. in ſol. 19. dub. ad finem declarat Auer. potentia in æternis eſſe illam, quæ ſequitur ad eſſe neceſſarium primo priorum 18. & 2. de interpre. cap. penult. quæ 3. phy. eſt ſimul cũ actu, & ſimul actu non prior actu: potentia à qua agens inferius abſtrahit ſuũ effectum, eſt potentia contingens ad eſſe, & nõ eſſe materiæ primæ vtriq; ſubiecto primo phy. 68. prior genere ſuo actu, non ſimul cum actu, ſed potentia æterna ſimul cum actu perfectior, quàm potentia noua prior actu, ergo ſequitur neceſſariò quòd Deus ſit agens creans nobilius, & perfectius quàm agens iſtorum inferiorum: tertio patet experientia primo poſt. 15. & 32. cauſa immediata, ſola ſine alio & verior nobilior, & perfectior, quàm mediata, & cum alio: Sed iſta inferiora non ſunt agentia niſi per virtutem infuſam à ſuperioribus, vt dixit in 3. diſput. in ſol, 2. dub. & 8. phyſic. 13. quæcunque mouent, agunt in his inferioribus, cauſa eſt primus motor, & Deus ſuo motu continuo 2. phyſic 26. homo non generat ſine ſole, id eſt influxu totius cœli, cuius anima eſt Deus 2. cœli 35. & ideo dicebat 1. meteor. 2. oportet mundum inferiorem contiguum ſuperiori, vt omnis virtus inde gubernetur, ſed De' creauit ſe ipſo, ſola ſua præſenti intellectione, non altero priori influente virtutem, quia nihil creat, ergo nobilior, verior, perfectior eſt cauſa agens in creando, quàm iſta inferiora: Tertio, vt dixit in 3. diſput. in ſol. 2. dub. iſta inferiora cum faciunt effectum non conſeruant vt faber cùm facit domum, non conſeruat eam Deus verò creauit entia ab æterno, conſeruauit, conſeruaret, conſeruabit, [illegible] ergo, & perfectius agens: Quarto 12. metaphy. 18. creans, creat totam materiam, & [illegible], iſta inferiora nullum agunt illorum, ſed ſolum mutant materiam de potentia ad actum, ergo illud eſt verum agens, hoc verò ſuperficiale: Vltimo in 3. diſput. in ſol. 12 dub. vbi ponit hæc verba formalia, quæ ſic ponit contra Auerro. Agens enim quod facit effectum ſine inſtrumento eſt perfectius, & nobilius quàm agens particulare, quia ſignum eſt pars maioris virtutis, minus indigens auxilio, & inſtrumento 3. de anima 6. quia intellectus operatur ſine inſtrumento eſt perfectior potentia, quàm ſenſus, qui indigat inſtrumento in opere ſuo 7. metaphy. 31. animæ cœli, quia ſine inſtrumento mouent cœlum ſunt perfectius mouens, & ibidem ſumens ab Ariſtot. 2. de generat. ani. cap. 3. virtus formatiua in ſpermate, quia agit ſine inſtrumento incluſo in ea aſſimilatur virtuti diuinæ, & eſt perfectius, nobilius: iſta inferiora agunt mediantibus iſtis, ſcilicet mediante ſpermate, ſemine, & alijs, Deus verò ſine inſtrumento, meritò nobilius, perfectius agens erit: propter iſta igitur dicimus, quòd licet iſta inferiora quò ad ſuperficiem, quæ apparet ſenſui, videantur veriora agentia: tamen rationibus dictis, veritate inquiſita, erunt

Solutio ad 12.

imperfectiora quàm Deus creans. ¶ Tunc reſpondeo ad rationem principalem: pro cuius ſolutione eſt notandum: quòd creans Deus intelligentias, creauit de potentia æterna ſimul cum actu iſta inferiora, cum potentia noua prioris ſine actu: ideo dicebat in 3. diſput. in ſol 7. dub. & 1. cœli 2. & 2. cap. de ſubſtant. orb. agēs æternum differre ab agēte nouo in tribus, quia agens æternum innouauit effectum ſuum à potentia æterna, nō priori tempore ſuo acto, neq; priuatione priori, agens vt ex aliquo, ſed ex nihilo, ſed ſolum prioritate naturæ ipſo effectu, & tempore, agens nouum, potentia noua, & priuatione præcedante tempore actum ſuū, ex aliquo, ſcilicet ſubiecto, non ex nihilo; ſcias ſecūdo, 12. met. 13. & 3. diſput. in ſol. 12. dub. repetitidem Auer. voluit, vt Deus differat à primo motore, & intelligendo ſe, primo creauit primum motorem, deinde primus motor intelligendo ſe creauit primum mobile, & intelligētiam ſecundi orbis, & ſic ſecunda tertiam, vſq; ad intelligentiam lunæ, ex quo ad mentē Auer. in creatione colligimus hoc in creatione illarū eſſe proceſſionem, & conſecutionem, ideſt quaſdam prius creatas, quaſdam ſecundo, & quaſdam tertio: & conſequenter opinio Ariſt. ex locis dictis eſt cōtra hunc: vult enim Ariſt. quòd idem met Deus ſit vt primus motor, cuius eſſentia vna, ſunt multæ ideæ entium creabilium: ex quo dat modum creationis ipſarum intelligētiarum, inquantum diuerſos gradus, & ideas, intellexere de eſſentia dei, fuere creata ipſa diuerſa entia, diuerſæ intelligentiæ, & eadem diuerſa intellectione in tali eſſe creato, ſimul conſeruata fuerunt, & erunt conſeruanda: Sed dices quomodo fuerunt creatæ iſtæ intelligentiæ intelligendo diuerſos gradus de eſſentia diuina. Reſpondet ibi met, ſecundum modum intelligentis, & intellecti, perficientis, & perfecti, pro quo eſt notandum, quòd 3. de ani. 8. intellectus in potentia fit in actu ab obiecto perficiente ipſum, & deducēte de potentia ad actū ergo eſt, & operatur propriè talis intellectus factus in actu, non eſt niſi perfectio, vt ibi diximus potentia illa ab intelligibili in actu. Quibus ſtantibus patet quod dicit Auer. intelligentiæ ipſæ imperfectæ in potentia reſpectu eſſentiæ diuinæ, fuere creatæ ab æterno ab ipſo Deo. modo intelligentis, & imperficientis, ideſt quia intelligendo eſſentiam diuinam, diuerſos gradus, de eo fuere creati intellectus in actu diuerſi, quomodo ergo intelligibile perficiens intellectionem facit intellectiones in actu, & ideo dicebat 3. de ani. 5. in ſol. 3. quęſt. niſi ex libro de anima cognoſceremus naturam intellectus poſſibilis, ex qua cognoſcimus potentiam in intelligentijs, per quam poterant intelligere eſſentiam Dei perfici, ab ea creari, & duci in acto ab ea, non poſſumus intelligere modum creationis ipſarū diuerſitatē inter illas: Ex quo patet ſolutio luce clarior, Auer. ibi negat intelligentias non creare ſe ad inuicem, modo Auer. cum pręceſſione, & conſecutione quadam, ideſt vna primo, reliqua ſecundo, & conſequenter, quia hoc eſt falſum, ſimul enim vna intellectione eſſentiæ diuinæ fuerunt omnes creatę ab ęterno: patet ex probatione ſua duplici: dicit enim præceſſio, & conſecutio temporis ſunt conditiones, quibus agens agit ſuperficie tenus. i. inferius, negat ergo agentem cum modo illius agētis inferioris, non ſimpliciter: ſimiliter quando dicit non eſſe potentiam in eis, ergo non eſt agens; intendit non eſſe potentiam cum paſſione tēporis, conſecutione actus, quomodo agūt iſta inferiora, nō tamen negat eſſe agens, cum perfectius, imò, vt d. in 3. diſput. in ſol. 2. & 4. dub. nō ſolum dicit eſſe agens, & verius, Probat quatuor rationibus dictis ſupra: ſimiliter ad illud Platonis, negat Deum creaſſe angelos prima die, alia entia ſecunda die, & tertia vſq; ad ſeptimam, i. quædam prius tempore, quædam poſterius, quia iſtæ ſunt conditiones agentis inferioris, vt ſupra dixerat apud ipſum Ariſt. creauit, n. entia nō ſolùm in prioritate, in poſterioritate temporis, ſed nec in tempore ſolū in æternitate: Hæc Ariſtoteles, ſecundum autē Sanctā Romanā Eccleſiā et credimus, & tenemus creationem de nouo, & noſtrum creatorem ſolùm oculorū intuitu omnia poſſe creare de nouo, In principio creauit Deus cœlū, & terram, &c. ſupradicta autē ſic placuit apportare, & ſequētia, vt vera opinio Ariſt. apparuiſſet, vt inde propoſitū noſtrū ſequamur. ſ. animæ noſtræ immortalitatē, & æternitatē. Hactenus, de hoc capite.

SOLVTIONES RATIONVM ALGAZELIS. Cap. VI.

Sol. ad 1 PRIMVM vt ſoluamus rationes ſecundi capitis, oppoſitas ab Algazelo inductas, ad primam reſpondet ibi Auer. limitando illam proportionem, qualis eſt proportio partis ad partem, talis eſt totius ad totum, valet in parte, & in toto, quæ ſunt eiuſdem rationis, iſto modo 3. cœli 67. limitauit ſi totum non ſeparatur à qualitate propria ergo nec pars, quia cum ſint eiuſdem rationis, quod conuenit vni, cōuenit alteri proportionaliter non valat in eis quæ differunt ratione, ſumit ſecundo partes motus cœlorum eſſe in actu, agregatum ex eis eſſe in potentia. partim enim præterierunt, partim erunt, ſunt primo totum & pars diuerſæ rationis: ſecundo pars eſt finita, nam motus lunæ in menſe, ſolis

in anno, in tempore finito, agregatum verò ex illis eſt infinitū per accidens ſucceſſiuè, vnus ante alium, vnus poſt alium in infinitum, cum ergo finitum, & infinitum differant ratione partis ad totum, in motibus cœlorum differunt ratione, Tertio ex 3. phy. 43. finitam facit propoſitionem, infinitam remouet: finiti ergo ad infinitum, non eſt proportio: Ex quibus ſoluitur ratio, duplici ſolutione: prima ex fundamētis ſumptis: licet enim vna pars motus cœlorum maior altera, non tamen ſequitur, vt totū agregatum ſit maius altero: ad probationem reſpondetur quòd illa proportio partis ad partem fuit proportio totius ad totum, vera eſt de toto & parte eiuſdem rationis, ſicut non eſt pars motus cœli, cum agregato toto ex eis, vt dictū.n. eſt pars eſt aptum natum in potentia, pars finita totum infinitum, & ideo quia finita pars habet proportionem ad partem, quia infinitū totum, non habet proportionem ad totum, nam vt dictum infinitum remouet proportionem: Reſpondetur aliter, licet concedamus vnum infinitum eſſe maius alio, hoc eſt inconueniens in finito in actu, non de infinito in potentia, modo vt dictum, agregatum ex motibus cœlorum infinitum in potentia, non in actu, & ideo vnū maius altero non eſt impoſſibile: Poteſt firmari ratio Auer. qualiter infinitum eſt impoſſibile, taliter eſt impoſſibile vnum eſſe maius altero, ſed vt diximus infinitum in potentia per accidens non eſt impoſſibile in actu, non in potētia: poteſt firmari dictum ſuum 6. phy. 1. in diuiſione continui infinita in potentia, non impoſſibilis, ſed neceſſaria demonſtratione probata, quòd ſit actu diuiſum infinitum, hoc monſtrat impoſſibile 4. phy. & 1. cœli 72. in materia infinitæ potentiæ per accidens non impoſſibile, ſed neceſſarium eſt, quod propriè in actu ſint infinitæ in ea; hoc eſt impoſſibile, igitur infinitū in potentia non eſt impoſſibile & 8. phy. 75. in per ſe ordinatis infinitum eſt impoſſibile in eis, quæ per accidens ordinata ſunt non impoſſibile, ſed neceſſarium: fuit probatum vtrumq; ratione, & dicto: ratione 2. phy. 82. vſq; ad finē: apud artem & naturam per ſe ordinata ſunt à fine, & ad finem 5. phy. cap. 1. vtrumq; ergo per ſe ordinatum neceſſario cum finē, & non repugnat ei ſine fine, & non eſſe per rationem ab oppoſito quę accidentaliter ordinata 2. phy. 88. ſiue non ergo neceſſario per definitionem earū eſſe infinitam: hoc dicebat Ariſt. 2. phy. cap. de fortuna, cauſarum, effectuum per accidens, quia non ad finem, ideo inſenſata ſunt, probat hic Auer. tale infinitum neceſſarium, & ſumit primum agentem, ſcilicet Deum creaſſe actione, quæ eſt ſubſtantia ſua, quia intellectio 12. met. 44. 3. de ani. 15. eſt ſubſtantia ipſius inſeparatis à materia: quo ſtante arguit hoc modo, ſi per hoc, quia agens eſt æternum, actio ſua æterna eſt, quia eſt ſua eſſentia, ſi actio æterna eſt ab infinito ergo effectus ab infinito fine ſine fuere: ſed vt dictum iſtos effectus vnum ante alterum in infinitum accidentaliter ordinari, infinitum neceſſarium eſt ergo: Reſpondet ad rationem ſi mundus infinitus infinitum in actu eſt, quia infiniti motus cœlorum, infiniti homines, & nō impoſſibile eſſe, imò neceſſariū, demū improbat Algazel. in experientia, vt hic, & 8. phy. 15. quia neſciens diſcernere inter per ſe, & per accidens propter ignorantiā logicę, ideo ſophiſtice ſe decepit quod neceſſarium eſt, credit eſſe impoſſibile. ¶ Contra iſtam ſolutionem inſtat Algazel. dubio 7. probando ſequi dari infinitum in actu, non in potentia: fuere infiniti homines, ergo infinitæ animæ. Sed animæ ſunt æternæ remanentes poſt corpus, ergo datur infinitum in actu, quod tu concedis eſſe impoſſibile non niſi ex creatione æterna, ergo creatio æterna impoſſibilis. *Replica Agazel. quam facit Portius cap. 4.*

¶ Non reſpondemus erroneè ſicut malignus Auer. quòd illa anima quæ eſt æterna eſt vnica in omnibus hominibus, quam opinionem in vltimo videbis reiectam, ſed aliter reſpondendum cenſeo; quòd tunc, aliquod dicitur infinitum, quod à parte ante, & poſt aliquid addi non poteſt, modo licet infinitæ animæ præceſſere, tamen quotidie fit additio in eis, & ſic non poteſt dici infinitū, nam infinitum eſt cui nequit fieri additio. Sed dices ſi animæ ſunt multiplicatæ ergo habent materiam &c. Hanc dubitationem inferius videbis deo dante ſolutam, quia non eſt locus proprius hic: Hac data ſolutione non ſequitur alia replica quam facit Algazel probando quòd animæ ſint multiplicatæ, quia hoc nos tenemus, & contra Auer. infra videbitur. *Solutio.*

¶ Ad aliam rationem Algazel. dico ex 8. phy. 15. & 2. cœli 17. & 12. met. 36. Deus, & intelligentiæ quicquid faciunt, duplici intellectione faciunt, primo propter ſe, propter melius ſuum, ſecundo propter inferiora: propter melius eorum 2. de gen. 59. ex quibus damus cauſam à poſteriori, quia ab æterno creauit, & non de nouo, ſecundo à priori, à poſteriori, ideſt ab effectu meliori inuento in rebus creatis 2. de gen. 59. eſſe verò inferiorum melius eſt, quàm non eſſe, creauit ergo entia, quia melius erunt eſſe, quàm non eſſe, ibidem dicit eſſe æternum melius quàm nō æternum, eſſe creauit, ergo ab æterno entia, quia æternum eſſe eorum melius eſt, quam non eſſe, vt Deus ſemper facit melius quod poteſt de rebus, eſt etiam cauſa à priori, ſcilicet meliori propter ipſum nota 1. ethic. eſſe commune diuinius, quàm verum principium, nota ſecundo ex 12. met. 5. & 6. & 36. & infra, Deus ſua eſſentia, ſua definitione, prima forma, primus finis, primum agens, optimum, vniuerſaliſſimū omnium, quo ſtante patet cauſa à priori, ſcilicet propter melius ſui eſſe creauit ab æterno, & ab æterno fuit optimum, & diuinum, prima forma, primus finis, primum agens, nō de nouo *Sol. ad. 2*

ſed

ſed diuinum eſt communicabile per ſumptum,
ergo ab æterno fuit communicabile, agendo,
& creando entia hæc quidem clarius, hęc verò
obſcurius ſecundum eorum naturam 1. cœli
100. ex quibus per locum ab oppoſito patet cau
ſa, demonſtratione negatiua, quia non creauit
de nouo, vt dicemus primo à priori, quia age-
ret deterius his inferioribus, deterius enim
eſt eſſe nouum, quàm eſſe æternum, ſecundo,
quia ageret deterius ſe ipſo: ſicut enim non
diuinum humanum eſt non cõmunicabile, ita
non communicabile ab æterno, non eſt diuinũ,
bonum ab æterno ageret, ergo deterius entibus
Sol. ad 3 & ſemet, ſi de nouo crearet. ¶ Ad aliam dico
quòd infinitum non ſolum poſſibile, ſed neceſ
ſarium eſt in cauſis, & cauſatis eſſentialiter or-
dinatis, ideſt indiuidualibus propter triplicem
cauſam, primo materialem, quia materia infi-
nita 1. de generat. 16. ſecundo propter cauſam
agentem motum infinitum 1. cœli, quia facit
generabilia, & corruptibilia iſta ſecundum cir
culum eſſe infinita: tertio propter cauſam fina-
lem 2. de gener. 59. quia infinitæ generationes
& corruptiones indiuiſibilium ſaluant eſſe æter
num, ſpecificum, quod melius eſt in rebus, in
cauſis verò, & effectibus ſpecificis, & eſſentiali
ter ordinatis, proceſſus in infinitum eſt impoſ-
ſibilis 8. phy. 59. demõſtratiuè probatur opor
tere venire ad primum motorem qui ſimul po
tentia, forma, & finis eſt, in cauſatum per ſe, &
per accidens attributiuè, & omni modo: quo
ſtante patet reſponſio clara, cùm dicit hic, ho-
mo generatur ab alio in infinitum eſt verum, &
neceſſarium, non impoſſibile, quia eſt in indiui
duis accidentaliter ordinatis, quorum proceſ-
ſus eſt in infinitum, cùm verò dicimus, res crea
tas fuiſſe ab æterno, intendimus ſpecies rerum,
in quibus proceſſus in infinitum eſt impoſſibi-
lis, & ſemper ſimul fuerunt cum creãte ab æter
Sol. ad 4 no. ¶ Ad aliam dico motum cœli æternum per
manentem eſſe ſua natura, nouum verò ſecun-
dum partes ſuas, ideſt ſecundum aſpectus ſuos
nouos ad hæc inferiora: & 2. de gen. 59. iſta in
feriora ſunt noua quò ad eſſe ſingulare, æterna
verò quòd ad eſſe ſpecificum, & ſucceſſiuum:
tunc dicit ex 2. de gen. 56. motus cœli primi,
quia æternus ſua natura, inquantum æternus
cauſat eſſe ſpecificum æternum horum inferio-
rum, in quantum verò nouum ſecundum partes
& aſpectus cauſat eſſe nouum, generabile, &
corruptibile eorum: ad rationes dicit non indi-
gere alia cauſa, quia ſua natura æternum eſt il-
lud, modò quod ſua natura nouum eſt, illud in
Sol. ad 5 diget alia cauſa. ¶ Ad aliam pro reſponſione
ſumo vnum, quòd entia, & ſubſtantias eſſe, duo
bus modis eſt, quaſdam ſubiectas motui, & tẽ-
pori, ſicut ſunt res corporeæ rei materialis, quaſ
dam verò omnino remotas à motu, & tempore
per ſe, per accidens verò attributiuè, ſicuti eſt
ſolus Deus: de qua ratione patet iſtas duas natu
ras eſſe: tunc reſpondetur, res ſubiectas motui,
& ſenſui, patet ad ſenſum eſſe huiuſmodi ſecun
dum verò genus eſſe probatum eſt demonſtrati
uè 8. phy. 52. vbi fuit probatum eſſe primũ mo
torem immobilem per ſe, per accidens verò at-
tributiuè, omni modo remoto à motu, & tem-
pore, Nota ſecundo ex 4. phy. 131. quia tem-
pus eſt numerus motus inſeparabilis ab eo, cu-
ius natura eſt ſine motu eius nam poteſt eſſe ſi-
ne tempore: ſimit 3. quòd tam illud, quod prius
tempore eſt ſicut agens ſuo effectu, vt dictum
fuit, quam illud, quod eſt prius natura, ſicut cau
ſa quælibet ſuo cauſato, omnia neceſſaria eſſe
in tempore: de primo patet: de ſecundo proba-
tur, quorum enim vnum eſt natura prius altero
ſimul tempore ſunt 12. met. 16. & 2. poſt. cap.
de cauſis forma prior natura ſuo effectu, & ideo
ſimul tempore ſunt. Quo ſtante Reſpondetur,
Deus creans, agens, nec tempore, nec natura
eſt prior ipſo effectu creato, ꝓbatur ex ſumptis:
omne illud, quod prius tempore, vel natura in
tempore eſt ei non motu neceſſario per primũ
ſumptum pro maiori, ſed Deus creans ſine mo
tu omninò, & ideo ſine tempore omni modo,
ergo neceſſario, nec prius tempore, nec natu-
ra: Dices quomodo Deus eſt prior rebus creatis
Dico eo modo, quo ens intemporale, immobi
le præcedit eſſe temporale, & mobile, ideſt rem
ipſam ſubiectam motui, & tempori præcedit &
etiam tempus, & motus, quibus ſunt ſubiectæ.
Sed dubium eſt quæ dicit Auer. An ſint Ariſto-
telis. Dico quòd ſic: & probo 4. phy. 117. quæ
dam ſunt in tempore per ſe, ſcilicet vt numero
trahente, continente eſſe illorum à parte ante
per prius, à parte poſt per poſterius, in quo tem
pore exiſtentia, patiuntur generationem, & cor
ruptionem, & alias paſſiones mortalium: decla
rat exemplo, quæ ſunt in loco per ſe, tractan-
tur ab eo, patiuntur aliquo modo in eo, iſto mo
do ſunt in tempore per ſe res mortales, quarum
eſſe numeratur eſſe in tempore continente eſſe
prius, & poſterius eorum, patiuntur paſſiones
prędictas in eo, ſecundo modo ſunt in tempore
per accidens, & nõ per ſe, nam 5. phy. 1. quod
per aliud tale, per accidens tale, nota ſecundo,
corpora cœleſtia ſunt in tempore per motũ eo-
rum, qui ſemper exiſtit in tempore, ſicut cauſa
propria cum cauſato proprio: quo ſtante patet
ſecundum membrum, ſcilicet corpora cœleſtia
ſunt in tempore non per ſe primo modo, quia
non numerantur ab eo in eſſe, imò ipſo motu
eorum numerant tempus, non ſunt tranſmuta-
ta in eſſe à tempore, ſed ſemper exiſtentia ſine
fine, ſicut tempus, ſunt per accidens in tempo-
re, quia coexiſtunt, & ſemper exiſtunt cum eo
mediante motu eorum, & alio, & ideo per acci
dens: tertius modus eſt entium ſeparatorum à
materia, ergo nec per ſe, nec per accidens ſunt
in tempore, non per ſe, quia non numerantur,
nec continentur ab eo, non per accidens, quia
ſunt

ſunt immobilia, nec mente motu coexiſtunt ſẽper tempori, ex quo patet vnum dictum Auer. eſſe Ariſt. Deus ſcilicet creans, quia ſeparatur à materia, non eſt prior tempore, nec natura ipſa re creata, quia eſt ſine tempore omnino, & qui eſt prius tempore, vel natura eſt in tempore vel primo, vel ſecundo modo, ſicut res mortales, ſecundo modo ſicut res immortales corporeæ, tamen quæ præcedunt natura ſi non tempore ſuos effectus, & ideo dicebat primo cœli 105. In fine partes mundi æternæ præcedunt natura mundum æternum, ſunt enim res corporis ſubiectæ motus, & ideo in tempore aliquo modo. Dices quòd reſpondet per tertium medium, cũ dicit præcedere creantem res creatas, ſicuti præcedit immobile, intemporale, res mobiles, temporales. Reſpondet ipſe primo cœli 104. 105. & 106. intendit prioritatem in eſſe, quæ differt à prioritate temporis & naturæ: declaro terminos, prioritas in eſſe, ideſt quod eſſe creantis prius fuit, quàm eſſe creati, nec tempore, nec ſimul tempore cum ipſa re, ſed ante rem, & tempus omne: declarat exemplo ibi Auer. pro quo eſt notandum ex 6. met. 2. quòd res metaphyſicæ ſunt abſtractæ à materia, motu, & tempore per intellectum; non per exiſtentiam extra animam, Deus verò, & intelligentiæ ſunt abſtractæ per exiſtentiam extra animam ſua natura, non intellectu: quo ſtante declarat exemplo in mathematica, linea eſt prior figura, non tamen tẽpore, nec natura, nam vt dictum prius natura eſt ſimul tempore cum effectu, ergo neceſſario, tertio modo diuerſo à duobus prioritate, quæ vocatur ſecundum eſſe mathematicus enim, vt dictum abſtrahit à tempore, ergo nullo duorum dictorum, poteſt eſſe vnum prius altero ex hoc arguit Auer. ſi in metaphyſica in abſtractis ſolùm intellectum, ergo abſtracta à tempore, non datur prioritas nec temporis, nec naturæ, ſed ſolùm ſecundùm eſſe, ergo quantò magis à deo creante ſeparato ſua natura à tempore non erit prior tempore re creata, nec materia, ſed ſolũ tertio modo ſecundùm eſſe, ſubdit eandem rationem Auer. ſi pro poſſibili generatur in tẽporale immobile ex intemporali, & immobili, illud ex quo fit generatio non erit prius nec tempore, nec natura: ſed cum mundus, & entia fuerit creata à Deo immobilia, intemporalia erit, quia nec motus, nec tempus erat, creabantur à Deo in temporali, & immobili omnino, ergo neceſſario inter creatorem, & rem creatam nõ erit prioritas nec temporis, nec naturæ, ſed ſolùm eſſe: Dices 5. met. & in poſt prædic. cap. de priori, omnes modi ibi nominantur ipſius prioris, quo illorum creator erit prior re creata, vel prioritate quam vocat ſecũdũ eſſe, quo ſi dictum modorum erit: Dico me aliũ enumerare vnum modum, qui eſt iſte, prioritas potentiæ, quia prior in potentia, ideſt poteſt eſſe, & opus poſterioris declarat Auer. & dicit iſtum modum eſſe cum ad voluntatem alicuius primi potentem ſequitur eſſe, & opus poſterioris: quo ſtante dico creator ſecundum eſſe præcedit rem creatam, ideſt prioritate potentiæ, quia eſſe ſuum potens fuit eſſe, & operis poſterioris ſi. vt dicit ad voluntatem, & electionem optimam ipſius creantis cum prioritate potentiæ, ſequebatur ab æterno eſſe, & opus proprium rei creatæ: Quòd hoc ſit verum monſtrant verba Auer. 12. met. 44. vbi dans modum, quo intelligentiæ fuere creatæ à Deo, dicit ſic, artes inferiores ab arte, & architectonica, poſita enim arte architectonica, & eſſe ſuo potentiori cum volũtate finis ſui optimi, ſequebatur eſſe, & quia principia artium inferiorum præcedit, ergo creans res creatas, non tempore, non naturæ ſecundum eſſe ergo potentiori poſito priori ſecũdum eſſe neceſſario ſequitur eſſe poſterioris.

¶ Pro ſolutione alterius rationis Notat quædã Auer. 1. & 2. phy. 19. intellectus cum abſtrahit, cognoſcit res per definitionẽ, verus eſt, qui ſine definitione, vel contra definitionem falſus, ſumit ſecundo 8. phy. 12. & 13. proportionale conuenient punctũ mutatum eſſe, & inſtans ſicut enim punctus, punctum tractum conſtituit lineam, linea ſuperficiem, ſuperficies corpus, ita mutatum eſſe natum inſtans tempus differt verò vnumquodque in his, nam punctus in linea, habet poſitionem, ſtatum permanentem, & non fluentem, & ideo monſtrari poteſt ad ſenſum: at mutatum eſſe inſtans in motum, & tempus non habet poſitionem, nec ſitum, fluunt, non permanent, & ideo non poſſunt monſtrari ad ſenſum volenti monſtrare, iam fluxerunt ex hoc infert ſecundam differentiam, punctus ineſt magnitudini, non ſolum vt medium copulãs extra ſed vt finis, trũm lineam, linea ſuperficiem, ſuperficies corpus, quod totum verum eſt per definitionem eorum, & per definitionem conuenit eis, inſtans verò mutatum eſſe in motu, & tẽpore, per definitionem eorum, non ſunt ei, vt finis, & terminus, ſed vt media inter partes eorũ mutatum eſſe in medium, & inter partes anteriores, & non ſequentes eſt inſtans præter partes temporis præteriti, & futuri: ex quibus infert, ſcilicet intellectum poſſe imaginari motũ ante motum in infinitum, tempusq; ante tempus, in infinitum verè non falſè, probo ex ſumptis, & primo ſumpto pro maiori, abſtrahere intellectum per definitionem rei verè, verum eſt non falſum, imò neceſſarium, ſed definitio temporis & motus ſunt, vt conſtare ex mutato eſſe, vel inſtanti, per ſecundum ſumptum, ergo in ſunt eis vt media partium eorum, non vt finis, ante quodlibet enim mutatum eſſe, ſemper eſt pars anterior motus in infinitum, ante quodlibet inſtans per definitionem ſuam, ſemper præteriti temporis in infinitum ſequitur, ergo intellectus abſtrahens, conſiderans tempus ante tempus, motum ante motum in infinitum, abſtrahere,

ſtrahere, conſtituere verum, non falſum: Infertur ſecundo conſiderare magnitudinem maiorem altera in infinitum, conſiderat, abſtrahit falſum, & impoſſibile ex cauſa oppoſita, quia cõtra definitionem eius, quia, vt dictum conſtat ex puncto, linea, ſuperficie terminis, non vt media, modo, quod cum termino, & fine eſt per ſuas definitiones, in infinitum ſine fine conſiderari eſt impoſſibile, & falſum: Notat aliud Au. vt dicitur 8. phyſ. exemplo hoc motus cœli eſt cauſa temporis, & numeri eius quia ſimul ambo numerat iſtos motus inferiores, modo ergo tẽpus iſtis inferioribus, vt numerus, ex quibus infert ſtante vno motu, imò tempore poſſe monſtrari multos motus inferiores in infinitum, in vna menſura multa, & infinita poſſunt menſurari. Ex quibus reſpondet ad formam rationis: motus primus poſitus eſt motus primi cœli æternus, cùm dicis numero motum eſſe. ante motũ in infinitum intelligimus de iſtis motibus inferioribus & nouis in indiuiduis ſuis, & accidentaliter ordinatis vt ſupra dictum: ſtante ergo vno primo motu æterno poſſibile eſt multiplicari in infinitum motus nouos indiuiduales, nõ ſpecificos, cùm verò dicunt philoſophi, motũ peruenire ad vnum primum primi cœli, intendunt motus ſpecificos eſſentialiter ordinatos. Ad cõfirmationem reſpondet, ſtante vno primo motu poſſibile eſt imaginari motum ante motum et dictum imaginatione vera, quia, vt dictum non contradicit ſuæ diffinitioni, imò neceſſario ſequitur ex ſua definitione, vt probatum: non eſt ſimile de magnitudine: ſtãte enim maxima magnitudine, nõ poſſumus imaginari verè dimenſionem maiorem dimenſione, in infinitũ, quia, vt dictum, repugnat definitioni ſuæ, definitur enim per finem, & terminum, cui repugnat infinitum: Reſpondet ſecundo aliter, per aliud ſumptum ſupra, quòd ſcilicet ſtante vno tempore primo, vno motu primo, nonne poſſibile multiplicari motus alios in infinitum, quia, vt dictum, motus primus, & tempus ſunt numeri horum inferiorum, & ſtante vno numero primo, poſſunt multiplicari numerata in infinitũ.

Sol. ad 7 ¶ Ad aliam rationem dico, quòd, potentia eſt duplex 2. de interpre. cap. vlt. & 1. prior. 13. & 3. phy. 1. quædam contingens, quæ ſine actu ſeparata, quædam eſt illa, quæ ſtat cũ actu & quia actus eſt duplex, neceſſarius, & non neceſſarius de in eſſe tantum, ideo poſſibile quod ſtat cum actu duplex eſt, vnum quod ſequitur de in eſſe, alterum, quod ſequitur neceſſarium: probat Ariſt. dari hanc potentiam, quæ ſequitur actum neceſſario, & non neceſſario ad impoſſibile; quod enim in actu eſt, vel poteſt eſſe, vel non poteſt eſſe: ſi non, ergo impoſſibile, & non eſt, quod falſum ad ſenſum, ſi ſic, ergo dabitur poſſibile, quod ſtat cum actu: Dices in quo differt hæc potentia à duobus modis ſecundis. Reſpondet ibi Ariſt. prima eſt ſine actu, ſecunda eſt cum actu, differunt etiam; nam prima potentia ad eſſe, & non eſſe, ſecunda ad eſſe tantũ. tertio prima eſt ad fieri, ſecunda ad eſſe facti, vt quod factum ſit: differunt vltimo quia prima venit à materia, & non eſt ſine ea, quæ 9. met. 2. vocatur potentia paſſiua, & receptiua, ſecunda quæ ſtat, cum neceſſario veniat a potentia actiua, ſine paſſiua 12. met. 18. Dices cuilibet potentiæ paſſiuæ reſpondet actiua, & e contra primo cœli 124. & infra contra Plat. & 3. de anima 17. Reſpondet Auer. negando hoc, & dicit valere ſolum in generabilibus, & corruptibilibus, in quibus potentia actiua eſt mutatio paſſiua, & ſibi inuicem correſpondent, in æternis verò non valet; probo, forma mundi primo cœli 92. poſſibilis eſt vt ſit in pluribus indiuiduis, cui tamen non reſpondet paſſiuæ potentiæ plures, quia vna tantum materia eſt receptiua formæ mundi, non plures, & ideo dixerat Auer. in libro de beatitudine animæ, quod potentia differt à poſſibilitate, nam potentia ſemper habet reduci ad actum, poſſibilitas verò non, dat exemplum ibi, nam poſſibile eſt, vt vinum fiat acetum, non tamen eſt neceſſarium vt reducatur ad actum: Ex quibus patet reſponſio, Deus agens, creans, creauit mundum, & reliqua ab æterno, extrahendo de potentia ad actum, potentia dico, quæ ſequitur neceſſarium & actum non illam, quæ eſt ſine actu tempore, & cùm dixit potentia eſt prior actu tempore, dico 8. phy. 4. eſt verum per ſe, falſificatur verò per accidens in æternis, propter melius in eis, quod prævidet in omnibus rebus, nam vniuerſalis, &c. ¶ Ad Sol ad 8 aliam reſpondet Auer. eſſe inſufficientem, datur enim triplex modus nobilior, perfectior his duobus, & verior illis hic probatum, primo Deus creans, agens erit: Sed dubitabis, cur nõ eſt agens naturale Deus: Reſpondeo, quia agẽs naturale agit ſine ſcientia, & voluntate, Deus verò agit ſcientia, & voluntate; Nec eſt agens per voluntatem, ſicut iſta inferiora primo quia in his inferioribus, 3. de anima cap. de virtute ſecundum locum motiua, agit motum ab alio meliori extrinſeco, Deus agit motum ſolum à ſua abſentia meliori, ſecundu iſtud agens, agit ſcientia, & voluntate differenti à ſua ſubſtantia Deus ſicut anima abſtracta 3. de anima 15. idẽ eſt cum ſua ſubſtantia, tertio agẽs inferius agit propter melius ſibi viſum, Deus verò propter nullum melius ſeipſo: quarto agit inferius propter id, quod ſibi deficit de perfectione, Deus verò propter perfectionem quam habet, vt cõmunicet alijs: vltimo agens inferius, quia agit propter id, quod ſibi deficit, habito eo, ceſſat motus, & ideo non eſt agens, & conſeruans æternum, Deus verò, quia propter communicationem optimi, quod habet, quia ſemper habuit, ſemper habere, habebit, ſemper ab æterno creauit, ſemper creando, conſeruat, & in æternum conſeruabit, differunt vltra, nam agẽs naturale agit

agit neceſſitatum à ſua forma naturali, quæ eſt ſua ſubſtantia, & agens per voluntatem, agit neceſſitatum, determinatum 9. met. 2. ab alio extrinſeco duorum contrariorum meliori ſibi viſo, & determinatè ſuam ſcientiam: Deus verò agit neceſſariò neceſſitatus ſolum à ſua boni-

Sol. ad 9 tate intrinſeca. ¶ Ad penultimam rationem, Auer. primo declarat eam in nouũ effectus ab agente, ſecundo diuiſit in duos modos, & illos declarat per differẽtiam, tertio ex illis ſumptis reſpondet. Declarat, & dicit effectum eſſe innouatum ab agente, hoc intendimus non habere eſſe per ſe, ſed ab alio, ideſt ab agente, nam 1. phy. 2. in quolibet genere cauſæ, datur primũ per ſe tale, quod non ab alio eſt tale, vt prima materia, primo, per ſe, per ſuam definitionem 1. phy. 82. & materia, ſubiectum generabiliũ, & corruptibilium, non alio extra definitionem, & eſſentiam ſuam, ita dicimus in agente, primum per ſe agens, eſt quod per ſuam eſſentiã tale non, per aliud, iſtud ſolum eſt Deus 12. met. 5. & 6. primum agens, prima forma, primus finis, non habens priorem, do cauſam nam ratio agentis actus eſt 3. de ani. 4. & 3. phy. 11. & 17. ſicut patientis, & effectus ratio primum eſt potentia, cum ergo, vt 3. de ani. 9. & 10. ſolus Deus ſua eſſentia eſt actus, ſine potentia, ſolùm Deus agens ſolùm, non effectus, primum agens, non habens prius: quo ſtante, declarat terminũ Auer. dicimus effectũ innouari ab effectu alio à ſe, effectiuè habere ab alio, quia nõ eſt actus ſolũ ſua eſſentia: diſtinguit hunc modũ in duos, & dixit effectũ innouari ab agente. i. habere eſſe, non per ſe, nõ primus, & ſolũ actus, ſed ab alio duobus modis, vel de nouo, vel ab æterno, & ideo effectus agentis erit, ſecundo, quodam nouum, quodam æternum, dicit differre hos duos modos in his tribus, effectus nouus, non habens eſſe de ſe effectiuè, ſed ab alio, dicitur nouus, quia in aliqua parte temporis noua per generationem quod 5. phy. 7. dicitur cum prædictus aliquando non erit, nũc ens, & in aliqua parte temporis noua, & ideo effectus nouus dicitur, alius verò dicitur æternus ex oppoſita cauſa, quia nõ in tempore habuit eſſe ab alio, nec in aliqua noua parte temporis, ſed ſemper ſimul cum tempore, & motu in æternitate, & ideo æternus: differunt ſecundo nam effectus nouus ex aliquo contrario proprio fit 1. phy. 42. & infra, æternus ex non eſſe ſimpliciter: differunt tertio nam nouus eſt generabilis 1. phy. 63. fit ex materia, ente in potentia, æternus verò 12. met. 18. ex ſola potentia actiua agentis, & nulla paſſiua materiei: Ex his reſpondet quòd mundus, & reliqua entia æterna apud Ar. ſunt creata. ſunt effectus Dei, vt agentis, ideſt non habuerunt eſſe per ſe, ab alio, cauſa agente. ſ. Deo, verum eſt quia ſemper cum tempore fuit factum ab eo: ſi dicit non eſſe innouatũ, ideſt nõ habere eſſe ab alio effectu, ſed per ſe, hoc eſt falſum, nam vt diximus, per ſe ens, ſine agente, ſolum eſt Deus.

¶ Ad vltimam Notate inſufficientiam ſuam, reliquit enim quartum modũ quo poſſibile eſt creari aliquid à Deo poſſe eſſe effectum Dei: nam poteſt eſſe quatuor modis, vel priuatio ſolùm, vel eſſe ſolum, vel vtrumq; quod poteſt eſſe duobus modis, vel vnum ſeparatum ab alio, eſſe poteſt, vel vnum coniunctũ cum alio eſſe ſimul, quod etiam duobus modis poteſt conſiderari, vel vtrumq; per ſe effici à Deo, vel vnum per ſe ſcilicet eſſe, & priuationem per accidens. Quibus diuiſionibus ſtantibus hic recapitulatis ponuntur quatuor concluſiones in cap. 3. huius tractatus de creatione: ideo, ibi recurre, nam habebis res huic rationi applicatas, ne impleamus tot paginas ſcriptis: Hæ ſunt ſolutiones rationum Algazelis. *Solutio ad 10.*

¶ Sed dices ſi creatio concederetur, ſequeretur non eſſe naturalium rerum principia, & priuatio erit vnum principium: vt dicit Portius cap. 3. *Argumẽta Portij.*

¶ Ego autẽ nego hoc, nam vt alias dixi principia ſunt circa generationem, non circa creationem, imò Deus ipſe creat principia, nec valent alia incommoda quæ ducit ad propoſitum de principijs, quia non negamus principia circa generationem, vt dixi: Sed dices, vt ipſe, tunc ſequeretur compoſitum non fieri, formam verò per ſe generari, & tunc abibit proceſſus in infinitum, dico, quòd non valet argumentum, nam vt dixi forma non generatur, dico humanam, ſed creatur à Deo ipſo, & rationes apportauimus in quarto capite ſuperiori, compoſitum verò, eſt illud quod fit primo phy. 64. & 8. metaphy. Ariſt. Sed dices anima eſt indiuiſibilis ſubſtantia, & indiuiſibile non mouetur, corpus enim eſt quod mobile eſt, ſed ſi anima ſeiungeretur à corpore, tunc moueretur, quod eſt falſum: ergo &c. Dico non eſt locus reſpondendi ad hanc rationem, ſed in ſequenti quæſtione, quam Apologiam vocamus ſoluemus ipſam, & alias quas facit iſte profundiſſimus doctor. Quæ Apologia ſic incipit. *Solutio.*

IACOBI ANTONII MARTAE

A P O L O G I A.

De Immortalitate Animæ.

PLATONIS exſtat ſententia nihil magis ſpectare ad officium philoſophi; quàm cæteris omiſſis veritati aſſiduè incumbere; quoniam hæc tam altè poſita eſt; tamque in tenebris obuoluta, vt nil ſit æquius, quàm eam indagãdo peruestigare, ac peruestigatã cognoſcere ex quo placita chriſtianorum; antiquis conſentiẽtiũ philoſophis, aſſerentium, nil in tota vita, aut eſſe amplius, aut melius, quàm diuinæ veritatis patrocinium ſubire, & in eius maieſtate conquieſcere: Vnde Auguſtinus, libro ad ſacras virgines, aiebat, veritas eſt recti iudicij [illegible], memoriæ, recordationiſq; inſeparabilis, ſapientiæ, ſecretorumq; cuſtos; arcani velamen, lectionum, & doctrinæ capax, vtilia creans, virtutis ſingulare ſtudiũ, cuncta cum ratione diſponẽs in congregatione honeſtorum, ſemper ſe ingerens, ſtudiorum, & artium parens magiſtra, per quam maturè omnia emanãt: propter hoc vt veritatem, quàm celerrimè, accuratiſſimeq; proferamus, in hac quæſtione, ſuperius propoſitis quia ordinem habentia, de facili ſunt reminiſcibilia, ex libro de memoria, & reminiſcentia cap. 3. inquit Ariſt. eoque magis, nam vbi eſt ordo, ibi diſtinctio; atque intelligentia oritur: Ideo primò rationes aduerſæ partis hæreticæ apportabimus; ſecundò veritatem noſtram, & ex probatis defendemus; tertiò reſoluemus rationes oppoſitas, illaſq; vt futiles reijciemus; quartò contra Auerroem perſiſtendum digrediemur.

O P I N I O A L E X A N D R I.

Cap. I.

ALEXANDER dicit, vt breuibus ipſum recitem; quòd intellectus ſit forma cauſata à materia, extenſa ad extenſionem eius, generabilis, & corruptibilis ad eius generationem, & corruptionem, & quod dicimus de intellectu potentia dicit Alex. idem ſentiendum eſt de anima rationali, quoniam idẽ ſunt dicit ipſe, nam anima rationalis eſt ſimplex ſubſtantia, generabilis, & corruptibilis, & multiplicabilis ſecundum indiuidua, ſed potentiæ ipſius animæ, ſunt æternæ & immortales per ſe, & ſimpliciter, per accidens verò & ſecundum quid corruptibiles, & iſtæ ſunt intellectus, & voluntas, tunc vlterius in recitando ipſum [illegible] probat tali pacto quod anima rationalis ſit educta

1. Ratio de potentia materiæ. ¶ 2. de ani. dicit Ariſt. quòd anima eſt actus primus corporis organici, quæ definitio competit omni animæ vegetatiuæ, ſenſitiuæ, & intellectiuæ; ſed omnis actus finis proprius, cuius eſt actus primus, & omnis finis proprius eſt inſeparabilis ab eo, cuius finis, ſed anima rationalis eſt actus primus corporis, ergo inſeparabilis ab illo, ergo corruptibilis,

2. Ratio educta de potentia materiæ. ¶ Præterea anima per accidens mouetur 1. de ani. tunc ſic, ſi anima eſſet à materia ſeiuncta, tunc impoſſibile eſſet, quod per accidens, moueretur, aut per ſe, imò nullo modo moueretur, ſed Ariſt. dicit quòd mouetur per accidens, ergo ſequitur, quòd eſt coniuncta materiæ, & per conſequens corruptibilis, nam ſi non eſſet ſeiuncta à materia tunc nec per ſe, neque per accidens moueretur [illegible] 8. phyſ. cap. [illegible] & ſi mouetur [illegible] ſubſtantia [illegible] aut potentia mouetur, aut diuerſa [illegible] & eadem mouetur, tunc quæro, aut illa eſt mobilis, aut immobilis, ſi mobilis, aut à ſe, aut ab alio, ſi à ſeipſa, ergo non habet diſtinctionem in corpore, quod eſt falſum, ſi mouetur ad motum corporis, ergo non per ſe mouetur: hoc eſt argumentum Ariſt. contra Platonem, nam ſi anima à ſeipſa moueretur, tunc à ſeipſa exiret in actum, quod nil eſt, [illegible] & ſic concludit animam eſſe mortalem. ¶ Ratio 3. Ratio

ſua hoc idem ſic argumentatur Ariſt. contra Plat. in proœmio de anima, ponebat enim Plato tres animas realiter diſtinctas [illegible] & organa [illegible] ponebat quatuor membra principalia, cerebrum, [illegible] & rationalem ponebat in cerebro, [illegible] ſic ſi ita eſſet ſequeretur [illegible] eſſe plura, quod eſt impoſſibile, ergo [illegible] quia homo eſt vnum animal per vnã animã ſuã, quæ ſi eſſet multiplicata in diuerſis membris, animal erit multiplicatũ, & non eſſet vnũ: hoc ſtante arguitur ſic, ſi anima rationalis eſſet immortalis, tunc ſenſitiua, & rationalis, realiter differrent, & ſic in homine eſſent duæ animæ realiter differentes, & per conſequẽs, vnus homo, duas animas haberet, & eſſet duo animalia, quod eſt falſum, ergo anima rationalis non differt à ſenſitiua, & ſic ipſa eſt mortalis.

R A-

RATIONES PORTII PRO HOC PROBANDO. *Cap. II.*

PRIMA ratio quam facit eſt illa pri
ma Alex. ipſe antem vberius decla
rat: ideo ſoluendo illam Alexádri,
4. Ratio ſoluemus ſuam. ¶ Preterea quomo
do poſſibile, vt anima oriatur, & non pereat,
cùm primo cœli dicat Ariſt. omne quòd gene
5. Ratio ratur, corrumpitur neceſſario: ¶ Si anima eſ-
ſet immortalis, tunc ſequeretur, finem, & for-
mam ſeiungi à ſuo peculiari ſubiecto, qood cú
ſpetie compoſitum fluat, quo fundamento lib.
4. phy. Ar. locú non eſſe vetam ſpeciem demó
ſtrauit, nam propriú eſt ſpeciebus omnibus ma
teriam complentibus à materia non ſeparari.
6. Ratio ¶ Præterea cum anima ſeiungitur à corpore in
aliquo reponitur loco, ſed ipſa indiuiſibilis ſub
ſtantia eſt, igitur quod indiuiſibile, moueri ne-
caſſariú erit, quod eſt cótra Ar. 6. phy. dicenté
7. Ratio corpora tantú moueri. ¶ Vltra qui hoc dicunt,
euertunt quartum librum phyſicorum, cum di
cant aliquod eſſe in loco, quod eſt incorporeú,
cú corpora in locis recipi perſuaſum ſit, opor-
tet ergo in alio præter cœlum, & naturalé lo-
cum ſpiritus iſtos deſcriptos, & definitos eſſe.
8. Ratio ¶ Præterea ridiculum eſt hominis ortum, & in
teritum longe diuerſum eſſe à cæteris animanti
bus, etenim vno, & eodé libro, qui de gener.
animal. dicitur hominis, & brutorú ortum, &
9. Ratio interitú cóplexus eſt. ¶ Et ſequeretur, quod de
10. Ra- ſideraretur opus de gen. hominis. ¶ Præterea
tio. ſequeretur quod duæ eſſent generantes cauſæ,
pater, qui materiá ſuppeditat, & Deus, qui ſpe
tiem indit, nec homo eſſet vnus, duo enim ad
coniugmentationem hominis coirent, quod eſt
contra Ariſt. qui dicit vnum eſt principiú, quod
materiam præparat, & agitat, vt forma e luca
11. Ra- tur. ¶ Vltra, omnia, quæ cognouit Ariſt. eſſe
tio. æterna, prima eſſe, putandum eſt, ceu primam
materiam, & primum motorem, tunc ſic; Ari
ad peruestigáda aliqua eſſe æterna, ſemper per
ueſtigauit eſſe prima, ſed nulla ratione proba-
uit humanæ mentis æternitatem, quia ſi menté
humanam, vt formá, & vt motorem accipimus,
cum formæ conditiones ex operibus cognoſcũ
tur, nulla eſt in homine, quæ operatio perennis
ſit & cótinua, intellectio. n. marceſcit, pereunt
ſcientiæ, opiniones, appetitiones, &c. ergo for
12. Ra- ma quoq; hominis corruptibilis. ¶ Et ſi corp⁹
tio. hominis incrementa patitur quomodo eius for
ma, quæ materiam informat, afficiturq, cum
13. Ra- corpore, eſſe æterna poteſt. ¶ Nec eſt rationa-
tio. bile, immobile aliquod eſſe ſempiternú, cuius
non contingat eſſe motú ſempiternum 2. cœli,
& è contra, ſed nullum opus intellectus æternú
14. Ra- videmus ergo &c. ¶ Præterea mens humana in
tio. ter prima principia vniuerſi nó numeratur, ſed
ſola principia ſunt æterna, ergo ipſa eſt corru-
ptibilis. ¶ Vltra ſi moueri per accidens à ſeipſo 15. Ra-
corruptibilibus ſolum competere aſſeruit phi- tio.
loſophus 8. phy. ſed anima mouetur per acci-
dens ad motú corporis à ſeipſa ergo corruptibi
lis, minor probatur 1. de ani. d. Ariſt. per acci
dens tamen moueri poteſt, & ſeipſam mouere,
mouetur nanq; corpus in quo eſt, & mouetur ab
anima. ¶ Si rationalis anima eſſet æterna, igitur 16. Ra-
viæ, quibus vſus eſt Ariſt. ad demonſtrádas for tio.
mas materiæ expertes eſſe æternas, non valent.
¶ Præterea æternæ mentes nó poſſunt corrupti 17. Ra-
bilia, ſemoto cœlo, ſine medio generare, hinc tio.
eſt quòd longè diſſentit ab Ariſt. æternam men
tem à phantaſmatibus poſſe perfici, cum multò
maiorem imperfectionem æternis donaremus,
ſi illas materias corruptibiliú faceremos ¶ Am 18. Ra-
plius ſi ab æternis generaretur corruptibile ſi- tio.
ne medio eſſet æternum, & quod ſua natura eſt
corruptibile, efficeretur æternum ab alio, & ſe
queretur quòd materia, & ſubiectum, ſcilicet
intellectus potentia, & agens, & intellectum eſ-
ſe æterna. ¶ Amplius in lib. de Long & breu. 19. Ra-
vitæ inquit cum aboletur homo, ſcientiam, & tio.
intellectionem, ſpeculationem, & reminiſcen-
tiam, omnemq; animi affectum deleri, actiones
igitur hæ, cum homine deperduntur, & dixit
3. de ani. non reminiſcimur, quoniam aliquod
interius corrúpitur, & rurſus alibi, quoniam in
tellectus paſſiuus corruptibilis eſt: ſi dices, vt
Auer. per intellectú paſſiuú intelligi phantaſiá,
contra d. textus, ſcientiá, & habitú corrúpi, igi-
tur per quod interius corrúpitur, non phátaſia,
ſed intellectus poſſibilis, in quo eſt ſcientia. eſt
intelligendus, vt igitur Ariſt. ſibi conſtet intelli
gendú eſt intellectú poſſibilem, quia d. in quo
eſt ſcientia, ergo &c. ¶ Præterea ex 30. ſectione
probl. 4. quærit cur ſeniores amplius méte va- 20. Ra-
leamus, & iuniores, ocius diſcamus: ſubdit, quia tio.
natura dedit duo inſtrumenta, manú corpori,
& animo méte, & ſicut manu, quæ eſt naturalis
non poſſumus vti, ni procedente ætate, ita més,
quæ res naturalis eſt, nó protinus, ſed in ſene-
ctute maximè nobis cótingit, atq; tunc cóſumi
tur, atq, abſoluitur, niſi detrimento aliquo lacera
læſaq; ſit &c. ex quo colligit Portius, intellectú
potétia eſſe à natura, & eſſe, vt inſtrumentú ani
mæ, ſecundo quòd læditur, vt aliæ animæ facul
tates, & ſi eſſet æternus, non læderatur, & ope
ra naturę sút corruptibilia, opus auté dei, quod
ab ipſo, ſine medio proficiſcitur, æternum eſt:
tertio, quòd cum naſcimur, nó primo eſt in no
bis intellectus perfectus, ſed imperfectus, & in
potétia, & ſimilis agraphę tabellæ, & nil ferè dif
fert à beſtijs anima pueri, vt 8. de hiſt. an: poſtre
mo intellect⁹ perficitur in ſenecta, eiq; aſtipulat
quod pauco tépore durat. ¶ Ruſus ſi itellect⁹ 21. Ra
D 2 poten- tio.

potentia eſſet æternus, etiam animæ facultas, eſ
ſet tota in qualibet parte corporis, quia eſſet in
diuiſibilis: ſed anima, nec intellectus eſt in toto
corpore, nam dicit Ariſt. lib. de motu animal.
cap. 7. cor eſſe animæ ſedem, & non diſtingui
tur ſenſitiuum ab intellectiuo, quare ſunt in ea
21. Ratio. dem particula corporis. ¶ Preterea, ſuppono
quòd materia non poteſt per ſe ſubſiſtere, ideſt
ſeparari ab omni forma, quia tunc, quód nō eſt
in actu, eſſet in actu, tunc ſic, ſi intellectus potē
tia, ſeparabilis eſſet à materia, quod per ſuam
naturam eſt potentia, efficeretur actus, quod eſt
falſum, probo, ſi intellectus ſepararetur à Socra
te, qui ſua natura eſt potentia, 3. de ani. nulla
eſt alia natura. niſi quæ poſſibilis, tunc efficere-
tur actus, quod falſum, quia actus, & potentia
ſunt differentiæ entis oppoſitæ: Nec valet, quod
ſit per accidens potentia, nam, vt dicit Ariſt.
aut per ſe, aut per ſuam eſſentiā poſſet eſſe actus
ſi eſſet per ſuam eſſentiam actus, nec per ſe nec
per accidens: competeret illi ſuum oppoſitum,
quia omne, quod eſt tale per eſſentiā, ad quod
cunq; comparatur, ſemper eſt tale, ſi ergo eſſet
actus, ſiue compararetur ad materiam, ſiue ad
obiecta materialia, ſemper eſſet actus. Præterea
nullibi 3. de ani. dixit eſſe ſubſtantiam, ſed ſo-
lum dixit eſſe impaſſibilē, ſimplicem, ſeparabi-
lem ab organo, & immixtum, quæ omnia con
ueniunt intellectui, vt facultas cognoſcendi,
tamen non dixit eſſe ſubſtanciam, quod ſummè
neceſſarium erat, ſed de intellectu agente dixit
22. Ratio. eſſe ſubſtantiam actu exiſtētem. ¶ Præterea aut
intellectus vnitur per eſſentiam, aut per opera-
tionem: ſi per eſſentiam: hoc eſt contra Auer. &
multa alia abſurda ſecuntur, quę dicit & tunc
Socrates eſſet rationalis, per rationem eandem
numero cum Platone, & licet phantaſmata eſ-
ſet numero diſcreta in Socrate, & Platone, ta-
men exiſtentibus ſimilibus phantaſmatibus, eſ-
ſent eædem opiniones, & non mutarētur, cuius
oppoſitum dixit primo cœli, de eiſdem infini-
ties mutari opiniones, quod non poteſt eſſe, ſi
intellectus numero vnus, & phantaſmata etiam
& infinitas opiniones demonſtrare: ſi vnitur
per operationem, vel phantaſmata, vt Auerro.
contra tunc ſequerentur infinita abſurda, quæ
ipſe narrat, in cap. 7. & multa alia quæ gerit,
connexatq;, quæ quia non tenemus, ſed bene te-
nemus quòd vnitur tertio modo, quem iſte nō
23. Ratio. cognouit, ideo quęras ſolutionem. ¶ Ruſus ſe
cundò de ani. dixit ſi quod eſt commune omni
animæ, erit vtiq; actus primus corporis phyſi
ci &c. verum cùm actus dupliciter ſit, alius, vt
ſcientia, alius, vt ſpeculum, probauit animam
eſſe actum, vt ſcientia, modo omnes operatio-
nes ideo inſunt animæ, quia eſt actus corpo-
ris &c. ¶ Amplius ſicut Ariſt. intellexit ſepara 24. Ratio.
tionem intellectiui à ſenſitiuo in mortalibus eſ
ſe impoſſibilē, ſic ex aduerſo intellexit vnionē,
ſed ſeparationem intelligimus quò ad eſſentiā,
quia vegetalis ſine ſenſitiua poteſt eſſe, & ſenſi
tiua ſine intellectiua, ſed non è contra vnionē,
& ſeparationem ſecundum eſſe intelligendam
eſſe docuit Ariſt ¶ Preterea anima eſt actus cor 25. Ratio.
poris, igitur à corpore ſeparari non poteſt, ſi
itaq, conceſſerimus ſeparari, aut illa non eſt de
finitio animæ, aut ipſa deficit, cum deſinat eſſe 26. Ratio.
actus corporis. ¶ Vltra ſi anima eſſet ęterna, igi
tur ſenſus eſt illi obſtaculo, quod auertat eam à
cognitione ſui ipſius, & ſuperiorum, ſed experi-
rimur, & ad cognitionem, & ad corporis fun-
ctiones ſenſibus opus eſſe, igitur corrumpitur
anima. ¶ Præterea 10. ethic. referens eós, qui 27. Ratio.
dicebant nos cū ſumus mortales, mortalia cu
rare debere, & nullā curā adhibere, vt immor
talia contemplemur, reijcit hanc, dicens, nos
& ſi ſimus mortales, viuere ſecundum id, quod
eſt in nobis omni ſtudio debemus, nam id no-
bis non conceſſit animæ ęternitatem, ſed ſolum
quod ſumus ſimiles dijs opere, & non ſubſtan-
tia, ac immortales reddamur intelligēdo: quod
ſi anima eſſet æterna, dixiſſet nos eſſe æternos,
ſed videtur illis dare nos eſſe mortales, ſed per
intellectum alijs nos pręſtare, quoniam dijs per
eius functiones aſſimilamur, nec valet, ergo ani
ma eſt ſubſtantia æterna. ¶ Eſt hęc vltima ratio 28. Ratio.
Portij 4. de partibus Ariſtotil. ait ſolus anima
lium homo erectus eſt, quia eius ſubſtantia, &
natura diuina eſt, cuius officium eſt intelligere,
quod non facile eſſet, ſi vaſta corporis moles aſ-
ſideret, pondus enim tardiorem reddit mentē,
& ſenſum communē, quare pondere grauiore
opprimente, corpora vagare incertā neceſſe eſt:
ex quibus verbis innuit ſubſtantiam hominis eſ
ſe intellectum potentia, illumq, ex nobilitate
tēperamenti accedere; tunc ſic ſi huiuſmodi re
ctitudinis figuræ hominis eſt calor multus, &
puriſſimus cordis igitur propter. finem natura-
lem: ſed finis eſt intellectus, qui eſt ſubſtantia,
igitur eius operatio erit ab eius natura.

RATIONES SVPERADDITAE PRO CONFIRmatione huius prauæ opinionis. Cap III.

29. Ratio. ¶ AMPLIVS argumentamur nos
idem probando 3. de ani. 20. ſo
lus intellectus agens eſt ſepara-
bilis, quia ſemper intelligit, ſed
intellectus potentia, quia quandoq; intelligit,
& quandoq; nō intelligit eſt mortalis, quia nō
ſeparabilis à materia, & à corpore: tum etiam
quia 3. de ani. 36. dicit nunquid intellectus no
ſter, cum ſit coniunctus materiæ, poſſit intelli-
gere ſubſtantias ſeparatas, ecco dicunt iſti, quòd
Ariſt.

Ariſt. dicit quòd intellectus noſter eſt coniun-
30. Ratio. ctus materiæ, ergo mortalis. ¶ Præterea & eſt
ratio Pomponacij, quæ ſumitur ex verbis Ari.
3. de ani. 9. & 12. vbi dicit quòd intelligere,
aut eſt imaginatio, aut non ſine imaginatione,
non contingit ipſum intellectum ſeparari, ſed
intelligere, aut eſt imaginatio, aut nõ ſine ima
ginatione, ergo non ſeparatur, ergo mortalis.
31. Ratio. ¶ Rurſus ſi intellectus potentia eſt virtus per ſe
ſeiuncta à corpore, ergo finis eius, eſſet notitia
intuitiua ſubſtantiarum abſtractarum, quæ qui
dem cognitio habetur à facie ad faciem, ſicut
fuit illa Pauli in raptu, probatur, quia ſicut eſt
finis alicuius, ita habet operari illud, cui ordina
tur ille finis, vt attingat ad finem, cum in natu-
ra nil ſit otioſum primo cœli 32. ſed finis, & in
tellectus potentiæ fælicitas non eſt notitia intui
tiua ſubſtantiarum abſtractarum, ſed eſt habi-
tus ſapientiæ, vt 6. ethic. Ariſt. ergo intelle-
ctus potentia non eſt virtus ſeparata à materia,
32. Ratio. ergo mortalis. ¶ Præterea ex 2. de gen. ani. cap.
4. dicit Ariſt. quòd in generatione hominis
mas præbet animam fœmina verò corpus, quia.
mas actiuè, fœmina verò, paſſiuè concurrit, er-
go anima non eſt æterna, ſed corruptibilis.
33. Ratio. ¶ Præterea ſi intellectus eſſet omninò perfe-
ctus de ſe, ergo homo non ſubſtantialiter cor-
rumperetur de ſe, quia cum homo ſit compoſi-
tus ex materia, & forma, & certum eſt, quòd
nec materia, nec forma poſſint corrumpi cùm
ſint æternæ, quare nec anima rationalis, ergo
non ſubſtantialiter corrumpitur, ſed dicas, in-
quiunt iſti, quòd ita erit diſſolutio, non corru-
ptio: ſed domini diſſolutio eſt relatio, & rela-
tio eſt accidens, ergo iſta eſſet accidentalis trãſ
mutatio, & non ſubſtantialis, quod falſum, &
ita remanet quòd neceſſe eſt, vt forma corrum
patur, quod argumentum Ioannes de Gandauo
in ſua quæſt. 3. de anima putauit inſolubile.
¶ Vltra 12. met. 9. & 12. & 16. dicit quod cau
34. Ratio. ſæ extrinſecæ præcedunt eſſe, cui ſunt cauſæ,
ſed cauſæ intrinſecæ ſimul ſunt generatione, &
corruptione cum illo quod generatur, & corrũ
pitur, ergo ſunt corruptibiles, ſed anima ratio-
nalis eſt forma compoſiti hominis, ergo gene-
ratur, & corrumpitur cum homine, vnde dubi-
tat Ariſt. 12. met. nunquid aliqua forma rema
neat poſt diſſolutionem cõpoſiti, & dicit quòd
anima rationalis ſimul incipit cum eo, quod ge
neratur, ergo generabilis, & corruptibilis, &
hoc eſt quod dicit forſan non de omni eſt diffi
cultas, ſed intellectiua ſupple tu generatur cũ
illo, ergo &c. ¶ Præterea 6. met a. 3. & 9 po-
35. Ratio. nens differentiam inter ſcientiam metaphyſicã,
& naturalem, dicit quod naturalis ſolum con-
ſiderat cum materia ſecundum eſſe, & defini-
tionem, metaphyſicus conſiderat ſolum ea, quæ
ſunt ſeiuncta ſecundum eſſe, & conſideratione
tunc ſic iſta inuicem differunt, per differentiã
dictam; ſed anima rationalis propriè conſide-
ratur à philoſophia naturali 3. de ani. & 2. phy
26. ergo eſt coniuncta materiæ, tum ſecundum
eſſe, tum ſecundum cõſiderationem, ergo mor
talis, tum quia 7. met. ait Ariſt. quòd omnes
partes rei, re ipſa diſſolutæ, quæ remanent, ſunt
ſolum materia, & elementa, ſed anima rationa
lis nullum horum eſt, ergo corrumpitur. ¶ Am- 36. Ratio.
plius, quando intellectus incipit informare Sõ
cratem, vel per generationem, vel per creatio-
nem, non per creationem, quia creatio eſt ex
nihilo, quod eſt contra principia phyſica, ergo
per generationem, ſed quod generatur corrum
pitur, ergo &c. ¶ Præterea quando intellectus 37. Ratio.
intelligit, in corpus, & extra corpus intelligit,
aut intellectio ẽ eiuſdẽ ſpeciei, aut nõ ſi eiuſdẽ
cũ illa quæ in corpore, & extra corpus: ſed intel
ligere quod eſt in corpore, aut eſt phãtaſia, aut
non ſine phantaſia, vt 3. de ani. 38. intelligere,
quod eſt extra corpus eſt cum phantaſmatibus,
quod abſonum eſt, ſi verò, non eſt eiuſdem ſpe
ciei, operationes diuerſæ ſpeciei, in formis di-
uerſitatem arguunt, operatio enim prouenit à
forma, ſed operationes diuerſæ, ergo formæ di-
uerſæ, ergo intellectus diuerſi, quod eſt falſum.
¶ Præterea omne quod menſuratur tempore, eſt 38. Ratio.
generabile, & corruptibile, ſed intellectus mẽ
ſuratur tempore, quia non ab æterno eſt, ergo
corruptibilis. ¶ Rurſus aut intellectus rema-
net in corpus, aut non remanet: ſi remanet in 39. Ratio.
corpore mortuo, eſſet fruſtratorius, quia non
perficeret, cuius eſt perfectio, & quod ſua ope-
ratione caret, eſt fruſtratorium, modò non da-
tur otioſum in natura 8. phy. 15. ſi non rema-
net, quo vadet, aut ſurſum, aut deorſum: ſi ſur
ſum, vel aer, vel ignis, ſi deorſum, vel aqua, vel
terra: ſi non, in quo loco eſt, & dum mouetur
ad illum locum, oportet, vt moueatur aliqua
ſpecie motus, ſed omne quod mouetur eſt cor-
pus, ergo intellectus eſt corpus, quod eſt con-
tra Ariſt. 3. de ani. 3. quod eſt impaſſibilis, im
mixtus, &c. ne ergo iſta ſequantur, melius eſt
dicere ipſum corrumpi. ¶ Præterea 3. ethic. 40. Ratio.
cap. de fortitudine dicit Ariſt. quòd homo for
tis ſubit pericula, & etiam mortem, donec ad
vltimũ eſſe deueniat, id eſt donec mortuus eſt,
mors enim vltimum eſt horribile, quippe eſt ter
minus, nihilq; homini mortuo remanet boni,
vel mali, ſi ergo remaneret anima, tunc homo
poſt mortem haberet aliquid boni, vel mali.
¶ Si intellectus eſſet æternus, daretur infinitum 41. Ratio.
in actu: probatur; nam infiniti homines præceſ
ſere, ergo infiniti intellectus, quod eſt falſum,
ergo corruptibilis. ¶ Vltra, vni naturæ, vnus
eſt modus communicandi, vt ignis eſt vna natu 42. Ratio.
ra, ergo habet vnum modum communicandi,
ſcilicet calefaciendi, & aqua infrigidandi: ſed
intellectus eſt vna natura, cum ſit ſimplex, im-
mixtus, ergo vnum modum habet communicã
di: ſed nullum alium modum habet, niſi intelli
gere, quod non eſt ſine phantaſia, ergo ſemper
intel-

intelligit & hæc non poteſt eſſe, niſi dum eſt in
corpore, ſed corpus deficit, ergo & intellectus
43. Ratio. deficit. † Præterea plures ſunt operationes ani
mæ, quæ atteſtantur animam eſſe mortalé, quã
quæ atteſtantur ipſam eſſe immortalem, & cú
à ſuper abundanti denominatio fiat, ergo ma-
gis debet dici mortalis: nam operationes ſenſi-
tiuæ, & nutritiuę, cum ſint organicę, atteſtan
tur mortalitaté: intellectiuæ autem cũ ſint pau-
ciores, & debiliores, nam rariſſimæ ſunt, & ob
ſcuriſſimæ, neq; ſine corpore, quia cum phan-
taſmate, ergo corruptibilis: Hæc ratio eſt Pō-
44. Ratio. ponacij. † Et hæc quoq; ſcientia potius ignorá
tia diſpoſitionis, quàm ſcientia eſt nuncupan-
da: cur igitur adeo magnificare debemus no-
ſtrum intellectum, vt faciamus illú immortalé.
45. Ratio. † Vltra omnis potentia, corrupta aliqua parte
corporis, in qua eſt corrumpitur, ſed anima in
tellectiua eſt huiuſmodi, igitur: minor proba-
tur, quia ſi media cellula cerebri corrumpitur,
quæ logiſtica dicitur, corrumpitur viſus intelle
ctus, & rationis, ergo deſtructo corpore, deſtrui
tur anima, ſicut deſtructa media cellula, deſtrui
46. Ratio. tur intellectus. † Ceſſante, cã ceſſat effectus, &
manente remanet, ergo ſi manet anima, ſem-
per debet manere corpus, & ſic ſemper viuere,
valet conſequentia, quia anima eſt cauſa corpo
47. Ratio. ris. ¶ Præterea 8. phy. Ariſt. ponit mouens in
finitæ fore virtutis, eo quòd non finito, ſed infi-
nito tempore mouet: tunc ſic, ſi virtutem durá
di habet tempore infinito, ſequeretur eius vir-
tutem eſſe infinitam, & virtus infinita non eſt
in eſſentia finita, ergo corrumpitur, nec poteſt
dici, ipſam virtute diuina eſſe æternam, nó pro
pria eſſentia, quia quod alicui competit, nó per
ſuam eſſentiam, ſibi eſſentiale non eſt, & 10.
met. clarè dicit quòd corruptibile, & incorru-
ptibile prædicantur de quibuſcunq; dicuntur,
ſi ergo anima eſt incorruptibilis, dicendum eſt
ſecundum Ariſt. ſua eſſentia incorruptibilem,
48. Ratio. Quare nil valet. ¶ Præterea corruptibile, & in
corruptibile differunt ſecundum genus: ſed bru
torum anima, & humana non differunt ſecun-
dum genus, quia homo à brutis genere non dif
fert, ergo hominis, & brutorum anima ſecun-
dum corruptibile, & incorruptibile non diffe-
runt, ſed brutorum anima corruptibilis, ergo
49. Ratio. & hominis. ¶ Præterea ſi anima eſſet incorrupti
bilis, ſequeretur ipſam eſſe per ſe ſubſiſtentem,
& ſic in genere collocatam, vel in ſpetie: ſed di
cere ipſam eſſe hoc aliquid falſum eſt, ergo hoc
aliquid nó eſt, minor ꝓbatur, anima é forma,
& eſſe in genere, vel in ſpetie compoſiti eſt, nó
autem materiæ, vel formæ, cum non ſint niſi re
ductiuè in prædicamento, ergo falſum eſt dice-
re ipſam eſſe per ſe ſubſiſtentem, & per ſe mané
50. Ratio. tem, ergo corrumpitur. ¶ Amplius, quid eſt
rei corruptio niſi deſtructio rei naturalis ſupra
materiam, quia ſicut eſſe eſt à forma, ita etiam
corruptio illius eſt à forma, quia forma eſt, quę
dat eſſe rei, & conſeruat rem in eſſe, ergo deſtru
cta forma, deſtruitur eſſe corpori, tunc ſic ho-
mo corrumpitur, ergo forma naturalis corrum
pitur ſupra materiã, ſed forma naturalis eſt ani
ma rationalis, ergo ipſa corrumpitur. ¶ Am- 51. Ratio.
plius omnis forma, determinatas diſpoſitiones
in materia requirens, ad illarum diſpoſitionum
corruptionem corrumpitur, ſed anima intelle-
ctiua eſt forma determinatas diſpoſitiones in
materia requirens, cùm requirat phantaſma, ac
præparationes phantaſmatum, ergo ad corru-
ptionem determinatarum diſpoſitionum cor-
rumpitur. ¶ Et poſt hominis mortem per te 52. Ratio.
anima remanet à corpore, aut illa ſeparatio di
cenda eſt naturalis, aut violenta: non violenta,
quia poſt ſeparationem eſt ei nobilius eſſe: nec
naturalis, quia tunc vnio eius ad corpus non eſ
ſet naturalis, & non datur alius modus, niſi, vt
corrumpatur, ergo corrumpitur. ¶ Præterea
nulla potentia eſt ſeparatior eſſentia cuius eſt, 53. Ratio.
ergo intellectus eſt actus corporis: antecedens
patet, quia potentia oritur à ſubſtantia, vel eſt
eadem illi: conſequentia probatur, quia ſub-
ſtantia animæ intellectiuæ eſt actus corporis.
¶ Et anima intellectiua eſt forma dans eſſe for 54. Ratio.
maliter corpori, ergo eſt figurata ſaltem per ac
cidens, probatur, quia ſubiectum figuræ eſt ho
mo compoſitus ex materia prima ſola, & anima
intellectiua apud te, pars ergo ſubiecti eſt ani-
ma intellectiua, ergo figurata ſaltem per acci-
dens ¶ Præterea ſi anima intellectiua eſſet for 55. Ratio.
ma corporis indiuiſibilis apud te, ergo manus
intelligit probatur ſequela, quia manus eſt cor
pus compoſitum ex anima intellectiua, & cor-
pore, &c. ¶ Et anima intellectiua eſt forma in 56. Ratio.
diuiſibilis in toto corpore, ergo idem indiuiſi
bile ſimul mouet, & quieſcit, patet ſequela,
quieſcente vna manu, & mota alia. ¶ Præterea 57. Ratio.
vnio ſecundum eſſe animæ intellectiuæ ad cor-
pus non eſt ſubſtantia, nec accidens, ergo ani-
ma intellectiua non eſt vnita ei ſecundum eſſe,
antecedens patet pro prima parte, quia aliter
ſubſtantia illa corrumperetur, pro ſecunda ve-
rò, & tertia, quia ſic eſſet vnio accidentalis.
¶ Pręterea anima intellectiua eſt forma iuncta 58. Ratio.
corpori ſecundum eſſe, ergo recipit indiuidua
liter, aut non intelligit, aut intelligere recipi-
tur in corpore, quod nec eſt verum per ſe, nec
per accidens: conſequentia probatur, quia quic
quid recipitur in recepto in corpore, recipitur
in corpore, licet mediate, ſicut color receptus
in ſuperficie, recipitur mediate in ſubſtantia
ſubiecta ſuperficiei, & probatur etiam authori-
tatibus. ¶ Ariſt 3. ethic. cap. 2. dicit volun- 59. Ratio.
tas eſt impoſſibilium, ſicuti immortalitas, quid
clarius? ¶ Amplius 9. ethic. 10. dicit verus ho 60. Ratio.
mo eſt intellectus, ſed intellectus æternus ergo
homo æternus, quod eſt falſum, quia per te in
tellectus æternus, homo corruptibilis, ergo in
tellectus corruptibilis. ¶ Vltra Hyppocrates 2. 61. Ratio.
part.

part. aphoriſ. 4. quicunq; dolentes aliquid cor
poris, plurimum doloris non ſentiunt, iis mens
62. Ratio. ægrotat ergo mens cómoritur. ¶ Præterea Ga
le. pluribus locis dixit quòd anima naturalis
eſt temperamentum, ergo mortalis. Et authori
63. Ratio. tatibus diuinæ ſcripturæ ¶ 2. eccleſiaſtes dicit
64. Ratio. vnus, & ſtulti, & mens & ceſſus, erit. ¶ Eccl. ſa
piens. dicit ex nihilo nati ſumus, & propterea
erimus tanquam non fuerimus, quoniam fu
mus afflatus eſt in naribus noſtris, & ſermo ſcin
tillæ, ad commouendum cor noſtrum, quid
extinctus cinis erit corpus noſtrum? & ſpiritus
diffundetur, tanquam mollis aer. ¶ Præterea 65. Ratio.
multi adducunt verba Salomonis, dicentis,
æqualis eſſe perfectionis animam bruti, & ho
minis. ¶ Vltimo omne incorruptibile habet 66. Ratio.
virtutem, quod ſit ſempiternum, ergo non habet eſ
ſe poſt non eſſe, quod eſt contra fidem. Hæ ſunt
rationes prauæ, probantes erroneam opinio
nem in Ariſtotele, & aliæ ſuperadditæ, quæ
quo quomodo videntur non adhærere Ariſto
teli, ſed fundantur prauitate, quas poſt ſequens
caput, luce clarius videbis ſolutas, & euerſas.

VERITAS IRREFRAGABILIS. *Cap. IIII.*

Hactenus vota praua recitaui-mus, quæ & profitentur quidem lectores noſtrates; at quantum nisi cum ſuis rationibus contineant, non ſolum philoſophicis literis nutritis, ſed cuilibet humano intellectui patere paterit, cùm certe deridendi ſunt: Ideo pro eorum ſtultitia, & opinionis ignominia, In hoc capitulo, rationes noſtras animæ æternitatem probantes ſtatuamus! Audiant quæſo, & ij, qui hos doctores, vt ſuos magiſtros palà communi vocitant, atq; tonent. ¶ Suppono, vnum, quòd tunc principia cognoſcimus, quo terminos cognoſcimus 1. poſt. & Ideo operæ precium eſt ſcire ſignificationes vocabulorum dicebat Themiſt. 1. de anima 46. non debemus Ar. extorquere, ſed ſicuti verba ſunt, ita oportet declarari, his ſic ſtatibus, dico quod Ariſt. vtitur his terminis circa immortalitatem animæ, ſcilicet impaſſibilis, immixtus, perpetuus, incorruptibilis, ſeparabilis, & diuinus: omnia hæc tribuit ipſi intellectui, termini verò contrarij, ſunt mixtum, inſeparabile, corruptibile, paſſibile, & non diuinum: & quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina v. g. viſus ſignificat habitum videndi, contrarium iſtius eſt cæcitas, oppoſitum ſignificare debet, nam cæcitas eſt priuatio videndi, tunc ſic Ariſt. hoc nomine vtitur in 3. de ani. 65. ſcilicet impaſſibilitate in 66. vtitur illo nomine, quod eſt contrarium illi ſcilicet intellectum manere, ipſo tamen exiſtente incorruptibile, ſed paſſibile, & impaſſibila ſunt contraria, ergo oppoſitum ſignificare debent, nam paſſibilitas dicit mihi corruptionem, & hoc probatur. nam omne corruptibile eſt paſſibile, ſed intellectus eſt impaſſibilis, vt 3. de ani. tella tur Ariſt. ergo eſt incorruptibilis, quod autem paſſio dicat mihi corruptionem patet ex Ariſt. 3. de ani. 37. tunc arguatur in tertia figura. Impaſſibile eſt incorruptibile, impaſſibilis eſt intellectus ergo, incorruptibilis eſt intellectus? Præterea omne materiale eſt paſſibile, & per conſequens corruptibile, ſed intellectus non eſt materialis, ergo non corruptibilis, & hoc non abſq; cauſa, quia cauſa corruptionis eſt materia 1. de generat. 54. & 3. de ani. 14. niſi eſſet materia, non eſſet paſſio: Præterea ſimpl. in 3. de ani. 65. ex hoc voluit demonſtrare Ariſt. quòd quanto magis aliquid accedit materiæ primæ, tantò magis corruptibile eſt, & hac de cauſa, cur volo magis tibi credere, quàm iſtis, & Ariſt. decepit, quòd eſt impoſſibile corruptioni eſſe obnoxium, nam dicebat Ariſt. in 65. 3. de ani. ipſum intellectum fieri ſubſtantia, ipſumq; non corrumpi: ſi ergo vellet dicere Ariſt. intellectum corrumpi, diceret ibi quòd corrumperetur, & non diceret quòd non corrumpitur, nam Ariſt. benè ſciuit vocabula! Et 7. met. 17. dicit quòd forma non eſt corruptibilis per ſe, ſed per accidens, quando ergo vult dicere aliquid corrumpi, dicit cum nominibus, quæ corruptionem indicant; Ponit & alium terminum competentem ipſi intellectui, qui eſt ſeparabilitas: eſt ſeparabilis, ergo æternus: ſed ſeparabile apud Ariſt. multis modis capitur, primus eſt, quando genus ſeparatur à ſpecie vt 2. de ani. 13. vegetatiuum ſeparatur à ſenſitiuo, alio modo ſumitur ſeparabilitas pro rē mathematica, quæ eſt ſeparabilis à materia ſecundum conſiderationem, & tamen habet eſſe in materia vltra ſuſcitur, vt quando dicimus aliquid à materia ſeparari, & illud non eſt, ſicut genus à ſpecie, neq; ſicut res mathematica, ſed ponit Ariſt. ſeparabilitatem à materia: tunc ſic quod eſt ſeparabile à principio corruptionis eſt incorruptibile, ſed intellectus eſt ſeparabilis à principio corruptionis, quod eſt materia, vt ſupra, ergo incorruptibilis: minor probatur ex 2. de anima vbi dicit intellectus ſeparatur, tanquam perpetuum &c. Præterea 3. de anis 7. dicit ſenſitiuum quidem non ſine corpore eſt, hic autem ſeparatus; debet intelligi, à corpore, & non ab organo, vt potes videre ex verbis claris, quod falſo imaginabatur aduerſarius: Et quòd ſit verum Ariſt. tribuit intellectum eſſe immixtum idest à temperatura elementorum, quia mixtio eſt alteratorum vnio, & ideo, immixtus, quia caret

contra-

contrario, & omnia intelligere eſt in potentia, quia ſi eſſet mixtus non intelligeret omnia, eſſetq; potentia determinata ſicut ſenſus: ſi enim intellectus eſſet ex mixtione elementorũ, tunc vtiq; eam non intelligeret, & ſic non eſſet potentia omnia, & dicebatur 2. de ani. 119. ſenſus tactus excellentiam elementorum ſentit, nõ autem temperantiam, cũ ex ea ſit compoſitus, intus enim exiſtens prohibet contraria, d. Ar. in 1. de cœlo 20. quod cœlum eſt incorruptibile, quia caret mixtione elementorum, & 10. ethic. 3. omne quod recipit æger, apparet ei amarum quia lingua eſt amara, cum igitur intellectus omnẽs recipiat formas, ergo nullam illarum habet. Eſt & alius terminus, quo Ariſt. vtitur circa intellectus immortalitatem ſcilicet diuinus, ergo perpetuus, dicet aliquis fortaſſe Portius, contra 1. phy. 81. exiſtente quodam optimo, diuino, & appetibili, intelligebat de forma, quę non eſt æterna, ergo entibus mortalibus Ariſt. appropriat hoc vocabulum diuinũ, ergo non valet diuinus, ergo æternus: Dico quòd Ariſt. in 1. phy. non intelligit de forma materiali, ſed de prima forma, probatur, nam dicit exiſtente quodam diuino, & optimo, ſed non datur gradus aliqui perfectionis vltra optimum, ſed nil melius, & optimum ipſo Deo, & prima forma, ergo intelligit de prima forma, nõ autem de formis materialibus: Præterea dicit exiſtente quodam diuino, & appetibili, ſed nil deſiderabilius ipſa prima forma, ergo de prima forma intelligit, vt dicit Ariſt. in 1. de cœlo 64. & 12. met. 37. illud eſt bonum, quod eſt per ſe eligibile, & ſemper: primum eſt optimum, mouet vt amatum, & deſideratũ, ergo cum optimum nemini competat niſi Deo, ideo primæ formæ competit diuinitas, & rebus immortalibus, & abſtractis, ergo quando in primo phy. dicit diuino quodam, & optimo exiſtente appetibili intelligit de prima forma, Dices, contra ibidem dicit quod huius formæ eſt contraria priuatio, ergo non de prima forma, cum nõ habet cõtraria: Huic obiectioni reſpondet Simplic. in illo loco, vbi mouet hanc quæſtionem, quomodo primæ formæ contraria eſt priuatio, ſi illi nihil eſt contrarium, reſpondet quòd priuatio eſt primæ formæ contraria, quatenus illa priuatio eſt contraria formę, quæ ineſt propter primæ formæ appetitionẽ: Sed dices Ariſt. in multis rebus corruptibilibus ponit hoc nomen diuinum, ergo non ſolum æternis: Dico quod pro tanto Ariſt. ponit hoc nomen rebus caducis, pro quanto participant de æternitate: quod ſit verum, probatur ex Ariſt. & Auer. 2. de ani. 34. naturaliſſimum eſt opus viuentium, quæcunque perpetua, & non mutilata ſunt generare tale, quale ipſum, vt ipſo ſemper, & diuino participant, ergo pro quanto participant æternitatem, pro tanto merent hoc nomen diuinum, deinde Auer. in com. dicit nam poſt quàm nõ potuit perpetuare in indiuiduo, miſerta eſt natura perpetuare ſpetie: & hæc de ſolutione harum ambiguitatum: Amplius, ſi intellectus eſt ſeparabilis, immixtus, ergo de neceſſitate æternus. hoc ſtante arguo ſic certum eſt quòd Ariſt. in eodem textu, vel in textu ſequenti non poteſt eſſe æquiuocus & nulli dubium eſt, ſecundum communem conſenſum quòd intellectus agens eſt æternus, vt 3. de ani. 19. intellectus agens, & æternus, perpetuus, ſeparabilis, & immixtus, & in textu ſequenti nõ poteſt eſſe æquiuocus, quia ſeparabilis, immixtus, impaſſibilis competere fecit enti æterno, ergo & in ſequenti textu enti æterno competere debet, aliter eſſet æquiuocus, ſed in textu 20 traddit has conditiones intellectui poſſibili, ſed in 19. textu dicit æternitatem, ergo in textu 20. aliter eſſet ęquiuocus, & hanc rationem ſoluant quæſo diſcipuli Portij ſi intelligũt ipſam: Præterea ſi intellectus impaſſibilis, ſequitur de neceſſitate quòd ſit ęternus: Dicet quis, concedo per ſe, nõ autem per accidens, quia non corrumpitur ad corruptionem ſubiecti. Cõtra quicunq; negat genus in communi, negat ſpecies: ſed aliquid eſſe impaſſibile per accidens, & paſſibile per ſe ſunt ſpecies ad paſsibile in communi: ſed remoto paſsibili in communi, remouentur ſpecies, ſed paſsibile per ſe, & impaſsibile per accidẽs ſunt ſpecies paſsibilis in communi, ergo remota paſsibilitate in communi, remouẽtur omnes ſuæ ſpecies, ergo ſequitur quòd anima nec per ſe, nec per accidens corrumpatur. Hæc verba audiens Alexander, voluit iſtos terminos gloſare attributos ipſi intellectui, & primus, quia ait Ariſt. 2. de gener. ani. cap. 3. quòd mens deforis accedit, gloſat Alex. quòd intelligit de intellectu agente, deforis aduenire: & quandocunq; inuenitur apud Ariſt. intellectum eſſe incorruptibilem, dicit. quòd eſt verum ſecundum quid, id eſt pro quanto intellectus eſt particeps alicuius incorruptibilitatis, nam eſt virtus incorporea, & quando dicit Ariſt. quòd intellectus eſt immixtus, intelligit quòd ẽ immixtus ab organo, & cum dicit quòd eſt impaſsibilis dicit eſt verum quod eſt impaſsibilis reſpectu virtutis organicę, quæ eſt determinata ad vnã partem corporis, & ſi huiuſmodi eſſet intellectus, non eſſet potentia omnia: ſed Them. in 1. de ani. 29. dicit vnum pulcrum, quòd ſi vocabule vnum dicunt, & aliud expoſitores ſignificare faciunt, vitioſum authorem reddunt, nam dicebat Auer. 2. de ani. 135. quòd verba Ariſt. non ſecundum quòd ſuperficietenus ſonant intelligenda ſunt; ſic venio ad Alex. extorquentẽ verba Ariſt. & per conſequens faciens ipſum vitioſum, & primo, nam gloſabat Ariſt in 2. de gener. ani. cap. 3. quòd intellectus deforis accedit, intendit de intellectu agente, quod eſt purum mendacium, quia ibi de intellectu poſsibili loquitur, & probatur, nam ibi mouet quæſtionem

ctionem vitam, ſcilicet virtutum omnis pars animę deforis accedat, & d. quòd homo primo viuat vita plantæ, poſtea vita animalis; quæ quidem impoſſibile eſt, vt extrinſecè veniant, quia quorum principiorum actio eſt corporalis, ſine corpore eſſe non poteſt, cùm ſint inſeparabilia: reſtat igitur, vt mens, ſeu intellectus, extrinſecus accedat, & ea ſola ſit diuina, ſiquidē eius actio cum corpore non communicat, & actio intellectus eſt intelligere per quod homo eſt homo: tunc ſic, per quod homo eſt homo non eſt intellectus agens, ſed intellectus poſſibilis cum ſit eius forma, dicebat Auer. 7. met. 38. homo eſt homo per intellectum, & non per agentē, ſed per poſſibilem, & 3. de ani. 1. mediante intellectu homo differt à cæteris animalibus, cùm ſit principiū diſtinctionis, quæſtio ergo Ariſt. ibi eſt de intellectu, per quem homo eſt homo, & hic eſt poſſibilis, non agens, ergo malè gloſat Alex. verba, nam dicebat Ariſt. & Auer. 3. de ani. 19. quòd intelligere eſt opus intellectus poſſibilis, ſed Ariſt. terminauit quæſtionē ſuā quòd extrinſecus veniat; ergo incorruptibilis, enim omne, quod corrumpitur, oportet vt ſit ex elementorum mixtione, & ex materiæ potentia deductum: gloſabat aliud ſcilicet eſſe impaſſibilem, dicebat, quia non eſt virtus organica: dico quod hæc deductio non valet, ſiquidem ignis, & aqua non ſint organica, ergo impaſſibilia, hoc non ſequitur, nam falſum eſt, & vlterius quod gloſa Alex. non valet, quia eſt contra Ariſt. in 3. de anima 6. dicit non eſt ſimilis impaſſibilitas ſenſus, & intellectus: quia ſenſus eſt impaſſibilis ab obiecto proportionato, paſſibilis verò à forti ſenſibili, vt puta auditus à forti ſono; & viſus à nimio colore: dicebat Gale. de locis affect. à forti colore viſus corrumpitur, & ideo non ſeparatur à corpore: tunc arguo ſic, eo pacto, quo dixit ipſum ſenſum eſſe ſeparabilem: eodem pacto dixit de intellectu, ſed ſenſus dixit eſt ſeparabilis à corpore, quia à forti ſenſibili corrumpitur, ergo intellectus à corpore ſeparabilis, & ipſe non moritur cum corpore, cum à forti intelligibili perficiatur: præterea ſicut ex actu, & operatione deuenit Ariſt. ad ſenſus mortalitatem, quia ex forti ſenſibili corrumpitur, ſic à pari, quia intellectus à forti intelligibili perficitur, ergo non corrumpitur, nam vaſis per oppoſitū, nam ſicut à forti ſenſibili marceſcit ſenſus, ab oppoſito cum perficiatur intellectus non corrumpitur: Amplius In omni bona conſequentia hypotetica valet à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, vt vſus fuit Ariſt. 1. phy. ſi ens non generatur, non corrumpitur, ſed ens generatur, ergo corrumpitur: eodem pacto intellectus eſt immixtus, ergo ſine corpore eſſe poteſt: & arguo ſic, ſi intellectus eſſet mixtus, eſſet qualis, & per conſequens calidus, frigidus, humidus, vel ſiccus; ſiquidem omnis mixtio ex prædictis conſtat, ſed intellectus non eſt calidus, neq; frigidus &c. ergo non eſt qualis; ergo non mixtus, & per conſequens ſine corpore, vt dicebat Ariſ. 3. de ani. 4. oportet immixtum eſſe, quia tunc non eſſet potentia omnia, & eſſet potentia determinata ad vnum. ſicuti omnes ſenſus: quòd autem eſſe immixtum dicat in corruptionem patet, quia oppoſitum ipſius dicit corruptionem, vt eſſe mixtum, dicebat Ariſt. 1. de ani. 49. eſſe mixtum dicit corruptionem, nam alienum, intus apparens prohibet, & obſtruit, ergo oportet eſſe immixtum à corpore, ergo abſoluitur à corpore: quòd autem ſubſtantia intellectus ſit incorruptibilis, patet ex Ariſt. 1. de ani. 65. intellectus autem videtur innaſci ſubſtātia quædam exiſtens, id eſt, quod ipſe ingreditur corpus, & ſit ſubſtantia, & non corrumpitur ſecundum ſe, dicit ibi ſecundum ſe, id eſt ſecundum ſuam ſubſtantiam, nam corruptio eſt motus in ſubſtantia, alteratio verò in accidentibus, ergo ſi non ſecundum ſe corrumpitur, ergo nec per ſe, nec per accidens, dicebat 66. primi de ani. ipſum intelligere, & conſiderare marceſcit alio quodam interius corrupto, ipſum autem intellectum eſſe impaſſibilem, dicit ergo Ariſt. quòd operatio marceſcit, ipſe autem nō marceſcit, & dat huius rationem, quia intelligere, & conſiderare non ſunt operationes animæ, ſed communis, & coniuncti, ideo marceſcit, intellectus autem cum ſit quid diuinum impaſſibilis eſt, ergo incorruptibilis, Et arguo ſic, omnis virtus cognoſcitiua paſſibilis eſt corruptibilis, ſed intellectus virtus cognoſcitiua impaſſibilis, ergo incorruptibilis. Præterea quærit Ariſt. in 3. de ani. 20. quare poſt mortem non reminiſcimur? quòd ſi eſſet mens Ariſtot. quòd intellectus corruptibilis eſſet, diceret, ideo non reminiſcimur, quia intellectus corrumpitur, ſed voluit dicere ideo poſt mortem non reminiſcimur, quia corrumpitur intellectus paſſiuus, qui eſt cogitatiua, vt poteſtis videre 3. de anima 20. Et ad quid moueret quæſtionem quare non reminiſcimur, ſi eſſet corruptibilis, certè vana eſſet quæſtio: ergo eſt incorruptibilis, Præterea Ariſtot. in philoſophia miſtica libro 7. & 10. dicit intellectum eſſe ſeparatum, incorruptibilem, & abſtractum: Præterea, quæro quod eſt organum animæ ſenſitiuæ, reſpondet Ariſt. primo de partibus anim. & lib. de motu ani. cap. 7. quod eſt cor, ſed intellectus non eſt in corde, ergo non corrumpitur ad corruptionem cordis, nam corde corrupto corrumpitur anima ſenſitiua, ſed intellectus remanet poſt mortē hominis, cum ſit ſeparatus: quare patet intellectum eſſe æternum: Sed dicit Alex. videtur quòd non ſit mens Ariſt. nam 2. de ani. 21. dicit quòd videtur ſeparari ſicut perpetuum à corruptibili, & non dicit quòd ſic eſt: Sed hæc eſt fuga miſerorum, nam vide philoponum explanantem illum textum, vbi d. quòd

videtur ſumitur affirmatiuè, vt dixit Porphy. Præterea diceret aliquis pro Alexandro d. Ar. in 2. de ani. 11. quòd patet quòd anima non eſt ſeparabilis à corde, quia aliquæ partes nō ſeparantur à corpore, ergo intellectus moritur cum corpore: Dico quòd ibi d. Ariſt. quòd aliquæ partes non ſeparantur à corpore, quia ſunt actus aliquæ verò, cum nullius corporis ſint actus ideo ſeparabiles: Sed contra hoc argueret quis ſemper intellectiuum eſt cum ſenſitiuo 2. de ani. 15. ſed ſenſitiuum eſt in organo, vt puta in corde, ergo intellectiuum eſt in corde; & ſic eſt in aliqua parte corporis, & per conſequens inſeparabilis: Amplius ſimpl. 2. de ani. mouet hanc quæſtionem quomodo poteſt eſſe quòd intellectus ſeparetur, & ſit virtus non indigens organo in ſui operatione, poſtea non poteſt intelligere, niſi mediantibus phantaſmatibus: Pro ſolutione nota, quòd d. Ariſt. 1. de ani. 94. difficile. n. eſt facere quam partem continebit intellectus, ecce quomodo patet per Ari. quòd nullā continet partem intellectus. Nota 3. quòd: omnis forma exiſtens in aliquo corpore, oportet, vt ſit forma in corpore humano, Hoc ſtante ad punctum dico, vbi eſt ſenſus, ibi intellectus, ergo à mixtione eſt intellectus, dico quòd aliquid eſſe in aliqua parte corporis ſtat dupliciter. vno modo inquantum perfectio alicuius partis, alio modo, vt inſtrumentū operans per ipſam: tunc dico quòd intellectus eſt in corde, vt perfectio, & forma, non autē vt operans per ipſum cor, quòd hoc ſit verū patet ex Auer. 2. de ani. 11. vbi d. quòd formæ materiales perficiuntur per materiam, vt vegetatiua, & ſenſitiua, intellectus autē eſt in corde, non operans per ipſum cor, ſed dans eſſe ei. Ad aliud quando dixit Ar. quòd intelligere corrumpitur quodam interius corrupto, ergo indiget ipſo corpore ad hoc quòd intellectus intelligat, imò omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu, ergo falſò dicis, quòd non indiget aliquo inſtrumento ad aliquid operandum; ad hoc dico cum ſimplicio, quòd intellectus indiget aliquo inſtrumento ad aliquid operandum, non primo, & per ſe, ſed conſequēter, id eſt quatenus intellectus perficit corpus, nam ad perficiendum corpus, non poteſt intelligere niſi conſecutiuè: Sed quia hæc reſponſio eſt ambigua: ideo aliter dicere, & dico quòd intellectus intelligit ſine organo 3. de anima 19. Auer. quòd ad faciendum aliquod vniuerſale occurrunt duo ſcilicet cogitatiua, & particulare ipſum: tunc dico quòd inſtruendo vniuerſale indigemus organo, non autem ad intelligendum; quia non mediante eo de intelligimus, nec oculo, nec alio ſenſu, & ſic dico quòd quando intelligit vniuerſale non indiget organo, ſed quia opere prætium eſt vt fiat vniuerſale, & hoc modo indiget phantaſmatibus: & particularibus; ad hoc vt fiat vniuerſale 2. de gener. ani. cap. 3. operatio intellectus non indiget corpore, intelligō quò ad intelligere, & non quò ad conſtruendum vniuerſale, & hæc de his ambiguitatibus. Præterea, vt deſtruamus eos, qui contrarium nobis perſuadent, vt patet in epiſtola ſua, vt recitat Auer. 3. de ani. com. 5. quod non eſt impoſſibile in hoc inferiori mundo eſſe tantum intelligentiā, quæ ex elementorum mixtione proueniat, vt eſt intellectus, vt ſit forma vltima hominis videmus enim inter elementa perfectiſſimum eſſe igneum, in metallis datur quædam perfecta mixtura in ſummo, vt puta aurum, quod eſt omnium optimum, videmus etiam in lapidibus quoſdam viliſſimos, poſtea gradatim eſt deueniēſe ad vnum lapidem, qui principatum obtinet, vt carbunculus, & in plantis eſt deueniendum ad vnam plantam perfectiſſimam, ſicut piper, ſic in animalibus eſt deueniēdum ad vnū, quod omnia ſuperat, vt recitat Auer. 2. phy. 14. & in ſenſibus datur vnus perfectiſſimus, vt ſenſus viſus, & ſic, ſicut eſt poſſibile, quòd ex elementorum mixtione educatur perfectiſſimum animal, & ſic in omnibus, ſic eſt poſſibile, vt perfectiſſima forma ei adiungatur, quæ ex elementorum mixtione proueniat, quando elementorum fractura peruenit ad tantam mixtionem, vt ex ea poteſt peruenire anima rationalis, ſed ſic omne quod fit ex elementorum mixtione eſt corruptibile, ſed intellectus fit ex elementorum connexione, ergo intellectus corrumpitur, contra iſtam opinionem arguit Ariſtot. contra antiquos primo de anima 54. qui dicebant animam eſſe temperamentum, illamq; conſtare ex elementorum fractura, & dicit ibi Ari. quòd nulla inferior opinio, quàm iſta de animæ immortalitate, & arguit hoc pacto contra iſtos, omne quod eſt principium mouendi non eſt temperamentum, ſed anima eſt principium mouendi, ergo non eſt temperamentum: præterea arguit Ariſt. alio modo à virtute, ibidem de anima 56. aliquod eſſe temperatum potius ſpectat ad ſanitatem, & ad virtutem corpoream, ſed anima non eſt ſanitas, nec virtus corporea, ergo neque eſt temperamentum, & in 58. dicit in corpore ſunt multæ compoſitiones corporum, & membrorum, quæ ſingulatim habent temperamentum, & nulla eſt differentia inter proportionem elementorum, quæ facit animā, & quæ facit membra, quoniam anima ſecundū quod eſt proportio mixtionis, & compoſitionis, ſequeretur quòd in quolibet membro eſſet anima, & tot eſſent animæ, quot membra, quia omnia membra ex diuerſa fractura elementorum procedunt, ſicut & anima: Dices quæ ſigna habemus quòd in mortalibus ſit anima: Dicit quidam author, quòd ideo Ariſtot. non confeſſus eſt animæ immortalitatem, quia timuiſſet paſſus eſſet perſecutionem, ſicut paſſus fuit à Hierofante de mundi æternitate, teſte laertio, & ideo non clarè demonſtrauit, animæ æterni-

a

æternitatem, propter hoc pauca tantum de intellectu dixit: Pręterea Them. 3. de ani. 37.d. quòd Ariſt. fecit vnum librum, cuius titulus vocatur eudemus, in quo immortalitatem animę, & ipſarum plurificationem poſuit, & huius opinionis fuit Laertius: Amplius legitò Galenum in de hiſtoria philoſophorum, vbi dicit Ariſt. ſenſiſſe animæ immortalitatem: Præterea vide Ariſt. in theologia miſtica vbi aſſerit animæ immortalitatem, ipſamq; plurificat am: Nec valet reſponſio dicentium hunc librum nõ eſſe Ari. nam D. Thom. in opuſculo de vnitate intellectus contra Auer. dicit ſe vidiſſe theologiam miſticam Ariſt. Et Aulus gellius idem ſentit, Præterea Ariſt. 1. de cœlo 100. videtur citare hunc librum, vbi dicit dictum eſt in externis ſermonib9, quos accepit ab ægiptijs, eſt ergo habenda fides his hominibus: Vltra primo de anima textibus 65. & 66. intellectus autem videtur in fieri ſubſtantia quædam exiſtens, & non corrumpi, maximè enim corrumperetur vtiq; ab ea quæ eſt in ſenio debilitata: nunc autẽ quẽadmodum in ſenſitiuis accidit, ſi enim accipiat ſenior oculum iuuenis videbit: vt iuuenis, quare ſenium non eſt in ſuſtinendo aliquid animã, ſed in quo, ſicut in ebrietatibus, & infirmitatibus: Huic authoritati, expreſſè immortalitatẽ probanti, reſpondet Pomponacius hoc modo, quòd per ipſam nõ habetur intellectum humanum eſſe æternum potiuſquàm animã ſenſitiuã: quòd tam apertè repugnat Ariſt. namq; dicit ſi ſenes acciperent oculum iuuenis, viderent vt iuuenis, vt oſtenderet potentiam viſiuam de ſe nõ deficere, ſed ratione organi: vnde D. Thom. exponens illam partem dicit illam rationem non eſſe demonſtratiuam, ſed obiectiuam, quia Ar. per illam obijcit Platoni aſſerenti omnẽ animã eſſe immortalem, & potuiſſet etiam allegare Themiſt. in illo loco, qui conſimilem dubitationem adducit contra Ariſt. & dimiſit inſolutam, vnde ſubdit in ſuo defenſorio capite 11. quòd tam ſenſitiuum, quàm intellectiuum per accidens corrumpitur, quia vtraq; ad corruptionem harmoniæ qualitatum primarum corrumpitur, cum neutra operetur immediatè ſecundum illas, cum vtraque ſit ſpiritualis, proprium enim vniuſcuiuſque ſenſus, eſt eſſe receptiuum ſpecierum ſine materia, vt longè magis intellectus per accidens corrumpatur; quàm ſenſus &c. Dicimus nos quòd ſecundum veriores peripateticos authores, ille locus poteſt oſtendere animæ immortalitatem iſto modo: ſi intellectus corrumperetur, tunc haberet inſtrumentum corporale, ideſt organum: conſequens, eſt falſum, nam ſi organum haberet, accideret ei, quod accidit ſenſui, qui organicus eſt, qui in ſenio debilitatur, non ratione ſui, ſed ratione organi, ita pariformiter intellectus in ſenio, debilitaretur debilitato organo, hoc autem non videmus, quia in ſenibus perfectius intelligit intellectus, ergo non organicus, ergo abſtractus, & per conſequens incorruptibilis, & ideo ex mala intelligentia verborum Ariſtot. procedit obiectio tua, quæ fuit Themiſtij ante, non enim probat ibi Ariſt. intellectum non corrumpi, quia non patitur, vel quia non accedit tranſmutatio ei per ſe, ſed quia non eſt virtus organica, quæ tamen de ſenſu non verificatur, & iſta eſt ſubtilis expoſitio magni commentatoris ſi bene conſideraſti, & Themiſt. iuxta illam dubitationem, quam in primo de anima inſolutam dimiſit, iuxtà hanc reſponſionem, quam commentator ibi inſequitur pulcrè ſoluit 3. de anima cap. 74. vbi quærit, nunquid quemadmodum oculus in corpore non participat, ita intellectus paſſibilis non participat immortalitatem agentis intellectus, & ibi oſtendit, quòd ſenſus longè impaſſibilior ſit, quàm ſenſorium, argumento ſenis, qui, ſi oculo iuuenis vteretur, videret vt iuuenis, & tamen ſenſus aliquo modo paſſionem, obleſionemque ſenſorij participat, intellectus verò huius paſſionis omninò expers eſt, quia nec ratione ſui, nec ratione organi patitur, cum non organicus exiſtat, quòd Ariſt. 3. de anima ſignificauit dum dixit, non eo modo eſſe impaſſibilitatem ſenſus, & intellectus, quoniam ſenſus ab excellenti ſenſibili immutatus, non poteſt debiliora ſentire, ſecus autem de intellectu experimur, hoc autem ideo contingit, quia ſenſus ſine corpore non eſt, intellectus autem disiunctus, ſeparatusque eſt, ergo immortalis. Dices non valere iſtam conſequentiam intellectus eſt non organicus, ergo eſt immortalis, & abſtractus: niſi ſecundum quid, non ſimpliciter; Sed vide bene ſi virtus aliqua cogitatiua, materialis exiſtens poſſit non vtens organo, tunc ratio in 2. de anima 118. nulla eſſet, vbi probat non dari ſextum ſenſum ex defectu organi, hoc autem fundatur ſuper hoc, quia omnis potentia materialis cogitatiua vtitur organo: illud autem quòd addiſti magis per accidẽs intellectum eſſe coruptibilem, quã ſenſus, quia nullus erat ſenſus, qui non ſit corruptibilis, ſicut erat intellectus, hoc nihil eſt quia ſiquis intellectus coruptibilis eſſet, ille æquiuoce eſſet intellectus, corruptibili enim & incorruptibili nihil eſt commune vniuocum [illegible] vltimo accideret enim, quòd etiã corpus humanũ poſſet hoc pacto dici per accidens corrumpi, quia aliquod eſt corpus incorruptibile: Dices non inconuenit inquantum corpus, ſed inquantùm tale corpus eſt ſimpliciter corruptibile, ergo ita de intellectu materiali erit, inquantùm talis intellectus eſt ſimpliciter corruptibilis, ſed Ariſt. 3. de ani. agit de intellectu materiali, inquantũ eſt hominis intellectus, ergo debuit ipſe dicere eſſe ſimpliciter corruptibilẽ, ſi autẽ ſecundùm te ſecundùm quid eſt immortalis, & incorruptibilis, quomodo ſermo

qui eſt verus ſecundum quid ab Ariſt. in tam ardua quęſtione, abſolutè, ſine additione, & ſimpliciter profertur, cùm dicat ipſum immixtum, immaterialem eſſe ſimplicem, & immortalem, & diuinum, nam, vt inquit Themiſt. 1. de anima cap. 2. non eſt æquum in altiſſimis phyloſophiæ quæſtionibus aliud ſentire, aliud dicere, cùm enim ſemper digna res homine eſt, nec à mente verba diſſentiant, tum id maximè rebus obſcuris, & trepidis eſt obſeruandum, Amplius totus ſermo Ariſt. eſſet de intellectu in metaphoris traditus, quod ipſe maximè damnat 2. poſt. cap. 17. non eſſe definitiones tradendas in metaphoris, in hoc enim vt dicunt doctores damnatur antiqui, & præcipuè Plato ab Ariſt. qui in metaphoris loquebatur, vt dicit Auer. 1. cœli 105. & 106. Amplius quomodo procedit ratio Ariſt. primo de partibus, vbi dicit de intellectu non conſiderare naturalem, quia eſt æterna ſubſtantia, iſta enim metaphotica æternitas non aufert ipſum à phyſica contemplatione, vt tu etiam opinaris, & ideo dixit Auer. com. 5. quòd ex verbis Ariſt. apparet manifeſtè immaterialitas intellectus qui dicit ipſum eſſe ſimplicem, non paſſiuum, & ſeparabilem, & non eſt rectum, imò remotú vti aliquo eorum in doctrina demonſtratiua: Amplius omnis ſubſtantia intellectualis eſt incorruptibilis, ſed anima rationalis eſt intellectualis, ergo anima rationalis eſt incorruptibilis; maior probatur, omnis corruptio eſt per formæ ſeparationem à materia, vt D. Tho. 2. contra gentiles cap. 55. ſimplex quidem corruptio eſt per ſeparationem ſubſtantialis: corruptio ſecundùm quid per ſeparationem formæ accidentalis, nam certum eſt, manente forma rem eſſe oportere, quia per formam ſubſtantia eſt 8. met. 12. & 1. de partibus. cap. cap. 1. & 7. met. c. 60. & 2. de ani. per totum, ideo vbi nõ eſt compoſitio formæ, & materiæ, ibi non poteſt eſſe ſeparatio earundem, & per conſequens nec corruptio: nulla autem ſubſtantia intellectualis compoſita eſt ex materia, & forma, quia omne compoſitum ex materia, & forma corpus eſt, quod ſubſtantiæ intellectuales eſſe non poſſunt, cum non habeant quantitatem, quæ de ratione corporis eſt, ergo nulla ſubſtantia intellectualis corruptibilis eſt; minor probatur ex Ar. 3. de anima per totum, vbi ſemper dicit animã rationalem, vel intellectiuam eſſe incorporeã, inorganicam, atq; immaterialem, remanet ergo quòd anima eſt incorruptibilis, & æterna. Præterea continuum aliquod corporeum ſeparatum à contrarietate eſt incorruptibile, ergo multò magis ſimplex quòd nec cõtinuum, nec compoſitum ex contrarijs erit incorruptibile, & huiuſmodi eſt anima rationalis, vt probatum ſupra, ergo &c. Rurſus Incorruptibilium, quoddam eſt incorruptibile ſecundùm totum, vt cœlum, quoddam incorruptibile ſecundum partẽ, & non ſecundùm totum, vt elementa, quoddam nec ſecundùm totum, nec ſecundum partem, vt elementata; ergo in ſpiritibus creatis erit idem habemus enim ſpiritum ſecundùm totum, & ſecundùm partem incorruptibilem, ſicut eſt intelligentia ſeparata, habemus ſpiritum ſecundùm totum, & ſecundum partem corruptibilem, ſicut eſt ſpiritus bruti, ergo habemus aliquem ſpiritum ſecundùm aliquam partem corruptibilem, non ſecundùm totum ſicut eſt ſpiritus hominis: & hęc ratio ad minus ſit pe. ſuaſiua. Præterea Id, quod per ſe, & primo intelligit intellectus eſt vniuerſale, ſiue ſit magis vniuerſale, ſiue minus, non curo de hoc, ſed vniuerſale vbiq; eſt, & ſemper, aut enim conſiderandum eſt vniuerſale, prout eſt in re, aut, vt eſt in intellectu, non vt in re eſt, quia ſic conſiderandum eſt in materia, & materia contrahendo diuidit, ſicq; vbiq; eſſe non poſſet, cum materia ſubiectum ſit tranſmutationis, ſemper eſſe non poſſet, ergo conſideramus ipſum prout eſt in intellectu ſeparato à materia, & loco, & ſic vbiq; erit, & ſemper: quamobrem perpetuum erit, ergo ab intellectu habet quòd ſit perpetuum: tunc ſic, aut dicis intellectum æternum, aut non: ſi primo modo, habeo intẽtum, ſi ſecundo modo, tunc ſequeretur perpetuitatẽ à tranſmutabili cauſari, & propoſitum ad eſſe iuuare ad oppoſitum, quare infallibiliter dicendum eſt ipſam eſſe incorruptibilem. Præterea ſi anima humana eſſet corruptibilis, tunc totus mundus eſſet in errore. eſt enim propoſitio vulgata apud omnes, quòd id, quòd eſt famoſum, non eſt omninò falſum, ſed totus mundus de facto eſt ſub tribus legibus conſtitutus, vt ſub lege Iudeorum, Chriſtianorum, & Maumettanorum, & omnes dicunt quòd anima eſt immortalis, ergo ipſa eſt immortalis. Amplius permanentius eſt eſſe intelligibile, quàm eſſe ſenſibile, & ſic incorruptibilius: videamꝰ ergo quonam pacto ſit id, quod per modum primi recipientis ſe habet in rebus ſenſibilibus; vtiq; dicemus eſſe incorruptibilem ſecundũ ſuam ſubſtantiam, cùm ſit materia prima, ergo multò fortius, incorruptibilior debet eſſe intellectus poſſibilis, qui intelligibilium formarum receptiuus eſt, ergo anima humana, cuius pars eſt intellectus poſſibilis eſt incorruptibilis: Præterea ſi anima eſſet mortalis, tunc vitioſi lucrarẽtur, omnia enim vota, & deſideria ſibi placita habuerunt, vt omittam illud Auguſtini, nullũ malum impunitum, nullum bonum irremuneratum: Præterea omne agens dignius eſt patiente, ſed intellectus agens, vt vult Ariſt. 3. de anima cap. 3. eſt potentia ipſius animæ abſtrahens conditiones materiales à rebus, quæ intelligi debent, ſic facit actu intelligibilia, cùm igitur intelligibilia actu in quantùm huiuſmodi incorruptibilia ſunt, multò fortius ipſe intellectus agens, quia faciens erit incorruptibilis, quia

nullum

nullum corruptibile poteſt facere incorruptibile, ergo anima humana, cuius lumen, potentiaque eſt intellectus agens eſt incorruptibilis: Adhuc ſi anima moreretur, ſequeretur quòd periret diuina prouidentia, probatur, nam ſapientis eſt benè omnia diſponere, & ordinare, vt in proemio metaphiſicæ dicitur, cū Deus ſit ſummè ſapiens, & ſapientis aſt punire delicta, & premiare virtutes, ſi ipſa eſſet mortalis, tunc nullum horum faceret: minor eſt clara. quia multi vitioſè vixerunt, & tamen feliciter vixerunt, & multi cum virtute, & tamen infeliciter, cùm ergo mortalis ſit apud vos, nec iſti premiati, nec illi puniti, vbi ergo eſſet diuina prouidentia, quare immortalis eſt: Sed longior affluxit oratio, quam propoſuimus, dubium erat enim de opinione Ariſt. & nos cum eam manifeſtauimus, rationes quoq; philoſophicas duximus:

Authoritates Ariſt. ¶ Sed audias quoq; Ariſt. vt loca ab alijs nō tacta afferam: Ariſt. 2. de ani. 11. dicit quod quidem igitur non ſit ſeparabilis anima à corpore, vt pars quidem ipſius ſecabilis, ideſt ſeparabilis apta nata eſt, non immanifeſtum, quorundam enim partium, actus eſt in ipſa, at verò ſecundum quaſdam nihil prohibet ſeparari, ſcilicet propter hoc quòd nullius corporis ſunt actus: quid clarius? Et ibidem dicit Amplius autem immanifeſtum eſt ſi ſic ſit corporis actus anima ſicut nauta nauis: Et 2. de ani. 21. vbi loquitur de vegetabili, & ſenſibili ſecundùm quòd contingit eas diuidi diuiſione corporis, ſubiungit ſic, de intellectu autem, & perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtum aſt, ſcilicet quòd ſit in corpore, ſicut vegetabilis, & ſenſibilis, ſed videtur alterum genus animæ, & hoc ſolum ſeparari ſicut perpetuum à corruptibile, reliquæ autem partes corporis manifeſtum quòd non ſunt ſeparabiles: Et 1. de ani. 65. (vt reijciam dicta Portij) dicit intellectus videtur ſubſtantia quædam eſſe, & non corrumpi, maximè enim corrumperetur ab ea, quæ in ſene eſt debilitate, &c. quæ ſuperius apportauimus: ex quo habetur quòd intellectus ſit incorruptibilis: Nec valet quod Portius dicit cap. 13. quòd Ariſt. ibi accepit corruptionem in confuſo, nam Ariſt. ſic probat; ſi anima corrumperetur corruptione corporis, tunc maximè corrumperetur corruptione ſenij, eo quòd illa ſola ſit corruptio ſecundum naturam, ſicut habetur 4. meteor. 3. vbi ſic dicit Ariſt. ſimplici ſanè generationi contrarium præcipuè commune putrefactio omnis quippe ſecundum naturā corruptio in hac via eſt, quemadmodum ſenectus, & vetuſtas: finis ergo cunctorum horum putrefactio: Præterea Ariſt. in 12. met. 16. & 17. diuidit ſubſtantiā in materiam formam, & compoſitum: oſtendens quòd forma non præcedit materiam tempore, ſed ratione; nec ſequitur eam tempore, niſi ſola anima rationalis, dicit ſic, ſi autem remanet, poſtremò aliā formarum, ſemper quęrendum eſt de hac in quibuſdam enim non eſt impoſſibile v. g. ſi autem anima talis eſt diſpoſitionis, omnis tota tamen, ſed intellectus, hoc eſt ſi aliqua forma remanet poſt materiam ſuam tempore, ipſa non eſt niſi anima, & non tota, hoc eſt; non omnis anima: & dicit quòd tota fortè non remanet propter animam humanam, quæ vna eſt in tribus viribus, vnde ſi intellectiua manet, cum ipſa ſit vna cum vegetabili, & ſenſibili in homine exiſtentibus, neceſſe eſt & ſenſibilem, & vegetabilem manere per aliquē modum &c. Præterea Ariſt. in libello de bona fortuna, vbi reputat magnum eſſe inconueniēs concedere Deum eſſe iniuſtum, & ideo negat ipſe Deum curatorem eſſe bonorum fortunæ: vbi dicit ſic, ſi enim bonę fortunæ Deum curare dixerimus, ipſum prauum iudicem faciemus, quare ſi anima quidem mortalis eſſet, omnem diuinam Iuſtitiam peremptam eſſe neceſſe foret, aut quòd ordo naturæ totaliter à diuina prouidentia tolleretur, quę omnia expreſſe falſa ſunt. Amplius Ariſt. 1. de ani. 32. poſtquam recitauit opinionem philoſophorum de ipſa anima, laudauit opinionem Alchmeontis, dicens, quòd benè dixit animam eſſe immortalem. Præterea 10. ethic. 9. dicit remanet quòd intellectus ſit verus actus hominis: Dices dixit Ariſt. 3. de ani. quòd eſt pura potentia: dico, verum eſt reſpectu intelligibilium, ſed in ſui ſubſtantia eſt actus, vt inferius noſtras rationes ſuper hoc percipies: & quòd ſit verum pro nūc, dicit 3. de ani. 5. intellectus nihil eſt eorū, quæ ſunt ante intelligere, ecce quomodo eſt in potentia reſpectu intelligibilium, & eſt actus reſpectu hominis, & dicebat Ariſt. 7. met. 38. homo eſt homo per intellectum, nam reſpectu hominis, eſt actus, quia intelligere eſt paſſio hominis qui corrumpitur, & 3. de ani. 3. impaſſibilem oportet eſſe intellectum, & non hoc. i. quòd ſit actu corpus, vel virtus in corpore, ſed eſt purus actus in ſe, & 1. 4. oportet eſſe immixtum, ergo ſeparabilis à corpore, vt ſuperius probauimus, In 6. eſt inorganicus, In 7. eſt ſeparabilis à corpore, & 3. de ani. 20. non reminiſcimur poſt mortem, ergo intellectus remanet. Præterea in 7. ethic. 4. dicit homo ſecundùm vnam partem eſt corruptibilis, ſecundùm aliam verò æternus, & incorruptibilis: Et 1. de partibus 1. philoſophus non de omni anima dixerit, nam non ſe intromittit ad intellectum, cum ſit abſtractus: & in 7. politi. dixit quòd licet ſacrificari ab hominibus: & ſi eſſet mortalis, tunc vtiq; ſacrificatio eſſet fruſtratoria. Præterea 1. ethic. 15. dicit felicitatem, vel infelicitatem attingi vſq; ad animas defunctorū. Quid clarius?

Authoritates diuerſorū philoſophorum. ¶ Et vt veritas ſumatur ab aliquib⁹ à maioribus manu dicentium animam eſſe immortalē: dicit Thales Mileſius, qui primus de rerum natura diſputauit, & ab apolline inter conſecratos philoſophos numeratus; & Iſidorus 2. ethic.

libro

adolentes, alijs ſub gurgite vaſto infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni: quiſq; ſuos patimur manes, ex inde per amplum mittimur eliſium, & pauci læta arua tenemus. Propertius libro 4. eleg. ſunt aliquid manes, lethum nō omnia finis, lucidaque euictos effugit vmbra rogos. Boetius 10. lib. metro. 3. hoc quicquid placet excitatq; mentes, infimis tellus, aluit cauernis, ſplendor quo regitur, vigetq; cœlum; vitat obſcuras animæ ruinas. Algazel. d. cum ſeparata fuerit anima à corpore durabit eius cohærentia cum intelligentia agente, & perficietur eius diſpoſitio, & delectabitur cum delectatione eius. Iſaac in libro de diffinitionibus animarum dicit, ſunt tres ordines; ſcilicet anima rationalis, beſtialis, & vegetalis: omnibus autē excellentior eſt rationalis, eò quòd ipſa cauſata eſt ex intelligentia, & eſt de natura eius. & alibi dixit animæ malorum deprimuntur ſub triſti orbe, & cremabuntur in igne magno. Auerroes clarè poſuit 3. de anima commento 5. intellectum poſſibilem eſſe æternum & incorruptibilem. Et quia hoc clarum eſt, & amplius probatione non indiget, vt inſeruiam ſtudioſis apportabo loca ſanctorum, non vt id probem, ſed vt ſtudioſi videant. *Authoritates Sāctorū Patrum.* Auguſtinus in ſoliloquijs cap. 5. dicit animæ patria eſt Deus ipſe, Idem in de quantitate animæ cap. 4. dicit anima hominis aut à Deo, aut à diabolo regitur, & libro 9. de ciuitate Dei cap. 9. & homil. 5. in Apoc. ſuper pſ. 87. & libro de doctrina Chriſtiana. Idem 6. confeſſionum dicit væ animæ audaci, quæ ſperauit, ſi à te receſſiſſet, ſe aliquid melius habituram, verſa, & reuerſa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura ſunt omnia, & tu ſolus requies, & ecce ades. Idem in libro de diffinitione animæ, anima eſt ſubſtantia increata, indiuiſibilis, incorporea, immortalis, Deo ſimillima, imaginē habens creatoris ſui. Idem ſuper geneſi ad literam, omnis anima, aut Chriſti ſponſa, aut diaboli adultera eſt. Gregorius libro dialogorum dicit tres vitales ſpiritus creauit omnipotens Deus, vnū qui carne non tegitur, alium, qui carne tegitur, ſed non cum carne moritur, tertium qui carne tegitur, & qui cum carne moritur; primus eſt angelorum, ſecundus hominum, tertius brutorum animalium. Bernardus in ſermone dedicationis, ad imaginem quippe Dei facta eſt anima rationalis, cæteris omnibus occupari poteſt, repleri omnino non poteſt, capacem enim Dei quicquid Deo minus eſt, non implebit. Idem in ſermone 107. adnectit his tres ſanctarum animarum ſtatus, primum in corpore corruptibili, ſecundū ſine corpore, tertium in corpore iam glorificato, primum in militia, ſecundum in requie, tertium in beatitudine conſumata. Chriſoſtomus libro de recuperatione lapſi, ſi animā negligemus, nec corpus ſaluare poterimus, non anima pro corpore, ſed corpus pro anima factū eſt, qui ergo quod primū eſt negligit, & quod inferius extollit, vtrumq; corrumpit, qui verò ordinem ſeruat, & quod primum eſt colit: etiā ſi negligat quod ſecundum eſt, per primi ſalutem, ſaluabitur, & ſecundum. Bernardus ſermone 33. dicit, anima ſtudioſa tria non ceſſat inquirere, iuſtitiam, iudicium, & locum habitationis. Has habui apud vos diſertiſſimos de veritate immortalitatis animæ rationes quas dicerem, quam chriſtiani alia quadam via videntur quærere; Fuimus explicandis his fortaſſe longiores, ſed (vt ipſi ſcitis) iuuentus loquacior eſt, & multi quoq; nos precibus & monitis ad hæc inuitarunt, dum à priſcis ſaltem intractatas dicebant, & à recentioribus quoq; cū ipſos ſequantur Ariſtotelisq; ſectatoribus tam ineptè, tam etiam incompoſitè aut explicatæ, aut perplexæ diſputatæ: Cui parti, & ſi ſcimus à nobis exactè nullo modo ſatisfactum, nec munus hoc quia decet vbertate atq; verborum dignitate adimpletum, iuuabit tamen, & morem geſſiſſe vobis ſtudioſiſſimis viris, & viam monſtraſſe illis ipſis, qui, & cautius, & eruditius, maioreque cum ornatu hoc ipſum philoſophandi munus, poſt nos (quos equidem non paucos arbitramur) etiamque auſpicatius proſequendum ſuſceperint. Nunc ad extirpationem falſarum rationum accedamus.

SOLVVNTVR RATIONES OPPOSITAE. Cap. V.

SVPERIVS modò, patefacta veritate de mente Ariſtotelis, & peripateticorum, rationes oppoſitas ſoluere. iuxta illud Auer. 1. phy. 71. & 4. phy. 31. ſermonis veri, ac demonſtratiui priuilegium eſt, non ſolum veritatem dicere, ſed omnes dubitationes contingentes circa illam ſoluere. Et vt ordinatè procedam *Sol. ad 1* ¶ Ad primam reſpondeo, quod verum eſt, quod Ariſt. in 2. de ani. loquitur de omni anima, & dices illa anima eſt finis proprius corporis habentis ipſam, ſed omnis finis proprius eſt inſeparabilis ab eo cuius eſt finis &c. dico animam eſſe actum primum intelligitur æquiuocè, non vniuocè, quoniam vegetatiua, & ſenſitiua ſunt verè actus primi corporis, quia iſtæ ex ſemine educantur, quæ inſeparabiles ſunt, ſed anima rationalis licet ſit actus primus corporis, tamē eſt ſeparabilis ab ipſo, quia non educitur de potentia materiæ, vel ex ſemine, ſicut vegetatiua, & ſenſitiua. Sed dices à quocunq; remouetur definitio: ab eodem remouetur definitum, ſed ab in-

ab intellectu remouetur definitio ipſius, ergo & definitum, minor patet, nam anima eſt actus corporis phyſici organici, ſed actus corrumpitur ad cuius eſt actus, vt ſupra dictum, ergo, & definitũ corrumpitur, ergo intellectus corrũpitur: quòd hæc ſit definitio patet 2. de ani. 7. tunc ſic omnis definitio, quæ competit generi, competit ſpeciei, ſed anima eſt actus corporis loco allegato, & intellectus eſt eius ſpecies, ergo intellectus eſt actus, ſed actus corrumpitur, quia definit informare corpus, ergo, & definitum corrumpitur, & ad corruptionem generis corrumpuntur omnes ſpecies, & cùm intellectus amittat definitionem, ergo & ſubſtantiam 7. met. & ſic aliter eſt formata à nobis prima ratio, & aliter quoq; reſpondebitur. Reſpondeo concedendo maiorem, & eam gloſando reſpectu cuius corrumpitur definitio, corrumpitur definitum, concedo quòd corrumpitur definitum quò ad definitionem reſpectu ſubiecti, pro quanto intellectus non eſt amplius entelechia corporis, & Philop. 2. de ani. 26. d. quòd intellectus, quatenus entelechia corporis eſt, eatenus inſeparabilis eſt, & hoc non abſq; cauſa, quia entelechia corporis eſt, non autem ſubſtantia intellectus, nec ſuis omnibus operationibus, ſed ijs, quas reſpectu ad corpus habet, quæ quidem à corpore ſunt inſeparabiles, ac veluti gubernator, qui cum ſit entelechia nauis, quatenus gubernator à naui ſeparari non poteſt, verùm quia non ſolũ gubernator eſt, ſed homo, vt homo quidem ſeparabilis, non autẽ vt gubernator, & entelechia nauis, ſic intellectus vt actus corporis inſeparabilis, vt verò intellectus ſeparabilis eſt: hanc reſponſionem accipias ab Auer. 1. de ani. 65. vbi dicit corrumpitur definitio intellectus, ideſt deſinit informare corpus, non autem vt intellectus corrumpitur, quia ſi ſic eſſet, tunc omnis intellectus eſſet corruptibilis, & quia Deus eſt intellectus, ergo eſſet corruptibilis, & ſic intellectus corrũpitur quò ad definitionem, nam autem vt intellectus.

Sol. ad 2 ¶ Ad aliam dico, quod omnis forma ſeiuncta à materia, nec per ſe, nec per accidens poteſt moueri, vt ex 8. phy. patet, & ita dicemus de anima rationali, ſicut enim dicebat ibi com. 53. Auer. intelligentia mouetur per accidens attributiuè, inquantum mouetur id, cui ipſa attribuitur, ſic dicimus de anima rationali: Nec obſtat textus 2. top. 21. & 8. phy. 51. quòd motis nobis mouentur omnia, quæ ſunt in nobis, Nam Ariſt. intelligit ea, quæ ſunt apta ſuſcipere motum vel per ſe, vel per accidens, modò ſeparata à materia, cum non ſint quanta aliquo modo nec per ſe, nec per accidens, non ſunt apta moueri aliquo modo, & tota cauſa eſt vt dicit Auer. 8. phy 52. quia non conſtituuntur in eſſe à re mota, & ideo non mouentur aliquo motu ad motum ſubiecti, quia nõ ſunt quãta aliquo modo: Quòd autem anima nullo modo moueatur pateat ex textibus Ariſt. & primo ex 62. 1. primi de ani. vbi dubitat, quòd videtur anima triſtari, gaudere, confidere, timere &c. hæc autem omnia motus eſſe videntur, vnde opinabitur quis animam moueri, Soluit inſtadicens animam, dicere, iraſci, &c: ſimile eſt, ac ſi quis dixerit eam texere, vel ædificare, melius eſt enim animam non miſereri, aut ędificere, aut intelligere, ſed hominem anima, probat, quia anima non debilitatur, ſi enim ſenex accipiat oculum iuuenis, videbit vt iuuenis: In 66. concludit, quòd quidem igitur non poſſibile moueri animam, manifeſtum eſt ex his, ſi autem penitus non mouetur, ſup: vt probatum ſupra, manifeſtum quod neq; à ſeipſa: In 67. digreditur contra Platonem ponentem animam eſſe numerum mouentem ſeipſum, & alios textus ſequentes, quos ſi bene conſiderabis, intentum elicies.

¶ Ad aliam rationem eſt reſpondendum: Pro quo nota quòd ſecundum omnes philoſophos naturales, vegetabile, ſenſibile, & rationale in homine ſunt ſubſtantia vna, nota 2. quod corruptibile, & incorruptibile, per ſe, & in ſe, & ſecundum idem, nunquam eſt ſubſtantia vna, & ſic non eſt anima rationalis, quæ incorruptibilis tantũ exiſtit, ex qua fluunt quædam potentiæ operantes cum inſtrumentis corporalibus, vnde corruptio non eſt ex parte animæ, ſed ex parte organorum, & ſic corruptio eſt operationis, non potentiæ operantis, aliter enim oporteret rationalem animam dicere diuerſas ſubſtantias in motu enim progreſſiuo hominis mouent intellectus, & voluntas, quorum vtrunq; rationalis anima eſt, & cum operatio illa nõ ſit abſoluta à corpore, eo quòd ambulatio non poſſet eſſe ſine pedibus, principia illius operationis erunt operantia in inſtrumentis corporalibus, & ſi potentia animæ corrũperetur propter potentiam operationis, oporteret nos dicere quòd aliqua pars animę rationalis corrumperetur, & ita vna pars animæ cum alia eſſent diuerſæ ſubſtantiæ, quod falſum, quia eſt vna, vt dictum. Nota vltimo quòd vegetabile tripliciter capitur, vt genus, vt ſpecies & vt potentia, ſiue pars, vt genus ſecundum quòd dicitur contrahi per ſenſibile, & rationale ad conſtitutionem ſpeciei bruti, vel hominis, vt ſpecies, quia conſtituit plantam, vt potẽtia, vel ſecundum quod eſt pars virtualis animæ ſenſibilis, vel rationalis: ſic ſenſibile tripliciter capitur, vt genus, vt ſpecies, & vt potentia: vt genus ſecundùm quòd contrahitur per differentiam ad conſtituendum hominem, vt ſpecies, reſpectu bruti, vt potentia, & pars animæ rationalis: tunc ad punctum dico quòd vegetatiuum, & ſenſitiuum, quę ſunt potentiæ animæ rationalis corrumpuntur, ſecundùm quòd operationes ex organis deficientibus corrumpuntur, in ſe autem, vt ſunt partes animæ rationalis, quę eſt vna ſubſtantia in homine non cor-

Sol. ad

corrumpuntur, ſicut debilitas operationis acci
dit ex parte organi, ſi enim ſenior accipiat ocu
Replica lum iuuenis, videbit vt iuuenis. ¶ Dices cõtra
2. de ani. 31. trigonum eſt pars tetragoni quã
do eſt in ipſo & corrupto trigono corrumpitur
Solutio tetragonum, ergo corrupto ſenſitiuo, corrum
peretur intellectiuũ. ¶ Dico quod Ariſt. in tex.
31. ſuppoſito quod figura ſit genus, quod ha-
beat multas ſpecies, & ſuppoſito quòd cum de-
finita fuerit figura, vt genus, non habitæ ſunt
perfectæ definitiones ſpecierũ: nam 1. poſt. 38.
quod primo, & per ſe competit toti, ſi demon
ſtratur de parte, eſt per accidens demonſtratio
& quia Ariſt. vſq; ibi definiuit animam in com
muni, quæ cum ſit genus continens ſuas ſpecies
videns quod illa definitio non d. eſſentiam ſpe
tierum animæ, proponit quòd vult tradere ſin
gularum potentiarum animæ definitiones, verũ
ſingulæ potentię animæ conſiderantur duplici
ter vel vt ſunt ſpecies, quæ conſtituunt aliquod
genus animatorum, & ſic vegetatiuum, & ſen
ſitiuum corrumpuntur, quæ aducuntur de po-
tentia materiæ, vel vt ſunt partes, quas conti-
net anima rationalis, ſic vt talis pars non corrũ
pitur: ad punctum dico quod trigonum non eſt
in tetragono ſecundùm eſſe proprium, ſed ſe-
cundùm eſſe tetregoni, diſtinguibile. n. eſt tri-
gonum per diuiſionem tetragoni: & eſt ibi ſimi
litudo duplex, & vna diſſimilitudo: eſt ſimilitu
do quantitatis continuæ, & partium eius ad to-
tum poteſtatiuum, & partes eius, in hoc, quòd
ſicut in toto continuo includuntur partes ſecun
dùm eſſentiam, & habent actum in ipſo, & eſſe
& non per ſe, ita in toto poteſtatiuo ſunt partes
poteſtatum particularium, quæ partes, vires,
vel virtutes dicuntur, & non ſecundum eſſe, &
ſpeciem propriam, ſed ſecundum eſſe, & ſpe-
tiem ſui totius: vegetabile enim quod eſt pars
animæ rationalis, non eſt ſpecies animæ, ſed
pars huius totius, quòd eſt anima rationalis, &
hæc ſimilitudo ſumitur ex comparatione to-
tius ad totum, ſecundùm continentiam partiũ,
ſecundùm quam minus ſemper eſt in maiore,
& attenditur à philoſopho 2. de anima 31. ſecũ
de ſimilitudo eſt in modo diuiſionis, ſicut enim
continuum diuiditur in plura, ſic & quantum
poteſtatiuum, totum potentiale diuiditur in
plura potentialia, ſecundùm ea, in quæ poteſt,
ſed in hoc eſt differentia, quia continuum diui-
ditur per extranea, & ideo non manet vnum
quando diuiſum eſt, poteſtatiuum autem diui-
ditur per intranea, & obiecta potentiæ ſecun-
dum quòd poteſt in duo, vel tria, vel quatuor, &
ideo manet vnũ reſpectu illorum, differẽtia verò
eſt in hoc quòd partes cõtinui nõ poſſunt ſigna
ri, niſi per diuiſionẽ cõtinui, ſed partes poteſtati
ui ſignantur per operationes & ſecundũ iſtũ mo
dum vegetabile per naturam ſequitur ſenſibi-
le, & ſenſibile rationale, vt per ſuum totum,
licet tempore operationes vegetabiles præce-
dant ſenſibiles, & ſenſibiles rationales: & hæc
eſt conuenientia, & differentia poſt ſolutionẽ.

SOLVTIONES RATIONVM PORTII.
Cap. VI.

AD primam rationem Portij reſpon
ſum eſt latius in prima ratione Ale
Solut. ad xãdri, ideo eò recurre. ¶ Ad quar
4. tã in ordine, & ẽ Portij, dico quòd
non eſt poſſibile, vt id quod generatur, non pe
reat; modo anima non generatur, ſed creatur,
Solut. ad vt ſuperius clarè dictum eſt. ¶ Ad aliã: Pro qua
5. nota quòd aliquod competit generi, quòd nõ
competit ſpetiei, & aliquod cõpetit ſpetiei ſub
ratione generis, ſed nõ ratione ſpetiei, vt 7. phy
2. cœlum corrumpitur vt corpus non autẽ vt ta
le corpus: ſic formæ, vt formæ ſunt fines, & nõ
ſeparãtur à ſuo peculiari ſubiecto, quia propriũ
eſt ipſis materiã cõplentibus, ab ipſa non ſepare
ri, & ſic corrũpuntur, non autẽ, vt tales formæ;
& hoc nõ ſine cauſa, quia intellectus vt talis for
ma nõ eſt eductus de potẽtia materiæ, & ideo
nõ corrũpitur. Dices omnis forma exiſtens in
materia prima corrũpitur; ſed intellectus ẽ hu
iuſmodi ergo &c. Pro ſolutione nota, quòd ali
quod coniũgi cũ materia prima ſtat duobus mo
dis, vno modo, vt eſt deductũ ex eius gremio,
aliomodo prout ei dat eſſe: ſicut lumẽ in me eſt
& tamen non eſt deductũ cum me, valeat au-
tem de formis, quæ ex gremio materiæ dedu-
ctæ ſunt; non autem de eis, quæ dant eſſe ma-
teriæ & ex eis eductæ non ſunt quòd autem ſit
forma probatur ſic, quod eſt principium diſtin
guendi eſt principium eſſendi, & quod eſt prin
cipiũ eſſendi, eſt forma, ſed intellectus eſt prin
cipiũ diſtinguendi, vt patet ex Auer. 1. com. 3.
de ani. ergo &c. tunc ad punctũ forma exiſtens
in materia prima eſt corruptibilis, concedo,
quæ educitur de potentia materiæ, vt dictũ eſt,
non autem de eis quæ ſunt creatæ ſicut intelle-
ctus. ¶ Ad aliã dico quòd Ariſt. probat, quòd *Sol. ad 6*
indiuiſibile, quòd eſt in genere quantitatis im
poſſibile eſt moueri, quia illud habet ſitum in
continuo, & per conſequens comparationem
ad quantitatem ſpatij, & quia non poteſt tran-
ſire maius ſe, niſi prius tranſeat æquale, cũ in
quocunq; paruo ſpatio ſint infinita æqualia ſi-
bi, nõ cõtingeret ipſum tranſire inquantocũq;
tempore quantumcunq; paruũ ſpatiũ: ſed nos
dicimus quòd anima non eſt ſic indiuiſibilis, &
propter hoc tranſit ipſa anima per ſpatium non
numerando partes ſpatij, numerans enim cum
numerato debet eſſe eiuſdem naturæ. ¶ Ad *Sol. ad 7*
aliam dico quod licet incorporea non ſint pro-
priè in loco, ſic quod circumſcribantur, &

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

continentur loco determinato, & includitur, vel etiam circumſtent, & circumdent aliquo ta [illegible]; tamen ſecundùm quandam [illegible] ptionem, & impropriè ſunt in loco, [illegible] quia: mo vent aliqua mobilia determinata, & eis ſunt ap propriata, ita quòd vnumquodq; ipſorum mo uet tale mobile, determinatè, & immediatè, & ſic eſt in ipſo ſuo mobili ſecundum appropria-

Alia So lut. ad 7. tionem mouendi. ¶ Vel aliter Reſpondet D. Tho. in prima parte ſum. quæſt. 53. art. 1. quòd eſſe in loco æquiuocè prædicatur de corporeis, & incorporeis, corpus enim eſt in loco propter hoc, quod applicatur loco ſecundùm contactũ dimenſiuæ quantitatis, quod non eſt ſubſtantijs [illegible], ſed eſt in eis quãtitas virtualis, per ap plicationem igitur virtutis incorporeæ ad aliq [illegible] locum, qualitercunq; dicitur eſſe in [illegible] co corporeo, & hæc verba coincidunt cum prima ſolutione. D. dicit Nec oportet propter [illegible] hoc, quòd contineantur à loco, nam ſub- ſtantia incorporea ſua virtute continens rem corpoream, continet ipſam, & non continetur ab ea, anima enim eſt in corpore vt conti nens, & non vt contenta, & ſimiliter angelus dicitur eſſe in loco corporeo, non vt con-

Sol. ad 8 tentum, ſed vt continens aliquo modo. ¶ Ad aliam, quæ puerilis eſt, cum clarè pateat [illegible] [illegible] & interitum hominis [illegible] [illegible] Dices ergo [illegible], & ibi eſt interitus vtrinſq;? Dico verum eſt quantũ ad compoſiti corruptionem, quæ quidem eſt vtrobiq, per ſeparationem animæ à corpore, li cet in hominibus poſt ſeparationẽ humana ani ma remaneat, iumentorum verò minimè, ſed corrumpitur: igitur non valet illatum, quòd de [illegible] Ariſt. de generatione ho minis; benè verum eſt quòd deſideratur opus Ariſt. de immortalitate Animæ, qui dicebatur

Sol. ad 9 [illegible]. ¶ Ad aliam dico quòd non eſt impoſ ſibile, vt duo agentia concurrãt ad conſtitutio nem hominis, dummodo illa talia agentia ſint ordinata, & ſubalternata, iuxta illud 2. phiſ. [illegible] ſol, & homo generant hominem, vt ſuperius declarauimus. ¶ Ad aliam negatur anteceden

Solutio ad 10. quòd omnia, quæ [illegible] Ariſt. [illegible] æterna fuerint prima, & tunc ſequeretur hoc, quando non daretur [illegible] modo datur, vt ſuperius [illegible], & quando dicit quòd Ariſt. nulla [illegible] probauit hominum [illegible] æternitatem, quia ſi humanam [illegible] vt formam [illegible] [illegible] acceperimus [illegible] formæ conditionem ex operibus cognoſcitur [illegible] eſt in homine [illegible] [illegible], & cetera, quia intellectionem [illegible] [illegible] Sed hoc ipſe non probat: Nos [illegible] [illegible] quòd [illegible] alicui rei [illegible] [illegible] [illegible] illa res ſine illa propria operatione reperiri, ſed intelligere, quod

Sol. ad [illegible] eſt propria operatio animæ non poteſt eſſe ſine phantaſmate, quod non poteſt eſſe ſine corpo- re, ergo [illegible] corpore deſtructo illa non po- [illegible]

teſt minor patet 3. de ani. [illegible] 39. Et confirmatur, cuius nulla operatio eſt ſine corpore, ſecun- dum nullum principium illarum operationũ manet anima ſine corpore: antecedens patet in lib. de animal. conſequentia probatur, quia ſi aliqua animæ operatio poſſet eſſe ſine corpore, illa foret intelligere, ſed omne intelligere eſt ex phantaſmate, quod non eſt ſine corpore, er go cum anima non habeat propriam operatio nem quia [illegible] eſt cum corpore, corrumpitur in telligere &c. ¶ Pro reſponſione nota quod intel lectus capitur quatuor modis, aliquando pro intellectu animam, intellectiuã intelligimus, ſecundo modo pro ipſius naturalibus potentijs quibus mediantibus ipſam animam actiuè, & paſſiuè ad ſpeciem intelligibilem, & intelligen di actum [illegible], quæ potentiæ intelle- ctus agens, & poſſibilis nuncupantur, tertio mo do pro intellectu in actu, habitu, ſpeculatiuo, vel practico, intelligendo tamen per intellectum in actu intelligibilem ſpeciem, vel intellectio- nem actualem, per intellectum in habitu, habi tum intelligibilem, [illegible] pro intelle- ctu paſſiuo ſeu cogitatiuo [illegible], quæ propter eius propinquitatem ad intellectum propriè dictum, intellectus dicitur [illegible] conce- do intelligere cum phantaſmate eſſe propriam animæ operationem, cum ipſa corpori eſt vnita ſeparata autem aliũ intelligendi modum ha- bebit, & ideo non ſequitur, quòd intelligere, quod eſt propria animæ operatio, non poteſt eſſe ſine phantaſmate, ergo deſtructo phantaſ- mate, deſtruitur anima, ſed bene ſequitur de- ſtructo phantaſmate, deſtruitur operatio animę prout eſt exiſtens in corpore, cum in corpore anima phãtaſmate indigeat pro obiecto, & no- ta etiam quòd ad corruptionem phantaſmatis corrumpitur intellectus tertio, & quarto mo- do ſumptus, nam intellectiua anima in ſui prin cipio, & creatione eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum, ergo ſi capiatur intellectus in habitu, vel ſpeculatiuo, in quantum gene- rantur in ipſo ſpecies intelligibiles, in actu vel habitu, generabilis dicitur, & ſic corru- ptibilis eſt, ſed intellectus in actu, vel habitu &c. huiuſmodi ſit, ex quo phantaſma præſup- ponit, quod corruptibile eſt, à quo in conſer- uari dependet, adeo intellectus hoc modo ſum ptus corruptibilis eſt, ſimiliter patet de intel- lectu quarto modo dicto, cum virtus cogitati- ua corporea ſit, ſic clarè patet ipſam generari, & corrumpi. Tunc ad confirmationem conce- do maiorem, nego tamen animę operationem non poſſe eſſe ſine corpore, cum hoc verum ſit quando eſt vnita cũ corpore, ſed ſeparata, nõ in diget alio, quia ipſius intelligere non explebi- tur per reſpectum ad aliqua obiecta in corporeis organis exiſtentia, vt phantaſmata ſunt, ſed per ſe ipſam intelliget eo tamen modo, vt ſubſtantiæ quæ totaliter ſecundum eſſe à corporibus ſunt ſepara-

ſeparatæ, à quibus ſubſtantijs, tanquam ſuperioribus ſubiectis ad perfectè intelligendum, vberius influentiam recipit, nec immeritò hoc poteſt eſſe, quia cum anima ipſa ſit in confinio corporearũ, & incorporearum ſubſtantiarũ quaſi in orizonte exiſtens æternitatis, & temporis, recedens ab infimo, appropinquat ad ſummũ, quare cum totaliter à corpore ſeparata eſt, aſſimilabitur ſubſtantijs ſeparatis, quantum ad modum intelligendi, & habendi intelligentiam, & influentiã eorum recipere, quare patet, quòd licet intelligere noſtrum, ſecundum modum præſentis vitæ, corrupto corpore corrumpatur, tamen poſt ſeparationem à corpore, alius mo-

Solut. ad 11. dus altior intelligendi ſuccedit. ¶ Pro reſponſione ad aliam nota quòd forma duplex, vt ſæpius dictum eſt, quædam, quæ educitur è gremio materię quædam verò quę non: Tunc dicatis clarè argumentum eſſe verum de primis formis, quæ per ſe exiſtentes non ſunt, & ſubſtátię materiales vegetabiles, & ſenſibiles ſunt quæ ad perfecti corruptionem [illegible]rumpuntur, ſed iam multoties diximus rationalem animã non eſſe huiuſmodi, vt inferius fiet quoq; manifeſtum, quomodo ſubſtantia per ſe exiſtens

Solut. ad 12. ſit. ¶ Ad aliam in ordine reſpondetur ſicut dictum eſt rationi decimæ. ¶ Ad aliam negatur

Solut. ad 13. conſequentia, ſcilicet quòd ſola principia ſint æterna, quia vt probatum anima eſt æterna, & per creationem, licet non numeretur inter prin

Solut. ad 14. cipia. ¶ Ad aliam in ordine reſpondetur ſicut dictum eſt abunde ad vltimam rationem Ale-

Solut. ad 15. xandri, quæ eſt tertia in ordine. ¶ Si vir iſte quot propoſuit probaret, mehercle, vel anima corrumperetur, vel apud inferos comederet: dij immortales, quomodo tenet iſta conſequentia, ſi rationalis anima æterna eſt, igitur viæ, quibus vſus eſt Ari. ad demonſtrandas formas materiæ expertes æternas eſſe, nõ demonſtrát? Quòd licet aduertiſſet vias, quæ intellectus poſſibilis ſeparationem, & eius ſimplicitatem, ac immixtionẽ, denotár d. quod illis vtitur Ar. prępoſita æternitate motus, & immobilitate formę: ſed hoc non valet apud nos, cum non ſectemur Auerroem in hoc & cum Ariſt. 3. de ani. & immixtum à corpore t. 6. & impaſſibilem, & inorganicum, & ſimplicem per totum aſtruat, Quare muta ſententiã, & tui diſcipuli probent apud

Solut. ad 16. & 17. nos conſequentias. ¶ Ad duas alias ſequentes rationes, quia ſunt colligatæ, reſpondetur taliter, quòd ſicut diximus ad 10. quod intelligere cùm phantaſmate eſt propria operatio animæ coniunctæ cum corpore, ſed ſeparata alium intelligendi modum habet, ſic dicimus quòd anima dum eſt in corpore, quia intelligere eſt proprium coniuncti perficitur à phantaſmatibus: ſed quod poſſit anima intelligere ſeparata, vide Ariſt. 9. met. 22. vbi dicit quòd talis ignorantia in nobis non eſt ſicut cæcitas, & nõ pro hoc ſtatu ex 2. met. ergo pro alio ſtatu: Nec te moueat ſi duo modi operandi, ergo anima non eſſet vna numero, quia hoc valet, quando vtarque fuerit naturalis, modo vnus eſt naturalis, & alter ſupranaturalis: Nec eſt ad propoſitum quod improbat ſcilicet animam rationalem eſſe materiã phantaſmatum, cum id non defendamus, nec principalem aſtruat concluſionem.

¶ Ad aliam rationem, quæ eſt bipartita per loca Ariſt. ad primum in lib. de Long. & breu. vitæ quod corruptis nobis corrumpuntur ſanitas & ſcientia, ergo poteſt dicere Portius, quod corruptis nobis corrumpuntur omnia quæ ſunt in nobis: dico ꝙ omne quod corrumpitur, dupliciter corrumpitur, vel per contraria, vel ad corruptionem ſubiecti, & anima non per contraria corrumpi poteſt, cum ſit ſimplex, & nõ habeat contraria, ſed corrumpitur ad corruptionem ſubiecti: ad punctum corruptis nobis &c. concedo, ſed anima eſt in nobis, concedo vt forma corrumpitur, non vt intellectus & ad locũ 20. 3. de ani. quòd non reminiſcimur poſt mortem D. Thom. dicit hunc textum eſſe ad noſtrum ſcopum, nam dicit non reminiſcimur, quia intellectus remanet, & dum dicit & nil intelligit anima ſine hoc. i. ſine cogitatiua, quia hæc ſumitur pro intellectu 4. modo, qui intellectus paſſiuus dicitur, vt ſupra clarè diximus, concedo quòd dum intellectus eſt in corpore non poteſt intelligere, niſi mediantibus phantaſmatibus, dum autem ſeparatus eſt, nõ opus eſt illis: Vel fortaſſe melius, nõ reminiſcimur poſt mortem eorum, quę ſciuimus in vita dicimus quòd ſenſus eſt de intellectione, ſecus de reminiſcentia, quia reminiſci, cum ſit actus per organum corporeum exercitus, vt patet in lib. de mem. & reminiſc. non poteſt remanere in anima poſt corp⁹, niſi ęquiuocè reminiſci vocatur .ſ. pro eorum intelligentia, quæ prius nouit in vita, cũ ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili indelebiliter recipiantur: Vel & 3. dicandũ non reminiſcimur, quoniã aliquod interius corrumpitur. Dicatis clarè eſt intelligẽdum quòd operatio intellectus, quam habet in corpore impeditur, vel corrumpitur propter aliquam lęſionem facta in organo imaginationis, vel alterius virtutis ſenſibilis, vel ad eorũ corruptionẽ, & ſic intelligere noſtrũ corrumpitur corrupto cor-

pore ſecundũ modũ præſentis vitæ. ¶ Ad aliã, concedimus mentem eſſe à natura, vt per belle declarat Ariſt. 30. part. proble. 4. ergo intellectus poſſibilis à natura &c. Dico quòd tu nõ bona fronte potes hoc dicere, cũ cap. 15. ſoluendo locũ Ar. 2. de gen. ani. cap. 3. quod mẽs extrinſecus aduenit per mentẽ intellectũ agentem eſſe intelligendũ aſſerebas, quod funditus eradicauimus. Nunc autem per mentem intellectum potentia intelligas: igitur vel habuimus intentum ſcilicet quòd ibi intellectum potentia extrinſecus aduenire intelligat, & ſic ſoluemus dictum tuum quòd hic per mentem diſcurſum

Solut. ad 18. (margin, beside "¶ Ad aliam rationem, quæ eſt bipartita")

Solut. ad 19. (margin, beside "pore ſecundũ modũ præſentis vitæ. ¶ Ad aliã")

intelligat vt Them. 2. de mem. & reminiſc. declarat: vel tibi met, immemor tuorum dictorum, clarè contradices? Quod cum probè ſcirem faciendum putaui, vt ſolutionem datam declaremus; & primo ſupponimus dictum lucidiſſimi Them. 2. de mem. & reminiſc. cap. 14. quod tunc eſt diſcurſus, quando dianoetica virtus, quam cogitatiuā ſolitus ſum appellare vtitur ſenſibus, & diſcurrit, & hæc dicitur mens, quam opus eſſe naturæ fatendum eſt, cum cogitatiua à ſemine educatur, & cur diſcurſus non illico quòd naſcamur inſit nobis, eſt cauſa, quia ſenſus propter nimiam humiditatem adhuc non ſunt depurati, ſicut manus propter nimiam teneritatem ab humiditate prouenientem, hinc eſt quòd Ariſt. comparat mentem, id eſt diſcurſum manui, Dices dictum ſupra, quod 2. de generat. ani. per mentem intellectum intelligat ergo hic per mentem idem intelligitur. Dicatis clarè, quòd Ariſt. ibi loquitur de ſubſtantia hominis, quæ non eſt niſi intellectus 7. met. 38. hic verò loquitur de inſtrumento animę ad diſcurrendum, Nolo tamen ignores apud Ariſt. vnum nomen ad diuerſa comparatum diuerſa ſignificare. & 2. de gener. ani. & 7. met. 31. mens non ſemper pro intellectu capitur. Secundum illatum apud nos non ſequitur ſoluto primo, ſic tertium quòd cum naſcimur ſimilis eſt intellectus noſter agraphę tabellæ, & per conſequens nil differat anima pueri à beſtijs, quia cùm concluſum ſit, quòd anima nil intelligat, niſi quod ſenſus receperint, pro hoc ſtatu, & cum ſenſus adhuc propter nimiam humiditatē non ſint depurati ideò quia nihil intelligit nec diſcurrit, videtur quod nil differat anima pueri à beſtijs, hinc eſt quòd adoleſcens vigoratus incipit diſcere, diſcurrere, intelligere, & pedetentim perficitur in ſenecta, Et cum quatuor modis dicatur intellectus, vt ſupra clarè dictū eſt, ad vltimum illatum dico, quod intellectus, qui eſt perfectus in ſenecta pauco tempore durat, intelligitur de tertio ſignificato intellectus, quare creatus nudus aduenit, ſicut tabula raſa, pedetentim ab his inferioribus, dùm hic eſt, perficitur, & in ſenecta hæc perfectio ab his cō

Solut. ad 20. moritur. ¶ Ad aliam concedo quòd anima quę eſt forma indiuiſibilis eſt in qualibet parte corporis, tunc ad obiectiones: ſenſitiuum non diſtinguitur ab intellectiuo, ſed primum eſt in corde, ergo ſecundùm, & alibi dicit Ariſt. cor eſſe animę ſedem: Dico quòd Ariſt. dicit in 1. de ani. 92. quod difficile eſt fingere quam partem continebit intellectus, ecce quomodo patet per Ariſt. quòd nullam continet partem intellectus. Tunc ad punctum aliquod eſſe in aliqua parte corporis ſtat dupliciter, vno modo in quantùm perfectio alicuius partis, alio modo vt inſtrumentum operans per ipſam, tunc dico quod intellectus eſt in corde, vt perfectio, & forma, non vt operans per ipſum cor, ſicut ſenſitiuū, ſed dans eſſe ei, qui a Rex in ſua ſede operatur per vniuerſum. ¶ Ad aliam, ſi intellectus Solut. ad

potentia ſepararetur, quod per ſe eſt potentia, 21.

efficeretur actus: dico quòd eſt falſum dictum tuum, quia intellectus de ſe eſt actus, & probatur, nam Ariſt. 1. ethic. 9. volens probare ſpeculationem iocundiſſimam, beatiſſimam, probat quia eſt naturaliſſima, & quòd ſit maximè naturalis probat hac ratione, Id quo maximè eſt homo ſecundum naturam maximè operatur, ſed mente maximè eſt homo ſecundum naturam, ergo mente maximè operatur ſecundum naturam: tunc ſic, quando dicit Ariſt. mente maximè eſſe hominem, aut intelligit eſſe formam dantem eſſe, aut dantem operari, ſi dantem eſſe habeo intentum, ſi dantem operari, ergo concludit quod petit in præmiſſa, nam quærit operationem naturaliſſimam eſſe, & ſumit operationem naturaliſſimam, ſed petere non eſt artificis, ergo &c. & ſi poſſet concedi quòd daret operari, contra dans actum ſecundum dat actū primum, ſed ſi intellectus dat operari, ergo dat eſſe. Præterea 2. de ani. 24 probat animā quòd ad omnes partes ſuas, etiam quò ad intellectū eſſe formā, & quod quid eſt, & arguit tali pacto, quo primo operatur eſt forma, & quo quid, ſed intellectu primo operatur, ergo intellectus eſt forma, & quo quid, tunc ſic, aut concludit eſſe formam dantem eſſe, aut operari, ſi primum, habeo intentum, ſi ſecundum, ergo Ariſt. concluſit præmiſſam, quam ſumpſit in principio, nam intellectus eſt forma qua primo operatur, ergo intellectus eſt forma operans primo, ergo neceſſariò debet concludere, quod primo operatur eſt forma dans eſſe: Ad obiectionem 3. de ani. 5. intellectus eſt pura potentia, dico eſt verum reſpectu phantaſmatum, non ſecundum eſſentiam: O, dicit, ſi per ſuam eſſentiam eſſet actus, ad quodcunq; compararetur ſemper eſſet actus: dico quòd hæc regula ſic intelligitur quòd per ſuam eſſentiam eſt tale, ad quodcūq; comparetur ſemper eſt tale, dummodo id, ad quod comparatur ſit in eodem genere eſſentiæ ad quod comparatur illud tali modo quid obſtat, vt intellectus ſit actus ſimplex, impaſſibilis &c. Et ſic potentia reſpectu phantaſmatum, dum nobiſcum eſt: & do exemplum de materia prima, quę ſua natura actu eſt, & potentia reſpectu formarum, iuxta illud 12. met. 18 omnes formæ ſunt in potentia in materia prima, ſunt in actu in primo motore: Nec valet quod dicit quòd Ariſt. nunquam probauit intellectū potentia eſſe ſubſtantiam, cum & duabus rationibus ſupradictis, clariſſimè id ex Ariſt. probauimus, & ſuperioribus etiam capitibus, vbi intellectum eſſe formam dantem eſſe homini notificauimus, & per loca Ariſt. palàm fecimus.

¶ Ad aliam, quia tenemus creationem cū Ariſt. Solu. ad

ideo intellectum nobiſcum non per operatio- 22.

nem &c. Sed per creationem à Deo benedicto

vnius

Solu. ad 23. vniri fatemur. ¶ Ad aliam reſpondetur ſicut dictum eſt ad rationem primam in ordine. ¶ *Solutio ad 24.* Ad aliam dico quòd concludit contra Auer. qui volebat quòd intellectus vnitur per operationé, nos autem per creationem tenemus. *Solutio ad 25.* ¶ Ad aliã concedimus illam eſſe definitionem animæ, vorum æquiuocam, vt in ſol. ad 1. rationem diximus, igitur à corpore ſeparari non poteſt, concedo vt forma, quæ definit informare, ſecus autem eſt de intellectu. *Solutio ad 26.* ¶ Ad aliã ſuppoſito quòd anima, dum eſt in noſtro corpore id intelligit, quòd ſenſus miniſtrant, propter hoc intelligere cum phantaſmate erit propria operatio animæ, cum corpori eſt vnita, ſic cùm omnia intellexit, ſeipſam intelliget, vt 3. de ani. 8. ſeparata autem, alium intelligendi modum habebit, pro vt ſol. ad 10. abundè diximus, ſic facilis eſt reſponſio. *Solutio ad 27.* ¶ Ad aliam, primo reſtringimus rationem, quæ hercle locus eſt Ariſtot. 10. ethic. 8. vbi dixit nos cum ſumus mortales mortalia curare debere, & quantum poſſumus ad immortalitem accedere: ſecundo Reſpondeo quòd debemus accedere ad immortalitatem. i. debemus viuere ſecundum ſtatum immortale, quod eſt intellectus. *Solutio ad 28.* ¶ Inſania eſſet ſi demum mitarem, ut harum rationum dementias, inſufficientias, improbationes, ac demum conclusiones, quæ nunc nanpactum prædatæ ſunt, nunc verò pauſilippum incellerunt: quo modo quæſo non eſt mirandum, ſi rationes, Et Ariſt. loca, quæ immortalitatem animæ continuò vociſant, vir iſte centum bouibus aliò detrahat? Equidem Themiſt. 1. de ani. 29 ad viuum rem tetigit, quod ſi vocabula vnum dicunt, & aliud expoſitores ſignificare faciunt, vitioſum authorem reddunt: & Auer. 2. de ani. 133. verba nõ ſecundum quod ſuperficietenus ſonant intelligẽda ſunt: ſuppoſito igitur quòd Ariſt. ſemper æternis hoc prædicatum diuini tradidit, prout ſuperiori cap. clarè diximus, quando dicit Ar. quod ſubſtantia hominis, & natura eſt diuina, quæ eſt intellectus poſſibilis, ſequitur ſcopum noſtrum. quomodo poſtea eſt trahere montem, illum ex nobilitate temperamenti accedere, cum ſuperiori contradicat, & infinitis argumẽtis illum creari defenderim, quod & Ariſt. in loco à te ducto, fatetur, cum dicat homo erectus eſt, quia eius natura, & ſubſtantia eſt diuina &c. tunc quando dicit huiuſmodi rectitudinis figuræ hominis eſt calor multus purissimus cordis, igitur propter finem naturalem concedo: Sed finis eſt intellectus, dico quòd in vtroque litteras, æquiuocas de fine, quia loqueris de materiali cauſa rectitudinis, igitur propter cauſam finalem eſt hoc, & hic finis eſt quia eius natura, & ſubſtantia eſt diuina, poſtea inters de fine hominis qui eſt intellectus creatus &c. ergo æquiuocas, & nil concludis, imò cum ſuperius pateat diuinum tantùm æternis competere, ſequitur animæ noſtræ, ex verbis à te ductis, immortalitas: Igitur tua peruerſiſſima opinio, nil veritatis obtinet, & ſic ad tua argumenta in oppoſitum facta patent reſponſiones, & patebunt nunc primum ad alia.

SOLVTIONES RATIONVM Superadditarum. Cap. VII.

Solutio ad 29. VT finem imponamus, ſupereſt ſoluere alias rationes, ideo ad aliam, quæ eſt 29. in ordine, quæ habet duas partes ſcilicet cur intellectus non ſemper intelligat, & nunquid cũ ſit coniũctus materiæ poſſit intelligere ſubſtantias abſtractas. Pro prima, ſcias quod habitum eſt, quod anima id intelligit, quod ſenſus miniſtrat dum eſt in noſtro corpore, & quia ſenſus corporei ſunt, & relaxantur, propter hoc non ſemper intelligit, ſeparata autem aliter, & ſemper intelliget, 2. ſcias quòd dicit in ethic. ſolus ſeparatus, intelligit quo ad operationé, quia intellectus agens cognoſcitur in ratione actus, 2. vt lumen, & ſic non dicitur recipere, & ſic magis videtur ſeparatus agens, quàm poſſibilis non excludendo totaliter, ſed ab æqualitate. Hinc eſt quòd Ariſt. quærit nunquid poſsit ſubſtantias abſtractas intelligere? Pro quo nota, quòd per ſubſtãtias abſtractas vel poſſumus intelligere proprias eſſentias intelligentiarũ, quæ à nulla ſcientia conſiderantur, nam illæ ſolum apud Theologos à beatis poſt mortem habentur, & in vita ſolum de Paulo fertur, & apud multos philoſophos poſt copulationem intellectus agẽtis, quæ cognitio non acquiritur ſyllogiſmo, vt ſcientiæ ſpeculatiuæ, de quibus dicitur 3. de anI. 36. vel intelligimus attributa, quæ per phantaſmata eorum effectuum de ipſis colligimus, & iſta conſiderare ſpectat ad artem, quæ illos effectus conſiderat, & phantaſmata ſi ſunt naturalia, & attributa, ad naturalem pertinent, ſi demum metaphyſicalia, metaphyſici erunt negotij Dices 2. phy. 26. Auer. dicit quidditates ſeparatorum ſolùm modò à metaphyſico conſiderari. Dicatis clarè, quia propriũ eſt quiditati, vt proprior ſit, & magis intrinſeca rei cuius eſt quiditas, & quia prędicata quę conſiderat metaphyſicus de ſeparatis, ſunt magis propria eis quæ conſiderat naturalis, meritò quiditates dicuntur quia magis proprię, non tamen ſunt quiditates veræ, quia illę ſunt ignotæ ab aliqua ſcientia, & ideo dicitur metaphyſicum ſolum modò quiditates conſiderare, ideſt attributa magis propria. Ad punctum ergo habito quòd intellectus non poteſt intelligere niſi per phan-

phantaſmata, cum ſit in materia ergo &c. Dico quòd duplex eſt eſſe in materia, vel tanquã forma informans, conſtituens ſubiectum, & educta ab eius gremio, vel conſtituens ſubiectum, dans eſſe ipſi tantùm: tunc dico quod Intellectus eſt forma in materia ſecundo modo, nõ primo, ſic nil ſequitur, vt infinities diximus ¶ Ad aliam patet ſolutio per ea quæ diximus ſupra in reſponſione ad rationem 10. ¶ Ad aliam, dico quòd duplex eſt fœlicitas, altera hominis, & eſt ſpeculatio, vt 1. ethic. 9. altera animæ, & eſt notitia intuitiua ſubſtantiarum abſtractarũ, & prima habetur in hac vita, ſecunda verò minimè, niſi ex priuilegio, ſicut fuit illa Pauli in raptu, vt diximus, ad punctum dico quòd intellectus quandiu tenetur in corpore, habet ſpeculationem pro fine, qui non eſt verus finis ſuus, ſe paratus autem ſecundum finem poſſidebit Deo concedente. ¶ Ad aliam dico quòd mas præbet animam, id eſt ſemen in quo continetur anima ſenſitiua, quæ educitur de potentia materiæ expectans vlteriorem animam Dices ergo anima rationalis erit accidens homini: probatur ſic, nulla forma non primo adueniens materiæ eſt forma ſubſtantialis; ſed anima eſt forma nõ primo adueniens materiæ, ergo ipſa non eſt forma ſubſtantialis; maior probatur, nam materia appetit formam à qua poſſit perfici, hæc autem non eſt niſi ſubſtantialis, vnde non eſt ſuſceptibilis accidentalis formæ, niſi ſecundum quod ſubſtat ſubſtãtiali: minor probatur eò quòd anima non aduenit niſi corpori organico, & organizatio corporis ponit ſpeciem carnis, & oſſis, & manus & capitis, & huiuſmodi quæ ſunt formæ præcedentes animã in corpore. Dico quòd in corpore organico nulla eſt forma ſpecifica ante animam, caro enim non eſt caro niſi per hoc quòd eſt medium in ſenſu tactus, ſimiliter neruus non eſt neruus niſi per hoc quod eſt organum animæ influentis per ipſam corpori ſenſum, & motũ, ſic vena non eſt vena niſi in quantum eſt organum nutritiuæ deportantis in ipſa ſanguinem ad nutrimentum membrorum corporis, & ſic dicimus de alijs membris ſimilibus & diſſimilibus. Poteſt reſponderi aliter fortaſſe clarius: ad maiorem nulla forma eſt ſubſtantialis, quæ non primo aduenit materiæ, concedo ſi illa forma receperit perfectionem ab illa materia, erit accidentalis, ſin autem perfecerit ipſam erit ſubſtantialis, ſicut clarè patet de anima noſtra rationali. ¶ Ad aliam dico quòd licet homo fiat ex materia, quæ eſt æterna ſimpliciter, eſt tamen corruptibilis ſecundum partẽ. Id eſt ſecundum quòd eſt à formis participata, & quando corrumpitur dignius dicitur ſubiectum, quod terminatum in generatione à formis, quæ ab eius ſinu ducuntur corrumpitur, ſic & homo corrumpitur. Dices intellectus terminat generationem, ergo eſt corruptibilis. Nota quòd terminare generationem eſt dupliciter,

Solut. ad 30.

Solu. ad 31.

Solutio ad 32.

Solutio ad 33.

vel intrinſecè, vel extrinſecè, tunc dico quòd intellectus terminat generationẽ extrinſecè, tũc ſequeretur, quòd corrumperetur, quando terminaret generationem intrinſecè, ſicut ſenſitiua, quæ generatur cum illo, cuius eſt forma, quia educitur de potentia materiæ, & ſic quando corrumpitur forma terminans intrinſecè, ſubſtantialis tranſmutatio erit. ¶ Ad aliã dico quod duplex eſt forma, vna materialis, cauſata de potentia materiæ, & de iſta loquitur 12. met. 17. alia immaterialis, ſeparata, non cauſata à materia, quæ extrinſecus accedit, & iſta nõ eſt ſimul cum compoſito, quod generatur, ſed perpetua eſt, quam nos in hac Apologia intendimus. ¶ Ad aliam dico, quod non omnia, quæ conſiderantur à naturali ſunt in materia, nam vt omnes concedunt, excepto Auicenna; contra quem digreditur Auer. 3. & 4. diſput. deſtruc. quod ad philoſophum naturalem de primo motore pertinet pertractare, nam via motus eſt certior ad inueſtigandam naturam primi motoris, & tamen primus motor non eſt in magnitudine &c. vt 8. phy. per totum, & tamen conſideratur à naturali vt principium motus, ſic multa etiam conſiderantur, vel vt ſubiectũ, vel vt principium ſubiecti: ad punctũ ergo anima conſideratur à naturali, ergo eſt in materia, dico quod non valet hoc, ſed conſideratur vt principium ſubiecti, modò quod conſideratur à naturali vt ſubiectum eſt corruptibile, & intellectus, non eſt corpus, ſed principium corporis. ¶ Ad locũ Ariſt. quod ea quæ remanẽt poſt diſſolutionem compoſiti ſunt elementa, & materia: dico quod Ariſt. loquitur de principijs, quæ remanent in omni diſſolutione cuiuſq; rei & iſta appellat elementa, & materiam, ſed anima rationalis non remanet in omni diſſolutione, ſed ſolũ remanet in diſſolutione hominis. ¶ Circa aliam non oportet immutari, quia fatemur creationem, ideo toti illi quæſtioni ſtudeas, & pauca notabis. ¶ Ad aliam Dico quod non ſemper ſequitur diuerſæ operationes, ergo diuerſa principia, & hoc probatur, nam ſol illuminat, & calefacit, & patet quod ſunt diuerſæ operationes, nam calefacere eſt illud quod erat actu frigidum, & potentia calidum, vt actu efficiatur calidum, illuminatio autem eſt mediũ videndi rem non viſum, & iſtæ ſunt diuerſæ operationes, & tamen vnum principium. Præterea opera animæ vegetatiuæ ſunt tria, vt 2. de ani. 34. nutrire, augmentare, & diminuere, vt 2. de ani. & ſunt diuerſæ operationes, & tamen non habent diuerſa principia. Præterea abſentia nautæ eſt cauſa ſubmerſionis, præſentia autem cõtrarium effectum redundat, & ſic clarè patet quòd non valet, differunt in intelligendo, ergo diuerſi intellectus, & per ea quæ inferius dicenda ſunt, melius declarabitur hoc dubium. ¶ Ad aliam reſpondeo quòd menſurari tempore ſtat duobus modis, vno modo quod mẽſuratur tempore

Solutio ad 34.

Solutio ad 35.

Solu. ad 36.

Solutio ad 37.

Solutio ad 38.

pore

[illegible] pore à parte ante, & à parte poſt, illud corrumpitur; quod autem menſuratur à parte ante, & non à parte poſt, & quod à parte poſt, & non à parte ante, illa corruptibilia eſſe non dicimus: tunc dico quòd intellectus menſuratur à parte ante, & non à parte poſt, & ſic non corrumpitur, reſponſio eſt Auer. 4. phy. 130. Sed dices immò videtur totum oppoſitum, nam quicquid à parte ante, & à parte poſt non menſuratur tempore illud incorruptibile eſſe dicimus. Negatur hoc quòd non tantum de iſtis, ſed etiam de eis quæ diximus, & hoc probatur, nam materia prima eſt in potentia ad ſuſcipiendam formam fortis, & hæc potentia à parte ante non menſuratur tempore, quia fuit ab æterno, ſed dum ſuſcepit formam illam fortis, corrumpitur illa, & ſic menſuratur tempore à parte poſt, non à parte [illegible] inueniuntur etiam quæ ſunt æterna à

Ad. 40. parte poſt, non autem à parte ante, & ponamus exemplum, corrumpatur hodie fortes, materia prima ſpoliatur illa forma fortis, nunquam iterum ipſam rehabere poteſt, ergo illa privatio eſt æterna à parte poſt, quæ à parte ante non erat, hanc rationem accipite ab Auer. 1. cœli 130. quòd duplex reperitur potentia in materia remota, & propinqua, quarum vna eſt æterna à parte poſt, quæ à parte ante non erat, & è contra.

Ad. 40. Sed aliquis arguet contra hoc. Dixit enim Ariſt. in 8. phy. contra Platonem mundum eſſe æternum à parte poſt, ergo à parte ante. Dicas quod voluit Plato mundum eſſe genitum, eundemque non corrumpi & arguit in hoc Plat. in 8. phy. qui dicebat mundum eſſe genitum, quod n. generatur corrumpitur 1. cœli 120. & 121. & 134. & quod eſt corruptibile de ſe, perpetuari non poteſt; his ſic ſolutis reſpondeo ad punctum, omne quod menſuratur tempore corrumpitur, concedo à parte ante, & à parte poſt, non autem à parte poſt, & non à parte ante, nec à parte ante, & non à parte poſt. ſed Intellectus licet menſuretur tempore à parte ante, tamen à parte poſt non menſuratur, & ſic non [illegible].

Solut. ad 39. ¶ Ad aliam Reſpondeo, [illegible] Ariſt. [illegible] philoſophia quòd aliquod mouetur duobus modis, vno modo circumſcriptiuè ad locum, & ſuperficiem ipſum continentem, alio modo ad beatitudinem, & punitionis locum, nam ſi [illegible] ad beatitudinis [illegible] ſi verò malum ad punitionis locum pergit: Dices aliquis [illegible] Ariſt. [illegible] Dico quòd [illegible] Ariſt. in 8. phy. [illegible] quod mouetur [illegible]

Ad. 40. [illegible] de motu circumſcriptiuo. Quòd [illegible] Ariſt. probatur [illegible] contra aliquem [illegible] propter [illegible] opinionem illius, & illam [illegible] nec [illegible] cum [illegible] eſt [illegible] phy. [illegible] contra [illegible]

[illegible] dicentem quod forma mouetur ad corpus mixtum, & hoc non negauit, nec contradixit in hoc, ſed in aliud, ergo non negamus ab Ariſt. formam moueri, dicendum eſt ergo de mente Ariſt. formam moueri non poſſe, & non inconuenit quia ipſi non contradicit. ¶ Ad aliã concedo quòd non habemus poſt mortem nihil boni, vel mali, intelligit Ariſt. eorũ quæ erant in vita, & hoc negat Ariſt. non autem ipſius intellectus, ſic ad aliam locum, quòd nõ habemus felicitatem aliquam poſt mortem, intelligit de felicitate hominis in vita, non autẽ intellectus. Solut. ad 40.

¶ Sed Pro confirmatione veræ noſtræ opinionis, pono vnam rationem, quæ nũc ſcribendo ſolutiones ſuppetit, [illegible] Ariſt. in 1. ethic. 10. vbi [illegible] hoc quæſitum, verum felicitas, vel infælicitas [illegible] ad defunctos ſcilicet ad parentes [illegible] verum pater mortuus participat de felicitate [illegible] filij & amici reſpondet quod ſi quo[illegible] num, vel contrarium acciderit, exile quodam, & paruum id eſt, ſed non quòd felicitas [illegible] felicitas parentis mortui [illegible] vel amicos [illegible] vel infelices reddat, verba formalia Ariſt. habeo ex hoc, quòd ſi mens Ariſt. non [illegible] eſſe immortalem, fruſtratorium eſſet quæſitum, & reſponſio. Ratio pro Immortalitate.

¶ Ad aliam dico, quòd tunc aliquod dicitur infinitum, quod à parte ante, & poſt aliquid addi non poteſt, modò [illegible] infinitæ animæ, & intellectum præcellent, [illegible] quotidie ſit additio [illegible] & ſic non poteſt [illegible] Infinitum, nam infinitum eſt, cui non poteſt fieri additio. Dices contra [illegible] infinitæ animæ, & quotidie adduntur [illegible] Intellectus eſſet pluralicatus, & quod eſt pluralicatum eſt materiale, & per conſequens corruptibilis, nam multitudo prouenit à materia [illegible] 3. diſt. in ſol. 2. dub. & 12. met. vltimo [illegible] tudo principatum mala; vnus ergo princeps quia eſſet materialis, vbi materia ibi [illegible] [illegible] incepit, met. Auer. Dicas quòd verum eſt vbi pluralificatio ibi materia, cum ipſa ſit cauſa multitudinis, valet de eis, quæ ſunt deducta ex eius potentia. Dices contra 8. phy. [illegible] ſi eſſent plures motores in cœlo, tunc eſſent materiales 12. met. 44. Dico quòd ſi eſſent plures motores deducti ex potentia materiæ, tunc eſſent materiales: ad punctum quod pluraficatum eſt materiale, concedo quòd deducitur de potentia materiæ, modo intellectus creatur, & non deducitur de potentia materiæ. Solut. ad 41.

¶ Ad aliam, [illegible] eſt modus communicandi, ſed intellectus &c. concedo: nam intelligere [illegible] ſuum opus proprium eſt abſque phantaſia dum eſt ſine corpore, dũ autem eſt in corpore non eſt ſua propria operatio, ſed eſt coniuncti hoc eſt Ariſt. 1. de ani. 66. & ſic intellectus [illegible] habet modum communicandi ſuum proprium. ¶ [illegible] eſt profectò de magiſtro ſequentis rationis: niſi intendat per illam arguere Solut. ad 42. Solut. ad 43.

contra

contra Themiſt. & commentatorẽ, patet quòd
nullius ſit efficaeiæ, quoniam non ſemper à ſu-
perabundanti debet denominatio proficiſci, ni
ſi vbi cætera fuerint patia, nam & Ariſt. dixit
1. de partibus cap. 5. res illas ſuperinres, & ſi
leuiter attingere poſſumus, tamen ob eius co-
gnóſcendi genetis, excellentiam, amplius ob
lectamur, quàm cum hæc omnia nobis iuncta
tenemus, Et Themiſt. 3. de ani. cap. 45 ait nõ
numero rerum quę ſciuntur perfectio, aut præ
ſtantia cortogatur, ſad pondere, nec plurima in
telligit, id etiam pluris eſt, ſed qui nobiliora,
notioraq; nouerit, Et Ariſt. dixit quod ſapiens
non qui pluribus, ſed qui ſapientibus videtur,
non ergo à multitudine ſemper debet proferti
in danominatione iudicium: nam & medici di
cunt nouem eſſe complexiones, quatuor ſim-
plices, & quatuor compoſitas, & temparaturẽ,
quę eſt in medio, & licet illa rara ſit, quis tamẽ
ſapientum, non dixit illam eſſe perfectiorem,
abſolutiorem, & tanquam menſuram aliarum,
& ſtatuam Polycleti: Et naturales dicunt natu-
ralam eſſe terræ diſpoſitionem, vt ſit in cẽtro,
cùm tamen admodum paucę ſint partes terræ,
quę verè centrum attingant: Etiam Anaxago-
ras dicere conſueuit, teferente Ariſt. 10. ethic.
cap. 1n. ſed non admirari ſimilitudinem abſur
dnm videretur, nam multitudo ſemper iudicat
à rebus externis: quis, vſq; ad hæc tempora di
xit hominem verius vegetare, & ſentire, quàm
intelligere? nouerit ſic arguens teſte philoſo-
pho 1n. ethic. homiuem non eſſe hominẽ ſen-
ſu, ſed intellectu, & 2. de gen. ani. cap. 3. ho-
minem prius viuere vita plantæ, & vita anima-
lis, quàm vita hominis, & regula eſt tradita ab
eodem in illis libris frequenter 10. met. quòd
quæ ſunt poſteriora generatione, ſunt priora
perfectione: ſi igitur ſunt vatiora vegetatiuæ
opera, & ſenſitiuæ, quàm intellectiuæ, verius
ergn homo eſt planta, & brutum, quam homo,
& iſta ratio videtur muniri fundamento aliquo
rum aſſerentium ens ſenſibile eſſe verum ens,
quod omnibus antiquis philoſophiæ patribus
diſplicuit, imò etiam Parmenides, vt dicitur
a. phy. 41. dicebat entia eſſe ſenſibilia, & intel
ligibilia, & intelligibilia erant vera entia, ſen-
ſibilia autem erant exiſtimabilia, & iden licet
opera intellectus poſteriora ſint generatione,
tamen ſunt cariora, & pauci homines viuant vi
ta intellectuali, non propter hoc derogat ab ani
ma rationali potius non ſortiri denomiuatio-
nem, cum illa ſint propria ſibi, quàm ex opera
tionibus vegetatiuæ, & ſenſitiuæ, quæ ſunt cõ
munia plantis, & brutis, Et quis vnquam dixit
potius à communi, quàm à proprio denomina
tionem debere proficiſci? Et de Platone fertur,
quẽ, cum Diogenes Cynicus aſſeueraſſet, quòd
humana quidem iſta videret, ideas verò nequa
quam, reſpódiſſe, cui mirum? oculos enim qui
bus iſta videntur habes, mente verò non vteris,

qua ſola illa cernuntur: Quis non admiretur mi
rabilem intellectionis modum, eius ambitum,
abſtractionem, qua ſola entibus perfectiſſimis
aſſimilamur? nam ſi ſapientibus credere fas eſt
illud eſt verius, quod eſt primo vero propin-
quius, ſed primum verum ſimpliciter Deus eſt
4. met. 2. & Auer. dicit quod cauſa eſt entita-
tis, & veritatis in omnibus, id autẽ intellectua
lis eſt vita 12. met. cum referente Auer. com.
36. de potentijs animæ non habent niſi virtutẽ
deſideratiuam, ſola autem contemplatione vi
mur, beatificamur, coniungimur Deo, teferẽ
te Ariſt. 10. ethic. cap. 10. quouſque enim ſe
extendit cõtemplatio, catenus & ipſa fælicitas
cum igitur veriora ſint iſta opera animæ intel-
lectiuæ, quia verioribus appropinquant, & ra-
riora, iuxta illud omnia pręclara rara, igitur
non à communioribus, & vilioribus debet de
nominatio proficiſci. ¶ Ad aliam dicimus nun Solut. ad
quam auditum à ſeculo ſcientiam dici ignoran- 44.
tiam, cum iſta ſint oppoſita, & vnum oppoſitũ
nunquam prædicatur de altero. Vnde intelle-
ctus humanus, de rebus, de quibus habet ſcien
tiam certus, vt in mathematica, & in multis etiã
alijs certus aſt, ſcientia etiam cum ſit vniuerſa-
lium, non poteſt à virtute materiali comprehẽ
di, & iſta eſt ratio arguens immaterialitatem in
tellectus. ¶ Ad aliam dicimus intellectum poſ Solut. ad
ſibilem non corrumpi corruptione mediæ cel- 45.
lulæ, ni quò ad actum, qui ex phantaſmate eſt,
& ſi à nonnullis quæratur, quare non ſit in actu
alio dicamus, fortiores motus in anima ſemper
debiliores excludere, quare cùm ſenſuum mo-
tus, & phantaſiæ, in habentibus corruptum,
caput fortiores ſint motibus intellectus interio
ribus, non ita deprehendunt motus intellecti-
uæ, ni aliquando in reuelationa, quæ veræ in-
telligentiæ ſine phantaſmate exiſtentes in libro
de ſomno, & vigilia ab Ariſt. vocantur, quare
per quæ dicta ſunt, ſi minus ſequitur quòd de-
ſtructo corpore deſtruatur anima, ſicut deſtru-
cta media cellula deſtruatur intellectus, ſic mi
nimè animam intellectiuam corruptibilem di Solut. ad
catur. ¶ Ad aliam dico quod non ſequitur cor 46.
pus eſſe incorruptibile, quia vitam ab anima re
cipit, quæ aſt incorruptibilis, quia licet anima
ipſa, quæ eſt cauſa vitę ſit incorruptibilis, tamẽ
corpus, quod vitam recipit, eſt tranſmutationis
ſubiectũ, ideo à diſpoſitione recedit, qua aptũ
natum eſt ad vitam recipiendum, quapropter
homines in corruptionem neceſſe eſt venire
quare conſequentia illa non ſequitur, ergo ani
ma humana non ſemper manet, quia manet vt
dixi. ¶ Ad aliã dico quòd eſſe ſequitur formã Solut. ad
ideo eſſe comparatur ad formam, ſicut per ſe in 47.
ſequens ipſam, non ſicut effectus comparatur
ad agentis virtutem, vt exemplo loquamur, pa-
tet. n. de motu, qui virtute mouentis ſequitur,
tunc ad rationẽ quando dicunt ipſi aliquid mo
ueatur tempore infinito, virtutis infinitatem
demon-

demonſtrat, tamen hac de re, quòd aliquid poſ
ſet eſſe tempore infinito, infinitatem formæ,
per quam aliquod eſt, non demonſtrat, vt hoc
certius appareat, ponamus exemplū, nam dua
litas ſemper eſt per, non tamen hac de re ipſius
infinitatem oſtendit, nec à ſimili, hoc quod ali
quid eſt tempore infinito, illius, qui cauſa eſſen
di eſt, infinitam virtutem demonſtret, quare nō
valet ſi anima habet virtutem durandi tempo-
re infinito, quòd eius virtus ſequatur eſſe infini
ta, ſicut non valet hæc, habeo virtutem haben-
di aliquod, ergo habeo illud, & ſic ad Ariſt. di-
citur quòd licet, illæ duæ ſint, non tamen de
nominant, quia non ſunt propriæ, ſed ſolum
Solut. ad intelligere. ¶ Ad aliam Dico quòd id ſequere
48. tur, quòd diuerſorum generum eſſent ſecundū
naturalem generis conſiderationem, ſi animæ
humana, & iumentorum per ſe in genere repo
nerentur, & ſic corruptibile, & incorruptibi-
le, nec eſſe in genere differrent, & certum eſt
animam ipſam non eſſe in genere, ſicut ſpeties,
ſed ſicut ſpetiei pars, eò quòd materia, & for-
ma, non per ſe ſunt in prædicamento ſubſtan-
tiæ, ſed per reductionem per primam ſubſtan-
tiam, ſed tam compoſitū, cuius pars eſt anima
humana, quàm id, cuius pars anima eſt iumen
torū corruptibile eſt, propter hoc non prohibet
eſſe vnius generis, hoc tamen modo conſiderā
do: ſed ea de re animem eſſe corruptibilem 12.
met. 36. deductio qualis optime, intelligit de
nobis pro hoc ſtatu, idem dixit prima. ethic.
quòd pro nunc non ſumus felices ſimpliciter,
Solut. ad pro hoc ſtatu: ſed ſecundū quid. ¶ Ad aliā dico
49. animam eſſe per ſe ſubſiſtentē, nec valet quod
dicunt, quod ſi per ſe ſubſiſtēs eſſet, quod eſſet
in genere collocata, vel in ſpetie, & licet ſit hoc
aliquid, & per ſe exiſtens, non per ſe habet ſpe-
tiei complementum, nec eſt hoc aliquid, ſicut
ſubſtantia completa, habens ſpetiem, cum ſit
ſpetiei pars, quę ſpeties, completā ſpetiē habet:
nec valet, non eſt in genere, vel in ſpetie, ergo
non eſt per ſe exiſtens, quia eſt per ſe exiſtens,
Solut. ad vt pars habens ſpetiem completam. ¶ Ad aliā
50. negatur maior, eò quòd nō omne quod deſtrui
tur, per ſuæ formæ ſubſtantialis deſtructionē
deſtruitur, quia homo deſtruitur per ſuæ for-
mæ ſubſtantialis à corruptione ſeparationem,
& Ariſt. ibi intelligendus eſt de formis, quæ nō
ſunt ſubſtantiæ per ſe exiſtentes, anima autem
Solut. ad per ſe eſt exiſtens, vt ſupra dictum. ¶ Ad aliam
51. dico, quòd aliqua forma poteſt habere in mate
ria determinatas diſpoſitiones, vel ſimpliciter,
vel ſecundū quid: ſimpliciter, & ſic corrumpi-
tur forma illis diſpoſitionib⁹ corruptis, & hæc
eſt quęlibet forma deducta de potētia materiæ
quia requirit determinatas diſpoſitiones in ma
teria, anima autē intellectiua has determinatas
diſpoſitiones ſimpliciter non requirit, eò quod
poteſt eſſe ſine materia, & eius diſpoſitionibus
vt poſt eius à corpore ſeparationē patet: vel nō
ſimpliciter vt ſit, ſed vt ſit tantum in materia, &
ſic dico animam illas requirere, in quantum
requirit eſſe in materia, & hoc modo ipſas di-
ſpoſitiones requirere, nō tollit eius immorta-
tē. ¶ Ad aliā dico quòd eſt violenta (& poſt ſe Solut. ad
parationē habet nobilius eſſe) inquantum pri- 52.
uatur perfectione ſua, quæ ab vnoquoq; appe
titur, quare nō ſequitur illam eſſe corruptibilē.
¶ Ad aliam dico quòd eſt ſophiſma figuræ di- Solut. ad
ctionis mutatur. n. magis in quomodo, & è cō 53.
tra: Ad rē dico, quòd intellectus non eſt abſtra
ctior, aut ſeparatior ſubſtantia animæ intellecti
uæ, ſed eſt alio modo abſtractus à corpore, quā
illa, ſubſtantia. n. intellectiua eſt ſeparata, ſepa
ratione dependentiæ ſubſtantialis in eſſendo,
& hoc ex ſe, intellectus autem ſeparatus eſt ſe
paratione actuationis, ſed omnis ſeparatio in-
tellectus. ſ. ſecundum non actuationem, & ſecū
dum independentiam oritur ex illa ſimplici ſe
paratione animæ, quę in ſe immaterialiter ſub
ſiſtens, poteſt per ſe ſolam operari. ¶ Ad aliam Solut. ad
negatur animam intellectiuam ſequi eſſe quo 54.
quomodo figuratam, & conceditur quod ſubie
ctum figuræ eſt homo compoſitus ex materia,
& ſola anima intellectiua, ſed homo, nec ani-
ma, nec materia eſt etiā ſimul ſumpta, ſicut ba.
ſyllaba, nec eſt b. nec a. nec. b. & a: ſed ba: Di
co etiam quod anima intellectiua, quia virtua
liter continet quicquid poſſunt formæ præam-
bulæ, facit formaliter quicquid illæ facerent,
retenta ſimplicitate, & indiuiſibilitate ſua, &
hoc ex ſua eminentia, commune ſiquidem eſt
ſuperioribus formis preambularum opera emi
nentius facere: Vnde non eſt mirandum ſi ani-
ma intellectiua poſtrema omnium, perficiat
omnium opera, & quantum eſt ſigulatū faciat
abſq; ſui diuiſione, & imperfectione, vt bene
D. Tho. prima parte ſum. quæſt. 76. ar. 4. &
quæſt. 10. de anima & nos quoq; ſuperius de
clarauimus. ¶ Ad aliam negatur conſequētia, Solut. ad
ad hoc enim quod aliquod compoſitum intel- 55.
ligat, non ſufficit compoſitum ex anima intel-
lectiua, & corpore, ſed oportet addere ex cor-
pore per ſe, primo perfectibili, ſeu proportio-
nato animæ intellectiuæ, tale autem non eſt ma
nus, ſed ſolum hoc compoſitum, quod ſignifi-
cat homo. ¶ Ad aliam, negatur conſequentia, Solut. ad
quia anima intellectiua nō mouetur etiam per 56.
accidens ad motum partis corporis, quamuis
etiam moueatur per accidens, ad motum totius
corporis in quo eſt, verum nota quod mouetur
per accidens diffinitiuè, quia eſt in loco tantum
diffinitiuè, & ideo non mouetur per accidens
localiter, niſi ad motum eius, in quo eſt diffini
tiuè: & anima ipſa ad nullam ſuam partē, ſed
tantummodo ad totū corpus comparatur diffi
nitiuè, quia eſſe diffinitiuè, eſt eſſe ita hic, quod
non alibi, & ideo anime nec mouetur, nec quie
ſcit per accidens per partes corporis. ¶ Ad aliā Solut. ad
Dico quod vnio formæ cum materia ſumitur 57.

formaliter, & ſic eſt relatio, & fundamentali-
ter, & ſic non ſignificet vnam rem ſimplicem,
vt argumentum ſupponere videtur, ſed ſignifi
cat materiam eſſe actualiter ſub forma, & for-
mam informare materiam, hæc autem im por-
tát manifeſtè ipſas cauſas materialem, & for-
malem, vnde hæc vnio nil eſt mediú inter for-
mam, & materiam, ſed dicit vtrumq; ſimul, &
dicit compoſitum reſultans, quod in ſubſtátijs
eſt ſubſtantia, quæ corrumpitur, in accidenti
bus verò eſt accidens, cum ergo dicitur vnio
animæ ad corpus, non eſt ſubſtantia, nec acci-
dens, dicitur, quod vnio fundamentalis, de qua
eſt ſermo, eſt ſubſtantia non vna, ſed duæ con-
currentes ſimul in vnam ſubſtantiam compoſi-
tam tertiam ex illis conſtantem, cuius eſt gene
rari, & corrumpi, non enim oportet quærere
quomodo ex anima, & corpore fiat vnum, ſi-
cut nec ex cera, & figura, ſed oportet bene ab
Auer. & Platone, & alijs, quomodo fiat vnum.
Solut. ad ¶ Ad aliam dico quòd illa conſequentia tenet
58. in ſubſiſtentibus, & ſubſtentatis, ita quod exi-
ſtentibus tribus, quorú primum ſubſtinet ſecú
dú, & ſecundum tertiú, bene ſequitur tertiú eſt
in ſecundo, ergo in primo, ſed ſi tertium ſubſti
netur in ſecundo, ſecundum autem non ſub-
ſtineatur in primo, quamuis ſit in ipſo primo,
non tamen ſequitur tertium eſt in ſecundo, er-
go in primo, quia poteſt eſſe in ſecundo, & nó
ſubſtentetur à primo, Et ſic intelligere, & intel
lectus eſt in anima intellectiua, & ſubſtinetur
ab illa; ipſa autem anima licet ſit in corpore,
non ſubſtinetur à corpore, quia independens
eſt ſecundum eſſe ab illo. Dices ſaltem per acci
dens intelligere erit in corpore, Dico, ex 8.
phy. 52. vbi animam cœli conceditur moueri
per accidens, non quia ad ipſam per accidens
perueniat motus, ſed quia motum ab ea, moue
tur ad motum alterius, hac igitur ratione intel
ligere per accidens eſt in corpore, non quia eſ
ſe in corpore perueniat ad ipſum intellectum,
& intelligere per accidens, ſed quia id, in quo
Solut. ad eſt participatur à corpore. ¶ Ad authoritates
Ariſt. ad primam concedo quòd immortalitas
59. eſt impoſſibilium de immortalitate compoſi-
torum ex materia, & forma, non autem de im
Solut. ad mortalitate intellectus, vt dicit ibi Ariſt. ¶ Ad
60. aliam dico quòd homo non corrumpitur for-
maliter 7. met. 21. forma hominis eſt homo
vno modo, alio modo non; Dices Ariſt. dicit in
œchonomica quod per propagationes ſumus
æterni, ergo non per intellectum, Dico quòd
ſumus æterni per progationes quantùm ad in
diuidua, dicebat Auer. 2. de ani. 34. videns na
tura omnia corrumpi, miſerta eſt quod non po
tuit perpetuari indiuiduis, perpetuari in ſpe-
cie, & ideo Ariſt. ibi loquitur quò ad indiuidua
non quo ad animá, ¶ Ad aliam Hyppocratis, Solut. ad
dico quod ibi vocat mentem animalem virtu- 61.
tem ſitam in organo, & hæc non ægrotat niſi
per accidens ſcilicet in quantùm à morbo ſen-
ſum impedit influere, ſicut accidit in cancro,
vbi frigiditas: malanchoniæ intercipit ſenſum,
ita quòd locus efficitur inſenſibilis, quod autē
mens ægrotet per accidens patet per Ariſt. 1.
de ani. 65. quòd ſi ſenex accipiat oculum iuue
nis, videbit vt iuuenis. ¶ Ad Galenú dicimus Solut. ad
quod ipſe dixit in libello illo intitulato, quod 62.
mores animi, temperiem corporis inſequuntur,
inquit confiteor me ignorare ſubſtantiam ani-
mæ rationalis ſcilicet quid nam ſit, vnde Gale.
eſt de ipſa dubius quandoq; enim vnum, quan
doque verò aliud dicit, quia aliquando dixit
quòd eſt calor innatus, aliquando dixit eſſe tem
peraturam, quæ fuit opinio Democriti, vt di-
xit Ar. 1. de ani. quandoq; dixit ſe neſcire, vn
de, vt ſciatis Gale. ignorauit principia philoſo
phiæ, cum dixit quòd principium ſubſtantiæ
erat accidens, dixit enim quòd eſt temperatu-
ra quæ eſt accidens, & ſecundùm ipſum anima
rationalis, quæ eſt accidens, erat principium
ſubſtantiæ, quòd eſt falſum apud Ariſt. in plu-
ribus locis, & 7 met. 4. ſubſtantia præcedit ac
cidens, hæc obiter: locus ergo Gale. nil valet,
nec eius authoritas ad hoc propoſitum. ¶ Ad Solut. ad
authoritates ſcripturæ ſacræ dicimus Salomo- 63. et 64
nem locutum fuiſſe in perſona ſtultorú, & ideo
loquitur ibi concionando, & poſtea ſemper di
cit id eſſe vanitatem. ¶ Etiam poteſt dici quòd Solut. ad
Salomó loquebatur in perſona impiorum, vel 65.
ſecte licet, ſecundum angelicum doctoré Aqui
natem ſumentes, quod quando dicimus vnus
eſt interitus hominum, & iumentorum, verum
eſt quantum ad compoſiti corruptionem, quæ
quidem eſt vtrobiq; per ſeparationem animæ
à corpore, licet in hominibus poſt ſeparationē
humana anima maneat, iumentorum verò mi
nimè, ſed corrúpitur, & quòd ſit verú geneſi.
1. fertur, vbi, quantum ad bruta animalia dici
tur producat terra animam viuentem, quantú
verò ad hominem dicit ſpirauit animam in ipſo
& eccleſiaſtes vlt. donec reuertatur puluis in
terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad
Deum, qui dedit illum. ¶ Ad vltimam dico Solut. ad
quòd licet anima habet virtutem vt ſit ſemper, 66.
non tamen illam virtutem ſemper habuit, qua-
re non oportet quòd ſemper fuerit, ſed vt in fu
turum nunquam deficiat, qua de re, non ſequi
tur quod nó habeat eſſe poſt nó eſſe, nec quod
ſit contra fidem: Hæ ſunt, harum rationum ſo
lutiones, quæ, vt vides omnem contradictio-
nem expellunt, omneq; difficultatem.

INTELLE-

INTELLECTVS, DVM A CORPORE SEPARATVR, *quem locum petat, & qua motus ſpetie moueatur.* Cap. VI.

VIDENDVM eſt modò, quem locum petet, intellectus dum à corpore ſeparatur, & qua motus ſpetie moueatur, Et primo arguit Ariſt. in 3. libro ſuæ philoſophiæ miſticæ cap. 7. contra tenentes animæ caducitatem (nec formidandum eſt, quòd ille liber ſit Ariſtot. ſiquidem probatum eſt ſupra per tot rationes, & authoritates tantorum virorum, quibus eſt adhibenda fides, illum eſſe ſuum) dicit quod intellectus eſt ſeparabilis, & probat tali pacto, habet enim operationes inorganicas, naq; alicui particulæ corporis eſt affixus; & non eſt vt ſenſus, qui alicui parti affixi ſunt, vt olfatur inſapatabilis eſt ab vna corporis particula, ſic, & viſus, & cæteri ſeparari nun poſſunt, vt patat 2. de ani. 11. nihil prohibet aliquas partes ſeparari, eò quòd alicuius corporis nun ſunt actus: tunc ſic, quælibet virtus, quæ eſt affixa organo eſt inſeparabilis, ſed intellectus non eſt virtus affixa organo, ergo eſt ſeparabilis. ſecundum argumentum erat, ſi intellectus eſſet inſeparabilis, tunc non contrariaretur omnibus operibus corporis quod eſt falſum, & probatur, nam corpus tendit in vnum, forma verò in aliud, ſed quando aliquod eſt forma alicuius, tunc obedit illi, cui eſt forma, ſed intel lectus aduerſatur corpori, ergo non poteſt eſſe forma corporis, hoc dicebat Ariſt. 1. ethic. 18. & 3. de ani. ſenſus vult vnum contrarium, intellectus, & ratio reliquum, intellectus enim corpus corrigit, ergo eſt ſeparabilis, nam ſi non eſſet ſeparabilis, tūc vtiq; corpori non obediret, ſed oppoſitum videmus. Erat tertia ratio, ipſe intellectus intelligit ſubſtantias abſtractas, ergo ſubſtantia intellectus eſt abſtracta, & hoc probatur, detur oppoſitum, ſequeretur quòd eſſet nun abſtracta, & corporalis, & intelligere, quod eſt eius operatio, eſſet abſtractum, & tunc ſequeretur quòd operatio eſſet nobilior ſua ſubſtantia, operatio enim ab eſſentia ſua procedit, melius ergo dicendum animam eſſe ſeparbilem. Secundo quærit Ariſt. loco citato, quòd anima, eum hoc loco via eſt miſericordia, opere prætium eſt, vt locum habeat, dicebat Ariſt. 1. ethic. 13. anima ipſa remanet felix, & hoc in cauſa, quia habet locum felicem, vel infelicem, & ſic huic obiectioni reſpondet Ariſt. in 1. lib. ſuæ philoſophiæ miſticæ cap. 4. & 5. quòd anima aut exit munda, vel immunda, ſi immunda, tunc in loco infimo habitabit, in quo poteſt à vitio purgari, quo purgato, ad orbem ſupremum aſcēdere poteſt: ſi verò munda, ſtatim exit ad locū ſupremum, qui eſt locus beatorum, & hoc pro eorum meritis, quoniam cùm Deus benedictus ſit perfectiſſimus motor, perfectiſſimum locum habere debet, nam locus debet eſſe proportionatur locato 1. de cœlo 16. quanto aliquod magis approximatur primo mobili, tātò nobilius eſt & 8. phy. in fine dixit Deum benedictum eſſe in octaua ſphera: Sed dicet aliquis in quo loco octauæ ſpheræ, & quæ eſt eius determinata pars? Reſpondet Auer. & Ariſt. in 2. de cœlo 14. quòd vbi eſt initium motus, ibi eſt Deus, ſed in oriente eſt principium motus, ergo ibi eſt Deus benedictus. Sed dicet aliquis quid faciunt ibi animæ? Dicas quòd nolunt amplius hæc inferiora, & caduca intelligere, nam deſpiciunt iſta poſt excarcerationem animæ à corpore, ſed intelligūt ſe, & hoc faciendo intelligunt Deum benedictum, & hoc eſt eorū meritum ſcilicet contemplatio ſummi opificis, & dicit Ar. & Auer. etiam 3. de ani. 36. felicitas hominis eſt cū cognitione ſubſtātiarū abſtrac: quia intelligit ſe, & cum ſit cauſatus à Deo intelligendo ſe intelligit Deum benedictum, qui eſt cauſa ſua, & intelligit Deum mediante intellectu agente, quo mediante venit ad perfectionem cognitionis Dei, & hoc quia in intellectu agente relucet forma Dei Præterea diceret aliquis, & bene quando intellectus mouetur, & ſeparatur à nobis; & petit locum ſurſum, quē motum facit? nam ſi ad orbem ſupremum, tunc vtiq; felicitatur, ſiquidem Deum contemplari poteſt, ſi verò non petit locum ſurſum infelicitatur, ſiquidem priuatur intellectione Dei, & ſic quando ſeparatur anima à corpore, mouetur motu locali æquiuoco. Et pro declaratione iſtius motus localis æquiuocè dicti, habes ſcire, quòd omne quod mouetur ab aliquo loco, ad alium, tunc localiter mouetur, & quòd aliquod localiter moueatur, duas requirit conditiones ſcilicet quod moueatur de loco ad locū, & quòd ille motus ſit cum tempore, dico de motu vniuocè, & propriè dicto v. g. quando lapis deſcendit mouetur de loco ad locum, & mouetur cum tempore, & hoc quia tranſit per medium, & per aerem, qui eſt graue reſpectu leuiū, & leue reſpectu grauium, vt teſtatur Aue. 3. cœli 28. nam quando deſcendit graue, inuenit medium leue, & quando aſcendit leue, inuenit medium graue, & ſic graue, & leue valdè militant inter ſe, licet aliter dicat Scotus dādo aliam ſolutionem, tunc eſt verus motus, quādo mouens, & motum habent proportionem inter ſe, modò medium cum anima ipſa nullā habet proportionem, & ideo eſt motus æquiuocè dictus, ideo dicit quod non incōuenit quòd aliquod nō ſit corpus, & moueatur æquiuocè. Tamen ergo ita dicerem, & reſpondeo ad puri

ctum argumenti, intellectus motu locali moue tur ergo cum tempore. Dicas quod non mouetur motu proprio, qui quidem eſt cum tempore, ſed motu æquiuoco nam intellectus mouetur per aerem, qui eſt grauis, & leuis reſpectu diuerſorum, intellectus verò non eſt grauis neque leuis, & ſic medium non repugnantiam ſi est, vt poſſit moueri cùm tẽpore; Dices, omne quòd mouet 7. phy. ab aliquo mouet à quo ergo mouetur intellectus? Rñdet Ar. loco citato, quòd non mouetur, niſi pręcipiente Deo, nã ſi mala opera exercitus fuerit, ad luendũ pœnas, Deus illos mouet, ſi verò bona, tunc vtiq; ad benemeritum, & ſic dico quòd intellectus mouetur à mouente, qui eſt Deus benedictus, qui eſt princeps vt omnia moueantur. Et ſic poſtquam mens noſtra erat ambigua de Immortalitate Animæ, nunc remanet animus ſedatus, & quietus, ideo eſtote ſapientes, vt ait Ar. 7. phy. t 6. ſedando, & quieſcendo anima fit prudens, eſtote ergo prudentiores nunc quòd habuiſtis animæ æternitatem; Sed dices ſi eſt æterna, ergo eſt vna numero; Hanc digreſſionem nunc Deo fauente incipimus.

DIGRESSIO VTRVM INTELLECTVS SIT VNVS, VEL MVLTIPLICATVS CONTRA AVERROEM,

Iacobi Antonij Martæ Philoſophi Neapolitani.

EXPLETA quęſtione de Animæ Immortalitate, ſequitur dubitatio an ſit vna, vel multiplicata: ſiquidem ſi eſt æterna, ſequitur de neceſſitate quòd ſit vna numero: quęſtio admodum eſt difficilis, & tantæ difficultatis, vt doctores nõ ſint concordes, ſed quia Auerroes acerrimè tractat, & falſum tenet: ideo hoc vobis propono, & vt ipſis ſatisfaciam accipio intellectum, & animam rationalem pro vno, & eodem, & quęro an anima ſit vna in omnibus hominibus & loquor vt philoſophus, & demõſtrabo quòd eſt erronea in philoſophia, & ſiquis hoc negabit, nec chriſtianæ, nec alicui erit legi ſubditus, tollerentur enim præmia, & mali, & boni premiarentur, & omnes mores tollerentur. Pręterea ſumit vnũ numero vt diſtinguitur cõtra vnum ſpetie, nã vnum numero vt eſt principium numeri ſumitur, vt ego vnus numero ſum à te, non ſic accipio ego hic, ſed quæro an intellectus ſit vnus numero, & ſpecie, vt ſol, & luna, ſumendo vnitatem numeralẽ pro vnitate ſpecifica, vt patet 10. met. 5. vnum, & ens ſunt vnum ens, accipio vnũ numero ideſt vnũ ens quod ſit in omnibus hominibus commune reale, Præterea intellectus multis modis capitur; vno modo pro intellectu agente, cuius officium eſt abſtrahere ideſt formas particulares reddere vniuerſales, de quo intellectu non eſt ſermo noſter, vt 3. de ani. 17. alio modo ſumitur intellectus pro intellectu poſſibili, & materiali, nam dicitur poſſibilis, quia habet naturam potentiæ, vt ex Auer. in com. 5. patet; dicitur materialis, quia recipit formas materiales, & abſtractas; alius eſt intellectus ſpeculatiuus, qui formas abſtractas, & vniuerſales ſpeculatur, alius eſt intellectus paſſibilis, ſeu paſſiuus, & eſt cogitatiua, nam ideo dicitur paſſibilis, vel paſſiuus, quia patiuo, & corrumpitur, alio modo dicitur intellectus adeptus, & dicitur adeptus, quia intellectus poſſibilis adeptus eſt intellectum agentem, cumque accepit pro ſua forma, per quem intelligit omnia; & non mediante phantaſia, & imaginatione, vt d. Auer. in fine com. 5. et ſic ergo quæſtio noſtra, vtrum intellectus, qui vocatur poſſibilis, & materialis qui coincidit cum anima rationali, vt dixi quia eſt forma hominis, vt d. Ar. 9 ethic. 9. & 10. ethic. 8. intellectus eſt actus, & princeps hominis Hæc de titulo.

OPINIO AVERROIS

Capus I.

AVERROIS dicit quòd itellectus eſt vnus numero, quia eſt abſtractus, nam in abſtractis à materia, neceſſe eſt, vt plura non inueniantur, & dicebat Ariſt. 7. met. 49. ſi plures eſſent cœli, tunc vtique eſſent materiales, nam dicebat Auer. 7. diſput. deſtruct. ſol. 2. dub. cauſa pluralitatis eſt materia, & vnitatis eſt forma; igitur quæ multa ſunt, per materiam multiplicata ſunt, tunc ſic, ſi intellectus eſſet multiplicatus eſſet materialis, nam quæcunque numero differunt, materia differunt, ſed intellectus ſunt multiplicati, ergo differunt numero, & quæ numero differunt, materia differunt, igitur intellectus eſſet materialis, & dicebat Ar. 5. meth. cap. de eodem illa diuerſantur numero, quorum materia non eſt eadem, & illa non diuerſantur, quorum materia eſt eadem, ſed per te intellectus diuerſificantur numero, ergo differunt in materia, & per conſequens ſunt materiales, & per conſequens corrupcibiles, & 12. met. ſi plures eſſēt motores, eſſent materiales. Hæc eſt ſententia Auer. quam fortificando, adducit ſuas rationes, & prima eſt iſta.

1. Ratio Auer. ¶ Si intellectus poſſibilis eſſet numeratus ad numerationem indiuiduorū ſequeretur quòd eſſet ſingularis, conſequentia probatur, quia numeratur ad numerationem hominum, ſed ſunt homines ſingulares, ergo intellectus erit ſingularis, nam omne quod poſſidetur à re ſingulari eſt ſingularis: Præterea ſi intellectus eſſet ſingularis, aut eſſet corpus, aut virtus in corpore, quia omne ſingulare aut corpus, aut corporeū, & per conſequens non æternus. ſed quia diceret, hæc conſequentia non ſequitur, nam cœlum eſt corpus, & tamen eſt æternū: dico quòd nos loquimur de corporibus, quæ ſunt infra lunam, quæ omnia ſunt ex elementorum mixtione compoſita, & per conſequens non æterna.

2. Ratio. ¶ Et ſi intellectus eſſet ſingularis, ſingulare eſt potentia intellectum, intellectus eſt ſingularis per ſe, ergo intellectus eſt potentia intellectū, & habet intentionem poſſibilis intelligi, ſicut leo, & capra, habent enim in potentia vt ſint intellecta, hoc ſtante, intellectus qui erat poſſibilis intelligi intelligatur in actu, de neceſſitate ſequitur hoc, nam ſicut non repugnat alicui habere potentiā, eidem nō repugnat habere actū, ſed intellectus per ſe eſt ſingularis, & non repugnat habere potentiā vt intelligatur, eidem nō repugnat vt ſit actus, cum ſit potentia intelligibilis, & ſi eſſet hoc, ſequeretur quòd idem eſſet intelligens, & intellectum, mouens, & motum, recipiens, & receptum, quod idem eſſet in actu, & in potentia quæ quantum incōmoda ſunt ī philoſophia naturali, omnibus patet. Sed dicet aliquis quòd non repugnat intellectui intelligere ſemetipſum, vt d. Ariſt. 3. de ani. 8. tunc intellectus intelligit ſe cum ſingularis factus eſt: Reſpondeo quòd eſt valde incommodum, hoc præſuppoſito, quòd ſit ſingularis, quia nullo modo ſingulare intelligit ſemetipſum, niſi accidentaliter, ſed vt vniuerſale, & abſtractum, non inconuenit vt ſpirituale eſt, dicebat Auer. 2. cœli 17. omne habens actionem in ſe eſt ſpirituale, & non corporeum; neque particulare, & ſic vt ſpirituale intelligit ſeipſum, non autem vt particulare, quia ſic eſt materiale, & nullum materiale recipit ſemetipſum, & ſic Auer. incommoda miſitant.

¶ Amplius ſi intellectus vt ſingulare eſt reciperet ſemetipſum oportet eſſe vnā potentiā diuerſā ab intelligibili ſed potētia diuerſa ab intellectu eſt potentia ſenſitiua, ſequeretur quod eſſet potentia ſenſitiua, dico vt particulare eſt: 3. Ratio. Præterea ſi intellectus eſſet ſingularis, & eſſet potētia diuerſa ab intelligibili, ſequeretur quòd idē eſſet lapis in anima, & extra animam, probatur, nam eſſe lapidis extra animam eſt eſſe ſingulare, ſed intellectus per ſe eſt ſingularis, ergo intellectus recipitur in intellectu, vt eſt extra animam cùm ſit particularis, ergo ſingulariter recipitur probo, nam omne quod recipitur, recipitur per modum recipiētis, ſed intellectus eſt particularis, ergo ſingulariter recipit.

¶ Præterea ſuppono vnum, quòd quę ſubiecto differūt, & numero differunt, & quæ in talibus fundantur ſubiectis, quia vnumquodque eſt in recipiente, per modum recipientis, vt albedo in cigno, & in niue, ſubſtantia eorum numero differunt, ergo, & albedo, quæ manet in ambobus numero differunt: tunc ſic, ſit vna intentio in intellectu Socratis eademque erit in intellectu Platonis, ſed ſubiecta eorum numero differunt, ergo & intentiones numero differunt, tunc ſic ſi intellectus in me, & in te numeratur, ergo & formæ rei intellectæ à te, & à me, quæ ſunt ī intellectu tuo, & meo, numero ſunt duæ, ſed à duabus formis numero diuerſis poteſt colligi intentio cōmunis, & forma vniuerſalis, ſed iſta ſpecies abſtracta vniuerſalis à te, & à me eſt alia hac ratione propter aliū, & alium intellectū in te, & in me, & per conſequens de illis duabus vniuerſalibus poterit alia cōmunis abſtrahi, & ſic in infinitum. 4. ratio.

¶ Præterea ait Au. ſi alius eſſet intellectus in me, & in te, ſi cauſari debet doctrina ab vno intellectu in alio oportet vt fiat per aliquod principium actiuum in cauſando ſcientiam ipſi diſcipulo, admodum, quo ignis generat ignē, in ſpetie ſibi ſimili, ſed hoc eſt impoſſibile quia eſt ens reale ergo &c. 5. Ratio.

Hæc eſt opinio Auerrois, & eius rationes.

CONFV-

CONFVTATIO HVIVS MALEDICTAE POSITIONIS. Cap. II.

1. Ratio D. Tho.

PRIMO adduco rationes D. Tho. probantes animam eſſe multiplicatam cum fuerit æterna vt declaratum eſt. ¶ Quando operationes alicuius principij differunt numero, tunc principiũ faciens illas operationes eſt differens numero, ſed intelligere eſt multiplicatum numero, ergo & intellectus: Reſpondet D. Thom. pro Auer. quòd intelligere eſt numeratum ad numerationem phantaſmatum, non ad numerationem ſubiecti.

Euaſio.

Impugnatio.

Contra aut iſtud intelligere eſt reſpectu ſubiecti, & tũc idem ſubiectum ſit numero actus intelligendi in me, & in te, & ſequitur quòd ſit idem intelligere in me, & in te, aut numeratur reſpectu phantaſmatum, & obiectorum; & tũc ponatur quòd tu, & ego, & mille homines intelligeremus idem obiectum ſecundum ſpetiam, puta hominem, aut equum, cum igitur phantaſma hominis, aut equi, vt eſt obiectum intellectus ſit vniuerſale quodam, & per conſequens vnum, ſequitur quod idem eſt intelligere in me, & in te, & in mille hominibus, & ſic intelligere non eſt reſpectu phantaſmatum diuerſum.

2. Ratio D. Tho.

¶ Præterea ſubiectum habitus ſcientifici habet vnum ſubiectum, quod eſt intellectus poſſibilis, & certum eſt quod grammatica eſt ſubiecta in ſubiecto, vt puta in intellectu poſſibili, & non in imaginatiua, quia non eſt ſubiectum ſcientiæ, ſciẽtia enim eſt concluſio demonſtrationum, vt 1. poſt. & hę ſunt vniuerſales, & non poſſunt eſſe in viſenſitiua, quia tantum cognoſcunt intentiones particulares: remanet quòd ſcientia eſt in intellectu poſſibili: tunc arguo ſic, ſubiectũ ſcientiæ, eſt intellectus poſſibilis: ſed ſi intellectus eſt vnus numero per te, ergo grammatica eſt vna numero in omnibus, & non eſt diuerſa reſpectu phantaſiæ, ſed reſpectu intellectus.

3. Ratio D. Tho.

¶ Tertio arguit D. Tho. quãdo eſt agens æternum, recipiens æternum, vel patiens eternum, factum debet eſſe æternum, & ab æterno non exiſtens in aliquo nouo, & cum tempore facto, & hoc vide ab Auer. 3. de ani. 20. & 8. phy. mobile æternum, motor ęternus, ergo motus æternus, ergo intelligere eſt æternum: ſed ſi eſſet nouũ à phantaſmatibus, ſequeretur quòd aliquod æternum, dependeret ab aliquo de nouo factum, melius ergo eſt dicere intelligere eſt de nouo factum, quia intellectus eſt de nouo factus.

4. Ratio Heruei.

¶ Preterea arguit Herueus cõtra Auer. & ſupponit quędam, ſcilicet quòd anima intellectiua ſit forma ſubſtantialis hominis, cũ igitur homo eſt homo per intellectum, tanquam per principium intrinſecum, vt principiũ formale ipſius: arguit tali pacto: multiplicatis principiatis oportet principia intrinſeca multiplicari, nam multiplicatis domibus, multiplicantur & lapides, qui conficiunt domum, ſed homines multiplicantur numero igitur multiplicatur principium, quod eſt intellectus cum ſit principium formale.

5. Ratio Heruei.

¶ Secundò arguit Herueus ſupponendo vnum impoſſibile quòd in eodem ſubiecto numero in eſſe in eodem tempore minimè poſſunt duæ opiniones contrariæ: ſecundum ſuppoſitũ quòd ſcientia eſt in intellectu poſſibili, tanquam in ſubiecto, & nullo modo poteſt eſſe in potentia phantaſtica, vt patet in antepredicamentis, ſcientia eſt in anima, & 1. de ani. 24. ſubiectum ſciẽtiæ eſt intellectus: tunc ſic, ſi intellectus eſſet vnus numero in omnibus hominibus, cum de aliqua re ſint opiniones contrariæ, & oppoſitæ, vt mundũ eſſe æternum, & non æternum, animam eſſe corruptibilem, & incorruptibilem, quæ omnia ſunt in anima, ergo anima recipit duo contraria, & non valet reſpõſio Auer. quod opiniones ſunt contrariæ reſpectu cogitatiuæ, quia ſcientia eſt in intellectu poſſibili, vt probatum eſt.

Euaſio Bacch.

¶ Io. Bacchonius dicit quod fallit ſecundum argumẽtũ quòd facit pro ſua opinione, quod vult quòd duo contraria non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto demente Ariſt. & arguit tali pacto, illud quod reperitur in potentia organica ſenſitiua, vt puta in viſu: nam poſſunt eſſe duæ contrariæ viſiones ſimul, nam aliquando ſimul in vna ſuperficie eodem intuitu videmus album, & nigrum, etiam in medio, & in organo aliquando ſimul ſunt contrariæ ſpecies, vt dicit Auer. de ſenſu, & ſenſato 3. ergo à maiori hoc poteſt eſſe in intellectu: Præterea ait Ariſt. 6. met. vltimo quod in anima contingit quod ſint ſimul duo contraria: & ad authoritatem Ariſt. reſpõdet quod duo contraria nõ poſſunt eſſe ſimul, & ſemel, vt in poſt prædicam: valet de contrarijs realibus non poſſe eſſe in eodem ſubiecto, modo colores in oculo recipiuntur ſpiritualiter: ſed dicet quis, quare non ſic ſe habet in intellectu, ſicuti in corpore: Reſpõdeo quòd ideo non poſſunt eſſe in anima duo contraria, quia hęc eſt natura contrariorum, vt 1. phy. patet, vt vnum expellat reliquum, adueniente albedine, nigredo corrumpitur, & è contra: modo in intellectu vnum contrarium non expellit reliquum, vt Auer. 6. met. 6. contrariæ opiniones in anima, non aguntinter ſe, quia actio eſt reſpectu materiæ, nam in corpore ſemper vnũ eſt vincẽs, reliquum verò aboletur, quia agũt inter ſe, ſed in anima, non eſt huiuſmodi: & ideo dicit Io. Baccho: ratio ſecunda Heruei nõ valet.

Defenſ. Heruei.

¶ Sed iſta impugnatio cõtra Herueũ, nulla eſt: quia vult Herueus quòd duæ opiniones contrariæ, non ſunt in eodem intellectu, ita

quod

quòd idem intellectus ambas affirmet, & hoc non poteſt eſſe quòd idem intellectus ambas affirmet, bene verum eſt quòd intellectus ambas cognoſcit, ſed ambas non affirmat, & hoc dicit Herueus eſt impoſſibile, ſi bene conſiderentur eius verba.

Sol ad 1 Rat. Heruei. ¶ Reſpondet Auer. ad rationes Heruei, concedendo quod ad multiplicationẽ principiatorum, principia multiplicantur, ad multiplicationem cogitatiuæ, quia multę ſunt cogitatiuæ.

Replica. ¶ Contra hoc eſt quod pluries ſupra diximus quod intellectus eſt principium hominis non autem cogitatiua, vt ex Ariſt. ſexcentis locis patuit, ergo adhuc ſtat ſua ratio.

Sol. ad 2 Rat. Heruei. ¶ Ad aliud reſpondet quod intellectus recipit contrarias opiniones mediantibus phantaſmatibus, quæ quidem ſunt multiplicata.

Replica. ¶ Nec hoc eſt verum, & probatur multis rationibus; & primo vellem ſcire phantaſmata ſunt potentia intellecta, an actu intellecta, ſi actu intellecta, ergo non faciunt diuerſitatẽ, nam effectus habet cauſam immediatam, nam intelligere diuerſum eſt quod eſt actu intellectum, & quæ nõ ſunt actu intellecta non faciunt differre, & phãtaſmata ſunt potentia, & non mouent, & actus eſt qui ſeparat, & diſtinguit; ſecundo phantaſma non cognoſcitur ab intellectu, cùm eſt potentia, quomodo ergo facit differentiam potẽtia, & intellectus; tertio iſta phantaſmata ſunt diuerſa per te, cauſant ne diuerſa vniuerſalia, vtiq; ſic, vt fateris, contra vniuerſale non numeratur: ſi idem, ergo idem actus, & eadẽ potentia, & intelligere vnum, ſi dices quòd ſunt cauſæ remotæ, ergo non faciunt diuerſitatem, ſic non poteſt eſſe diuerſitas à phantaſmatibus. Præterea aut hæc phantaſmata ſunt cauſa diuerſitatis antequam intelligantur, aut cum intelliguntur: Si dicis antequam intelliguntur, hoc non, nam actus intelligendi diuerſificatur ab obiecto intellecto vt patet in com. 5. ſi quando eſt, & cum intelligentia ſunt, dico quòd tunc non multiplicantur, nam vniuerſale factum eſt vnum 12. met. 40. & eſt diuerſum in me, & in te. & ſicut diuerſa guſtabilia non cauſant diuerſitatem actuum guſtandi, ſi lingua non guſtaret, ſic ſi non intelliguntur phantaſmata ab intellectu, non diuerſificarent actus intelligendi, ergo &c. Præterea actus intelligendi dependet ex obiecto intellecto, & potentia intellectiua: ſed obiectum actu intellectum eſt vnũ per ſe: & potentia vna, ergo vnus actus, & ſic quãdo ego intelligo Petrus quoq; intelligit quòd eſt falſum: ſequitur quoq; quod diuerſitas intelligendi diuerſa non cauſatur à phãtaſmatibus, vt exactius infra dicemus.

6 Ratio. Bacch. ¶ Præterea contra cõcluſionem principalem arguit Io. Bacchonus, (vt nil intactum remaneat) tali pacto, & primo arguit contra illud dictum Auer. quod intellectus vniatur nobiſcum mediantibus phantaſmatibus, & ipſa operatio, quæ eſt intelligere, vere attribueretur cuilibet homini, per hoc quòd illa virtualis ratio nobiſcum copulatur, præter hoc quòd informaretur, ad daret eſſe homini, & quòd hoc ſit falſum probat, & dicit, quòd non eſt ratio, quod intellectus vniatur nobiſcum ſub ratione qua phantaſmata, ſed ſub ratione qua forma, quia ſi eſſet hoc, vniretur in nobis quando eſſet actus vt phãtaſietur quod eſt falſum, & probatur, nam 2. de ani. phyloſophus probat animam eſſe actũ corporis, i. perfectionẽ, & formã corporis, & certũ eſt quòd intelligit de actu primo informante, & quòd hoc ſit verum probatur, nam in eodẽ loco probat Ariſt. animam ſenſitiuam eſſe formam hominis, quia illud, quo ſentimus, viuimus, & vegetamus eſt actus corporis, ſed mediante anima viuimus &c. ergo anima eſt actus corporis; & actus ſumitur pro forma ibi; ſed principiũ, quo intelligimus eſt anima intellectiua, ergo eſt actus, & forma corporis, ergo primo vt forma nobiſcum aduenit, poſtea vt ſpeculetur.

¶ Præterea dico quod ſemper operatio ſecunda includit primam, & propter hoc neſcio quo pacto poſſit ſubſtineri, quod intelligentia non det eſſe orbi, cum moueat eum, nam operatio mouendi non attribuitur ipſi cœlo, ſed intelligentijs, & ſic eſt actus primus, qui eſt forma, & ideo Ariſt. in 2. de ani. 24. dicit quòd viuere ſumitur duobus modis, vno modo vt habet rationem formæ, & ſic patet quod non vnitur nobis mediantibus phantaſmatibus, ſed primo per ſe, vt forma, & per conſequens vt det eſſe corpori, poſtea vt intelliget, & hoc eſt clarum ex Ariſt. 2. de ani. 6. vbi dicit prior eſt ſcientia, deinde contemplatio illius ſcientiæ, nam primo homo eſt homo, poſt modum ratiocinatur, ergo male dixit Auer. quòd vnitur per phantaſmata. *7. Ratio.*

¶ Præterea Ariſt. 12. met. venatus eſt numerum intelligentiarum ex numero orbium qui mouentur, & rationabiliter poſſumus ponere in cœlo motorem, & motum, & poſſumus dicere quod eſt motus in cælo, reſpectu alicuius principij intrinſeci. hoc ſtante, arguit id quod dat motum, differt ab eo, quod recipit motum, vt patet 5. phy. 17. quod mouens ſe habet vt forma, quod vero id recipit, vt materia, ſed cælum mouetur, ergo habet motorem, qui eſt intelligentia, ſed id quod mouet eſt forma, & quod mouetur materia, & forma dat eſſe, ſed intellectus cum ſit actus corporis, & moueat corpus, cum ſit eius principiũ intrinſecum, vt 2. phy. patet, ergo intellectus eſt forma primo, & per ſe, hoc probatur, nam omne quod dat actum ſecundum dat actũ primum, vegetatiua dat nutriri, nam dat vt augumentetur mediante tali ſecunda operatione, & dat eſſe ipſi, à quo dependet talis operatio, totum argumentum eſt Ariſt. in 2. de ani. intellectus dat intelligere, ſed intelligere ẽ actus ſecundus, ergo dat actum primum, qui quidẽ eſt forma. *8. Ratio.*

9. Ratio ¶ Præterea ſicut per Auer. rei corrupti-

CONFVTATIO HVIVS MALEDICTAE POSITIONIS. Cap. II.

PRIMO adduco rationes D. Tho. probantes animam eſſe multiplicatam cum fuerit æterna vt declaratum eſt. ¶ *1. Ratio D. Tho.* Quando operationes alicuius principij differunt numero, tunc principiú faciens illas operationes eſt differens numero, ſed intelligere eſt multiplicatum numero, ego & intellectus: *Euaſio.* Reſpondet D. Thom. pro Auer. quòd intelligere eſt numeratum ad numerationem phantaſmatum, non ad numerationem ſubiecti. *Impugnatio.* Contra aut iſtud intelligere eſt reſpectu ſubiecti, & túc idem ſubiectum ſit numero actus intelligendi in me, & in te, & ſequitur quòd ſit idem intelligere in me, & in te, aut numeratur reſpectu phantaſmatum, & obiectorum; & túc ponatur quòd tu, & ego, & mille homines intelligeramus idem obiectum ſecundum ſpeciem, puta hominem, aut equum, cum igitur phantaſma hominis, aut equi, vt eſt obiectum intellectus ſit vniuerſale quodam, & per conſequens vnum, ſequitur quod idem eſt intelligere in me, & in te, & in mille hominibus, & ſic intelligere non eſt reſpectu phantaſmatum diuerſum. ¶ *2. Ratio D. Tho.* Præterea ſubiectum habitus ſcientifici habet vnum ſubiectum, quod eſt intellectus poſſibilis, & certum eſt quod grammatica eſt ſubiecta in ſubiecto, vt puta in intellectu poſſibili, & non in imaginatiua, quia non eſt ſubiectum ſcientiæ, ſciétia enim eſt concluſio demonſtrationum, vt 1. poſt. & hę ſunt vniuerſales, & non poſſunt eſſe in viſenſitiua, quia tantum cognoſcunt intentiones particulares: remanet quòd ſcientia eſt in intellectu poſſibili: tunc arguo ſic, ſubiectú ſcientiæ, eſt intellectus poſſibilis: ſed ſi intellectus eſt vnus numero per te, ergo grammatica eſt vna numero in omnibus, & non eſt diuerſa reſpectu phantaſiæ, ſed reſpectu intellectus.

3. Ratio D. Tho. ¶ Tertio arguit D. Tho. quádo eſt agens æternum, recipiens æternum, vel patiens eternum, factum debet eſſe æternum, & ab æterno non exiſtens in aliquo nouo, & cum tempore facto, & hoc vide ab Auer. 3. de ani. 20. & 8. phy. mobile æternum, motor ęternus, ergo motus æternus, ergo intelligere eſt æternum: ſed ſi eſſet nouú à phantaſmatibus, ſequeretur quòd aliquod æternum, dependeret ab aliquo de nouo factum, melius ergo eſt dicere intelligere eſt de nouo factum, quia intellectus eſt de nouo factus. ¶ *4. Ratio Herueı.* Preterea arguit Herueus cótra Auer. & ſupponit quædam, ſcilicet quòd anima intellectiua ſit forma ſubſtantialis hominis, cú igitur homo eſt homo per intellectum, tanquam per principium intrinſecum, vt principiú formale ipſius: arguit tali pacto: multiplicatis principiatis oportet principia intrinſeca multiplicari, nam multiplicatis domibus, multiplicantur & lapides, qui conficiunt domum, ſed homines multiplicantur numero igitur multiplicatur principium, quod eſt intellectus cum ſit principium formale. ¶ Secundò arguit Herueus ſupponendo vnum impoſſibile quòd in eodem ſubiecto numero in eſſe in eodem tempore minimè poſſunt duæ opiniones contrariæ; *5. Ratio Heruei.* ſecundum ſuppoſitú quòd ſcientia eſt in intellectu poſſibili, tanquá in ſubiecto, & nullo modo poteſt eſſe in potentia phantaſtica, vt patet in ante prædicamentis, ſcientia eſt in anima, & 1. de ani. 24. ſubiectum ſciétiæ eſt intellectus: tunc ſic, ſi intellectus eſſet vnus numero in omnibus hominibus, cum de aliqua re ſint opiniones contrariæ, & oppoſitæ, vt mundú eſſe æternum, & non æternum, animam eſſe corruptibilem, & incorruptibilem, quæ omnia ſunt in anima, ergo anima recipit duo contraria, & non valet reſpóſio Auer. quod opiniones ſunt contrariæ reſpectu cogitatiuæ, quia ſcientia eſt in intellectu poſſibili, vt probatum eſt. ¶ Io. Bacchonitus dicit quod fallit ſecundum argumétú quòd facit pro ſua opinione, quod vult quòd duo contraria non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto de mente Ariſt. & arguit tali pacto, illud quod reperitur in potentia organica ſenſitiua, *Euaſio Bacch.* vt puta in viſu: nam poſſunt eſſe duæ contrariæ viſiones ſimul, nam aliquando ſimul in vna ſuperficie eodem intuitu videmus album, & nigrum, etiam in medio, & in organo aliquando ſimul ſunt contrariæ ſpeciei, vt dicit Auer. de ſenſu, & ſenſato 3. ergo à maiori hoc poteſt eſſe in intellectu: Præterea ait Ariſt. 6. met. vltimo quod in anima contingit quod ſint ſimul duo contraria: & ad authoritatem Ariſt. reſpódet quod duo contraria nó poſſunt eſſe ſimul, & ſemel, vt in poſt prædicam: valet de contrarijs realibus non poſſe eſſe in eodem ſubiecto, modo colores in oculo recipiuntur ſpiritualiter: ſed dicet quis, quare non ſic ſe habet in intellectu, ſicuti in corpore: Reſpódeo quòd ideo non poſſunt eſſe in anima duo contraria, quia hęc eſt natura contrariorum, vt 1. phy. patet, vt vnum expellat reliquum, adueniente albedine, nigredo corrumpitur, & è contra: modo in intellectu vnum contrarium non expellit reliquum, vt Auer. 6. met. 6. contrariæ opiniones in anima, non agunt inter ſe, quia actio eſt reſpectu materiæ, nam in corpore ſemper vnú eſt vincés, reliquum verò abijcitur, quia agút inter ſe, ſed in anima, non eſt huiuſmodi: & ideo dicit Io. Baccho: ratio ſecunda Heruei nó valet. ¶ Sed iſta impugnatio cótra Herueú, nulla eſt: quia vult Herueus quòd duæ opiniones contrariæ, non ſunt in eodem intellectu, ita *Defenſio Heruei.* quod

quòd idem intellectus ambas affirmet, & hoc non poteſt eſſe quòd idem intellectus ambas affirmet, bene verum eſt quòd intellectus ambas cognoſcit, ſed ambas non affirmat, & hoc dicit Herueus eſt impoſſibile, ſi bene conſiderentur eius verba.

Sol. ad 1 Rat. Heruei. ¶ Reſpondet Auer. ad rationes Heruei, concedendo quod ad multiplicationẽ principiatorum principia multiplicantur, ad multiplicationem cogitatiuæ, quia multę ſunt cogitatiuæ.

Replica. ¶ Contra hoc eſt quod pluries ſupra diximus quod intellectus eſt principium hominis non autem cogitatiua, vt ex Ariſt. ſexcentis locis patuit, ergo adhuc ſtat ſua ratio.

Sol. ad 2 Rat. Heruei. ¶ Ad aliud reſpondet quod intellectus recipit contrarias opiniones mediantibus phantaſmatibus, quæ quidem ſunt multiplicata.

Replica. ¶ Nec hoc eſt verum, & probatur multis rationibus; & primo vellem ſcire phantaſmata ſunt potentia intellecta, an actu intellecta, ſi actu intellecta, ergo non faciunt diuerſitatẽ, nam effectus habet cauſam immediatam, nam intelligere diuerſum eſt quod eſt actu intellectum, & quæ nõ ſunt actu intellecta non faciunt differre, & phãtaſmata ſunt potentia, & non mouent, & actus eſt qui ſeparat, & diſtinguit; ſecundo phantaſma non cognoſcitur ab intellectu, cùm eſt potentia, quomodo ergo facit differentiam potẽtia, & intellectus; tertio iſta phantaſmata ſunt diuerſa per te, cauſant ne diuerſa vniuerſalia, vtiq; ſic, vt fateris, contra vniuerſale non numeratur: ſi idem, ergo idem actus, & eadẽ potentia, & intelligere vnum, ſi dices quòd ſunt cauſæ remotæ, ergo non faciunt diuerſitatem, ſic non poteſt eſſe diuerſitas à phantaſmatibus. Præterea aut hæc phantaſmata ſunt cauſa diuerſitatis antequam intelligantur, aut cum intelliguntur: Si dicis antequam intelliguntur, hoc non, nam actus intelligendi diuerſificatur ab obiecto intellecto vt patet in com. 5. ſi quando eſt, & cum intelligentia ſunt, dico quòd tunc non multiplicantur, nam vniuerſale factum eſt vnum 12. met. 40. & eſt diuerſum in me, & in te, & ſicut diuerſa guſtabilia non cauſant diuerſitatem actuum guſtandi, ſi lingua non guſtaret, ſic ſi non intelliguntur phantaſmata ab intellectu, non diuerſificarent actus intelligendi, ergo &c. Præterea actus intelligendi dependet ex obiecto intellecto, & potentia intellectiua: ſed obiectum actu intellectum eſt vnũ per ſe & potentia vna, ergo vnus actus, & ſic quã do ego intelligo Petrus quoq; intelligit quòd eſt falſum: ſequitur quoq; quod diuerſitas intelligendi diuerſa non cauſatur à phãtaſmatibus, vt exactius infra dicemus.

6 Ratio. Bacch. ¶ Præterea contra cõcluſionem principalem arguit Io. Bacchonus, (vt nil intactum remaneat) tali pacto, & primo arguit contra illud dictum Auer. quod intellectus vniatur nobiſcum mediantibus phantaſmatibus, & ipſa operatio, quæ eſt intelligere vere attribueretur cuilibet homini, per hoc quòd illa virtualis ratio nobiſcum copulatur, præter hoc quòd informaretur, ad daret eſſe homini, & quòd hoc ſit falſum probat, & dicit, quòd non eſt ratio, quod intellectus vniatur nobiſcum ſub ratione qua phantaſmata, ſed ſub ratione qua forma, quia ſi eſſet hoc, vniretur in nobis quando eſſet actus vt phãtaſietur quod eſt falſum, & probatur, nam 2. de ani. phyloſophus probat animam eſſe actũ corporis, i. perfectionẽ, & formã corporis, & certũ eſt quòd intelligit de actu primo informante, & quòd hoc ſit verum probatur, nam in eodẽ loco probat Ariſt. animam ſenſitiuam eſſe formam hominis, quia illud, quo ſentimus, viuimus, & vegetamus eſt actus corporis, ſed mediante anima viuimus &c. ergo anima eſt actus corporis; & actus ſumitur pro forma ibi: ſed principiũ, quo intelligimus eſt anima intellectiua, ergo eſt actus, & forma corporis, ergo primo vt forma nobiſcum aduenit, poſtea vt ſpeculetur.

¶ Præterea dico quod ſemper operatio ſecunda includit primã, & propter hoc neſcio quo pacto poſſit ſubſtineri, quod intelligentia non det eſſe orbi, cum moueat eum, nam operatio mouendi non attribuitur ipſi cœlo, ſed intelligentijs, & ſic eſt actus primus, qui eſt forma, & ideo Ariſt. in 2. de ani. 24. dicit quòd viuere ſumitur duobus modis, vno modo vt habet rationem formæ, & ſic patet quod non vnitur nobis mediantibus phantaſmatibus, ſed primo per ſe, vt forma, & per conſequens vt det eſſe corpori, poſtea vt intelligat, & hoc eſt clarum ex Ariſt. 2. de ani. 6. vbi dicit prior eſt ſcientia, deinde contemplatio illius ſcientiæ, nam primo homo eſt homo, poſt modum ratiocinatur, ergo male dixit Auer. quòd vnitur per phantaſmata. 7. Ratio.

¶ Præterea Ariſt. 12. met. venatus eſt numerum intelligentiarum ex numero orbium qui mouentur, & rationabiliter poſſumus ponere in cœlo motorem, & motum, & poſſumus dicere quod eſt motus in cælo, reſpectu alicuius principij intrinſeci, hoc ſtante, arguit id quod dat motum, differt ab eo, quod recipit motum, vt patet 5. phy. 17. quod mouens ſe habet vt forma, quod vero id recipit, vt materia, ſed cœlum mouetur, ergo habet motorem, qui eſt intelligentia, ſed id quod mouet eſt forma, & quod mouetur materia, & forma dat eſſe, ſed intellectus cum ſit actus corporis, & moueat corpus, cum ſit eius principiũ intrinſecum, vt 2. phy. patet, ergo intellectus eſt forma primo, & per ſe, hoc probatur, nam omne quod dat actum ſecundum dat actũ primum, vegetatiua dat nutriri, nam dat vt augmentetur mediante tali ſecunda operatione, & dat eſſe ipſi, à quo dependet talis operatio, totum argumentum eſt Ariſt. in 2. de ani. intellectus dat intelligere, ſed intelligere ẽ actus ſecundus, ergo dat actum primum, qui quidẽ eſt forma. 8. Ratio.

¶ Præterea ſicut per Auer. ſi ei corrupti- 9. Ratio

ropubili, quam forma immaterialis ipſam informat, valdè repugnat, dico quòd accipitur ſecundùm partem materialem, ita vt materialis, & vt animatum ſolum animæ ſenſitiuę repugnat operatio materialis, ſed tu dicis quod iſta operatio immaterialis, quæ eſt intelligere attribuitur homini, vt 3. de ani. com. 20. dicit enim quod homo conſtituitur in ſpetie hominis per iſtam nobiliſſimam ſenſitiuam, quæ eſt cogitatiua, & tamen in hoc 5. com. 3. de ani. per copulationem intellectus cum cogitatiua ipſe verè intelligit, ergo eadem ratione licet homo ſit materialis, poterit intellectus copulari

10. Rat. cum eo ſicut forma informans. ¶ Præterea videmus in puero, qui habet intellectum, & tamen non habet operationem, & vis videre hoc nam ille puer, aut eſt homo, aut non: non dicendum quòd non eſt homo, nam habet formam hominis, ſed ibi intellectus non operatur, ergo non coniungitur, mediantibus phātaſmatibus, ſed non eſt dicendum quòd intellectus maneat in puero abſq; ratione, ſiquidem Deus, & natura nihil fruſtra faciunt, ergo neceſſario eſt dicendum in puero, indando ei eſſe, nam repoit in

11. Rat. diuiduum in eſſe hominis, eiq; dat eſſe. ¶ Præterea arguitur, quando aliqua duo ſic ſe habēt ſecundum ordinem eſſentialem, concedens ſecundum ineſſe alicui, & præcedens, debet cōcedere illi in eſſe v. g. ſiquis concedit animam alicui in eſſe, oportet pro firmo tenere eſſe ei formam eſſentialem, ſic enim eſt ordo eſſentialis: ſed virtus, & operatio habent ordinem eſſentialem, igitur concedens quòd intellectus dat ſorti operationem intelligendi, cū ſit eius perfectio, oportet de neceſſario cōcedere, quod

12. Rat. idem ſit forma perficiens ſortem. ¶ Præterea quando dicit Auer. quod ſi intellectus eſſet numeratus ad numerationem ſubiectorum, tūc forma immateriali, eſſet materialis, & ſingularis dicit Bacchonus, quod aliqua forma materialis, quæ numeratur ad numerationem ſubiectorum non repugnat, verum aliquā formā eſſe in aliquo ſtat duobus modis, vno modo, quod illa forma educatur è potentia materiæ, alio modo quando non deducitur, tunc reſpondet quod non eſt impoſſibilis, quod aliqua forma immaterialis ſit forma materiæ, quando ex potentia eius educitur: conclusiones iſtas reperietis in Ariſt. in 16. de animalibus, vel 2. de gen. ani. cap. 3. impoſſibile eſt quod vegetatiua, & ſenſitiua ſint deforis, quia communicāt operatione cum corpore, intellectiua autem nō cum deforis accedat. ¶ Arguamus nunc quæſo opinionem Auerrois, rationibus noſtris, & hic eligatur veritas Ariſtotelica, primo arguo ſic logicè: & accipio hoc nomen hominis, vel intelligere humanum, quod eſt ſpeties, & probatur, nam illa eſt ſpeties, quæ prędicatur de pluribus differentibus, ſed intelligere humanū prædicatur de intelligere ſortis, & Platonis, &

Rationes propria ex quib' eligitur ueritas peripatetica, & ſenſata.

aliorum numero differentium, ergo intelligere humanum eſt ſpeties, tunc ſuppono aliud quod dicit Ariſt. 2. phy. cap. de cauſis, particularis effectus, ergo particularis cauſa, vniuerſalis effectus, & vniuerſalis cauſa, ſed intelligere humanum eſt cauſa vniuerſalis, ergo debet habere cauſam vniuerſalem, ſed intelligere eſt effectus vniuerſalis ſpecificus, ergo habet cauſam vniuerſalem ſpecificam, non erit alia cauſa niſi intellectus, qui erit vnius ſpetie, ſed ſpeties prædicatur de pluribus differentibus numero ſcilicet de intellecto ſortis, & Platonis &c. ergo intellectus iſti differunt numero, ergo eſt multiplicatus. ¶ Præterea quæro à te Auer. qua de cauſa forma naturalis non eſt vna numero, ideſt quare iſta forma, quæ eſt in te, non eſt eadem numero cum forma, quæ eſt in alio, exemplum eſt de cogitatiua, quare mea differt numero à tua, diceret Au. quia cogitatiua mea eſt in vna materia, ſcilicet cerebro meo, tua verò in alia ſcilicet cerebro tuo, & ſic materia eſt cauſa quod cogitatiuæ, & formæ diuerſentur, tunc ſic intellectus meus eſt in cogitatiua mea & intellectus tuus eſt in cogitatiua tua, quæ diuerſantur penes materiam, ſed quæ diuerſantur penes materiam non ſunt eadem numero, ergo intellectus non ſunt idem numero, & dicebat Ariſt. 5. met. 12. ea, quorum materia eſt eadem, illa ſunt eodem numero, ſed materiæ intellectus ſunt diuerſæ, ergo intellectus ſunt diuerſi numero, ſicuti albedo, quæ eſt in ligno vel calce, nunc ſunt diſtinctæ numero, quia materia diſtincta numero, & ſi materia iſtorum eſſet eadem, tunc vtique eſſent iſtæ albedines non diſtinctæ numero, ſic ad propoſitum intellectus meus differt à tuo penes materiam, ergo numero differunt ſiquidem differūt penes materiam nam dicebat Auer. 1. cœli 92. cum dico cœlum dico formam, cum dico hoc cœlum dico materiam, ideſt particulare cœlū, concludamus ergo quod quæcunq; ſunt vnū ſpetie ſunt plures numero, ſed intellectus eſt vnus ſpetie, ergo intellectus ſunt plures numero, nec valet reſponſio Auer. quod intellectus eſt vnus in ſe, tamen eſt diuerſificatus reſpectu materiæ, nam diuerſitas materiæ ſumitur à diuerſitate formarum, ſed intellectus eſt forma hominis, ſed particulares homines numero ſūt diſtincti, ergo & intellectus ſiquidem differūt penes materiam quæ materia eſt cauſa pluralitatis, vt 2. de ani. & 1. de generat. & cor. dicebat enim Ariſt. in 7. met. 28. ſortes & callias differunt penes materiam, & 1. met. 40. dualitas prouenit à materia, & ſic patet qualiter fallit Auer. in hoc dicendo quod intellectus eſt vnus numero reſpectu ſui, licet ſit diuerſus reſpectu materiæ, nam diuerſitas alicuius rei eſt quòd materia eſt diuerſa, nam illa ſunt vnum numero, quorum materia eſt eadem, modo intellectus non habent eandem materiam, & ſic

intelle-

intellectus eſt vnus ſpetie, & diuerſus nume-
Dub. 10. ¶ Sed diceret aliquis pro Auer. ſi intelle-
ctus eſſet vniuerſalis ſine materia eſſet vniuer-
ſalis per eſſentiam, quia illud vniuerſale, quod
eſt vnum ſpetie, & plura numero eſt factum
ab intellectu agente, nam intellectus agens fa
cit vniuerſalitatem in rebus, & ſic intellectus
eſſet factus ab intellectu agente, quod eſt fal-
ſum, & ſic intellectus eſſet vniuerſale per eſ-
ſentiam, ſi quidem Deus inquantùm forma
abſtracta à materia eſt vniuerſale, & ſic datur
vnum in ſpetie, quod ſit vnum in numero,
Solutio. vt ſol, luna, & aliæ. ¶ Reſpondeo vt habet
Auer. in capit. de per ſe, & 5. met. 12. quòd
aliquando vnum in numero eſt vnum in ſpe-
tie, eſt vnum in numero, inquantum non re-
periuntur plura indiuidua nam vniuerſale eſt
illud, vt patet 2. periher. quod eſt aptum na-
tum prædicari de pluribus, & eſt vniuerſale
in quantum abſtractum: tunc dico aliud quòd
duplex eſt vniuerſale, vel abſtractum, vel per
eſſentiam, quando d. intellectus agens facit
vniuerſale, concedo quòd facit vniuerſale de
generabilibus, & corruptibilibus, vt 3. de
anima 19. & in proœmio met. vniuerſalia ſunt
difficillima ad cognoſcendum, & hæc ſunt
quæ non ſunt facta ope. intellectus primo de
cœlo 92. ſubiectum vniuerſalitatis eſt forma,
& quælibet forma eſt apta nata prædicari de
pluribus, & ly prædicari de pluribus eſt reſpe-
ctu materiæ, modò in cœlo non eſt mate-
ria, & ideo nõ eſt prædicatio de pluribus, quia
ſi eſſent particularia, tunc vtique eſſet prædi-
catio de pluribus, vt lib. de ſom. & vigil. Au.
intelligentia eſt vniuerſalis, & eſt particula-
ris inquantum applicatur aliquibus particula-
ribus, & ſit particularis 12. met. 49. ſi plures
eſſent primi cœli, tunc vtique eſſent materia-
les, & eſſent vnum in ſpetie, & plures in nu-
mero, modo in hominibus nõ ſic ſe habet, quia
intellectus eſt vnus in ſpetie, & homines plu-
res numero, & ſic intellectus ſunt diuerſi nu-
mero, & eſt multiplex, quia homines ſunt mul
tiplices, & tunc eſſet vnus numero intellectus
quando vnus particularis homo eſſet. ¶ Præ-
terea arguitur, vt habet ipſemet. in deſtr. ſol.
3. dub. & 12. met. 10. contra chriſtianos: ſi in
tellectus per te eſt vnus numero, & pluribus ho
minibus communicatur, non poteſt eſſe quod
ſit vna ſubſtantia, & pluribus communis, vt 7.
met. 41. Ariſt. reclamando opinionem Platonis
ſi vna eſſet ſubſtantia omnibus indiuiduis, tunc
non differrent numero. ¶ Præterea naſcatur
ſortes, & certum eſt quod naſcitur, à quo ac-
cipitur iſte intellectum? non à Deo per te, ſed
dicis quod vnitur per phantaſmata, contra (&
eſt iterum reiectum) ſi vniretur per phantaſma
ta, tunc vniretur mihi cũ habeo præſentia phan
taſmata, ergo cùm non habeo phantaſmata,
non habeo intellectum, & cũ non ſemper ſint
phantaſmata, non ſemper erit intellectus, &
ſic eſſet opinio pythagoræ, quòd millies in die
eſſem homo, & non homo. ¶ Præterea homo
non eſſet intelligens per principium formale,
& non eſſet homo per intellectum, ſed per co-
gitatiuam, ſi per intellectum ab extrinſeco dan
tem operationẽ, ſic ab extrinſeco eſſet homo.
¶ Amplius ſuppono vnum quod omnis ope-
ratio intelligentiæ 9. met. 16. eſt duplex, vel
tranſiens, eſt motus, vel immanens, & eſt intel-
ligere, intellectus per te o Auer. eſt vna intelli-
gentia: quæro qua operatione vnitur, an imma-
nente, vel tranſeunte, dico vel motu, vel intel-
lectione: ſi motu, ergo intellectus mouetur, &
motus eſt in corpore, & parte corporis, & intel
lectus nec corpus eſt, nec pars corporis, & ſi
mouetur, non eſſet æternus, & intellectus non
mouetur nec per ſe, nec per accidens: nec intel
lectione, nã ſi vniretur intellectione cogitatiua,
tunc cogitatiua reciperet intellectionem hanc,
& ſi intelligeret vniuerſale, intelligeret partic
lare, ergo nullo modo vnitur vt intelligentia.
¶ Amplius poſſibilis intellectus eſt vna intelli-
gentia, & vnitur per phantaſma d. Au. & eſt vt
materia reſpectu phantaſmatum, agens vero eſt
vt abſtrahens hæc phantaſmata, poſſibilis intel
lectus, eſt æternus, & phantaſma corruptibile,
quæro an imaginabile ſit, vt perfectum, & æter
num habeat mediũ imperfectum corruptibile
vniendi? ¶ Præterea intellectus eſt materia re-
ſpectu phantaſmatum, quõ poteſt eſſe, vt cor-
ruptibilia ſit materia æterna, dices quòd vt il-
luſtratum eſt, vniuerſale, & non corruptibile,
dico quod tunc non eſt phantaſma & ſic phan
taſma non eſſet medium, & non poteſt eſſe vt
motor ſit corruptibile, & materia æterna. ſ. in-
tellectus poſſibilis. ¶ Vltra non poſſum imagi-
nari quod ſit vna numero ſubſtantia, & non ſit
operatio vna numero. ¶ Amplius ſi intellectus
eſſet intelligentia, vnde eſt quod non intelligit
vt intelligentia nam primo eſt intelligentia,
deinde vnitur mihi, & tibi, & vbi declarauit
modum intelligendi huius intelligentiæ philo
ſophus, quare ergo philoſophus non declara-
uit, cùm eſſe intelligentiam primo, & per ſe cõ
petat, quàm vniri nobis. ¶ Præterea intellectus
poſſibilis eſt vna intelligentia, & non pars con
ſtitutiua, qñ moritur ſortes, quid remanet de
ſorte, intellectus permanet, qui non eſt forma
ſua, ſua forma corrumpitur, non intelliget,
quia corrumpitur phantaſma, & intellectus nõ
eſt ſubſtantia ſua, ergo nil remanet, ergo tu
non ponis æternitatem animæ. ¶ Præterea
quando ſortes generatur, non dat eſſe ſorti,
& in eodem inſtanti ſit vt moriatur Franciſcus
& ſic in eodem inſtanti eſt ingreſſus, & regreſ-
ſus. ¶ Vltra quando homo eſt homo, an quan
do illi eſt cogitatiua, an quando vnitur intelle-
ctus, ſi primo modo, tunc homo eſſet homo per
ſenſum, & nõ haberet vt differat ab alijs intel-

lectu, vt tu dixiſti 12. met. 38. & 10. ethic. 9. & 3. de ani. 2. quod eſt falſum. ¶ Et ſequeretur quòd non eſſet generatio, nec corruptio homi nis, ſed ſegregatio, nam generatio eſt ad eſſe, & homo eſt cùm agregatur intellectus cogitatiuæ: ſic cogregatio eſſet. ¶ Præterea ſi eſſet vnus in tellectus, non poſſemus euitare reminiſcentiã Platonis, quod non vnitur vt tabella, & primò ſuppono quòd ĩtellectus eſt æternus, & vniuer ſale, hoc ſtante arguo, omnia intelligibilia ſunt æterna, & vniuerſale eſt æternum, ergo quando vnitur nobis, vnitur penes vniuerſale: Reſpon- dent quòd phantaſmata corrumpuntur, ideo corrumpitur vniuerſale mihi, & tibi, & ſic cùm non habeo phantaſmata, nec vniuerſale: Hæc reſponſio nulla eſt, nam philoſophus d. quòd ſpetie ſunt æterna, & hic, & ille corrumpitur, & ſic ſemper eſt vniuerſale, & ſi hoc, & illud corrumpitur phantaſma, & ſic ſemper intelle- ctus eſt plenus vniuerſali, & ſic cùm vnitur ve- nit plenus illo vniuerſali & ſic venit plenus ſci entijs, & ſic ſcire eſſet reminiſci. ¶ Vltra ſi cor rumpitur phantaſma, etiam eſt vniuerſale, nam eſt intelligentia, & phantaſmata non faciunt ſcientiã, ſed ſunt principia vniuerſalis; vt patet primo phy. com. 5. ſic non veniret intellectus vt tabella. ¶ Et confirmo. volo vt per infinitũ tempus ante, homo intellexit vniuerſale capræ quæro, aut hoc vniuerſale; quod modo ego in telligo eſt illud met, quod intellexit ille, aut non, ſi ſic, ergo reminiſceretur illius vniuerſalis, & ille met ĩtellectus vniretur mihi, dices quòd eſt aliud vniuerſale, contra, ergo duo vniuer- ſalia numero differentia, quod eſt contra Ariſt. primo met. 40. & ſi duo vniuerſalia, ergo ma- terialia, & ſingularia, & ſic poſſet ab his duo- bus abſtrahi vniuerſale aliud, ſic in infinitum: ſi dices quòd eſt diuerſum propter phantaſma- ta, hoc non valet, illud enim eſt eternum, & ſic vniuerſalia illa eſſent materialia &c. ¶ Am plius 2. poſte. vltimo, & 6. ethic. 3. in anima ſunt paſſiones, habitus, & tales habitus dicit Ariſt. non connaſcuntur, nam turpe eſt naſci cum his habitibus, & non cognoſcere, & ac- quiruntur experimentis multis, & experientia facit artem, & ars habitum: tunc arguo, ſi in- tellectus eſſet vnus, quãdo ſeparatur à ſorte de perduntur ne vniuerſalia an non; dices tunc vni uerſalia alter intellectus ille nõ intelligeret, dices vniuerſale per phantaſmatã corrumpitur hoc non nam ſemper eſt vniuerſale, ergo cùm intellectus ſit æternus, quandoque eſt plenus hoc vniuerſali, & cum venit Platoni, venit in domus his principijs, ergo non acquiruntur, cõ tra Ariſt. locis dictis. ¶ Vltra ſi intellectus poſ- ſibilis eſſet vna intelligentia; rueret tota philo- ſophia, nam primo intelligeret ſe, quàm alia ſicut omnes intelligentiæ & 3. de an. 8. intel- lectus ſe intelligit cùm ſingula factus eſt. ¶ Et neſcio quomodo ſaluaret quòd intelligentia in telligat hæc materialia, nam vileſceret, & tu etiam tenes quòd intellectus agens non intel- ligit ea quæ ſunt hic, ad m etiam ſit vna intelli- gentia, ſic vtrque eſſet de intellectu poſſibili. ¶ Rurſus intelligentia inferior primo intelli- git ſuperiorem, quàm hæc inferiora 12. met. 44. nam intelligit ſuam perfectionem intel li- gendo ſuperiorem, hoc idem d. 4. tract. ſum- mæ met. cap. 2. ſi intellectus poſſibilis eſſet in- telligentia primo intelligeret ſuperiorẽ, quàm hæc inferiora. ¶ Vltra vellem ſcire intellectus hic vnitur cogitatiuæ, aut vt intelligat ſingu- lare, aut vt adiuuetur à cogitatiua, aut vt ad- iuuet cogitatiuam in ſua operatione: ſi vt ad- iuuetur, eſt falſum, vt æterna ſubſtantia adiu- uetur à corruptibili, & non vnitur ad effe- ctum per accidens vt intelligat ſingularia, nam intellectus, vt intellectus non intelligit per ſe ſingularia, ſi dicis, vt perficiat cogitati- uam, hoc non, nam hoc non poteſt dare, nã ha- bet cognoſcere vniuerſale, & non poteſt face- re, vt alia potentia cognoſcat ſingularia cũ ipſa non intelligat, ergo non ſic vnitur, & ideo te nemus quòd intellectus non ſit intelligentia, ſed forma, vel potentia animæ, nam intel- lectus eſt facultas animæ, vt D. Tho. prima p. ſummæ quæſt. 76. & 2. contra gentes 83. & 84. & pluries: patet ergo quòd intellectus ſit mul tiplicatus ad multiplicationem indiuiduorum & in hoc non eſt ambigendum.

SOLVVNTVR RATIONES AVERROIS.
Cap. III.

HIs itaque ſic conſtitutis, animum hominis multiplicatum fore, & per creationem, vt ſuperiori quæ- ſtione latius probauimus, quia iſ dictis aduerſantur rationes Auer. dictæ cap. 1. huius digreſſionis, operepretium eſt ipſas ſolue re: & primo ſoluamus fundamentũ eius opinio nis q. ſ. vbi multitudo ibi materia 12. met. 49. vt bene ſoluit D. Tho. primo deus & intelligen tiæ differũt ab aĩa nr̃a, nam illi ſunt puri actus, & deus nõ eget aliquo modo intelligẽtiarum, nec phantaſmate, nec vt moueat eget corpore, ſic nec intelligẽtia: dices nõ mouet ſine orbe, di co quòd non eget orbe vt parte, & homo, ut moueat eget corpore vt parte ſua, tamen or- bes ſunt vt inſtrumentum intelligentiæ, nam ſunt viui de ſe primo cœli 95. ſic orbes non ha bent vitam ab intelligentiis: vt ego ab aĩa mea ſum viuus, & ſi intelligẽtia eſſet pars, moueret ad motũ orbis d. D. Tho. ex hoc tũdet quod ibi loqui-

loquutur de deo, & intelligentis, quæ non habent materiam nec ex qua, nec in qua, vt anima noſtra quæ habet materiam in qua, dices intelligentia etiam habet materiam in qua, dico, quòd hæc materia non eſt pars intelligentiæ: ad punctum illa quæ habent materiam ex qua ſunt multiplicata, ſicut non eſt anima rationalis, quæ creata habet materiam in qua. Dicitur ſecundo quòd animæ multiplicantur per habitudines diuerſas ad corpora, ſed hæc reſponſio patitur quod dicebat Scotus, nulla relatio facit diuerſitatem realem in abſoluto, nam prius eſt anima quàm habeat reſpectum, ſed dicunt quòd hæc habitudo eſt idem cũ anima: contra tunc anima nõ multiplicaretur hac habitudine: ſed melius videtur hæc reſponſio deciſiua, quòd multa ſunt, quæ habent cauſam multitudinis à natura intrinſeca, & alia ſunt ex materia, multa autem habent cauſam multitudinis ex natura extrinſeca vt ab agente, & producente, quod eſt extrinſecũ, ſicut animę multiplicãtur à creante, & à producente.

Solut. ad 1. ¶ Tunc reſpondeo ad primam concedendo totũ, quòd intellectus eſt numeratus, & ſingularis, ſed quãdo dicit ſi ſic, aut eſſet corpus, aut virtus in corpore, concedo ſi illa virtus ſingularis eſſet deducta de potentia materiæ, ſicut non eſt intellectus.

Solut. ad 2. ¶ Ad aliam eſt reſponſio ipſius met Auer. in 8. phy. & 2. cæli 87. quòd non incõuenit in ſpiritualibus vt idem ſit mouens, & motum, contra ſi intellectus reciperet ſemetipſum, cùm omne recipiens ſit denudatũ à natura recepti, tunc intellectus eſſet denudatus à ſeipſo: reſpondeo quòd hoc valet in corporalibus, non in ſpiritualibus: o contra 2. de anima 67. d quòd hæc regula valet tam in immaterialibus, quàm in materialibus, reſpondeo quòd valet in ſpiritualibus ſenſitiuis, non autẽ in intellectiuis, vt 2. de anima 121. ſi ſenſus reciperet cum materia, tunc res idem eſſe haberet in anima, & extra animam.

Solut. ad 3. ¶ Ad aliam rationem negatur conſequentia, ſenſus enim recipit particulariter, tamen recipit eſſe lapidis, & quando d. Auer. quòd ſi intellectus eſſet ſingularis, reciperet ſingulariter, & non vniuerſaliter: reſpondetur quod aliquod ſingulare recipi in intellectu ſtat dupliciter, vno modo in eſſendo, alio modo in repreſentando, tunc dico quòd illud, quod recipitur in intellectu eſt ſingulare in eſſendo, tamen in repreſentando eſt vniuerſale, quoniam eſt receptiuum illorũ quorum repreſentat, ſicut ſol eſt quodam particulare, tamen, eſt vniuerſale, quia totus mũdus recipit ſuum lumen. & ſic ad punctum argumenti, & eſt reſponſio ipſius met Auer. 3. de ani. vbi d. intellectus agens facit vniuerſalitatem in rebus, & ſic formas quas recipit ſunt vniuerſales lumine intellectus agentis ſaltem in repreſentando, ſed omnes ſpecies in intellectu ſunt ſingulares in eſſendo.

Solut. ad 4. ¶ Ad aliam dico, quòd idem ſequitur, ſi ponitur intellectus in me, & in te, dummodò quòd intellectus in me, & in te, copuletur, alias ſpecies habeat ſicut Au. ponit, & ſic ab illis poſſit abſtrahi vna intentio communis, & ſic dico ad punctũ, quòd ſi Auer. locutus fuerit de intentionibus multiplicatis indiuidualibus, de quibus imaginatus eſt quòd alia eſt in intellectu tuo, & meo ſingulari, & ſic licet illæ ſpecies ſint ſingulares in eſſendo, ſunt tamen ope intellectus agentis vniuerſales in repreſentando, & ſic ſunt abſtractæ, & ſic non oportet iterum abſtrahi, & in infinitum protendi.

Solut. ad 5. ¶ Ad vltimam dico quòd ſua probatio non valet, nam probat per opinionem Platonis, qui poſuit intellectum noſtrum habere ſcientiam omnium, & noſtrum ſcire eſſe reminiſci, cuius contrarium habemus in 3. de ani. 14. quòd intellectus eſt ſicut tabula nuda, in qua nil depictum apparet, & ſcire noſtrum, quod eſt in potentia ſit aliud, quod eſt in actu, & ſcire præceptoris, & diſcipuli eſt eiuſdem ſpetici, & non numero. His ſic ſolutis concludendũ eſt vt perbellè Bacchonus noſter quòd hæc opinio Auer. non eſt vera in philoſophia, nam illa eſt falſa in philoſophia, quæ rationibus philoſophicis ſolui poteſt, ſed hæ rationes Au. principijs philoſophiæ ſolutæ ſunt, ergo hæc opinio eſt omnino falſa: & quòd ſit falſa videas ipſum in fine commenti 3. de ani. poſt quàm recitauit opiniones Alexandri, Auẽpace, & Abuhaber, & aliorum, quærit de iſto maximo difficili, quo modo poteſt eſſe quòd aliquod abſtractũ dicitur in aliquo eſſe, & ideo videtur mihi ſcribere, & dicere, quod ſi hoc, quod viſum eſt mihi non fuerit complementum, tamen erit principium complementi, & ideo rogo vos fratres videntes hoc ſcriptũ ſcribere ſuas dubitationes, & forte per illud quod vidi, dubitationes aliarum inueni, verùm in hec ſi verum inueni: ecce aſſeruit non habere veritatem in hoc, ſed fortè principium complementi veritatis ſi inueni verum, vt fingo, & ſignificanter dicit vt fingo, & rationabiliter finxit huiuſmodi opinionẽ: Hæc Bacchonus quoque refert. At verò lector ſtudioſe, eò iam, ut vides, reuerſi ſumus, vnde principium facientes fuimus progreſſi: ſiquis autem non legens omnia noſtra ſcripta, à prora ad puppim, vel non intelligens, & reprehenderit ea, tunc conſtat ex odio eam reprehendere, vel ex ignorantia, & ego talium hominum parùm curo reprehenſiones, cùm hæc ſit humani ingenij conditio, vt quòd vnus probat, alteri diſpliceat: Quòd niſi eadem iterum recenſere velimus, fas eſt, modum hic, atque finem faciamus. Deo Gratias.

AMBROSII TERTII POTINIANENSIS

DE ERVDITISS. IAC. ANT. MARTÆ PHILOS. NEAPOLIT.

Apologia Carmen.

QVAE ſteterant obſcura chao, confuſaque cunctis
Hic clarent, lucent lucidiora die
MARTÆ animæ nodos lacerat celeberrime Apollo
Ceu uouus, & facile dura aperire docet.
Gloria parthenopes, ſplendor lux iſte futurus.
Omnia quæ vidit ſcripſit Ariſtoteles.
Omnia gargareo hic fundit tibi lucida cornu
Indorum geminis ditior eſſe potes,
Nec tua priſcorum tardent ſic ſeria nugæ.
Hoc tantùm exiguo codice doctus eris.
Non tot opes habuit Craſſus, diueſq; Lucillus
Non tot Pactolus, tartareuſq; Deus:
Ergo leuis lector pretio tibi ſuſcipe librum,
Imò theſauros, ambroſiaſq; comas.

EXCELLENTI VIRO SALVATORI ALPHANO SAPIENTISSIMO LEGVM INTERPRETI

IACOBVS ANTONIVS MARTA S. P. D.

V M clariſſimorum virorum præconio, maximarumque virtutum tuarũ ſplendor (prudentiſſime Alphane,) non modò inclytam parthenopem impleuerit, ſed per vniuerſam Italiam longè lateque fulgeat, nemo eſt, quin amplitudinem tuam admiretur, veneretur, quàm maximè diligat, tantùm non adoret. Aſſurgendum pariter eſſe cunctis hominibus, vt reuereatur, & colant diuinam propè ſapientiam tuam, ſingularem prudentiam, & charitatem in ſuos clientes, in tanta temporum calamitate pietatem, & heroicam fortitudinem, qua cunctas animi perturbationes, interdiu, noctuque contra rationem inſurgentes vicisti; in rebus omnibus nunquam ſatis laudatum modum, ſtudiũ erga virtutis ſtudioſos omnes, & præcipuè literatos viros, quos aſſiduè honoribus, rebus liberaliſſimè iuuas, & foues. Hæc cum diu animo perpenderem, ac mea mecum mente reuoluerem, tùm pulcherrimas iſtas quæstiones, ex florentiſſimo, amœniſſimoque philoſophiæ viridario de promptas de ſpeciebus intelligibilibus, et an detur ſenſus agens, haud adhuc diem exactè tractatas, Domini Simonis Portij viri alioqui profundiſſimi, quotidie flagrantibus amicis, quibus ego negare nil poſſum, in lucem editurus ſim, ſtatim patronus tu mi occurriſti; cui offerrem, & conſecrarem, vt honorificentius in hominum manus verſarentur. Cùm enim multi ſint in hoc almo Neapolitano Gymnaſio, qui naſum habent Rhinocerotis, viros doctiſſimos quoſquam nimos carpere, & vellicare ſtudent; Ego etiam peſſimè ab illis auditurus eſſem, ſi me tuo patrocinio, tutatus antea non fuiſſem: nam cùm libellus hic noster à te doctiſſimo, clariſſimoque viro, & non ſolùm vtriuſque iuris dictatore ſeueriſſimo, ſed vtriuſque philoſophiæ peritiſſimo (vt ſpero) laudatus, & approbatus fuerit tacebunt poſtea zoili, nos naſutique homines ſua manum ori apponent: A doctis verò omnibus, ijſdem ingenuis viris commendabitur multò magis, & exoſculabitur, tanti refert, ſi opera, quæ quiſpiam emiſſurus eſt in vulgus, grauiſſimi alicuius, ſapientiſſimique viri, qualis es tu, authoritate communiat. Te igitur oro (& ſi amplitudo ingenue humanitatis tuę mihi probè nota patitur obſecro) vt ſolita humanitate, quæ in te micare videtur, hilari animo, libellum hunc, licet paruum, & exiguum, ſed à magno animo profectum ſuſcipias, & foueas, & ſi patrocinio tuo, non indignum iudicaueris, authoritate tua etiam, atque etiam tuere, quòd te facturum, non eſt quòd dubitem: abhorrere enim non potes à præclariſſimis maiorum exemplis, quorum virtutibus conſtipata familia tua, ſummum gloriæ culmen eſt aſſecuta, quam in dies clariorem reddunt eximiæ virtutes tuę, altiſſimis iam defixę radicibus. Ego autem ſummum omnium rerum opificem oratum velim, quo te ſoſpitem reddat incolumem, & in tua vota atque optata omnis elucescat dies, bene vale.

EXCELLENTISSIMI SIMONIS PORTII PHILOSOPHI NEAPOLITANI QVAESTIO.

DE SPETIEBVS INTELLIGIBILIBVS nunc primùm à Iacobo Antonio Marta ordinata, ac edita.

PRAEFATIO.

NON abſque diuina ſummi numinis prudẽtia factũ a perſpicimus, vt res omnes quanquã multùm inter ſe differant, arcto tamen atque æterno vinculo colligantur, nec longius ab eo ſupremam ordinis inferioris ſpetiem, cum infima ordinis ſuperioris forma decenter coniũctam, atque annexam animaduertimus: & inter ipſa illa extrema, quæ maximè à ſe mutuo diſſident media ſunt, quæ vtri extremorũ concedenda ſint, nemo facile diiudicauerit. Reperiuntur quædam in terræ viſceribus quæ an plantæ, an metalla ſint, nondum inter philoſophos conuenientia eſt, & ſturtio an aereus, an terreſtris ſit ambigitur, & penitus ignoratur: vituli quoque marini, teſtudines, hirundines, ranæ, & id genus alia animantia amphibia ſunt. Itidem in rerum naturis, quas ſubſtantias in ſcholis appellamus videre eſt, nã cùm aliæ ſint corporeæ, aliæ incorporeæ, inter iſtas rerũ natura parens medium quoddam ſtatuit, quod licet ſine corpore exiſtat, vt ego cum Ariſtotele ſentio, eſt tamen haud omnibus partibus abſolutum, & ſtricta cum rebus corporeis neceſſitudine coniungitur. Naturæ planè incorporeæ ſunt, quas intelligentias appellamus, quarum munus eſt veri, & falſi inueſtigare diſcrimen, & comprehendere ea intelligentiarum capacitas, ea intelligendi acrimonia eſt: comprehendere autem plenam veritatis rationem intelligere eſt, quod apud me perinde eſt atque videre. Naturæ igitur illæ, quæ ſine vlla ratione ex rebus ipſis veritatem eliciunt, intelligentiæ nominãtur, ad quarum munus proximè accedit præcipua animæ humanæ pars licet multis modis imperfecta, intelligentiarum autem nomine minimè cenſeri debet, quia nec ita capax, nec eo illuſtrata lumine eſt, vt ſine vllo tẽporis interuallo veritatem cognoſcat: agnoſcit tamen ſed non ita planè, & ſine labore, nec ſine adminiculo rerum earum, quæ ſenſu percipiuntur, his enim dum vtitur cauſas earum exploratidest comminiſcitur ſupremam igitur, & diuinam animæ humanæ partem, cuius beneficio meminimus, & recordamur mentem vocamus: mens enim primum res intuetur quæ ſenſu diiudicantur, deinde ex iſs rebus ſenſu perceptis cauſas inquirit, ac tum demum veritatem comprehendit: hoc dum agit comminiſci dicitur, atque hoc mihi inter mentem, & intelligentias intereſſe videtur. Verùm à quo mens hoc accipit vt intelligat intellectus agẽs nominatur, ſiue illud natura ſit, ſiue naturæ attributum, & magiſtri officio fungitur, mentem enim inſtituit, ac rerum omnium ſcientia imbuit: ſi natura inter ſuperiores notiones refertur, primaq; notio, & Deus cenſetur vt Alexandro placuit vel vltima et Auicennæ ſi attributũ à ſuperioribus intelligentiis deriuatur ad mentem noſtram, eoque mens perfunderetur haud aliter quàm aer radijs ſolis. Qualecunque autem ſit eius certè opera mẽs noſtra primas rerum cauſas atque origines percipit. Verùm an per ſpeties, vt dicunt latini res omnes intelligat, prout ſunt diſtinctæ à ſuis actibus, & ab ipſa intellectione, & intelligere dubium occurrit: quod aduertens philoſophus hic inſignis dum Neapoli ſecundum de anima libellum interpretabatur, quæſtionem hanc peregit grauiſſime, quam ſic enodare incepit.

Pro cuius intellectu primo videndum eſt de iſto termino, ſpeties, & primo hoc verbum ſpecies Ariſt. conſueuit dicere εἶδος, latinus dicit ſpeties, & eſt æquiuocum nomen, quia eſt aliud verbum quod grecè dicitur μορφὴ à latinis forma, quòd propriè figura, hæc etiam intelligitur ſub ratione ſpetiei, & ſpeties dicitur de ipſa forma, & ſpeties priami digna eſt imperio. Alio modo ſumitur ſpeties pro ratione ideſt definitione, vnde dixit Ariſto. 7. met. logos eſt ydos ideſt definitio eſt forma ideſt ſpeties. aliquando ſumitur in cõmuni pro omni illo, quod habet aliquod organum, illud organum dicitur ſpeties, ſic dixit Ariſt. 2. phy. 31. vocat ſpetiem com-

tiem compoſitionem reſpectu partium componentium, quia illa compoſitio dicit quandam aggregationem, & d. formam, & vocatur totum, ecce quod ſpeties eſt nomen commune ambiguum. Hic verò ſumitur ſpeties pro imagine, iſti vocant ydeas, vt dicimus imago cæſaria eſt ſpeties cæſaris. Ergo qñ quæritur vtrum dentur ſpeties ideſt imagines quædam obiectorum repreſentatiuæ intellectus, vtrum dentur ſpeties intellectus ideſt vtrum detur imago rei intelligibilis in ipſo intellectu affixa. ſecundo videndum quid eſt iſta ſpeties: Quæ poteſt cõparari ad tria, ad potentiam ſcilicet intellectũ ad cauſam efficientem, & ad obiectum, cuius eſt imago, quòd volentes nos ſcire hoc accidens quid eſt, cùm non poſſit cognoſci niſi per ſubiectum, et cum id accidens ſit in potentia, vel in organo, & eſt imago obiecti, ideo volentes declarare iſtud, oportet declarare cum comparatione ad iſta tria, & dico quòd iſta ſpecies eſt imago, eſt qualitas, ex quo ſequitur quòd non eſt ſubſtantia ſed qualitas, & quoniam ſpeties qualitatis ſunt multiplices, dico ꝙ iſta ſpecies eſt in prima ſpetie qualitatis, & quoniam prima ſpeties eſt habitus, vel diſpoſitio dico quod eſt habitus. Vnde ſcotus gloſans verbum Ariſt. de intellectu in habitu, per ipſum intelligit ſpetiem, ecce quòd latini ponunt ſpetiem in prima ſpetie qualitatis, tamen diſtinguitur ab habitu, quia non eſt habitus, qui generatur ex frequentatis actibus virtute obiecti relucentis in ſpetie, ergo ſpeties præcedit habitum & ſumendo habitum propriè diſtinguitur ab habitu, ergo & ab actu, ergo eſt qualitas pro genere: Quid plus eſt, qualitas ſpiritualis, & ly ſpiritualis non diſtinguitur à reali imò realis eſt, ſed a corporali diſtinguitur, vt albedo, & alia, quæ ſunt qualitates corporales quantitatiuæ, & ſic ſpiritualis dicit differentiam à corporali, non à reali, quia tunc diceremus intentionalis, vlterius recepta in ipſa potẽtia, vel organo propter ſpetiem ſenſitiuam, quæ recipitur in organo, & potentia, dico ſpetiem propter iſtos, qui dicunt ſpetiẽ recipi in intellectu, vt in ſubiecto eſt, ergo ſpeties qualitas ſpiritualis recepta in ipſa potentia, vel organo repræſentans obiectum, ex his ſequitur quòd ſpeties, vt comparatur ad illa tria, habet tria, vt comparatur ad ipſam potentiam; vel organum dicitur qualitas, quia eſt in ſubiecto, vt cõparatur ad obiectum dicitur imago, & ſpeties, vt verò comparatur ad cauſam efficientem dicitur effectus, ergo ipſa ſpeties dicitur qualitas reſpectu potentiæ, reſpectu obiecti dicitur ſpeties, & exemplar obiecti, dicitur effectus, vt comparatur ad cauſam efficientem. Et cauſa efficiens huius ſpetiei ſecundum Scotum eſt intellectus agens cum phantaſmate, ſed ſpetiei ſenſibilis eſt obiectum, & omnes conueniunt in ſecundo: iſtæ duæ cauſæ concurrunt ad productionem ſpetiei intelligibilis, eſt effectus realis intellectus agentis, & phantaſmatis, quia intellectus: actiua realis, vt ipſe: Habes ergo de nomine, & quid eſt, eſt cauſa ſpiritualis recepta in potentia, vel organo repreſentãs obiectum, facta ab aliquo agente: Propter quid autẽ dantur iſtæ ſpeties, Reſpondet Scotus 3. diſt. primi ſent. quæſt. 6. quod propter duas cauſas, primò vt faceret præſentem rem intelligibilem, quæ de ſe non erat præſens, vt fiat præſens potentiæ intellectiuæ, & eſt exemplum, quando quis amicus tuus eſt foris, & non potes eum videre, imago animi ſui eſt litera, ſic videns literam, quam ipſe ſcribit, illa eſt imago autem corporis eſt retractus vultus ſui, ergo, fit præſens per retractionẽ, ergo prima cauſa fuit præſentialitas ideſt vt haberet obiectũ præſens ipſi potentiæ: ſecunda cauſa fuit, vt obiectum vniuerſaliter præſentetur potẽtiæ cùm ipſa ſit qualitas ſpiritualis, & ſic qualitas facta ab intellectu agente, qui eſt ens vniuerſale per eſſentiam producitur iſta ſpeties intelligibilis repræſentans vniuerſale: Addas ſpeties ſenſibiles, propter duas cauſas inuentę fuerunt primo vt obiectum ſit præſens, & immediatum potentiæ, ſecũdo, vt ſit præſens non materialiter, quia propriũ eſt omni ſenſui recipere ſine materia, ibi diximus vt fiat vniuerſaliter pręſens, hic vt fiat immaterialis, & pręſens ſed vnde eſt natum quod dicunt iſti ſecundum Ariſto. volo dicare radicem 2. de ani. audiuiſtis quòd Ariſt. antequàm declaret de ſenſibus d. quomodo actio ſit à ſimili, & quomodo à contrario, & dixit quòd partim eſt à ſimili, & partim à cõtrario iſta paſſio, quia ſentire, & intelligare, cùm ſint in quodam pati 3. de ani. 2. requiritur quædam ſimilitudo inter potentiam patientem, & obiectũ, quia intelligere eſt cognitio, & ſentire eſt cognitio, & cognitio ſit per vnionem cognoſcentis, & cogniti, & dicebat Auguſt. ex cognoſcẽte, & cognito paritur notitia, quia igitur notitia paritur ex hac vnione, & vnio ſit ab aliquo ſimili requiritur ergo aliqua ſimilitudo, & in hoc omnes conueniunt, cùm ergo omnis cognitio ſiat à ſimili, inueſtigandum eſt à quo eſt hæc ſimilitudo. Antiqui philoſophi dixerunt, quòd iſta ſimilitudo eſt realis, quia anima cognoſcit hominem, quia ineſt homini caro, quia in ea eſt caro &c. cognoſcit elemẽta quia in ea eſt aqua aer, terra &c. Fuit alia oppoſita huic, & eſt Platonis dicentis quòd iſta ſimilitudo cõſiſtit in ydeis ipſis, formis nobis congenitis, intellectus intelligit hominem, quia ab æterno habuit congenitam ydeam hominis, & imaginem, ergo iſta cognitio ſit per ydeas: Et Ariſt. eſt medius inter iſtos & d. quòd iſta vnio per ſimilitudinem ſit non realis nec per aliam nobis cõgenitam, ſed ſit per aliquam ſimilitudinem, quam antiqui vocauerunt ſpetiem intelligibilem, & ſenſibilem, aliqui dixerunt actum in-

lig:á li:

intelligendi: propter iſtas cauſas ergo ſuiſin-
uēta illa ſpeties à latinis. Eſt & aliud quòd om
nis vnio fit per aliquod ſimile, illi dicebant
quòd illa ſimilitudo erat realis, illi vt Plato
quòd erat per ydeas congenitas. Ariſt. autem
per aliquam ſimilitudinem cauſatam ab obie-
cto, quam latini dicunt ſpeciem intelligibilem
in intellectu, & ſpetiem ſenſibilem in ſenſu,
& ideo fuit mota hæc quæſtio. Hæc de ti-
tulo.

POSITIONES LATINORVM.
Cap. I.

SCOTVS autor huius opinionis,
& ferè omnes latini, dico ferè, quia
Henricus de gandauo habet opinio-
nem contrariam, & ego ſequor, ſed
Diuus Tho. Ioannes de landuno, & omnes cõ-
muniter dicunt quòd dantur ſpecies neceſſario
ad hoc vt fiat cognitio tam ſenſitiua, quàm in-
tellectiua, ſed diuerſus eſt modus ponendi cõ-
cluſionem iſtam, Scotus dicit quòd ſpeties po-
nũtur propter illas duas cauſas dictas ſcilicet vt
fiat præſens, & vt præſentetur vniuerſale, me-
diante quo recepto in illa ſpetie, & in ipſo in-
tellectu, generatur ipſa notitia, quæ dicitur in-
telligere. Ioannes dicit, & via cõmunis quòd
iſta ſpeties facit obiectum præſens, & præſentat
vniuerſale ipſum, ſed plus diſponit paſſiuè ip-
ſum intellectum, & ſenſum ad recipiendum
actum ipſum, ita quòd eſt quædam diſpoſitio,
vt ſenſum ad ſentire; ſimiliter quoque non ſo-
lùm illud, ſed vt diſponat paſſiuè ad ipſum actũ
recipiẽdum potentiam, & magis vnum quàm
aliud, ex quo ſequitur quod eſt paſſiua diſpo-
ſitio ſpeties ſecundum illos: ſecundum Scotũ
verò, quoniam intellectus eſt ſummè diſpoſi-
tus, ſed ipſa determinatio eſt vt fiat concauſa
actiua ipſius intelligere, iſti autem non requi-
ritur iſta diſpoſitio, ſicut materia prima vt re-
cipiat formam ſortis, requiruntur diſpoſitio-
nes determinantes materiam magis ad iſtã for-
mam, quàm ad illam, ſic intellectus reſpectu
ipſius intelligere magis ad iſtud, quàm ad illud
requiruntur diſpoſitiones determinantes ma-
gis ad vnum, quàm ad aliud, omnes ergo po-
nunt ſpetiem, ſed diuerſimodè, ſed capiendo
concluſionem in qua conueniunt, ponemus
rationes Scoti, ſecundo latinorum tenentium
rationes Scoti. illam concluſionem quòd neceſſario ſpeties dã-
tur diſtinctę ab actib⁹: ¶ Eſt & vna ratio prima
1. Rat. obiectum neceſſario præcedit ipſum actum, er-
go neceſſario dantur ſpeties, hanc rationẽ fa-
cit Scotus in ſpetie intelligibili, ego etiam fa-
cio in ſpecie ſenſibili, obiectum neceſſario prę-
cedit actum, quia actus aut eſt effectus obiecti,
aut naturaliter ſequitur obiectum, ergo neceſ-
ſario dantur ſpeties: probatur iſta conſequen-
tia primo de intellectu, de ſpetie intelligibili,
obiectum præcedit actum, ergo conditiones
obiecti neceſſario præcedunt actum id eſt intel-
ligere. quòd obiectũ precedat patet, quia cau-
ſa præcedit cauſatum, quòd conditiones obie-
cti debeant præcedere patet, vniuerſalitas eſt
conditio obiecti, obiectum præcedit, ergo ſe-
cundũ illas conditiones, ſecundũ quas mo-
uet ſed mouet ſecundum quòd eſt vniuerſale,
ergo vt vniuerſale præcedit, ſi ſic, ergo neceſ-
ſario requiritur aliquod repræſentatiuũ, quod
repræſentet ipſum vniuerſale, iſtud autem eſt
ſpeties, antequam producatur actus: ¶ Eſt alia *2. Rat.*
ratio vnum obiectum non mouet, niſi ſecun-
dum vnum modum, quia vna natura non po-
teſt mouere niſi ſecundum vnum modum mo-
tus, ſicut eſt in elementis: ſed phantaſma non
eſt niſi ſingulare, ergo non mouet niſi ſingula-
riter, ergo non vniuerſaliter, ergo præter phã-
taſma requiritur aliquod vniuerſale repreſen-
tatiuum obiecti, quod erit ſpeties iſta. ¶ Præte- *3. Rat.*
rea phantaſma ſecundum totam virtutem mo-
uet ſingulariter; ergo non poteſt mouere vni-
uerſaliter, quia non ſecundum totam virtutẽ
moueret ſingulariter, ſed ſecundum partẽ mo-
ueret, & ſecundum oppoſitas conditiones ſe-
cundum totum moueret, & ſic vnum, & idem
ſecundum totam virtutem moueret ſecundum
oppoſitas rationes. ¶ Sequitur alia ratio, agens *4. Rat.*
reale habet effectum realem ſed intellectus a-
gens eſt agens reale, ergo habet effectum rea-
lem, ille effectus non eſt phantaſma quoniam
phantaſma eſt ſingulare, & eſt effectus ſenti-
re, & non eſt actus intellectus: ratio eſt iſta,
quia agens reale primo producit eſſe actũ pri-
mum, quàm actum ſecundum, exemplum,
generans hominem primo generat hominem,
& homo genitus operatur, & operatio non eſt
effectus intellectus agentis, ſed eſſe, tunc argui-
tur ſic, intellectus agens eſt reale agens, ergo
effectus eius eſt actus primus, non actus ſecun-
dus, notitia, quia non præſupponit primum
actum, ſicut generans, dans formam, dat con-
ſequentia formam, ſimiliter intellectus agens,
cùm ſit agens reale, primus effectus debet eſſe
aliquod, quod habet rationem primi actus, er-
go non phantaſma, quia ſingulare, non actus
ſecundus, ergo ſpeties, quæ ſunt actus primus
productus ab intellectu agente. ¶ Vltra intelle- *5. Ratio.*
ctus agens facit de non eſſe vniuerſale vniuerſa-
le, iſta eſt propoſitio Auer. & omnium, non
oportet declarari, ergo terminus actionis ip-
ſius agentis, videtur quòd ſit aliquid reale, nõ
poteſt eſſe vniuerſale, quia non eſt aliquid in
actu, ergo oportet quòd ſit aliquod reale, illud

non

non poteſt eſſe, niſi repreſentatiuum realis vniuerſalis, hoc autem eſt ſpeties, & hæc ratio etiã multa ſupponit: Et debetis ſcire quòd eſſe intẽtionale ſecundũ iſtum virum poteſt accipi multipliciter, vno modo omne illud, quod eſt in intellectu, & etiam in voluntate poteſt dici ſic & eſſe rationis 45. diſt. primi ſent. declarat Scotus de actu voluntatis, poteſt dici actus rationis etiam, & iſto modo ipſe actus intelligendi notitia poteſt dici ens rationis, quia eſt ens in rõne, ſimiliter vniuerſale ipſũ eſt ens rationis quia eſt in ratione alio modo poteſt accipi eſſe intẽtionale, quod habet eſſe per actum intellectus, põt dici res intelligibilis ens rationis, ideo ens ĩtelligibile quod habet eſſe per rationem ideſt per actum intelligendi, & iſto modo ſolùm ſecundæ intentiones, quæ ſunt relationes dicuntur entia rationis, quia nihil aliud eſt, niſi relatio rationis facta ab actu intelligẽdi, dico inter obiecta cognita, vt cognita ſunt, tunc venio ad rem, illud, quod eſt intelligibile, vel quod eſt ſub ratione ſicut ſpeties intellectus poteſt hoc modo dici, alio modo quod non eſſe reale in intellectu, ſed ſolùm dependet ab actu intellectus, ſicut ſecundæ intentiones, vel ſecundo intellecta, vt An. 12. met. dicuntur entia rõnis eſſe: iſta ſecundo modo dicta non habent eſſe reale vniuerſale ĩ actu, ſed ſolùm eſt ab intellectu intelligente, ergo terminus intellectus agentis eſt vniuerſale, non vniuerſale in actu, quia tũc terminus intellectus agentis realis eſſet ens rationis, eſt tñ aliqua qualitas precedens actum intellectus realis: tunc ſic intellectus agẽs facit de nõ vniuerſali vniuerſale, ergo eſt aliquis terminus realis, in quo eſt vniuerſale, hoc non eſt niſi ſpeties, ergo neceſſario dãtur ſpeties: ¶ Præterea intellectus agens nõ excedit in potentia intellectũ poſſibilem: pro quo debetis ſcire, quòd apud iſtũ ĩtellectus poſſibilis eſt amplioris ambitus, quã intellectus agens, quia põt ex ſua natura eleuari ad oẽm cognitionẽ ideo homo ſecũdùm ſuam naturã eſt beatificabilis paſſiuè ſine lumine, vt 4. ſent. diſtinct. 49. ita quod intellectus noſter poteſt omnia ſuſcipere paſſiuè, ſed ſi datur lumen eſt egens ad actionem, potius quàm ad paſſionem, ita quòd intellectus agens non eſt tã amplioris ambitus, ſicut eſt poſſibilis, vt in prologo ſent. dicit ipſe, tunc ſic intellectus agens nõ excedit in potẽtia poſſibilem, quia non ſolùm eſt tanti ambitus imò maioris ambitus, tu intelligis hoc, & in hoc diſcordas à philoſophis, qui dicis quòd quicquid intellectus agens facit intellectus poſſibilis recipit ex 3. de ani. 17. quoniam autem ſicut in omni natura &c. quantùm ille facit ꝑ tantùm ille recipit, & eſt concluſio, ita quòd non excedit in potentia ideſt quod poſſit plura facere, quàm intellectus poſſibilis recipere, ergo quicquid intellectus agẽs realiter producit, recipitur in intellectu poſſibili, ſed intellectus agẽs producit aliquem effectum realẽ, ergo hic effect⁹ realis recipitur in intellectu poſſibili: hoc argumentũ precipuè eſt contra henricum, & ſequaces, qui volebant quòd intellectus agens producit effectum in phantasmate recepto, contra iſtos vadit hæc ratio de directo.

6. Ratio

¶ Preterea ſi nõ darentur ſpeties iſtæ intelligibiles, ſequeretur quòd intellectus non poſſet intelligere magis vniuerſale niſi intellectu minus vniuerſali, hoc falſum, quã appatet quòd ipſa metaphyſica eſt ſcientia vniuerſalis, & eſt habitus diſtinctus à ſcientia particulari ſcilicet à medicina, & ab alijs quæ ſunt de parte entis, ſed dato quòd nõ ſint ſpeties intelligibiles, tunc intellectus non poſſet intelligere magis vniuerſale, niſi intellecto prius minus vniuerſali, quia non poſſet intelligere ipſum vniuerſale niſi in phantasmate, & cum ita ſic, ergo in phantasmate quod primò occurrit eſt ſpeties ſpetialiſſima, cuius ſingulare fortius mouet, ſi ergo intellectus intelligeret in phantasmate, ergo non poſſet intelligere magis vniuerſale, niſi minus intelligat, quoniam vniuerſale relucet ſecundùm te in phantasmate, ergo dantur ſpeties: hoc eſt argumentum fortiſſimum, data opinione ſua.

7. Ratio

¶ Amplius ſequeretur aliud inconueniens quòd intellectus non poſſet intelligere vniuerſale abſolutè ſecundùm totum ſuum ambitum, vt ens ſecundum totum ſuum ambitum, ſubſtantiam ad omnes ſubſtantias, quia intelligeret in ipſo phantasmate, modò quod intelligitur in ſingulari non ſecũdum totum ſuum ambitum eſt in omnibus rebus: Exemplum, vt ſi ego intelligo hominem, naturam humanam in Socrate ſub iſta relatione ad Socratem, non intelligo naturam humanam communem ad omnes, ſi ergo in ſingulare, & non in ſpetie repreſentante; ſequeretur quod intelligeret ſingulare non ſecundum totum ſuum ambitum, quod eſt falſum.

8. Ratio

¶ Amplius ſequeretur aliud inconueniens, ipſe facit pro alio argumento, nos ſic abbreuiemus; quod intellectus non eſſet ſeparabilis à corpore; probatur, valet plus illud, quàm totus mundus, & hoc etiam valet ad confirmandum opinionem Auer. ſi intellectus intelligeret vniuerſale, vt relucet in phantasmate non per ſpeciem intelligibilem, ſequetur quod intellectus non eſſet ſeparabilis à corpore: hoc argumentum eſt magnum data opinione illorum quod anima ſeparatur à corpore imo quod reſeruat intentionem illud argumentum eſt maximum, ſi intellectus intelligit vniuerſale vt relucet in phantasmate, ergo intellectus non eſt ſeparabilis, quia non poteſt intellectus intelligere vniuerſale in phantasmate, niſi phantasmata ſint, ſed illa ſunt quando intellectus eſt vnitus corpori, ergo ſemper intellectus debet eſſe cõiunctus corpori ſi vult intelligere, quia oportet, vt ſit vbi ſunt phantasmata, neceſſe eſt intelligentem phantasmata ſpe-

9. Ratio

Ne morã faciamus ſolũ ſ[illegible] hac rõne, quo Porti⁹ ſatet Ariſtotelicẽ mortalitatẽ aĩa

ſdeo ipſa non ſol- uit: Nos autē ſic- ſoluimus q̄ ſi ſeſ- ſit phan taſma ſī- gulare iſt remanet: vniuerſa ſe illumi

ſa ſpeculari, & hoc eſt argumentum validiſſimū non contra nos, quia iam eſt verum apud nos, quòd nō poteſt intellectus intelligere, niſi phā- taſia phantaſietur, vt dixit primo de anima, aut eſt phantaſia, aut non ſine phantaſia, ſed benè eſt magnum contra illos ſentientes quòd anima ſeparetur à corpore: ¶ Alia ratio illud quod nō eſt negatum à potentia inferiori, & dicit per- fectionem in ea, non eſt negandum à potentia ſuperiori, & eſt locus topicus, ſi poſſe dicit perfectionem in milite, ergo non negandum à rege; ſed ſenſus operatur mediante ſpetie ſen- ſibili, ergo non negandum ab intellectu quòd operetur mediante ſpetie intelligibili. ¶ Præte- rea illa potentia quæ non poteſt operari, niſi mediante alia potentia inferiori, vnita ſibi per accidens eſt imperfecta; ſed intellectus ſi intel- ligit in phantaſmatibus, indiget ipſis ſenſi- bus, ergo eſt potentia imperfecta &c. Hæ ſunt rationes potiſſimę quas iſte doctor facit, & ego omnes volui adducere, quia ſunt maiores ra- tiones, quæ pro hac opinione poſſunt adduci.

natura q̄ eſt for- ma et ſic aĩa eſt ę- terna: hoc latè videas ĩ apologia noſtra.

10. Rō.

11. Rō.

CONFVTATIO.

Cap. II.

Iſta opinio non eſt ad aures Ariſtotelis. Ideirco primo ego inſurgā in eam argumento Scotico, ſecundo argumentis communibus, & proprijs: Argumentor ſic, data opinione tua, intellectus agens producit ſpeciem, intellectus agens eſt agens reale, ſpeties eſt qualitas realis ergo ſingularis, ergo iſta ſpeties, quæ eſt in intellectu, ſingularis, tunc vltra iſta ſpeties eſt ſingularis, aut repreſentat ſingulare, aut vniuerſale, à quo ergo habet quòd repreſentet vniuerſale, nō ex ſe ipſis, quia ipſa eſt qualitas realis, ſingularis, & nullum ſingulare facit hoc. Reſpondet pertranſeundo, quòd iſta ſpeties, cùm ſit effectus intellectus agentis, & phantaſmatis ab intellectu agente, qui eſt vniuerſalis, ſua natura habet repreſentare vniuerſale ergo iſta ſpeties ab intellectu agente repreſentat vniuerſale, & hoc non à ſua natura, nec à phantaſmate. Contra dato iſto ſequeretur quòd omnis effectus ſingularis poſſet eſſe vniuerſalis in repreſentando q̄ eſt falſum, & tu Scote fugis hoc, probo conſequentiā; quia oīs effectus in iſtis inferioribus eſt productus à cauſa vniuerſali, q̄ ſecū- dùm ſuam naturā eſt vniuerſalis, ſol, & homo generant hominem, & iſte eſt Deus, qui ſecundum opinionem ſuam immediatè concurrit ad omnem effectum, modo Deus, & intelligentiæ ſunt vniuerſalia per eſſentiam, & tū Deus concurrit ad oēm effectum, ergo quilibet effectus eſſet vniuerſalis in repræſentādo, quia quilibet effectus eſt à Deo, qui eſt vniuerſalis per eſſentiam, per opinionem tuam, & omniū theologorum, certè magnum eſt argumentum: Secundo arguo ſic argumento inſolubili ſpeties intellectus producitur ab intellectu agēte, & eſt ſingularis in eſſendo, iſta ſpeties intelligibilis cùm ſit ſingularis, & ſecundùm iſtam opinionem non eſt eſſentia diuina, ergo de ſe non eſt ſingularis iſta, quia nō poſſit habere aliquā communicabilitatem etiam de angelis, hoc eſt verum ſecundū Scotum 2. ſent. qui d. quod eſſentiæ angelorum, non ſunt ita de ſe hoc, quòd nō poſſint pluribus cōmunicari, & pro hoc ipſe probauit quòd detur pluralitas angelorum in vna ſpecie, ſpeties ergo intellectus cùm non ſit eſſentia diuina habet quiditatem, ergo eſt ſingulare habens aliquam quiditatem, ſicut Socrates eſt ſingularis, habetq; naturam cōmunem, quæ eſt homo, ſic ſpecies intelligibilis, cùm ſit ſingularis, habet ſuam quiditatem vniuerſalē repræſentati per ipſam, tunc vltra iſta habet in ſe duo vniuerſalia .ſ. propriam quiditatem, & vniuerſale repræſentatum, exemplū: ſit hic ſpeculum, illud habet duo, vnum in quantū repræſentat effigiem oīum, aliud habēs ſuam naturā in quantum eſt plumbeū, aut vitreum, ſic ſpecies habet duplicem naturam, vnam propriā, & alterā repræſentatiuam, tunc ſic repræſentat vniuerſale quare non magis quiditatem ſuam, cum in ipſa ſpecie ſint duo, vnū eſt propria natura, propria quiditas, aliud ad quod repræſentat ego quæro nunc, quā quiditatē primò repræſentat in intellectu, certū eſt quòd primò repræſentat ſuam quiditatē, quàm ipſum hoīem v. g. ſpeculum primò repræſentat naturam ſuā, quam me, & te, ſic ſpecies intelligibilis, nāliter primò repræſentaret ſuā quiditatē, quàm illud, quòd relucet tanquam in ſpeculo, in ipſa ſpetie: Vlterius vniuerſale, illa quiditas repræſentata, quæ eſt natura ſpeciei, non per aliam ſpeciem, quia ego quæro de illa habet quiditatem, vel nō, & tunc proceſſus in infinitum, ergo repræſentatur per naturam ſpetiei, ſic ergo ipſum phantaſma poteſt repræſentare ſuam quiditatē, ſicut ſpeties intelligibilis, quare ergo oportet addere entia ſuperflua ſine neceſſitate, iſtud argumentum eſt magnum, quo vides ſuperfluitatē iſtarum ſpetierum: Tertio ſi darentur ſpecies, ſequeretur quòd reciperet aliquod, quod non cognoſceret, ſi ſic tunc nulla differentia eſſet inter intellectum, & materiam primam, quam Auer. aſſignat. Probatur, intellectus in illo priori, in quo recipit ſpeciem (quia ſpecies eſt modū cognoſcendi, non cognitum) iſta receptio nō eſt comprehenſio, quod recipit eſt ſingulare reale, ergo in aliquo priori intellectus reciperet ſingulare, & non cognoſceret, ergo non eſſet

non eſſet in hoc differentia inter intellectum, & materiam primam, imò dixit Auer. 3. de anima com. 3. & 7. recipit ideſt intelligit, ſimiliter Auer. 2. de anima 62. ſi enim reciperet colorem, ſicut eſt in re, tunc receptio non eſſet comprehenſio, ergo vult quòd ſit comprehenſio, ergo intellectus in illo prioris ſi recipit non comprehendendo, non diſtinguitur à materia prima: Ratio quarta & ego facio iſtas rationes, vt percurramus omnia verba Ariſt. & Auer. vt videamus quantùm iſta opinio Scoti diſtet à veritate: Auerroes com. 5. & 18. & per totum 3. de anima d. quòd phantaſmata ſunt potentia intellecta: ſecundo d. quòd phantaſmata ſunt quoquomó motores: tertio d. quòd intellectus actu facit intellectum in actu, quia facit potentia intelligibilia, actu intelligibilia, tunc ſic phantaſma eſt quod eſt in potentia ad mouendum, ergo poteſt mouere probatur, cui competit potentia, eidem cõpetit actus, ſi phantaſma eſt in potentia ad mouendum, ergo habet actum mouendi, ergo actus mouendi eſt à phantaſmate, quia d. eſt quoquomodo motor, in veritate idem eſt quod in potentia, & quod in actu: ſed phantaſma eſt intellectum in potentia, ergo põt eſſe intellectũ in actu, ergo phantaſma eſt illud quod mouet, ergo non requirit ſpecies, quia ſpeties ideo ponitur, vt ſit repreſentatiua, mouens obiecti, ſed phantaſma factum in actu eſt illud quòd mouet ergo non requiritur ſpeties: Ratio 5. terminus per ſe, & primus ipſius intellectus agentis eſt intellectũ in actu, & ſunt ipſa vniuerſalia propoſitio iſta eſt vera, vt patet com. 18. 3. de ani. dicebat Au. & ſi eſſent vniuerſalia extra aĩam, non indigeremus intellectu agẽte, ergo tota neceſſitas intellectus agẽtis eſt, ꝓpter ipſa vniuerſalia, terminus ergo adæquatus ipſius intellectus agẽtis eſt ipſum intellectũ in actu, & vniuerſale, ſi ergo ſpeties eſſet producta ab intellectu agẽte, tũc primus terminus, & effectus intellectus agentis, nõ eſſet intellectũ in actu, & vniuerſale, ſed ſpeties, ſic Ar. & Au. diminute locuti fuiſſẽt de operatione intellectus agentis, nunquam .n. intellectũ agẽtem facere ſpetiem dixerunt, ſed facere vniuerſalia & 1. de ani. t. 8. intellectus eſt illa, qui facit vniuerſalitatẽ in rebus. Arguitur 6. duo modi recipiendi vni, & eidem potentiæ non conueniunt, ſed intellectus ſi eſſet recipiẽs ipſam ſpetiẽ, haberet duos modos recipiendi impoſſibiles, ergo non dantur ſpeties iſtæ: maior eſt vera, quia vni formæ competit vnus modus agendi, ergo vni materiæ determinatæ vnus modus recipiendi; ſicut materia prima ſemper recipit ſine cognitione, & ſingulariter, intellectus verò cum cognitione, & vniuerſaliter, ſed intellectus ſi darentur ſpeties, haberet duos modos recipiendi impoſſibiles: probo reciperet enim ſpetiem, quæ eſt ſingularis, & realis, & illam recipit ſine cognitione, ecce vnus modus, intellectus recipit cognoſcendo vniuerſale, ergo habet duos modos recipiendi impoſſibiles, & diuerſos ſcilicet cũ cognitione, & eſt receptio vniuerſalis, quod intellectus cognoſcit, & ſine cognitione, & eſt receptio ſpetiei quam intellectus non cognoſcit, quia eſt medium cognoſcẽdi, non cognitum ſecundum ipſos, quis vnquã hæc diceret, qui eſſet ſani capitis? niſi eſſet addictus aut freneticus &c. Poſſet quis dicere quòd iſti modi non videntur incompoſſibiles, quia ſenſus etiã recipit cum cognitione, & ſine cognitione; Reſpõdetur quòd iſti non ſunt duo modi incompoſſibiles, ſed recipere ſingulare, & cum cognitione, & ſine cognitione ſunt oppoſita. Præterea in ſenſu ſunt duo, eſt organum, & eſt potentia, ergo ratione organi poteſt pati, ratione potentiæ non, quia ſpiritualiter ſe habet, & ideo habet duos modos videlicet vt in organo, & vt potentia ſenſitiua non organica, habet vnum tantùm modum, Notate iſtas rationes: Præterea dixit Au. 2. de ani. & 3. com. 14. quod receptio, paſſio, & potentia ſunt æquiuoca in intellectu, & in ſenſu, & alijs, ſed ſi darentur ſpeties tunc vniuoce dicerentur, de intellectu, & ſenſu, & de materia prima nã materia prima recipit ſine cognitione, ſimiliter intellectus in illo priori, materia ſingulariter, intellectus ſingulariter, ergo eſſet vniuoca receptio materiæ primæ, & intellectus, ergo iſtæ ſpeties non dantur: Amplius ſequeretur quòd intellectus haberet tres actus, ſed Ar. 3. de ani. 21. d. non habet niſi duplicem actũ ſcilicet formationem, & fidem, ſi ergo ſpeties reciperetur, in intellectu haberet tres actus, probatur quia vltra alios duos, eſſet receptio ſpetiei, quæ non eſt nec formatio, nec fides, ergo tres actus, ergo Ar. inſufficiens: modò tota peripateticorum ſchola d. quòd duæ ſunt operationes itellectus & ſic oẽs iſti eſſent inſufficientes: Ratio 9. intellectus recipit formam, quam comprehendit, ergo non recipit ſpetiem, antecedens dicitur ab Au. probo conſequentiam, quoniam intellectus recipit ſpetiem, quàm cõprehendit, ſed ſpetiem intelligibilem non cõprehendit, ergo, non recipit ſpetiem intelligibilẽ; valet ergo cõſequentia; recipit ſpetiem, quã comprehendit, ergo omnẽ quod recipit comprehendit, & confirmatur per dictum Au. intelligere eſt recipere com. 5. 15. & 18. ſi ergo receptio ſpetiei nõ eſſet cognitio, non eſſet receptio formæ hoc eſt Au. 3. de ani. com. 5. intelligere eſt recipere, & illa receptio eſt cõprehenſio: quod clarius? O argumentor ſic intellectus recipit ipſum intelligere, ergo non recipit ſpetiẽ intelligibilem, probo conſequentiam per dicta Ariſt. quid intellectus fit ſingula, quia fit aſinus, cognoſcendo aſinũ, & intellectus fit intelligere, & intelligere fit intellectus, modò nec ſpẽs eſt intellectus, nec intellectus eſt ſpẽs, non .n. patiens eſt albedo, nec e contra, & huic aſtipulant verba

Simpl. & Philop. & Themiſt. i expoſitione textus 61. 2. de anima, dicunt hęc verba, ſenſus differt ab ipſa materia, puta cera, quia materia recipit, & non cognoſcit, ſenſus recipit cognoſcendo, ſi ergo negarunt à ſenſu receptionem ſine cognitione, ergo neceſſario in intellectu, intellectio nil aliud eſt niſi intelligibilium receptio. Amplius d. Auer. 3. de anima com. 19. nil aliud eſt intelligere, niſi recipere intellectionem, quam comprehendit, & per intellectionem intelligit vt 2. de ani. intelligere in eſſe ſpirituali, & intelligibili, ergo nil aliud eſt intelligere, niſi recipere intentiones, ex quo capitur quòd intelligere ipſum non eſt qualitas recepta in intellectu, quia tunc eſſent duo ſcilicet receptio ſpeciei intellectionis, & ſic duo nunquam audita, & ſic idem eſt receptio & intellectio 3. diſput. deſtr. ſol. 18. dub. lapis in anima nil aliud eſt niſi intellectio lapidis, ergo illa receptio non eſt illa ſpecies intelligibilis, ſed eſt intellectio lapidis, & eſt illa forma intentionalis lapidis, patet ergo qualiter intellectus nullo modo recipit, ſed recipit, comprehendit, & recipit formam, & illa receptio eſt comprehenſio, & recipit formam. Non igitur dantur ſpecies iſtæ.

OPINIO GOFFREDI DE FONTIBVS, ET DEFENSIO eius rationum. Cap. II.

Audiuimus quibus rationib. fuit probatum ex verbis Ariſt. & fidelium doctorum, qualiter non ſunt neceſſariæ ſpecies ipſæ. Demú quia res eſt difficilis, & arguitur contra communem opinionem latinorum, oportet videre rationes aliorum, quibus probabant eandem concluſionem ſcilicet quòd non dantur ſpecies & huius opinionis fuerunt multi non obſcuri philoſophi, & theologi. Goffredus de fontibus. Doctor certè abſolutus, probat noſtram opinionem quòd non dentur ſpecies iſtæ, quas rationes adducit Scotus primo ſent. diſt. 3. eſt vna ratio talis, potentia, quæ eſt ordinata ad recipiendum aliquem actum, illum actum recipit primo, & per ſe, ſed intellectus eſt ordinatus ad recipiendum ipſum intelligere, ergo primò recipit, & non ſpeciem. Volo tacere rationem claram: debetis ſcire quòd potentia eſt ordinata ad actum, & ideo recipit actum, dicit Porphy. fruſtra eſt illa potétia ſi ordinatur ad actú & non reducitur ad actum, & ſic potentia, vt potentia eſt ordinata ad actú ſuum, ergo ipſum recipit, & ſi ipſum recipit, non reducitur illa potentia, eſt inutilis, & fruſtra: Secundo ſcias quòd aliqua eſt potentia, quę ordinatur ad vnú actum vltimum, ſed non immediatè, ſed mediantibus multis diſpoſitionibus, vt materia prima ad recipiendum, non immediatè, recepit formam particularé, ſed primo recipit vniuerſalem primo met. 17. ad eſt formas imperfectas elementorum, & hoc recipit vltimas, & perfectas, ergo recipit alterum, non immediatè, ſed mediantibus quibuſdam actibus facientibus primum actum. Venio ad intellectú, intellectus poſſibilis eſt potentia ordinata ad actum, actus eſt intelligere, ergo potentia eſt ordinata ad ipſum intelligere, cùm ſit potentia ad ipſum intelligere, videamus eſt ne oportó illud ſcilicet intelligere taliter quòd immediatè perficiat intellectum. Reſpondent latini, qui tenent oppoſitam concluſionem quòd non, quia primo diſponitur per ſpeciem vel ad agendum, vt Ioan. de Ianduno, vel ad patiendum, vt Bacchonitanus, ergo intellectus non immediatè recipit intelligere, quamuis ſit actus ad quem intellectus ordinatur, ſed primo diſponitur per ſpeciem intelligibilem vel ad patiendum, vel ad agendum, vt alij, vt ſubiectiuè recipiantur in intellectu, vel conuenit illi per accidés, vt tenet Scotus, ſic non ad patiendum, non ad agendum, ſed per accidens conuenit illi, non vt ſubiectiuè recipiatur in intellectu, ſed eſt neceſſaria propter illas duas cauſas, vt fiat præſens, & vniuerſale. Hæc ſunt duo notanda. Vnde dicitur Scotus quòd intellectus indiget ſpecie, non ad agendum, quia eſt ſummè diſpoſitus, quia ſua natura partialiter actiuus, nec ad recipiendum, ſed neceſſitas ſpeciei, eſt vt vniuerſale ſit motiuum intellectus, & vt ſic præſens intelligere intellectus, & hoc certè melius eſt, quàm dicta aliorú. ¶ Arguit nunc Goffredus intellectus eſt potentia ordinata ad intelligere, ergo primo recipit intelligere. ¶ Reſpondet Scotus, quod primo recipit intelligere prioritate perfectionis, ſed non originis, quia primo recipit ſpeciem, qua mediante producitur intelligere, tunc recipit intelligere, ergo prioritate perfectionis bene prius recipitur, non prioritate originis, quia intellectus perfectio eſt intelligere, vt ſi diceres materia prima, primo prioritate perfectionis recipit formam hominis, at prioritate originis recipit formas elementorú, ſic intellectus vt dictum eſt. ¶ Iſta reſponſio errat mirabiliter. Argumentor ſic, intelligere, & actus intellectus, eſt totus ſimul, licet Io. Gram. fecerit differentiam inter intelligere, & ſentire, quòd motus, paſſio, & operatio differunt, & dicebat quòd intelligere eſt medium inter operationem, & motum, tamen vt Ariſt. eſt totum ſimiliter, quia ſucceſſio tantùm eſt eſſe res intelligibiles, non in intelligere, ſed in diſcurſu, & hoc ego dixi in 2. de ani. vbi feci differentiam inter motum, & paſſionem.

nem, & operationem, ſed intelligere vnius eſt totum, ſimiliter declarat Auer. 3. de an. 25. intelligere non eſt niſi complementum. i. perfectio totalis, non vt motus, qui propriè eſt per partem poſt partem, per gradus, ſed intelligere fit totum ſimul; tunc ſic, intelligere eſt perfectio intellectus, & complementum; ergo nõ eſt aliquid quod recipit primo, & poſtea aliud ſed totum ſimul, ergo quando intellectus recipit, recipit vltimam perfectionem, & non vt materia prima, & quæ primo recipit aliquod imperfectum, & poſtea aliquod perfectum, ergo non poſſumus dicere prioritatem perfectionis, & generationis, ſed idem eſt illa prioritas, quod illa, quia non eſt ſucceſſio in actibus intellectus: Amplius confirmatur quòd ideo potentia intellectus, vel intellectus materialis, eſt potentia eſſentialis, & actus ſuus eſſentialis nam diſtinctus, quòd ſenſus eſt ſicut ſciens, intellectus habet ſuam potentiam eſſentialem, & habet primo ipſum intelligibile, dicebat Ari. 3. de ani. 8. & per ſuum intelligibile fit in actu, quæ intelligibilia ſunt eſſentia eius, ecce intelligibilia ſunt eſſentia, & actus intellectus, ſic ſic, intellectus reducitur ad actum primum per ſpeciem, non per ipſum intelligibile non eſt in intellectu, niſi per ipſum intelligere, ergo ante ipſum intelligere non eſt receptio ſpecierum? Hoc eſt maximum argumentum, actus eſſentialis eſt ipſum intelligibile, ergo quod primo extrahitur eſt intelligibile, non ſpecies: probo, ipſum intelligibile non recipitur in intellectu; niſi mediante intelligere, ergo primo intelligibile, & non ſpecies. probo Ariſt. 3. de ani. volens probare naturam intellectus, dicit; & nihil eſt eorum; quæ ſunt ante intelligere accipio textum, intellectus nihil eſt eorum quæ ſunt ante intelligere, ergo ante intelligere intelligibilia non ſunt in intellectu, ergo per intelligere eſt intelligibile in intellectu textus eſt clarus, & hoc non realiter, quoniam tunc eſſet opinio philoſophorum, non intentionaliter, quia illud eſt intentionaliter, & modo ſimilitudinis per receptionem, ſic ſic, intelligibile in intellectu & Ariſt. d. nihil intellectus intelligit ante intelligere, ſi ergo darentur ſpecies ante intelligere, eſſent intelligibiles in intellectu, ergo non dantur ſpecies, ergo iſta opinio eſt contra verba Ar. Verùm ſunt aliæ rationes, quas i libro meo de partibus animæ dixi quæ ex veritate declaranda nunc patebunt.

FVNDAMENTA VERAE OPINIONIS Cap. III.

Respondendum eſt modò ad rationes ipſius Scoti. Sed antequã reſpondeatis, oportet ſcire fundamenta noſtra; quibus cognitis de facili patebit reſponſio. Nos habemus quatuor quæ faciunt difficultatem; intellectum poſſibilem, intellectum agentem, intelligere, & phantaſma: Primo de intellectu agente debetis ſcire, quòd ſecundùm decreta peripateticorum, & veritatem omnem, & Simplicij, & Philoponi, & Themiſtij, intellectus agens non eſt agẽs reale, realiter productiuum alicuius effectus, quod dicitur à latinis electiuum agens, quod hoc agens electiuum, determinat aliquem eſſe ſtum diſtinctum à ſeipſo, exemplum vt pater generat filium; dicitur agens reale, quia producit effectum diſtinctum à ſe, ſimiliter in igne caliditas, illud ergo dicitur agens reale electiuum dicunt latini, quia elicit effectum diſtinctum à ſe ipſo; ſimiliter de frigiditate, frigiditas frigiditatem, ſiccitas ſiccitatem; & dulce & amarum cauſant paſſionem in ſenſu, ſunt ergo iſta agentia realia, realiter producentia effectum, diſtinctum à ſeipſis &c. Eſt aliud agẽs quod non eſt agens electiuum, ſed dicitur agẽs inquantum habet ſimilitudinem cum agente, & quomodo eſt agens per ſimilitudinem, quia non eſt verè producens aliquem effectum, & eſt ad ſimilitudinem, ſicut lumen facit colores videri, lumen producit ne aliquem effectum in coloribus, quod effectus faciat, q colores ſint ſ minime d. Au. 2. de anima 63. ſed ſolùm facit vt videantur per ſuam claritatem, medium diſponendo ſcilicet aerem, facit quòd oculus videat, & ſic dicitur propriè illuminans, ideo Ar. d. dic intellectus eſt ſicut habitus, & lumẽ, qui non eſt verè agens, quia ſi verè agens, tunc dixiſſet eſſe ſicut calidum &c. ſed quia non vere agens, declarat intellectũ agentem per modos conſimiles agentis, ergo intellectus agẽs non eſt agens reale productiuum alicuius effectus diſtincti à ſeipſo, ſed ſolùm illuminans, ex quo ſequitur, quod quando dicit effectus intellectus agentis aut recipitur in phantaſmate, aut in intellectu poſſibili, nihil eſt, quia iſte effectus non eſt diſtinctus, receptus in ſubiecto, & ille Thomas denio d. quòd phantaſma eſt materia inſtrumentalis intellectus ergo producit ſicut lumen quod multum effectum producit in ipſis coloribus, ſed ſolùm diſponendo medium facit quòd videantur, ſimiliter intellectus agens facit, quòd per eſſentiã ſuã, potẽtia ipſa promptè, & expeditè operatur, & vt lumen facit, quod diſponendo medium, colores videantur, ſimiliter autem intellectus poſſibilis, præſentia intellectus agentis facit q ipſa intelligibilia materialia ſint in ipſo intellectu immaterialia, ergo intellectus agens non eſt

agens

agens reale, ſed ſolùm illuminans, agens per ſimilitudinem ideo non eſt verè agens reale, producens effectum diſtinctum à ſeipſo. Secùdum ſciendum eſt de ipſo phantaſmate, quod in phātaſia ideſt in imaginatione eſt forma ſingularis in ipſa imaginatione, quæ ſpiritualior eſt in ipſa imaginatiua, & cogitatiua vt d. Ari. ergo per phantaſma intelligimus formam, & ſpeciem rei ſenſibilis, vt eſt in cogitatiua, memoratiua &c. & quoniam iſtæ virtutes habent ordinem inter ſe, hinc patet quòd phantaſma eſt magis ſpirituale in vna virtute, quàm ī alia, phantaſma ergo eſt in virtutibus interioribus, & phantaſma iſtud habet multas conditiones, primo, vt Auer. quòd ſit potentia intellectum, & hic notandum eſt vnum, quòd idem eſt potentia intellectum, & potentia intelligibile, diſtinguuntur tamen ſecundùm Scotum, quòd non eſt verum ſecundùm Auer. ſecundò habet quòd ſit quoquomodo motor, & quoquomodo motum, & materia, & ſe habeat ad intellectum, ſicut ſenſibile ad ſenſum, vt motor, & motum, & materia, ergo intelligibile ſe habet ad intellectum vt motor, & motum, & materia, quomodo dicitur potentia intelligibile. Illud dicitur potentia intelligibile, quod eſt aptum natum intelligi, illud potentia viſibile, quod eſt aptum natum videri, quod non eſt, non eſt intelligibile, declarat Auer. quia intelligibilitas eſt paſſio entis, nō abſolutè, ſed entis ī actu, ergo illud intelligibile propriè, quod eſt aptū natum intelligi, & hoc eſt illud, quod eſt in actu, ideo dicunt iſti. intelligibilitas eſt paſſio entis in actu, hoc Auer. 9. met. com. 20. niſi per illud, quod eſt in actu. Intellectus ergo ipſum intelligibile dicitur, quod aptū natum eſt intelligi, ſic materia prima eſt intelligibilis per ſimilitudines primo phy. ergo quid phantaſma dicunt iſti potentia intellectum, quod aptum natum intelligi, illud, quod eſt in actu, verum vnà in re, & in materia, vt Socrates, aliā eſt in virtutibus interioribus, quando dicis quod eſt potentia intelligibile, aut intelligis de ſingulari in re, & ſic eſt intelligibile, ſed potentia remota, potentia propria in alijs eſt virtutibus interioribus, igitur potentia intelligibile quod actu poteſt intelligi, potentia remota eſt ſingulare, potentia propinqua eſt in cogitatiua, memoratiua, & imaginatiua &c. Vlterius illud eſt intelligibile in potentia, quod habet actum, quod habet formam, idem eſt eſſe potentia intelligibile, & potentia vniuerſale, declarat Au. primo cœli com. 92. fundamentum vniuerſalitatis eſt forma, dicit fundamentum, quia potentia vniuerſalis eſt potentia intelligibilis, ergo idem eſt. Vlterius habemus aliud de phantaſmate, & dicitur motū, & materia quomodo, quoniam antequàm ſit ipſum phātaſma forma intellectus oportet vt moueatur ab intellectu agente ſecundùm conditionem agentis, quia intellectus agens non eſt verè agens, nec ipſum phantaſma eſt verè motum, nec verè materia, ſed dicitur vt color, dicitur motum à lumine vt videatur, ſed non eſt productum à lumine, ſed lumen dicitur agens per ſimilitudinem, quia diſponit, ſic phantaſma dicitur materia ſecundum ſimilitudinem, quia ad hoc vt intelligatur ab intellectu poſſibili, diſponitur ab intellectu agente ideſt illuminatur, & virtute ipſius intellectus agentis, qui eſt vniuerſale per eſſentiam illuminatur phantaſma, quod intellectus poſſibilis poteſt ipſum intelligere, ergo, non verè materia, nec verè res mota, ſed per ſimilitudinem, quia intellectus agens, non verè agens ergo phantaſma ſua natura intelligibile, quia in actu diſponitur, & ſub hac ratione dicitur materia, tertio habet quod eſt motor vt moueat intellectum, quomó, cùm phātaſma fuit diſpoſitum non diſpoſitione recepta in ipſo, ſed vt in coloribus cum intellectus deduxit de ordine in ordinē dicitur materia non verè, ſicut non verà materia, nec verum motū, ſic nec verè motor, & ideo dicitur potius forma & quia forma eſt idē quod agens 4. cœli t. Au. ideo ipſum vniuerſale ideſt phantaſma illuminatum dicitur motor non verè, quia coincidit cum forma, ideo non eſt agens diſtinctū à forma, vt in generabilibus, & corruptibilibus, ſed coincidens cum forma, ſicut deus reſpectu cœli eſt forma, agens, & finis vt coincidunt, Deus ergo dicitur agens, vt coincidit cum forma ſic phantaſma dicitur forma intellectus quia non verè motor, ſed per ſimilitudinem, vt coincidit cum forma, ergo habemus quòd intelligibile eſt quoquomodo motor. Quarto, quid eſt intelligere. Dicunt latini, quòd eſt qualitas producta effectiuè, aliqui dicunt ab ipſo intellectu poſſibili, vt Scotus, & ab obiecto: Alij dicunt ab ipſo intellectu poſſibili informato ſpecie intelligibili: Alij dicunt ab ipſo intellectu agente vt Iandunus, ergo ſecundùm ipſos intelligere eſt qualitas effectiue producta, vel ab obiecto, & intellectu poſſibili, vel ab intellectu poſſibili informato ſpecie intelligibili, vel ab ipſo intellectu agente, & phantaſmate, ſed hoc nihil eſt: Sed intelligere eſt duplex ſecūdùm doctrinam Ar. com. 21. & 22. formatio, & fides, intelligere eſt formatio, & eſt receptio ipſius intellectionis idē eſt receptio intellectus, quod formatio, alia dicitur fides, & hæc eſt cōpoſitio, & diuiſio, & diſcurſus, & hic eſt diſcurrere, componere, & diuidere, iſte actus ſequitur ipſam formationē, & ad iſtam concurrit, effectiue intellectus, informatus tñ ab ipſo intelligibili ergo duplex intelligere, formatio, & fides, & nos loquimur de primo, quod dicitur formatio: Patet etiam vtrum ſit intelligere qualitas, quod non, ſed eſt idem ipſa intellectio, quod receptio, & nihil aliud eſt intelligere, niſi recipere intelligibilia.

SOLV-

SOLVTIO RATIONVM SCOTI. Cap. IIII.

Sol. ad 1 SVPERESТ reſpondere rationibus factis pro oppoſita opinione. Erat prima ratio, vniuerſale eſt obiectũ intellectus &c. dominí iſta ratio habet errores innumeros, tot errores, quot verba, per ea quæ dicta ſunt ſuperiori capite, reſpondetur vniuerſale eſt obiectum intellectus, concedo, ergo præcedit actum intelligendi, concedo vniuerſale in potentia præcedit ipſum intelligere; ſed an in intellectu præcedat ipſum intelligere, hoc eſt dubium, quòd præcedat vniuerſale in potentia; Scotus d. quod in ipſo intellectu ſaltem obiectiuè præcedit in ipſo intellectu, ego dico non, imò dicitur vniuerſale, quia intellectũ in actu ideo vniuerſale in actu, vt d. Au. & non eſt vniuerſale in actu ante intelligere, ergo vniuerſale in actu, non præcedit ipſum intelligere; vniuerſale vt eſt motiuum ipſius intellectus præcedit intelligere reſpondeo quòd motiuum intellectus dicitur phantaſma intellectum ab intellectu agente dicitur vniuerſale in actu quando eſt intellectum in illo priori eſt motiuum intellectus, concedo quoquomodo non eſt verè motor, quia idem quod eſt motor, & forma ipſius intellectus, & ſic dico quòd ipſum intelligibile in potentia eſt phantaſma; ipſum intellectum in actu eſt vniuerſale; idem eſt intelligibile in potentia, & intellectum in potentia, & intelligibile in actu, & intellectum in actu, non facio differentiam inter iſta, phantaſma tamen dicitur motor vt intellectum. Contra dices tu vniuerſalitas eſt conditio obiecti, concedo, ſed iſta conditio obiecti, non eſt ex natura obiecti, quia ex natura obiecti eſt ſingulare, declarat Auer. 5. met 3. vniuerſalitas cõuenit formis, non vt formæ ſunt, ſed per accidens, vt ſunt in intellectu vniuerſalitas eſt conditio obiecti, ideſt præcedit actum, capiendo vniuerſale in potentia non tamen ibi eſt actualitas, ſufficit quòd vniuerſalitas præcedat in ipſo agente, virtute cuius fit vniuerſale in actu, & ſic non requiritur quòd obiectum ſit vniuerſale antequam intelligatur, ſed aliquod agens vniuerſale per eſſentiam, faciens ipſum vniuerſale i actu, & hoc modo doctrina eſt clara, non ponendo tot figmenta. ¶ Ad 2. phantaſma mouet ſecũdùm vnum modũ, ergo &c. Reſpõdetur phantaſma mouet ſecundùm vnũ modum, ergo dantur ſpeties, negatur conſequentia, & ad probationem moueret ſecundũ duos modos &c. Reſpondetur quòd phantaſma non recipit ipſum vniuerſale, ita quòd vniuerſale ſit in ſingularibus, tamquam accidens in ſubiecto d. Au. 3. de ani. com. 5. vniuerſalia habent duplex ſubiectum, vnum per quod [illegible] entia ſunt vere, & ſunt phantaſmata, ergo phantaſmata non ſunt illa, in quibus tanquam in ſubiecto ſunt vniuerſalia, ſunt in alio, in quo ſunt vnum; & eſt intellectus, & ſic dico quòd non ſunt in phantaſmatibus vniuerſalia, tanquam in ſubiecto: ſecundò quòd phantaſmata dicantur cauſare vniuerſalia, quia intellectus facit in eis vniuerſalitatem, occaſionatur à formis exiſtentibus in ſingularibus, declarat Au. primo phy. 5. ſcilicet ſubſtantiæ demonſtratæ ſi nõ ſunt principia ſcientiæ ſunt principia vniuerſalis: quia illa ſunt à quibus intellectus abſtrahit, & facit intentionem vniuerſalem, & ſic dico quod phantaſma non eſt ſubiectũ vniuerſalis ſed principiũ vniuerſalis; ſecundo non propriè ſubiectum, niſi veritatis, non eſt ſubiectum in quo inhæreat ipſum vniuerſale; tertiò dico quod ipſum phantaſma non dicitur propriè facere vniuerſale, nec repreſentat; ſed ſingulare, ſed fit vniuerſale, notate verbum propriũ quando intelligitur verum non poteſt fieri vniuerſale, niſi lumine intellectus agentis, exemplum color in pariete, vero non facit viſionem coloris, non propriè, quia color eſt actus diaphani, ideo non propriè motor, ſed quia fit forma oculi lumine mediante; tunc cauſatur intentio coloris, tũc fit viſio quando color reſpondetur in oculo, ſimiliter phantaſma nõ dicitur propriè repræſentare, vel cauſare vniuerſale, ſed fit vniuerſale quando intellectus intelligit, ergo fit vniuerſale quando intelligitur, verum, in quantum ſingulare non, ſed in quantum in ipſo eſt quædam forma ſimilis omnibus indiuiduis, ergo dicitur quòd phantaſma intellectus fit vniuerſale, iſto modo non vt ſingulare; ſed vt eſt forma vna ſimilis omnibus indiuiduis, ſic forma dicitur fundamentũ vniuerſalitatis, quia ab ea ſumitur vna intentio, vna ratio & hoc eſt proprium intellectus, ex quo ſequitur quod obiectũ eſt forma nõ cauſa efficiens propriè, niſi forma intellectus &c. ¶ Ad 3. [illegible] totum ſed dico quod phan- Sol. ad 3 taſma eſt principium vniuerſalis, vt in eo eſt quid commune pluribus ſecundùm aptitũdinem, & attributionem, & ſic phantaſma non repræſentat vniuerſale, quia eſt ſubiectum ſingularis &c. ¶ Ad 4. reſpondetur quod non di- Sol. ad 4 citur agens reale electiuum, ſed ſolùm intellectiuum, & explicatiuum, oportet vt nouis nominibus, eſt agens ſicut lumen quod eſt agens explicatiuum coloris, ſic intellectus agens illius quod in ipſo phantaſmate includitur, declarat Auer. 3. de ani. 5. formæ inquantum formæ ſunt intelliguntur ab intellectu, & intellectus intelligit formas in eo quod ſunt formæ, ideſt non intelliguntur compoſita, ſed intentiones

Sol. ad 2

Sol. ad 5 tiones. ¶ Ad 5. reſpondetur quod intellectus eſt agens intentionale, & non producens aliquod exiſtens, & ideo dicitur ad quoddam argumentum Bacchon in prologo primi ſentent. probans quod intellectus agens eſt verè agens per Au. 12. met. com. 7. eſt producens de potentia ad actum ergo intellectus agens eſt verè agens, probo quia, quod educit aliquod de potentia ad actum eſt verè agens, ego autem id concedo, quod educit aliquod de vera potentia ad verum actum, modo intellectus agens eſt deducens de potentia æquiuocè ad actũ æquiuocè, ſic non eſt verè agens, ſed explicatiuum, ex quo habetis, quod vniuerſale pro forma ipſa eſt in ſingularibus ſicut pars in toto, vniuerſalia ergo pro forma ſunt ĩ ſingularibus vt pars in toto, capiẽdo vniuerſale pro intentione vniuerſalis formaliter, quo modo eſt in cauſis intellectus, ſicut in recipiente æquiuocè, tamen d. Au. 1. met. vnio ſingularis cum vniuerſali eſt maior, quàm vnio accidentis cum ſubiecto eſt maior nexio vniuerſalis pro forma, capiendo vt 1. met. 27. accidens vero non eſt forma, ſubiecti, ſequitur ergò quod eſt in ſingularibus; tanquam pars in toto, vt notitia eſt in cauſis.

Sol. ad 6 ¶ Ad 6. concedo totum, bene ſit vniuerſale virtute intellectus agentis, quia ſit notum cùm ſit vniuerſale, & quia intelligitur &c.

Sol. ad 7 ¶ Ad 7. ſi nõ darẽtur ſpecies, quo modo poſſet ĩtelligere magis vniuerſale, niſi primo minus vniuerſale, hoc eſt contra ipſum, tenet enĩ quod primum cognitum cognitione actuali eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare fortius mouet; ergo intellectus non poteſt magis, niſi primo minus. Dico quod quãdo dicis intellectus intelligens magis vniuerſale, non poteſt illud niſi primo minus, concedo verùm habitus dicuntur diſtincti, quia multa prædicta inueſtigantur in ſcientia de vniuerſalibus, quæ nõ cognoſcuntur in ſcientia de particularibus tamẽ intellectus non poteſt intelligere vniuerſale, quia illud ſit in ſingularibus, quia intellectus aut eſt phantaſia aut non ſine phãtaſia, & quod ita ſit patet 3. de ani. dicebat intellectiuum nõ poteſt eſſe ſine ſenſitiuo ergo ſine illo non operatur.

Dub. ¶ Dices contra ſi intellectus nõ poteſt intelligere quin phantaſia phantaſietur, ergo nõ poteſt fœlicitari, quia in illa felicitate intellectio ſit per eſſentiam. ¶ Dico quòd illa intellectio eſt ſupra cognitionem ſciẽtificam, & quæ currit curſu ſcientiarum ſpeculatiuarum, & eſt intellectus adeptus, modo nos loquimur de cognitione diſcurſiua in iſtis ſcientijs, oportet autem quòd intellectus intelligat, vt phãtaſia phantaſietur, & quòd verum 3. de ani. 20. nõ reminiſcimur autem poſt mortem, quia intellectus nõ poteſt intelligere niſi cum phantaſia, quæ corrumpitur. Sol.

Sol. ad 8 ¶ Ad & eſt 8. ratio non poſſet intelligere vniuerſale ſecundum totam ſuam latitudinem, nego quia poteſt diſcurrere cognoſcẽdo vniuerſalia, magis abſtrahendo quiditatem à quiditate, vſque ad ſimplicem quiditatem 3. de ani. com. 14. & ſic ſoluũtur rõnes fortes iſtius viri qui credebat quòd phãtasma repreſentaret vniuerſale, nos dicimus quòd ſit vniuerſale.

Sol. ad 9 ¶ Ad 9. Reſpondetur quòd recipit ſpeciem, non tamen diſtinctam à ſenſatione, tamen dato quod reciperet ſpeciem diſtinctam, hoc eſt, quia eſt virtus organica, & ſi poſſet recipere in organo aliquam qualitatem realem, non ſic in intellectu.

Sol. ad 10. ¶ Vltima ratio ſequeretur quòd ĩtellectus eſſet virtus imperfecta, &c. Dico quòd intellectus vt intellectus eſt virtus perfecta, vt verò cõiunctus corpori, quantùm ad operationem eſt virtus imperfecta, quia nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu.

Dub. Dubitatur intellectus eſt locus ſpecierum, ergo recipit ſpecies:
Sol. Reſpondendum eſt quod recipit formas, vt formæ ſunt, vt com. 5. & eſt locus ſpecierum idest formatum, non compoſitorum non tamen recipit illas ſpecies intelligibiles, ſed recipit formas intelligibiles.

Dub. Amplius habitus eſt qualitas in anima, conceSol. do ſed nõ in intellectu, niſi coniuncto cum ſenſibus quia ſeparatis, & corruptis animalibus corrumpitur ſcientia, & ſanitas, ꝓ intellectio eſt accidens non reale exiſtens, vt albedò in pariete, ſed dicitur accidens ſpirituale in ipſis intelligẽtijs d. Au. eſt ſubſtãtia intellectio, quia in eis intelligere ſemper eſt in nobis eſt accidens quia aliquando eſt, & aliquando non: Ex quibus patet quòd nullo modo ſunt neceſſariæ ſpecies intelligibiles.

QVAESTIO NVM DETVR SENSVS AGENS.

PRAEFATIO.

VOLENS Ariſt. 2. de ani. textu 139 perſoluere quæſtionē vtrū ſēſus particularis cognoſcat ſe ſentire, incepit ſoluere argumētum vnū, quo videtur debilitari poſitio illa, quæ probat ſenſum particularem non cognoſcere propriā operationem: Argumentum autem erat tale, ſi auditus ſentiret ſe audire, ergo auditio eſſet ſonora, ſimiliter ſi viſus videret colorē, & cognoſceret ſe videre, ergo eſſet coloratus, hoc falſum eſt, quia viſio nō colorata, nec auditio ſonora exiſtit. Volans ſoluere hoc argumentum quod videtur apprimè difficile, dixit quod videtur lumē, quod videntur tenebræ, & nō tantū coloratum exiſtens, & accepit vnū, circa quod ait noſtra quæſtio, quòd cum viſio ſit operatio, ſit mutuus æquè voce, auditio ſit operatio producta ab audibili, hic actus, cū à ſonabili, producatur, oportet vt recipiatur in patiente, hoc autem eſt ſenſus, vel organum, vt dicit ſimplicius, vel potentia vt declarabimus, ſenſus.i.inſtrumentum: Inquit Ariſt. quòd tunc eſt auditio, quando ſonabile mouet auditum, ſiue autem dicatur organum, ſiue potentia diſputabimus: Faciemus domini tres quæſtiones, prima erit vtrum detur ſenſus agens, ſecunda vtrum actus ſentiendi ſit diſtinctus à re ſēſibili, Tertia vtrum ſenſus particularis cognoſcat ſuam propriam operationem. Hinc fiet vobis clarū, quātum errarunt latini, qui voluerunt auditionē eſſe diſtinctam à re audibili, & quòd actus ſentiendi ſit diſtinctus à re ſenſibili. Primo ergo vtrum detur ſenſus agens, quòd vt facilius intelligas, nota quòd in ſenſu tria requiruntur, ſenſibile ipſum obiectum actu, & potētia quę recipit ſpecies ſenſibiles, & actio: V.g. campana eſt ſonus in actu ſonante campana, & ſic eſt ſenſibile, eſt actu audiēs auditus meus, & actio ſiue operatio, quæ recipitur in ſenſu meo, qui patitur, & vocatur auditio. Quæro igitur, vtrū ſit vera propoſitio Ariſt. quòd requirit ſenſibile in actu, & nō requirat aliā virtutē agētē hāc ſenſationē. Sed quorsū ſit hæc quæſtio? prima quoniā ſenſibile eſt corporeū, & naturale, ſentire actio viuētis, quo modo ergo actio viuētis prouenit à naturali cauſa, quę mouet naturaliter

OPINIO LATINORVM. Cap. I.

IOANNES Gandauenſis, & vniuerſa latinorū turba imaginata ē, quòd vt ea actus ſenſitiuos vniuſcuiuſq; ſenſus, quattuor cōcurrunt, primū obiectū, quòd ſit ſenſibile in actu, ſecundū ſpecies ſenſibilis, tert. ū actio, quartū principiū, quod producat actionē, ſiue operationē, quod vocatur ſenſus agens, eodē.n. modo ſe habet intelligere requiritur phantaſma, intellectus poſſibilis recipiēs ſpeciē illius phātaſmatis, & agens intellectus, qui ſuo lumine cauſat intelligere: ſic dicūt iſti, quòd in ſenſu quocunq; ſit obiectū, quod cauſat ſpeciē ſenſibilē, quæ ſpecies recipitur in organo ſenſitiuo, ergo ſpecies diſponit, & recipit actū ſentiendi, qui ſit à ſenſu agēte, ergo datur ſenſus agens, ergo cauſa diſpoſitiua eſt ſpecies, cauſa autē ſenſationis eſt obiectū, v.g. cera recipit formā ſigilli, figurā eius, qua autē imprimitur, nō remanet ſigillū ſed forma hæc eſt quadā præparatio, vt animus meus poſſit cognoſcere imaginē illā, ſic in ſenſu, obiectū imprimit in organo ſpeciē, vt poſſit producere ſenſationē, & hanc Albedo in muro nō cauſat ſpeciē in oculo, quia me necaret, ſed cauſat ſpeciē in medio: quæ veniens ad organū producit mediāte ſenſu agente ſenſationē illā, quoniā ſpecies diſponit. In hoc organo datur virtus actiua, quæ producit operationē: In viſu recipitur ſpecies coloris, & recipitur in organo ipſa ſpecies, ſentire autē & operatio producitur ab agēte, vt obiectū producat ſpeciē ſenſibilē, & virtus hæc actiua producat operationē hoc tenet Gāda. Et quod ſit verū nota ait Alex. lib. de ani. cap. de intellect. pract. Clarius in cap. de ſenſ. com quod ſenſus recipit ſine materia, & intellectus recipit ſine materia, ſed in hoc differūt, quia ſenſus licet abdicet materiā, nō tñ abdicat eius cōditiones, quoniā cū ſenſibilib⁹ cōmunibus cognoſcit obiecta, licet ſine materia, ſed cū cōditionibus materię, quoniā cū magnitudine cum motu, & magnitudo eſt cōditio materiæ, non.d.n. datur materia ſine magnitudine, & magnitudo, quæ nō ſit in materia ſecūdū eſſe, quoniā in ea fundatur, intellectus autē omninò abdicat materiā: Inquit ergo Alex. ſenſus abdicat materiā, ſed nō cōditiones materiales, quæ ſunt ſenſibilia communia, cum quibus cognoſcit ſenſus ſenſibile primū, & ſigillum magnum plus ceræ recipit, quàm paruū, & ſigillū magnum, & paruum recipiunt ſine materia, & differunt in paruitate, & magnitudine ſenſus ergo non recipit cum materia, ſed cum con

ditionibus materiæ, inquit Io. quòd ſenſus ad hoc vt producat ſentire, non ſufficit ei ſentire in actu, quemadmodum ſigillũ ſufficit ad imprimendum eius figuram ceræ, ſed debet dari vna virtus actiua naturaliter exiſtens in anima ſenſitiua, quæ producat operationẽ & hæc dicitur ſenſus agens, & probat duplici argumento, Anima, loquendo in communi, eſt cauſa efficiens, formalis, & finalis 2. de ani. 37 formalis, quia actus, finalis, quia adueniente ceſſat motus, & efficiens, quia cauſat opus: tunc ſic ſentire prouenit ab anima, ergo ẽ ipſa erit cauſa efficiens ipſius ſentire, probo quia ſentire eſt operatio, ergo anima erit cauſa efficiens reſpectu iſtius operis, ergo cauſabit operationes eius ſpeciei, & ſic in anima ſenſitiua erit quidã virtus agẽs ipſum ſentire, ergo datur ſenſus agẽs. Secundo, nonne certũ eſt, quòd in philoſophia operatio viuentis proueniat à non viuente, eſt impoſſibile? ſed ſentire eſt operatio viuentis, ergo proueniet à viuente, ergo datur ſenſus agens animatus. Alia ratio, omnis effectus debet habere cauſam efficientem, & ſi effectus eſt vniuerſalis, cauſa eſt vniuerſalis, ſi particularis, cauſa particularis, ſi effectus per accidens, cauſa per accidens, ſi effectus per ſe, cauſa per ſe, 2. phy. cap. de cauſis, effectus ergo intentus à natura debet habere cauſam producentẽ, ſed ſentire eſt effectus particularis, ergo à cauſa particulari, quæro, quæ eſt hæc cauſa, aut obiectum, aut ſpecies, aut debet eſſe vna potentia per ſe producens ſenſationẽ, & non obiectũ, quia eſt corporeum, & à cauſa corporea nõ poteſt prouenire effectus incorporeus, & d. Aue. quem docere habet iſte doctor, in 7. met. 37. quòd effectus incorporeus & ſpiritualis, à cauſa fluit incorporea; aut erit ſpecies, & hoc non, quia tenent latini quòd ſpecies diſponit organum ad ſenſationem, ſpecies ergo dicunt iſti, diſponunt, & diſpoſitio nõ eſt cauſa efficiens, non ergo ab obiecto; quia corporeũ, non à ſpecie, quia non eſt cauſa efficiens: Addatis ſentire eſt effectus viuentis, ſpecies non eſt viuens: & vos ſcitis, quòd generatio fit ab vniuoco, ergo debet dari vna cauſa viuens producens hunc effectum, ergo datur ſenſus particularis agens ſenſationem ipſam. Hæc eſt opinio Io. Gandauenſis.

Succedit poſitio Egidij, qui circa hanc materiam imaginatur ponere ſenſum agentem, verùm tenet, quòd id, quòd agit non eſt ſenſitiuum cùm ſentire ſit opus viuentis, & cum ſit quid ſpirituale, non poteſt prouenire à corporeo, & hęc fuit ratio Gandau. cum ergo ſenſatio ſit effectus ſine materia receptus, vbi non datur materia, ibi non datur corpus, & hoc ſpirituale, quod debet producere hunc effectũ ſpiritualem .i. ſenſationẽ ipſam vocatur ab Aue. 2. de ani. 59. extrinſecum, vbi d. Auer. quòd ſicut in intellectu datur agens, ſic debet dari in ſenſu, verũ dicit Auer. quia latet in ipſo ſenſu, in intellectu autem manifeſtũ eſt hoc agẽs propterea Ariſt. in intellectu agens poſuit, in ſenſu verò minimè: Notate quæſo textũ Auer. d. enim ſenſus habet motorem extrinſecũ, & Egidius inquit, vocatur Deus, qui quidẽ cauſa ſenſationis, quoniã cauſa ſpiritualis eſt cauſa ſpiritualis effectus: Deus autem ſpiritus exiſtens, ſentire eſt effectus ſpiritualis, ergo Deus erit cauſa ipſius ſenſationis: Et vltra hanc authoritatem, eſt alia in lib. de diuinat. per ſomnia, vbi Ariſt. dans cauſam vnde natũ eſt quòd ſomniamus multa, quæ non videmus, & proſpicimus, dicit quòd huius cauſa eſt extrinſeca inquit Egid. ecce quòd non debet eſſe cauſa intrinſeca, quia ſomniamus, quæ non videmus, ergo cauſa extrinſeca, & non ſenſitiua, ergo neceſſario erit cauſa agens, quæ erit vel Deus, vel aliqua alia intelligẽtia. Quare tenet Egid. ꝙ datur principiũ actiuũ ipſius ſenſationis, ꝙ vel erit Deus, vel alia intelligentia, vt ſupra.

Scotus, qui quoquo modo proprius hanc rẽ tetigit, ſentit, loquens de intellectu, loquitur de ſenſu, imaginatur n. quòd ſicut intellectus noſter patiẽs ab obiecto, & ſpetie intelligibili recepta, quę eſt cauſa intellectus agẽtis cum obiecto primo intellect⁹ poſſibilis recipit intelligibile, & ſpetiẽ, verũ informat⁹ ſpetie, cauſat intellectionẽ, & ſic tenet ꝙ etiam intellectus poſſibilis concurrit particulariter effectiuè ad operationẽ eius quando recipit obiectũ, quando recipit ſpetiem, paſſiuus dicitur, quãdo autem vtrumq, actiuus dicitur, & ſic tenet, quod vnus idemq; intellectus poteſt dici actiuus, & paſſiuus, agens, & poſſibilis, dicitur .n. paſſiuus reſpectu obiecti, & ſpetiei; reſpectu verò vtriuſq; dicitur actiuus. Dices (vt hoc etiã attingam) ergo idem erit agens, & patiens. Dico (inquit Scotus) quòd verum eſt, quòd materia, & efficiens non coincidunt, loquẽdo de materia ex qua fit aliquid, cum inſit, quam definiuit Ariſt. 1. phy. 82. ſed materia in qua, & efficiens coincidit, qualis eſt intellectus poſſibilis reſpectu ſpetiei, & obiecti, imò tenent latini, quod ſubſtantia eſt cauſa materialis, & efficiens accidentiũ, & tamen vna, & eadẽ res exiſtit, hoc autẽ non inconuenit, quoniã ſubſtantia dicitur cauſa materialis accidentiũ, nõ ex qua, ſed in qua fundantur, vt in ſubiecto, vt adeo nõ inconuenit, vnam, & eandem rem poſſe dici & efficientem cauſam, & materialem, loquendo de cauſa materiali in qua, licet materia ex qua nunquam coincidat cum efficiente, & ſic intellectus poſſibilis dicitur paſſiuus, & agens: paſſiuus reſpectu ſpetiei, & obiecti, actiuus reſpectu vtriuſq; & operationis: Eodẽ modo de ſenſu inquit, quòd primo recipit ſpetiem ſenſibilem, & recepta cauſat ſenſationem, virtus ſenſitiua, & ſic idem ſenſus cauſat ſentire, & recipit ſpetiem, ergo datur ſenſus agens, vt

ſum

rũm vnus, idemq; ſenſus exiſtit, & dicitur paſſiuus dum recipit ſpetiẽ ſine materia, actiuus verò dum cauſat ipſum ſentire, ipſamq; ſenſationem, & ſic ille met ſenſus, qui agit patitur, ſicut intellect⁹ poſſibilis dicitur paſſiuus dũ recipit ſpetiem, actiuus verò dum intelligit, & hoc modo tenet Scot⁹ quòd datur ſẽſus agẽs.

Albertus cognomento magnus hic imaginatur quod forma habet duplex eſſe, vt declarauimus in ſuperioribus, quoddam eſſe quantitatiuum, & corporeum, tantam dixeris eſſe albedinem, quantam dixeris eſſe ſuperficiem illius albedinis, alio modo conſideratur forma, vt abſtracta à materia, licet non ſine eius conditionibus, ſed habet eſſe ſpirituale, tunc dicit Albertus quòd ſenſatio prouenit à forma, non habente eſſe in materia extenſum, ſed prouenit ſenſatio à forma denudata à materia, vt dicat ſentire, & ſenſationem ipſam prouenire à forma, verum nõ à forma habente eſſe in materia, ſed ſpirituale, & Auer. 7. met. 27. inquit formæ habent duplex eſſe alterum in materia, alterum in intellectu.

Stephanus præceptor meus inquit quòd eſt neceſſarium, vt ad ſenſationem concurrat cauſa efficiens viua, ſed nota, inquit ipſe, quòd omnia, quæ ſunt in his inferioribus ſunt mediante cælo 8. phy. 47. & ſi Auer. non eſſet Ariſt. 2. de gener. animal. dicit cælum eſt veluti pater, quare cælum agit in hæc inferiora, ſed inquit, nota quod cælum conſideratur dupliciter, vt primum corpus, & hoc vocatur primum alterans, vel vt habet intelligentiam ſibi vnitam, quæ eſt anima eius, tunc inquit iſte doctor, quòd ad actionem noſtri corporis concurrit cælum & primũ alterans, vt corpus primũ, vt autem habet intelligentiam ſibi vnitam, cõcurrit ad operationes animæ, quæ producũtur à cælo, vt viuo, quando eſt viuens, & habet vitam, & ſic tenet, quòd cauſa ipſius ſentire eſt cælum ipſum animatum, quoniam hæc operatio viuẽs, illa cauſa viuens, hæcq; operatio ſpiritualis, & immaterialis, illa cauſa immaterialis. Hæc ſigillatim dicunt latini omnes.

CONFVTATIO HARVM OPINIONVM. Cap. II.

Iſtæ poſitiones, ſunt potius cõfuſiones: primò cõtra Ganda: poſitio ſua non eſt peripatetica, pro cuius confutatione ſuppono vnũ, quod quando ſunt duo effectus mutuò ſe conſequentes, ſi vna cauſa poteſt vnum effectum, in quo maiora requiruntur, poteſt illum effectũ, cui pauciora tot cõueniunt, quando tamen hi effectus ſe conſequuntur, eſt. n. regula philoſophorum, quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, dũmodò effectus ſe conſequantur, & ſi natura poteſt producere totum hominem, non ne poterit producere animam ipſam vegetatiuã & ſenſitiuam: tunc ſic, obiectum per ſe cauſat ſpetiẽ, & illa venit ad oculum, & obiectum eſt corporeum, & ſpecies eſt ſpiritualis, ergo obiectum corporeum cauſabit quid ſpirituale, & tu dixiſti quòd obiectũ non cauſat ſentire, quia obiectum eſt corporale, & ſentire quid ſpirituale & effectus ſpiritualis non efficitur à cauſa corporea. Amplius ſentire eſt effectus ſpiritualis, [illegible] Dicunt ab obiecto cum ſpetie ad quid concurrit ſpecies, ergo ad productionem concurrit aliquid ſpirituale: ad cauſandum ſpetiem nullum ſpirituale concurrit, cur dicis quòd obiectum non concurrit ad ſentire, ſed obiectũ eſt ſpecies, non ne ſcitis quòd effectus immediatus producitur à cauſa immediata, ergo facilius erit cauſari ſentire ab obiecto, quàm à ſpetie. Sed poſſet aliquis dicere [illegible] hominis [illegible] & dico quod ſentire eſt effectus viuentis, & ideo à viuente, ſed ſpecies non eſt effectus viuentis, & ideo à corpore. Aduertatis hic [illegible] hoc argumentum, tu dicis quòd ſentire non eſt ab obiecto, ſpecies eſt ab obiecto, quia non eſt effectus viuentis, quæro vel ſentit ſenſus, vel non ſi ſentit, ergo incidiſti in foueam, quam euitare deſiderabas, ſi ſentit, ergo recipit, & producit, hoc autem eſt falſum, & Auer. 2. de ani. 60. dicit nil aliud ſentire, nil recipere, ergo non dicitur hæc potentia actiua, quia tunc eſſet actiua, & paſſiua, & vide textum 59. 2. de anĩ. inquit Ariſt. differt autẽ, quia huiuſmodi actiuæ operationes extra ſunt, viſibile, & audibile, ſimiliter autem & reliqua ſenſibiliũ, inquit Ariſt. quòd datur cauſa producens intelligere, & producẽs ſentire, ſed differunt, quia cauſa producens intelligere eſt interior; & producens ſentire eſt exterior, vt viſibile, & audibile, ergo tenet Ariſt. mecum quòd ſentire proueniat ab obiecto tanquam ab efficiente, quia dicit actiua idest [illegible] ſunt extra, idest extrinſeca, vt viſibile, & audibile, Et in textu 141. dicebat ſenſatio nil aliud eſt, niſi ſenſibile in actu ergo non datur vna virtus actiua, animæ, quæ producat ſenſationem quoniam ab obiecto in actu producitur ſenſatio hæc. Quare hæc poſitio non poteſt ſtare.

Contra Egidium effectus particularis habet cauſam particularem, ſentire eſt effectus particularis, ergo debet habere cauſam particularem, [illegible] Deum, qui eſt cauſa vniuerſalis, quia in doctrina tua o, Egidi non ſolùm Deus concurrit ad ſenſationem, ſed ad intelligere, & cogitare: cũ ergo Deus ſit cauſa vniuerſalis, quomodo producet ſentire, qui eſt effectus particularis. Amplius nõ ne ſcitis quòd æternum,

& corruptibile differunt pluſquam genere, ſi ſit cauſa æterna, & ſentire eſt effectus corruptibilis, ergo nunquam producet ſentire, alioquin cauſa æterna cauſaret effectum corruptibilem. Amplius dubitatur in via Philoſophi utrum intellectus agens ſit deus, & tu vis ponere quòd deus ſit ſenſus agens, arguo ſic, ſicut intellectus agens eſt una differentia animæ rationalis, ita ſenſus agens ſi daretur eſſet una differentia animæ ſenſitiuæ, ſed ambiguum eſt utrum intellectus agens ſit deus, quare magis ſenſus agens non erit Deus?

Tertio obſtat, ego vellem ſcire à te reſolutionem hujus argumenti, dixit Ariſt. audibile cauſat ſpeciem, quare ergo obiectum non cauſabit intelligere, ſi cauſat ſpeciem: cum illa cauſa, quæ poteſt cauſare unum effectum maiora requirentem, cauſabit, & illum, qui pauciora requirit: hocque argumento fuit reprobata Io. opinio, ad quid ergo actiuitas intenſa? Et Ariſt. ait quòd ſenſus eſt pati, & inquit quòd ſentire eſt ſenſibile in actu, ergo illud quod efficit eſt ſentire, tunc ſic, ſi obiectū poteſt cauſare, & cauſat ſpeciem, cur non cauſabit ſentire? Et dixit Ariſt. ſenſus, ſiue ſenſibile in actu, & ipſe actus: ſecundo tenet Scotus quòd cauſa, quæ concurrit eſt equiuoca particularis 2. ſent. diſt. 26. quando loquitur quomodo concurrit voluntas &c. Sol cauſa æquiuoca particularis, perfectior Socrate, ſic intellectus eſt potentia, quæ eſt perfectior intelligere, ſimiliter ſenſus reſpectu ſentire cauſa efficiens æquiuoca: tunc cauſa particularis nobilior ſuo effectu, quoniam ſenſus producit ſecū ſentire, aut perfectior, aut non, ſi perfectior, hoc eſt contra te Scote, quoniam cauſa particularis eſt nobilior, ſi imperfectior hoc eſt contra Ariſt. 2. de ani. 57. quando ſenſus eſt recipiens ſentire, tunc eſt perfectior, dummodò fuerit obiectum proportionatum, ſic intelligitur, ſi ergo cauſa eſt perfectior, non perficeretur ſenſus dū recipit ſenſibile ut voluit mens Ariſt. loco allegato, ſi non eſt perfectior hoc eſt contra te, ſi perfectior, ergo non perficitur dum recipit obiectum ſenſibile ipſum: ſed ſenſus tunc perfectior quando producit ſentire, ſenſus enim à ſenſibili perficitur, dummodò tamen ſit proportionatum. Eodem pacto arguo de intellectu, quando producit, vel perfectior, vel imperfectior, ſi perfectior ergo nō produceretur ab intelligibili, ſi imperfectior, hoc eſt contra teipſum, qui ponis cauſam particularem æquiuocam, nobiliorem ſuo effectu: Quare Scotus non videtur ſibi conſtans, & hoc argumentum non poſſet ſoluere tota ſimul Scotiſtarum turba. Amplius ſcriptum reperio, quòd ſenſus cōcurrat actiuè, vide Auer. (qui parum vaticinatum fuiſſe videtur) 59. & 62. textibus 2. de ani. ſentire, nil aliud eſt, quā comprehendere, & quando ſenſus recipit, tunc ſentit, quoniam ſi quando ſenſus recipit non ſentiret, tunc non differret receptio ſenſus dum ſenſibile recipit, à receptione quam facit materia de forma, ipſam recipiendo. Quare Scoti poſitio nil valet.

Contra Albertum, nollem diſputare ſuper eius dicta, quia non videntur ad propoſitum, peto à te quomodo poteſt prouenire actio viui à non viuente? cùm ergo ſenſus ſit actio viuentis, quomodo proueniret ab hac forma abſtracta à materia, quæ non eſt viuens, eſt bene habens eſſe reale, ut eſt in medio habet eſſe ſpirituale, non cauſat intellectionem, niſi ope intellectus agentis, ipſe intellectus poſſibilis, & ſic datur ſenſus agens, quem negauit.

Sueſſanus præceptor meus facit multas inſtantias, ſed hanc vellem ſolutam, quam ſi ſolueret, acceptarem eius poſitionem, reuerenter arguo, quoniam cœlum, ut animatum concurrit ad omnes effectus, ſed ut corpus non cōcurrit ad operationes, ipſe, qui ſe Auerroiſtā profitetur, non ne dicit Auer. 7. phy. com. 2. cœlum ut corpus corruptibile, cœlum quidē ſine anima non mouetur, quomodo ergo ageret ad operationes corporis? ut corpus non agit, hæ ſunt nugæ, quomodo dicis, ut anima eſt ad ſenſationem, ut corpus ad functiones corporis, falſa propoſitio, anima cœli eſt quæ dat eſſe, & lumen his inferioribus, imò inquit Ariſt. 2. cœli, quòd ſi nō eſſet hæc anima, cœlum duceret vitam infeliciſſimā. Amplius vocaretur intellectio, non ſenſatio. Vltra eſſet opinio antiquorum, quòd in cœlo eſſet anima ſenſitiua, anima enim intellectiua non poteſt producere ſentire. Poſitio ergo iſta cum veneratione eſt falſa. Iſtę ſunt variæ opiniones, Ideo admirarer

OPINIO GRAECORVM.
Cap. III.

MAGISTER ſimplicius ſumēgorum in textu 139. de ani. digreditur, & etiam in textu 39. & vult quatuor, Primum, cùm ſenſus noſtri ſint inſtrumenta intellectus, habent hoc, quòd poſſunt percipere ſuas operationes. Secundum, quia inſtrumenta intellectus ſunt, habent hoc, quòd ſint rationales, quia coniuncta rationi. Amplius ſenſus non facit colores, ſed eſſe cognitos, ergo cognitio ſenſitiua à ſenſu. Tertium ſi patitur, patitur ratione organi, quia calefit, frigeſcit alteratur, corrumpitur organum, ſed illa, quæ agit eſt virtus ſenſitiua. Quartum datur virtus actiua, & paſſiua, quæ patitur

patitur ratione organi, & cõfirmatur hoc, quã uis ipſe non dicat quòd virtus non patitur, ſed organum patitur, & deſtruitur, & hoc eſt illud quod dixit Ariſt. ſi ſenex acciperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis. Vltra quòd hæc virtus, hæcq; potentia ex ſe excitatur circa cognitionem rerum ſenſibilium, & non eſt inconueniens quòd perfectum cauſetur à non perfecto, & hæc virtus non excitatur ab obiecto, quomodo obiectum, quod eſt imperfectum cauſabit ſentire, quod eſt perfectum, ergo ab animæ proueniet hæc ſenſatio, ergo datur vna virtus perfecta, quæ cauſat ſenſationem, & ſic datur ſenſus agens. Vt intelligas fundamẽta ſimplicij, debes ſcire, & ſic hoc primum ſuppoſitum ſimplicij, ſenſus differt ab intellectu 2. de ani. à textu 50. vſq; ad 52. aſſimilatur ipſe ſenſus dormientibus, qui habemus ſcientiã, & nõ vtimur illa, & in tantum tenet Alex. intellectus eſt intellectus dum intelligit, & quando non intelligit vocatur facultas, ergo ſenſus eſt actus, licet ſit potentia ad opus, intellectus autem non eſt actus, ſed pura potentia. Quare ſenſus actus. Secundo nota, & eſt ſecundum ſuppoſitum, quòd intellectus patitur, & ſenſus patitur, verum alio, & alio modo, & vide textũ 7. 5. de ani. intellectus patitur, ſed non ſic vt ſenſus, & ſenſus reſpectu virtutis non patitur, imò impaſſibilis eſt, & impartibilis, tenet ſimpl. hic, ſed patitur ſenſus reſpectu organi, quo modo patitur vis ſenſitiue reſpectu organi, ſed intellectus, cũ nõ ſit cõiunctus organo, nõ patitur. Tertium ſuppoſitum quòd ſumitur à Philopono, & Themiſtio loco allegato, & ipſũ declarat Auer. nos habemus tres receptiones, ſiue triplicem modum receptionis, recipit materia, recipit intellectus, recipit ſenſus: recipit materie, vt cera formam ſigilli, & recipit partibiliter, & diuiſibiliter, ſenſus autem recipit impartibiliter, ſecundo apprehẽſio ſigilli, quã facit cera eſt ſine cognitione, ſenſus autem apprehendit cum cognitione. Quartum ſuppoſitum, quòd cognitio iſtius formæ eleuatæ à materie, eſt opus ipſiue animæ, quoniam ſi cera apprehendendo formam ſigilli ſentiret, cauſaret ſenſationem, inquit ſimplicius, illa apprehenſio, qua cognoſcitur eſt ratione animæ, anima ergo facit, & cognoſcit, licet repreſententur ſpecies ab obiectu, tamẽ vt cognoſcitur eſt opus animæ viuentis, quia tunc non differret ab impreſſione ſigilli, & hic actus prouenit à viuente, & non ab illo, quod non habet rationem vitæ, & ſic datur anima ſentiens, & faciẽs ſenſationem, anima ergo dupliciter patitur, vt in organo, & ſic patitur, & dicitur ſenſus paſſiuus, alio modo vt anima, & ſic facit ſenſationem. Quare voluit præter ſenſus declaratos ab Ariſt. dari vnam potentiam actiuam, quæ colores cognitos eſſe faciat, & ſicuti datur intellectus agens, qui intelligibilia potentia, ad actũ

vt intelligantur, deducit, ſic debere dari vnũ ſenſum agentem ſenſationem, & quod ſit virtute indicans, & ſe, & ipſum ſenſibile quãuis, non ſine præſentia ſenſibilis, ſed ex ſe hæc oritur cognitio. Nam in ſenſu duo inſpicimus, & organum, & potentiam: organum quidem infrigidatur, calefit, alteratur, patitur, & cognoſcit: ſed potentia facit, vt ſenſibile, quod recipitur in organo cognoſcatur v. g. quando recipitur ſigillum in cera, ſi in ipſa eſſet vna potentia, cognoſceret tunc cera, quia organum patitur, ſed datur vna virtus, quæ cognoſcit ſenſationem, ergo dabitur ſenſus agens. Et ſi diceres, Ariſt. dixit ſenſus eſt recipere, & pati: Dico quod patitur ſenſus ratione organi, non autem ratione potentiæ, & animæ: imaginatur ergo quòd organum vltra animam ſuam, habet animam virtutem actiuam, in organo eſt eius anima, & ſic conſidero animam organi, 2. de ani. 10. anima oculi eſt pupilla, ſed vltra animam organi, datur vna alia potentia agens, & actiua ipſius ſenſationis, & ſicuti datur intellectus poſſibilis, qui patitur, & intellect⁹ agẽs, qui agit intellectionem, ſic datur organum, & eius anima quæ patitur reſpectu organi, ſic quoq; datur ſenſus agens, qui agit ſenſationẽ, ſic enim potentia olfactiua patitur cum organo, ſed datur diſtincta vna potentia ſuperior, quæ facit ſenſationem, & mouetur ex ſe, ſed non ſine ſenſibili, & ſic facit, vt hoc ſenſibile cognoſcatur, & quod hoc imaginetur, legas, quæſo eius verba, inquit enim in expoſitione textus 138. in medio quaſi ſui commenti Quapropter non patitur, ſed agit colores ipſe viſus, neq; id efficiendo, ſed iudicando facit, ideoque, neq; quod cognoſci debeat, extrinſecus ſibi oppoſitum ſenſus id recipit. Non recipit ſenſus agens, ſed organum. Quomodo ergo agit ſenſus? non efficiendo, ſed vt cognoſcantur ſenſibilia, ideo, quando cognoſci debent mouentur, ſed ex ſe ſuo appulſu, ergo cognitio non eſt receptio ſecundum ſimplicium, ſed actio agredientis rationẽ vt cognoſcatur. ¶ Agreditur autem cùm patitur ipſum ſenſorium antea ab ipſo ſenſibili. ¶ Patitur ſenſorium recepto obiecto, non eſt hæc cognitio, ſed excitatur & facit, vt cognoſcetur obiectum. ¶ Quamobrẽ vim illam recipiendi, non de ſenſu, ſed de ſenſorio, Phyloſophus dixit. ¶ Hoc fuit examinatum in noſtris lectionibus ſi eſt verũ, vel non. ¶ Quandoquidẽ affectio illa, quæ in ipſo oritur ſenſorio à ſenſibili fit. ¶ Organum patitur, quandoquidem actio ſenſibilis recipiatur in organo, imò dixit Phyloſophus, actiones, & operationes denominãt paſſum. ¶ Quoniam autem patitur, non quemadmodum corpora, illa, quæ animæ carent, nec quemadmodum quæ ſola vegetante vita viuunt, ſed tanquã cem viuens vitam, quæ cognoſcendi vim habeat, agendo illam affectionem recipit. ¶ Non

ergo patitur. Quomodo nõ patitur vt corpora illa, quæ anima carent: Vult ſimplicius quòd datur ſenſus agens, qui facit, vt obiecta cognoſcantur, quæ nõ patitur; ſed præſente obiecto excitatur, & facit, vt obiecta cognoſcantur, & patitur organum ſentiendo, dicit quòd ſentit, quemadmodum viuens, ergo viuum, ſed vltra habet aliam animam, ſed organum cũ ſua propria anima patitur, ergo organũ patitur. ¶ Ita vt iuxta inſtrumentum quidem, vitam paſſibilem illa actio fit, iuxtà autem illam, quæ inſtrumento vtitur, pura exiſtit, atq; ex rationum appulſa, illa actio fiat. ¶ Videtur ſimplicius ponere duas vitas, alteram organi, & hæc patitur, alteram reſpectu appulſus, & hic eſt ſenſus agens. organum ergo patitur cum ſua anima, ſed altera anima, agit cognitionem ſenſibilium, ſicut intellectus poſſibilis, qui patitur, intellectus autem agens, agit intellectionem. Notate ſimpl. 2. de ani. 62. dicit: Non tamem quia faciat, quemadmodum cauſæ illæ, quæ efficiendi vim habent, ſed iudicando, atq; cognoſcendo, & ſubdit, ipſa verò affectio, ſeu paſſio, qualis ſit, in ipſo permanet ſenſorio, & ſic dicit quòd patitur anima reſpectu ſenſorij: ſed quid paſſio vitalis? In hoc eſt difficultas; Idem igitur habetis, quod vult ſimpl. quòd organũ patitur, & quòd ſit viuum, & quod quando recipit, patitur, & quòd ſit viuum organũ, quoniam habet animam: Et ſic datur ſenſus agens, & ſentire eſt pati: Dico, reſpectu organi, & hoc concedo: Vt declarem melius hoc ſimplicij, notate: Ego apprehendo colorem, quòd cognoſcatur, non eſt ratione ſenſus, ſed eſt ratione ſuperioris potẽtiæ, & virtutis efficientis ſenſationem, & ſic tenet, quod organum eſt id quod patitur, & quòd ſit animatum, cuiqs anima ſi patitur, patitur quidem ratione organi, quod animat, & quòd præter animam organi, datur vna alia anima, & virtus, quæ agat cognitionem ſenſibilium.

Propter hoc Plutarchus deſcendit ad aliam opinionem, vt refert Io. etiam quòd nullus ſẽſus cognoſcat opinionem ſuam, verùm datur alia virtus, quæ eſt optima, quæ habet cognoſcere mè guſtare, me videre, me ſentire, quia hęc eſt quædã virtus quæ coniungit infima ſupremis, quæ cognoſcit infima in ſupremis: Pro quo notate inter omnes virtutes eſt infima intellectiuarum, & ſuprema ſenſitiuarum, quæ opinio eſt, quoniam cùm Ariſt. locutus fuerit de omnibus ſenſibus, vltimo loquitur de opinione, tanquam de ſuprema omnium ſẽſuum, eſt quæ cognoſcit operationes omniũ ſenſuũ particularium, cognoſcit mè videre, me audire, me guſtare, ratio eſt, quoniam eſt infima intellectiuarum, & ſuprema ſenſitiuarum.

Inde dicit Phyloponus, quòd debet dari vna virtus, quæ ſit animæ rationalis, quæ cognoſcit me videre, me guſtare, me audire, me habere famem, & vocatur virtus attentiua, datur ergo hæc virtus, inquit ipſe, & hæc cognoſcit operationes ſenſuum, Et arguit ſic, illius virtutis eſt cognoſcere omnes actus ſenſus, cuius eſt dicere me vidiſſe, me guſtaſſe, ſed nullus ſẽſus debet dicere me tetigiſſe, me guſtaſſe: Sed ergo datur hæc virtus attentiua, quæ cognoſcit ſenſuum operationes. Quòd ſit verum, inquit Io. hæc eſt adeo neceſſaria animalibus, quòd quandoq; obiecto pręſente, non cauſatur actus, ergo inquit Io. Græc. datur hæc virtus, quæ habet cognoſcere ſenſuum operationes. Neq; poteſt eſſe ſenſus cõmunis contra Alex. quoniam ſenſus communis cognoſcit ſpecies corporeas, dulce, amarum, operationes autem ſenſus, cùm ſint incorporeæ, quomodo cognoſcentur à ſenſu communi. Hinc inquit Io. malè dixit Ariſt. viſionem eſſe coloratam quoniam. Nec poteſt eſſe quòd ſenſus particularis, cognoſcit ſuam operationem nam reflectit ſe ſupra ſe, quemadmodum intellectus, ſed ſenſus, quomodo reflectit ſe ſupra ſe, cùm ſit virtus organica? quare, neq; ſenſus particularis cognoſcit ſuas operationes, & ideo inquit malè dixit Ariſt. Hæc Græci dicunt ſuper hanc materiam.

EXTIRPATIO OPINIONVM GRAECORVM. Cap. IIII.

PRimo ſimplicius ſũmopere peccat in doctrina Philoſophi, defendendo quòd datur ſenſus agẽs, nec eam quæſo teneatis, quia eſt falſa, & eſt opinio Platonis. Vide quæſo Alexandrũ noſtrum regem Phyloſophorum. 2. ſuo lib. de anima. 18. qui ſtatim poſt principium hæc verba protulit. ¶ Quemadmodum in omnibus, quæ coniunguntur eſt aliquid patiens, & agens, & tertium, quod ex his proficiſcitur, ſimiliter quidem in ſenſibus, ſenſorium enim eſt vt patiens, agens verò ſenſibile ipſum, quod verò ſit eſt apprehenſio, quę fit per ſenſorium ſenſus; eodem fermè modo exiſtimauit in intellectu, oportere eſſe quendam actiuum intellectum, qui intellectum in poteſtate, & materialẽ in actu poſſet educere. Eſt autem is actus, vt omnia etiam intelligibilia reddat, velut enim ſenſibilia ſunt, quæ vt ſenſus ſecundùm actum, & in actu ſit, faciunt, ita etiã oportet eſſe aliqua quæ intellectum in actu eſſe faciant, quæ ſunt ipſa intelligibilia. ¶ Vult Alexand. quòd in omni actione, concurrunt duo ſcilicet agens, & patiens, in domo, n. cõcurrit fabricator, & lapides,

pides, ſic in intellectione, & ſenſatione, & vult inuenire Alex. quomodo intellectus poſſibilis concurrat ad intellectionem, & quomodo intellectus agens, & idē de ſenſu vult oſtēdere, & inquit, quòd quemadmodum in omnibus rebus, quæ efficiuntur, tria ſunt neceſſaria, agens, patiens, & id, quod reſultat, ſic in intellectione, omittamus pro nunc de intellectione verba facere, dicamus tantùm de ſenſatione; Inquit Alex. quòd agens eſt ſenſibile patiens eſt ſenſorium, id, quod reſultat eſt apprehenſio, & ipſum ſentire, & ſenſatio ipſa efficitur autem apprehenſio ſenſibilis per ſenſoriū, ecce contra ſimplicium, qui vult, quòd ſenſorium, non apprehendat, & inquit Alex. agens verò ſenſibile ipſum, ergo non ſenſus, & ſicuti in intelligere eſt phātaſma, & eſt intellectus agens, qui nobilior eſt ipſo phantaſmate, eodē modo ſi in ſenſatione daretur ſenſus agēs, eſſet nobilior obiecto, modò dictum fuit, quòd agens eſt ſenſibile: Præterea patitur organum; potentiæ autem reſpectu obiecti, quæro, ò ſimplici, vel hæc paſſio eſt vitalis, & cum cognitione; vel non? ſi patitur, & hæc paſſio eſt ſine cognitione, hoc eſt contra te met ipſum, qui dixiſti, quoniam autem patitur, non quem ad modum corpora illa, quæ anima carent, ergo vt corpus animatum, ergo cum cognitione, ergo cùm patitur, cognoſcit: Amplius ſi pateretur ſine cognitione, ergo vna eſſe receptio materiæ, & organi, Sine cognitione, ad quid ponis illam virtutem, quæ cognoſcat hāc operationem, ergo organum patiendo cognoſcit, nec dicēs oppoſitum, quia tunc reciperet ſine cognitione, quod falſum demonſtrauimus; Niſi diceretur, quod quando patitur, cognoſcitur ab illo ſenſu agente, & hoc non poteſt eſſe, quia tunc eſſet ſicut receptio tabulæ, ſi ergo haberet ab illo ſenſu agente, ergo haberet aliunde, & nunquam repertum eſt hoc in doctrina Ariſt. & videte ipſum 2. de ani. textu 10 nunquam hoc repertum eſt quòd organū poſſit pati ſine cognitione, nunquam quidē Ari. fecit mentionem de hac anima, nec inuenitur in doctrina eius, tunc ergo, aut ſunt duæ animæ, aut vna, ſi vna, ergo organum videt: vidiſtis quòd operationes ſunt partium diſſimilarium, ſi duæ, ergo reſpectu vnius operis, duæ virtutes, ergo non actio, ſi vna, ergo ſufficit anima organi ad cognoſcēdum: ſi dicis, quod datur alia virtus præter virtutem organi, ergo reſpectu vnius operis duæ animæ: Profectò neſcio quomodo poſſet ſolui, Amplius non ne habet Ariſt. pro inconuenienti, quòd duo accidentia eiuſdem ſpeciei ſunt in vno ſubiecto. 5. met. cap. de accidente? quantò magis ergo habet pro abſurdo duas formas eſſe eiuſdē ſubiecti? ſic ſic, ſi de quo minus, ergo & de quo magis, ſed minus videtur accidentia duo non in eſſe eidem ſubiecto, & tamen non in ſunt, ergo tantò magis duæ formæ, non in ſunt eidem ſubiecto: Amplius ſi daretur hæc virtus alicubi de ea Ariſt. mentionem feciſſet, ſed nul ſibi meminit ergo &c. Etenim loquens de viſu, dicit, quòd datur vna potentia viſiua, quæ recipit colores, loquens de olfatu dicit, quòd datur vna potentia olfati, & recipiens odores, loquens de guſtu, dicit, quòd datur vna potentiæ guſtatiua, & recipiens ſapores, loquens de auditu, dicit, quod datur vna potentia auditiua, recipiens ſonos, loquēs de tactu, dicit quod datur vna potentia tactiua, recipiens qualitates calidum, frigidum, humidum, ſiccum, & tandem quòd illa potentia nil aliud ſit, quàm actu ſenſibiles ſi ergo Ariſt. ſemper dixit. quòd ſenſus eſt talis potentia, qualia ſunt ſenſibilia in actu, ad quid ergo tu ponis ſenſum agentē? Ergo Ariſt. eſſet mancus, quemadmodum non reliquit intellectum agentem, quare ſubticuiſſet (ſi daretur) ſenſum agentem? Amplius Ariſt. 2. de ani. tex. 140. inquit quòd vna met actio, atq; paſſio ad diuerſa comparata, habēt diuerſam habitudinem; & inquit quòd ſonus vocatur ſonus reſpectu cauſæ producentis ipſius ſonationē; vocatur autem auditio reſpectu audituus, qđ eſt verū, ergo quomodo vocauit actionem reſpectu potentiæ, vocauit dominū paſſionem reſpectu potentiæ, vt reſpectu auditus vocauit auditionem, cur tu dicis actionem? Si auditio reſpectu potentiæ eſſet actio, ergo reſpectu potētiæ, & obiecti, ſemper diceretur actio, ergo vna, & eadem res, non diceretur actio, & paſſio, ſed ſemper actio, quod abſurdum videtur dicendum, Et ſi tu dicis, quod loquitur de organo; hoc non poteſt eſſe, quoniam per te organum recipit, & non ſentit, Ariſt. dicit eā ditionē, & non receptionem; ergo eſſet actio eiuſdem, tam potentiæ, quam obiecti, hoc autem falſum, quoniā dicitur actio reſpectu ſenſibilis; dicitur paſſio reſpectu potentiæ ſecundum Ariſt. quòd ſi tu velles quòd dicatur actio reſpectu potentiæ, ergo diceretur paſſio reſpectu obiecti, quod abſurdiſſimum eſſe videtur: Amplius 2. de ani. 62. volens definire potentias animæ inquit, ſenſitiuum eſt potētia, quæ eſt actu ſenſibile, ſi de organo, hoc eſt falſum, quoniam organum per te non ſentit, ſi de potentia, ergo debet reduci ad actum, ergo non eſt actiua, ſed paſſiuā, tu dicis quòd ex ſe exercitatur, hoc eſt ſolùm Dei, & intellectus agentis: Amplius 3. de ani. tex. 2. inquit Ariſt. ſi intelligere ipſum eſt ſicut ſentire, aut pati aliquid vtiq; erit ab ipſo intelligibili, aut aliquid aliud tale, tunc quæro quid per pati Ariſt. intelligit, aut receptionem organicum cognitione, aut receptionem organi ſine cognitione, non ſine cognitione, ergo cum cognitione accepit ibi pati, ergo dum organum recipit, cum cognitione recipit. Vltra videte Ariſt. 2. de ani. tex. 51 vbi loquens de ſentire inquit, ſenſus autē

in eo

ſit eo quod eſt moueri aliquid, & pati, accidit, ſicut, dictum eſt, quomodo ergo inquit ſimplicius quod ſentit ſenſus per moueri, & agere, ſi Ariſt. dicit quòd patiatur, & hoc dixit 3. de ani. 2. quòd intelligere eſt ſicut ſentire, aut pati aliquid, non ergo datur ſenſus agens, quoniam ſenſus conſiſtit in moueri, & pati, & nõ loquitur philoſophus ibi de organo, ſed de potentia ſenſitiua, de organis autem in libro de ſenſu, & ſenſibili loquitur: Amplius vide tex. 2. de ani. 59. ponens differentiam inter conſiderare, & ſentire, hoc eſt inter intelligere, & ſentire, quia conſideratio eſt opus intellectus, differt ſentire à conſiderare, quoniam actiua operationis ſenſitiuæ ſunt extra, quomodo tu ponis hanc animam agentem ſenſationem ſupra organum, actiua operationis ſunt extra, vt audibile & viſibile, hæc autem ò ſimplici mi ſunt obiecta, ergo obiecta ſunt actiua operationis, non ergo datur vna anima actiua, quæ dicatur ſenſus, cùm philoſophus voluerit eſſe obiecta actiua operationis: Amplius tunc non eſſet differentia inter intelligere, & ſentire, probo, quia intelligere indiget intelligentia agente, præſentia phantaſmatis, in ſentire hæc eſt intelligentia agentis, & præſentia obiecti, ergo non eſſet differentia inter intelligere, & ſentire, & ideo Ariſt. non poſuit ſenſum agentẽ, ſicut in intelligere poſuit intellectum agentẽ; Amplius ſpecies, quæ recipitur in organo, non cognoſcitur ab organo, ſed excitat virtutem ſupra ſenſiterium, ergo ſine cognitione, & quæ differentia eſſet, quando recipitur in medio, & quando recipitur in organo, ergo nõ differet receptio ſpeciei, quæ fit in medio, ꝓ ea, quæ fit in organo: ſed Auerroes, & omnes philoſophi dixerunt quòd hæ receptiones ſpeciei differunt, & in organo, & in medio: & ſi tu diceres, dico quòd hæc ſpecies recepta in organo excitat potentiam, vt fiat cognitio, hoc nõ poteſt eſſe: primo, porro, Amplius Ariſt. voluit declarare quomodo intellectꝰ fit per receptionem quandam, & paſſionem, dixit eſſe quoddam pati, vnde ex hoc non datur potentia actiua, ergo ſenſus in ſentiendo patitur, ergo non agit: Amplius ex hoc, ſiquis poſſet dicere, hæc potentia actiua excitatur à potentia exiſtente in organo, contra hoc inſtabit, quòd non poſſit ſtare, cum perdita ſimplicij, cum per dicta Ariſt. primo hæc ſpecies eſt quid corporale, tu dicis, quod ſentire eſt actus viuentis, qui nõ poteſt deuenire à corpore, neque à virtute exiſtente in corpore, quomodo hæc ſpecies ergo, quæ per te eſt quid corporale, excitabit virtutem ad cognoſcendum ſentire, quod eſt opus viuentis? Amplius quæro à te, vel hæc excitatio eſt actio, vel paſſio, ſi actio, ergo agit in potentiam, ergo potentia, & virtus illa patitur, ergo potentia actiua patietur, ſi potẽtia actiua primo patietur, illud, quod patitur eſt magis

co tu

patiens, quare virtus illa, quam ponis actiuam eſſet patiens, & ſi eſſet actiua de ſe, eſſet actiua & ageret, ſed quia indiget excitatione, ideo non actiua, non ergo poteſt eſſe, quòd hæc potentia agat: Amplius, & fortius hæc anima, quã tu ponis actiuam, quæro, aut cauſat actionem ſuam, aut non, ſi cauſet actionem ſuam ex ſpecie recepta in organo, arguo ſic, cognoſcit actionem ſuam; quæro quid primo, ſpeciem, vel obiectum; & idem intelligo per ſpeciem, & obiectum, vel actionem? ſi cognoſcit primo actionem, ergo cognoſcit actionem ſine obiecto, quod eſt falſum, quia in actione concurrit obiectum, & ſentire, ſicut in actione intellectus concurrit obiectum, & intelligere, ſentire ex obiecto, & agente, amore ex amante & amore; ſi ergo primo cognoſceret actionem, ergo actionem, ſiue obiectum, cognoſcendo, hoc autem eſt falſum, ſi cum obiecto, ergo patitur: Amplius ſi hæc virtus, quam tu ponis cognoſcit actionem, producit ne illam? ſi non producit, veniendum eſt ad aliam, & ſic in infinitum, ſi ſic, ergo producit in potentia obiecti, ſi non: falſum eſt, nam tenet Ariſt. quòd intellectus poſſibilis non poteſt intelligere ſine præſentia obiecti, neq; cœlum agit in hæc inferiora ſine materia, cuicunque enim potentiæ actiuæ correſpondet, & paſſiua, ſi eſt præſens obiectum, ergo patitur ab illo, ergo vni potentiæ competerent duo ſcilicet agere, & pati, Quòd ſi diceres, vt Scotus, quòd non inconueniat quòd vnum producat, & patiatur, & ſic ſit agens, & patiens, loquendo de materia in qua conuenit, quod haud eſt de materia ex qua: Eſt enim falſum, non enim datur materia in qua, quæ non ſit ex qua, ò, accidentia habent materiam in qua ipſam ſubſtantiam. Dico quòd materia in qua eſt tantum, vt aer reſpectu luminis, lumen enim eſt in aere, tanquam exiſtens in materia in qua, & non eſt aer materia ipſius luminis, & omnes formæ infra cœlum habent materiam ex qua. & fortè intellectio etiam producitur à phantaſmatibus, & non datur forma, quæ inducitur, & non educitur, quoniam tunc eſſet opinio Platonis, & ſic dit, nullam adhibeatis hac in re fidem ipſi Simplicio: Amplius ſi daretur hæc potẽtia, quæ cognoſceret ſenſationem, & eſſet agens, & patiens, ergo non differet ab intellectu, quia tunc diſcurreret, ſiquidem intellectus recipit, & poſtea diſcurrit, & cognoſcit ſe intelligere ergo nõ eſſet differentia inter ſenſum, & intellectum, quoniam intellectus, & ſenſus duas haberẽt operationes. Quare, opinio ſua nil valet.

Iiſdem opinio Plutarchi falſa eſt, & optimè reijcitur à Philopono: Etenim ego quæro de ſenſu, & ipſe loquitur de opinione. Item differunt ſenſus, & opinio, quia opinio cognoſcit præſentia, & futura, ſenſus autem tantum præſentia, quomodo ergo opinio cognoſceret

ſenſuum

ſenſuum operationem Amplius loquitur Ariſt. de ſenſibus, qui inſunt omnibus animalibus, ſecus autẽ eſt de opinione, quomodo ergo opinio cognoſcet propriam operationem ipſorũ ſenſuum. Amplius inquit Io. opino non poteſt dicere ego ſentio, quoniam ſentire deſcendit ab organo.

Nec quæ dicit Io. Philoponus ſunt vera: Poſuit enim Philoponus tres animæ partes, ſeu facultates, vegetandi, ſentiendi, & intelligendi, & in virtute intellectiua poſuit triplicem facultatem, poſuit opinionem, quæ eſt infima potentiarum intellectiuarum, & ſuprema ſenſitiuarum, vt dicebat Plutarchus, & intellectum ipſum, nec non, & voluntatem, vt cognoſcit vocatur intellectus, ipſe met, vt vult, voluntas, vt negotiatur circa illa, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe vocatur opinio, in virtute ergo intellectiua poſuit triplicem facultatem, poſuit intellectum, & eſt, vt cognoſcit, poſuit voluntatem, & eſt, vt vult idẽ intellectus, poſuit opinionem, & eſt, quæ vagatur circa ea, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe, circa preſentia, & futura: hæc virtus attenctiua, in qua iſtarum conſiſtit? in nulla profectò, ergo Ariſt. eſſet mancus ſi hæc attenctiua virtus eſſet facultas animæ rationalis, ergo tu ponis fundamenta extra doctrinam Ariſt. quibus non credendum: Amplius ſi eſſet opus intellectus, aut intellectus practici, aut ſpeculatiui, aut voluntatis, aut operationis, non eſt intellectus practici opus, quoniam tunc officium intellectus practici eſſet cognoſcere operationem, ordinatam ad opus: opus enim intellectus practici, eſt cognoſcere operationem, ſiue actionem ordinatam ad opus, ſi ergo eſſet, & actiua virtus intellectus practicus, tunc intellectus ipſe practicus cognoſcaret ſuam finitionem non ordinatam ad opus, hoc autem abſurdiſſimũ eſt, Nec poteſt eſſe intellectus ſpeculatiuus, quoniam tu tenes, & rei veritas eſt, quòd intellectus ſpeculatiuus cognoſcit vniuerſale, nec voluntas, quoniam refertur ad finem, non opinio, vt tu met ipſe probaſti contra Plutarchum, quid ergo erit hæc virtus attentiua; tu dicis, quòd erit intellectus ſpeculatiuus, ſed intellectus ſpeculatiuus cognoſcit vniuerſale, iſtæ autem operationes, non ſunt vniuerſales, Dices quod cognoſcit iſtas operationes, vt ſunt particulares, ſed intellectus cognoſcit eas, vt vtitur inſtrumento, vt coniungitur ſenſibus: Contra, tu dicis contra Alexandrum, quòd ſenſus communis non poteſt cognoſcere has operationes ſenſuum, quoniam incorporeæ ſunt, & ſenſus quicunque non poteſt cognoſcere incorporea: Hinc arguo tibi ſic, intellectus vnitus ſenſibus, cognoſcit corporea: hæ operationes, vt tu dicis ſunt incorporeæ, imò hoc argumento refutaſti poſitionem Alexand. quòd non poteſt ſtare, ſi ergo iſtæ operationes ſunt incorporeæ, quomodo cognoſcentur ab intellectu mediante ſenſu? ſi eſſent corporeæ, haberes rationem, quòd autem intellectus cognoſcat carnem mediante ſenſu, hoc eſt, quoniam ſenſus cognoſcit carnem: Hinc arguo ſic, illud cognoſcit intellectus mediante ſenſu, quod cognoſcit ipſe ſenſus, ſed ſenſus per te non cognoſcit has operationes, quoniam ſunt incorporeæ, ergo intellectus non cognoſcit illas mediante ſenſu, & vt ſenſibus coniunctus: Non ſenſus, quia ſenſus per te non ſe extedit vſque ad incorporea ergo hæc virtus non erit intellectus practicus, non erit intellectus ſpeculatiuus, non erit opinio, non erit ſenſus communis, non erit aliquis ſenſus particularis, quid ergo erit? ergo tu ponis id, quod poſitum non fuit ab Ariſt. Amplius hæc virtus cognoſcit operationes ſenſuum, ergo cognoſcit ſenſibilia, namq; quid aliud eſt operatio ſenſibilium, niſi ipſa met ſenſibilia? quid enim eſt viſio, niſi operatio viſibilis? & quid operatio viſibilis, niſi viſibile in actu? ergo alia virtus cognoſceret operationem, & alia cognoſceret ſenſibilia, modò inquit Philoſophus, quòd non eſt aliud viſio, niſi viſibile in actu, Et enim, vel hæc operatio eſt quid abſtractum, vel reale? Amplius probatum fuit, quòd non detur, nunc quòd non cognoſcat has finitiones ſenſuum particularium: hæc operatio, vel eſt intelligibilis, vel ſenſib. ſi eſt intelligibilis, non eſt operatio ſenſus, ſi ſenſibilis, ergo à ſenſu, ergo non à virtute rationali, modò tu ponis quod iſta virtus attentiua ſit virtus animæ rationalis, quomodo ergo poterit cognoſcere operationem ſenſibilem, ergo virtus rationalis cognoſceret operationem ſenſitiuam? ergo non datur hæc virtus attentiua, & ſi datur, nunquam poterit cognoſcere operationem ſeſibilem, cum per te ponatur pars, ſiue facultas animæ rationalis. Preterea arguo ſic, vel hęc operatio erit accidens, vel ſubſtantia, omne enim quod eſt in mundo, vel ſubſtantia, vel accidens eſt (& hinc diſputant philoſophi vtrum operatio, & intellectio Dei ſit ſubſtantia: Et Dicunt quòd ſit ſubſtantia, Noſtri autem intellectus operatio eſt accidens) non ſubſtantia, quia tunc non differret ab operatione Dei, ergo erit accidens, ſi accidens, aut vniuerſale, aut particulare, ſi vniuerſale hoc eſt opus intellectus ſpeculatiui, ſi particulare, ergo operatio ſenſus, modò tu ponis hanc virtutem actiuam eſſe facultatem animæ rationalis, aut ergo erit intelligibilis, aut ſenſibilis, nullo modo, ergo cognoſcetur ab hac virtute: quin, imò neque datur hæc virtus attentiua, quam imaginatus eſt iſte monacus nimis audax: ò, Ariſt.

inquit quòd operationem propriam cognoſcat ſenſus particularis, intelligitur ſic inquit Io: & dico quòd intellectus eſt qui cognoſcit operationes ſenſuũ particularium, & ſi ſenſus particularis cognoſcit ſuam operationem, eſt quia intellectus vtitur ſenſu, & inſtrumento corporeo. & intellectus non indiget, vt cognoſcat qualitates, vtitur ne intellect⁹ ſenſu, vt videat: ego quæro vtrum ſenſus cognoſcat ſuas proprias operationes, quæro in operibus ſuis, in quibus non indiget intellectu: Non enim ſenſus eſt inſtrumentum intellectus, vt ſentit, ſed eſt inſtrumentum intellectus, vt intelligit ipſe intellectus, non ergo vtitur ſenſu, vt ſentiat ipſe intellectus, ſed vt intelligat, quare ergo tu ponis ſenſum inſtrumentum intellectus vt ſentiat? quare dicis tu cognoſcit operationes ſuas, vt inſtrumentum? hoc non eſt verum, quia non ſentit, ſed ſenſus habet præparare vt intelligat intellectus, quare tu non potes dicere cognoſcit operationes vt inſtrumentum; ſed conferunt ad intelligendum, Nec dicis verum, quòd viſio non ſit colorata, & auditio non ſit ſonora, vt nunc audies: Io. & ſimplicius dicunt, quòd ſentire eſt quid diſtinctum à re ſenſibili, vos autem dicatis ex Ariſt. quòd ſentire non diſtinguitur ab obiecto in actu, ſicuti in intellectu, idem intellectio, & intelligibile, & intellectus, ſic in ſenſu, idem ſenſus, operatio, & obiectum in actu, & ſic ſi obiectũ eſt coloratum, & viſio eſt colorata ſecundum ſimilitudinem, & ſic ſi audibile eſt ſonorum, nonne, & auditio erit quoquo pacto ſonora, & ſecundum ſimilitudinem? Quare non datur hæc virtus attentiua. Tunc reſpondeo ad eius rationes, primo, quòd indigeat vna potentia agente, quia ſentire eſt operatio viuentis, & hoc erat argumentum tam difficillimum, Dico quòd negat, quòd non ſit viuens, ſed non efficiens; ſed à viuente cognoſcente, recipitur enim in anima tanquam ex cognoſcente & ſic ex cognito, & cognoſcenta ſequitur actio, & motus viuentis, concedo ſed à potentia cognoſcente, ergo effectiuè producitur. nego tibi iſtã; ſed teneo quòd intellectio efficiatur ab agente. Ad aliud, non eſt opus ſenſus particularis cognoſcere ſuam operationem, quoniam tunc reflecteretur ſupra ſeipſum, quod cum ſit virtus organica, nequit facere, Reſpondeo, quòd non particularis, vt particularis, ſed vnitus ſenſui cõmuni, ò, ergo aut hæc operatio intelligibilis, vel ſenſibilis, dico quòd ſenſibilis, ergo cognoſcitur à ſenſu: ò, illius potentiæ eſt cognoſcere operationes ſenſuum particularium, cuius eſt dicere me vidiſſe, me guſtaſſe, ſed hoc eſt virtutis attentiuæ, & non ſenſus particularis, neque communis, neque opinionis, ergo virtus hæc cognoſcet operationes ſenſuum particularium: ſed dic quæſo mihi, illius potentiæ eſt cognoſcere operationes, cuius eſt dicere me vidiſſe, ſed hoc eſt dicere ſenſus particularis vniti communi, ergo non virtutis attentiuæ, & ſi dicit quòd non datur alius ſenſus, vt dicit Ariſt: concedo, ſed, quoniam hic ſenſus communis, operationes ſenſuum, vt coniunctus particularibus, & ſi ſic coniungitur viſui, cognoſcet viſionem, ſi coniungitur auditui, cognoſcet auditionem, ſi coniungitur odoratui, cognoſcet odorationem, ſi guſtui, guſtationem, ſi coniungetur tactui, cognoſcet tactionem, & ſic ſenſus particularis vnitus communi cognoſcet propriam operationem: ſequitur opinio peripatetica.

OPINIO PERIPATETICORVM. Cap. V.

SVPERAST declarandum quid Magnus Alexander ſenſerit, quo nemo fuit doctior, vtrum, detur hic ſenſus agens. Pro quo videte quæſo ipſum 3. libro natural. quæſt. cap. 2. in oper, 2. libro ſuo de anima cap. de intellectu pract. & ſpeculat. Item cap. de phantaſia, & de ſenſu communi, vbi hanc rem tractat. Et pro intellectu eius, eſt ſciendum, quòd cum dico ſenſatio, dico ſenſus, & cum dico ſenſus, dico ſenſibile in actu, idem enim eſt color, actus cuius, & viſio, inquit enim meus Alexander quid enim quod eſt videre, niſi color acceptus, ſed nota quòd ſpecies, vel color recipitur dupliciter, vel quòd ſine materia, & abdicatis conditionibus materialibus, quæ ſunt ſenſibilia communia, vt doctiſſimus Alexander declarat cap. de ſenſu communi, Et vt ſuis affatim omnia, Tres ſunt modi recipiendi, primus modus eſt cum materia, & cum conditionibus materialibus, ſecundum non cum materia, non tamen abdicatis conditionibus materialibus, primo patiens recipit album, & cum materia, & cum conditionibus materialibus, patiens enim efficitur album, & lignum calescit, ſecundo recipit ſenſus, qui ſine materia recipit, & non abdicatis conditionibus materialibus, & hoc, vt differat ab intellectu, ſenſus enim ſine materia recipit,

non

nō,n. viſus efficitur coloratus,neq; potētia odoſādi efficitur odorabilis, tertio intellectus qui recipit & ſine materia id agit,& ſine cōditionibus materialibus. Túc redeas ad primú, ſpeties qñ recipitur, in orgaoo ſine materia. & hæc receptio eſt paſſio, vidiſtis quòd quantitas magna efficit ſenſum auditus, & parua ſenſum viſus literæ enim paruæ faciunt cecutire, ergo patitur organum, ſed non eſt ſentire, quando enim recipit ſenſus, uon ſeutit, inquit Alex. quòd factio ſenſus efficitur per corporea, ſentire tantùm non eſt pati, ſed indicare, ac deſcernere, quando ergo hæc ſpeties non ſentitur, ſed ſentire eſt indicare hoc calidum,& hoc efficitur à potentia, & non ab organo, & hoc dicebat falsè ſimplicius, potentia eſt quæ iudicat calidum eſſe ſenſibile: Ergo quæro ſit facta obſtructio in brachio, organum eſt diſpoſitum, ſed eo teodit virtus, & ideo non efficitur ſenſatio, quoniam ſentire non eſt pati, ſed iudicare, propter hoc malè ſimplicios quòd ſentire, non iudicare, ſed pati, ſimpliciter dicit quòd agere: Ariſt. autem 3. de ani. 2. inquit ſentire ſine pati, noo patitur potentia, ſed organum eſt, quod patiendo recipit, ſed potentia recipit, & non patitor, ſed eſt ſimile pati, inquit Alex. ſi daretur ſenſus agens, tunc non dixiſſet Ariſt. ſentire eſt pati, verùm nota quòd hæc operatio ſeotire, quod eſt verè iudicium, non efficitur agendo, ſed inquantum recipit, & non patitur, ſed ſimile pati, & hæc aio non eſt effectus diſtinctus à ſenſibili, quod eſt acto, qoòd ſit producta ab vna potentia diſtincta non eſt verum, vt voluit ſimplicius, ſed eſt idem quod ſenſibile in actu, & non requiritur alia potentia diſtincta: Exempium, forma recipitur in materia, dicite queſo receptio formæ à materia eſt nequid diſtinctum à materia? profectò non, eodem modo ipſum ſentire non eſt quid diſtinctum ab obiecto, cniua ſpeties recipitur in orgauo, & ſic dicimus quòd ſentire nil aliud ſit, niſi ſpeties recepta, oon ergo eſt effectus diſtinctus, productus ab agente, vt malè ſimplicius opinatus eſt & vno verbo probatur, inquit enim Alexan. 2. de ani. cap. 18. quid aliud eſt tactio, niſi ſenſibile poſitum ſupra tactum? non ergo datur ille ſenſus agens, & ille textus Ariſt. eſt clariſſimus, qui in hoc 2. de ani. 58. qui 2. de ani. textu 38. inquit, quòd auditus, audibile, auditio idem, quoniam quando ſenſibile eſt in actu, nil aliud eſt quam ipſa ſenſatio, idem quoddam audibile, & auditio, vocatur autem auditio, vt recipitur in auditum, vocatur autem audibile, vel ſonus, vt producitur à campana, ergo malè diceret philoſophus per ſe producitor ab efficieute: Amplius cauſa efficiens, nonne diſtinguitur ab effectu 2. phyſicorum? tunc ſic, ſi daretur vna virtus efficiens, tunc poſterior eſſet auditio, & prior eſſet auditus, quàm ſentiremus ſonum, quod nō poteſt eſſe, quoniam inquit Ariſt. quòd audibile in actu, idem eſt quòd auditio, nam eſt ipſa met auditio, & ſunt ſimul, hoc autem non eſt auditiuú, ſed ſimiie pati: ſecundo notandum eſt, quòd videtur Auer. vt in commeoto ſuo 60. ſecundi de anima olfecit hanc veritatē dicens, quòd ſenſatio eſt apprehenſio ſenſibilis, & Them. hoc quoque tenet in 3. de anima, ergo ſenſibile receptum, cauſat ſenſationem, ſed differt ab intellectu quoniam intellectus ſine materia, & ſine conditionibus materialibus, ſenſus autem & ſi ſine materia, non tameu ſiue conditionibus materialibus, quouiam non ſine ſenſibilibus communibus, hinc patet, quòd nō detur ſenſus ageus, uam illa met res, quæ ſentitur, eſſet ſenſatio, & non puſuit Ariſt. cauſam agentem ſenſationem, Quare falſum eſt in philoſophia, ſenſibile enim eſt idem cum operatione, vt ſatis fuit explicatum.

AN SENSVS PARTICVLARIS POSSIT cognoſcere propriam operationem.
Cap. VI.

DEVENIENDO ad alterum propoſitum, An ſcilicet ſenſus particularis cognoſcat propriam operationem. Thophraſtus, Alexander, & omnes alij ſunt differentes. Tamen reſpondeo nunc ad quæſtionem, & dico, qoòd ſenſibile in actu, nil aliud eſt quam ſentire, & ſenſatio ipſa, vt ipſe ſeuſus cognoſcat ſenſibilem quod etiam cognoſcet ſentire, & operationē ipſam, quam ſenſus producit, cum ergo ſeotire nil aliud, ſit quā in actu obiectum, non ne ſenſus, ſentiendo obiectum, ſentiet ſentire? probo quia nil aliud eſt ſeotire, quàm ſenſibile actu exiſtens, & philoſophus dixit ſonus, & anditio non differunt, vocatur enim ſonus reſpectu campanæ, auditio verò reſpectu auditos, cum ergo anditus non differat ab audibili, & auditus coguoſcat audibile, conſequenter ſentiet auditionem, quoniam idem quod audibile, & hoc dixit ſimplicius, in 2. de anima à veritate coactus, ſenſus inquit qui cognoſcit videre, cognoſcit opus ſuum, exemplum pro iunioribus, viſus videt colorē, vocatur viſio, reſpectu autem coloris, vocatur viſibile, ò, viſio eſſet colorata, ſimiliter & auditio eſſet ſonora, Reſpondeo, & dico, qood ſi

ſenſus particularis cognoſcit operationem ſuã verùm vt ſenſus particularis cognoſcit obiectum proprium, quod habet, ſed ſi ſenſus particularis cognoſcit propriã operationem, propriamq; ſenſationem hoc efficitur, vt ſenſus particularis coniungitur, & vnitur ſenſui communi, vt terminatur ad ſenſum communem: & ſic pono duas concluſiones pulcherrimas. Prima cõcluſio ſit, ſenſus particularis cognoſcit ſuam propriam operationem: ſecunda ſenſus particularis non vt particularis, ſed vt coniunctus ſenſui communi, cognoſcit propriam operationem ſui: quia auditio eſt quid minus materiale, quàm audibile, quoniam licet audibile ſine materia recipiatur, non tamen ſine conditionibus materiæ, & ad id, quod eſt omninò denudatum à materia non ſufficit ſenſus particularis, ideo natura fecit ſenſum communem, ad quem ordinatur ſenſus particularis, tanquam ad metrum, & menſuram, qui habet cognoſcere operationes ſuas, & ſic dico, quòd Ariſt. dixit quòd ſenſus particularis cognoſcit operationem, loquendo de ſenſu coniuncto ſenſui communi: quando autem dicit alibi quòd ſenſus particularis non cognoſcit ſuã propriam operationem, ſed ſi cognoſcit, vt coniunctus ſenſui communi, dixi vobis rationem, quoniam vt particularis habet cognoſcere proprium obiectum: Sed dico vobis verba Alexandri cap. de ſenſu communi, qui hæc formalia dixit, hoc autem communi ſenſu & videntes nos, & ſentientes, & ſingulis ſenſibus ſentientibus ſentimus, ſubdit, qui enim videt, aut audit audire ſeſe, & videre iam ſentit, nanq; non alia poteſtate quam ſenſu, nos ipſos ſentire percipimus, contra Ioannem Gram. qui poſuit aliam virtutem ſcilicet attentiuam, & contra Plutarchum, qui poſuit etiam aliam poteſtatem, quæ dicitur oppoſita ſecundum eũs, & ſubdit Alexander meus, neque tantum nos videre videmus neque nos audire audimus, ſenſus particularis non cognoſcit ſuam propriam operationem; cum nec videre ipſum, ſiue viſio viſibilis ſit, nec audire, ſiue auditio audibilis, ſed hoc primi ſenſus, & proprij, qui communis dicitur opus, & functio. Ecce quòd vult quòd ſit opus ſenſus communis, vt ei admiſceantur particulares, & ſubdit, qua functione in ſenſibilibus animalibus ſenſuum omnium coniungitur veluti vna conſentio, dicit, quod ſenſus communis, non eſt, niſi vna conſentio omnium particularium, non ergo ſenſus particularis cognoſcit ſuum proprium obiectum, ſed debemus dicere, quod hic ſenſus cognoſcit ſuum obiectum, quod mouet ipſum ſenſum particularem, quod obiectum mouet ſenſationem, & ſic fit cognitio, ergo ſenſus particularis cognoſcit, ſed vt vnitus ſenſui communi: Alex. in lib. naturali: quæſt. inquit cap. 2. ſit conſenſus, quoniam ſenſus circa proprium ſenſibile, habet producere propriam operationem, & ideo eũm ſentio me ſentire, eſt ſenſus particularis: Et quod ſit verum ſimplicius coactus à veritate, 3. lib. de anima commento ſuo 136. confeſſus eſt eam, quis cognoſcit operationem ſuam? inquit ſimplicius in fine illius commenti: Quid igitur, nunquid ſenſui illi, qui communis dicitur munus id præſtant dandum ſit, vel nec ſolus communis, quicquam, & viſum & cognoſcit, ſed colorem, circa quẽ viſus agit, vna cum ipſo, viſu cognoſcit: igitur nec ſenſus communis ſolùm, nec particularis ſolùm, ſed ſenſus erit particularis iunctus communi, quoniam inquit ſimplicius nequaquam ſenſus cõmunis hoc cognoſcit, ſed vna ſimul cum particularibus, quoniam puriori quadam ratione cognoſcit ipſe ſenſus communis, quandoquidem & magis iudicat quod ſeparabile eſt à materia, Ergo habes quomodo ſenſus particularis non cognoſcit ſuam propriam operationem, neque ſenſus communis cognoſcit operationes ſenſuum particulariũ, & quomodo particularis vnitus communi cognoſcat operationem propriam: Hæc habuimus ſapientiſſime Alphane quæ tibi hac ætate dicatemur, quæ ita ordinauimus, vt clariſſimè Portij Doctoris Excellentiſſimi mens vndiq; pateat igitur vale.

IO. FRANCISCI LOMBARDI

NEAP. SACRÆ THEOLOGIÆ DOCT. DE MARTA AD ECCELL. ALPHANVM DODECASTICON.

SALVATOR legum ſtudioſe Alphane, relinque
Obſecro tot iuris voluere ſæpe libros,

Quin potius ſanctæ Sophiæ pia dogmata toto
Amplexare precor pectore, nocte, diu.

Æternæ ¬ itæ ſunt hæc rara pignora, firmo
Hæc capiti adiungunt fœdere membra ſuo.

Eia age rumpe moras, tantorum ſume laborum
Serſa, parant Patrum quæ tibi ſacra cohors.

Quis bene patratis, ſi quando vocare licebit,
Hæc Martæ docta friuola carpe manu.

Alphani haud fugient cenſura: ſponte equidem ſe
Subijcit vt ferulæ, ſic ſua cuncta tuæ.

DE PVELLA GERMANICA DISPVTATIO.

AN NVTRIATVR AERE. Cap. I.

SVNT qui credant puellã hanc aere nutriri, his ferè rationib⁹ (vt audio) inducti, primum, quòd aer vim maximam in alterandis, conſeruandiſq; corporibus habeat, idq; omnium nõ medicorum modò, verum etiam philoſophorum maximè peripateticorum conſenſu, nanq; aerẽ tandiu attrahimus, quandiu datum eſt viuere, adhæc tantam eſſe nobis cum aere neceſſitudinem dicunt, vt cibo, potuq; aliquandiu carere, ſed nullo temporis interuallo citra aerem viuere queamus, vſq; adeo vt ob id philoſophi quidam non vulgares, animam aerem eſſe crediderint, nimirum quòd eo viueremus, Deniq; aerem potiſſimum etaſſio rẽ, & ſi non omni, aliqua tamen ex parte noſtra corpora refocillate, experientia compertum aſſeuerant, cõ nectuntq; rationem, neminem ſanæ mentis negare poſſe, quin puella hæc nutriatur, quandoquidem omne quod viuit, neceſſe eſt, vt nutriatur, at nec cibo, nec potu, ergo aere, aut aliud in medio afferendum inquiunt, quòd ad noſtras ſubſtantias proprius accedat, quàm aer, qui intima noſtra corpora ſubit, potiſſimum cùm nemo dubitet, quin ſpiritus actracto aere gignatur.

BIECTIONES. CAP. II.

VERVM quàm hæc ſit friuola, & anilibus quibuſdã deliramentis ſimillima, paulò poſt docebimus, vbi pauca quædam fuerimus præfati. Ariſtoteles maximus naturæ interpres, ſolis viuentibus nutricationem conceſſit, in quibus ſit facultas quædam nutrimentum attrahẽdi, concoquendi, ac ſecernendi purum à fæculento, ſimul, & commutandi in viuentis ſubſtantiam, inſuper ſolis animatis, his functionibus, inſtrumenta idonea natura eſt largita, nempè animalibus ſenſu præditis os, vt per id ſumat alimentum, plantis verò radices, oris functionem obeuntes, ſed his quòd attrahant concoctum alimentum, alia organa, quæ in animalibus conſpiciuntur, non addidit: Verùm omnia hæc opera ab ipſa anima viesl idi animalis perficiuntur, quæ illud in omnes partes, ſuperiores ſcilicet & inferiores, anteriores, & poſteriores, dextras, & ſiniſtras diſtribuit, quippe quòd ad omnes has differentias anima motu cietur, at elementa, metalla, lapides, & in ſumma, cuncta inanimata, vno motu, vtpote ſuperno, aut inferno feruntur, vnde elicere queamus formam illorum ad omnes partium differentiss, motu ferri nequaquam poſſe, atq; ob id non eſſe nutritionis principium, cùm ab hoc opere, quod vitale dicitur vita ipſa, viuentium forma, vita nuncupetur. Ad hæc idem Ariſt. negauit non modò vllum inanimatum, ſed ne prima quidem illa corpora, à philoſophis vocata elementa, cùm ſint ſimplicia nutriri, ratio eſt quòd nutrimentum ſit mixtum, Deinde ex ijs ſumus, ex quibus nutrimur, ſed ex mixtis, pluribuſq; elementis ſumimus alimenta, ergo ſumus mixtum quippiam. Confirmat porrò animalis ex quatuor elementis concreta, ea ratione quòd nutriantur mixtis, igitur ſimplicia non nutriuntur, Quòd ſiquis mihi obiecerit ignem nutriri. vt Ariſt. libro 2. de gen. ſentit, poeticum id dicam ἅμα τὰς τοι πάντα ἐκεῖνο ποιητὰς τὸ πῦρ ἐσθίει nam cum omnia voret, cùmq; ſit aliorum elementorum forma, ac omne combuſtibile conuertat in ſuam naturam ob id dicitur nutriri, at vera nutritio eſt viuentis, quando commutat alimentum in viuentis naturam, quod quidem fit ad conſeruationem eiuſdem formæ, quæ hetereogenea à noſtris nuncupatur, verum ignis illa nutritio, generatio eſt alterius formæ ſimilsſis in materiam eam, quæ proprius accedit, at hic & ſi figuram, ſimilitudinemq; nutricationis aſſumit, attamen, vt bellè declarat ſimplicius libro 2. de anima, cum alia elementa creſcant, & conſeruentur, additione elemẽti eiuſdem formæ, (vtpote terra addiectione terræ, & aqua augeatur aquæ affuſione) ſolus ignis acceſſione rerũ diſſimilium (exempli gratia ligni, vel lapidũ) quas ſua, propriaq; virtute conuertit in ſuam naturam, creſcit, nec conſeruat ea, quæ prius erant, ſed in illa materia priori coherente, alium generat ignem. Itaq; cùm compertum ſit, ſimplicia corpora non nutriri, conſentaneum videtur, nec ea quidem poſſe alimentũ ſuppeditare, nam que non nutriuntur, nec nutriunt, Eſt quoq; communis ratio, quòd ex ijs nutri-

nutrimur, ex quibus ſumus, quæ conuertitur, quòd ex quibus ſumus, ex iis nutrimur, vtitur hac Ariſt. libro 2. de generat. quòd ex quibus nutrimur ex iis ſumus, & libro de ſenſu & ſenſibili ex quibus ſumus, ex iis nutrimur. Quæ ſanè mihi nihil videntur aliud ſignificare, quã ſimplicem conuerſionem, ſequitur ergo in vniuerſum omne nutrimentum eſſe mixtum, & omne nutritiuum mixtum, nec eſſe nutrimentum ſimplex, igitur. Porrò, quòd nullum animal aere nutriatur, his probat argumentis. Quoniam omne nutriens generet excrementum, aer verò minimè. Præterea quòd ſi is nutriret, aleret aut totum animal, aut animalis partem, non alit partem; nam cùm reliquæ non nutrirentur, non eſſet naturalis nutritio, ſed eſſent difformes, vna animata, & alia inanimata, quoniam quod non nutritur, nec poteſt augeri, nec generari; eſtq; id prorſus inanimatum. Proinde hoc prætermittimus veridiculũ. Sin autem totum animal aere nutriretur, conſequens eſſet, vt id, quod eſt in animali, igneũ, aut terreum, aut aqueum ab aere aleretur: atqui paulò ante diximus hæc non conſeruari, niſi adiectione alterius eiuſdem rationis, vt puta aquæ, & terra terræ: Quare aer non conſeruat terram nec aquam. Quin etiam ſi aer nutriret, inſtrumenta nutritioni inſeruientia, nulli nobis eſſent vſui, quorſum enim ventriculus, cum omnes noſtri corporis partes aer permeet? quorſum epar, ſi non poteſt in ſanguinem aut in ſpiritum (namq; ſpiritus eiuſdem naturæ eſt cum ſanguine, & ſi tenuioris ſubſtantiæ, ſuâ natura, ab eo nihil differat) conuerti? quorſum denique ventres inferior, ſi excrementa non ſecernuntur ab aere?

IVNIORVM SENTENTIA.

Cap. III.

CAETERVM hoc occurrunt nonnulli inter latinos argutiores, & volunt hoc de aere puro intelligi, putantq; hunc infimæ, & contiguæ regionis aerem, quem nos inſpirando attrahimus, quique impurus eſt, & vaporibus commixtus, noſtra corpora nutrire, atq; addunt alij non totum animal ali, ſed ſpiritus tantum; idq; ex Galeno colligi, cùm perfacilè in ſpiritus naturam tranſmeet: Verùm hoc quoq; mea quidem ſententia eſt perridiculũ, ob eã, quam ſupra diximus rationem: Nanque cùm ſpiritus ſit mixtum quomodo aer terram conſeruat, aut nutritio ſpiritu, quando præter ignẽ, alia elementa, velut iam ſæpe diximus conſeruentur additione alterius ſimilis, & eiuſdem formæ, niſi quis affirmet omnia alimenta ſpiritus, conuerti in aerem. Quòd ſi ita eſſet, animal relinqueretur ſimplex. Ad hæc ſi datur aer. a. nutriret ſpiritum, dabitur aer b. illo craſſior, & copulentiorem partem nutrire neceſſe eſt, Dabitur deniq; .d. aer hoc craſſior, carnem nutriens, atq; hoc modo ſi aer aleret ſpiritus, totum quoque animal nutriret, eſt enim æqua proportio. a. aeris ad ſpiritus, quæ eſt b. ad copulentam partem, aut. d. ad carnem. Quocirca quærendum etiam in primis eſſet, num aer caliginoſus, maximè nutriret, & an pauciori cibo nobis, tempore nubilo, opus eſſet cum aere nutriremur. Quòd puto nemo ſanæ mentis admittet: atqui, quòd nec aer quidem mixtus, vlla ratione alimenti vicẽ viuentibus ſuppeditet, manifeſta eſt Ariſtotelis ſententia, libro de ſenſu, & ſenſato, vbi redarguit Pythagoricos (aſſerentes odore nutriri) argumento à maiori, à quo, ſimplex non nutrit plantas, niſi, admiſceatur fimus, vt ipſe inquit, libro de generatione, cum ſit corpulentior: quantò minus aer, qui multò eſt exilior, quoniam non poteſt generare conſtitutam materiam, & corpulentam, & loquitur philoſophus de aere commixto vaporibus odorabilibus, qui impurus eſt, eundemq; negat nutrire: Quare nullus aer nutricationi à natura accomodatur. Huc accedit & alia ratio, omne nutrimentum generare excrementa, quæ natura proprijs membris excipiat. Sed ab aere nihil excernitur, quandoquidem excretio fit ex varietate, difformitateque cibi, inſuper quod miſcetur aeri eſt vapor, vel exhalatio, quorum neutrum ſuapte natura nutrit, vapor enim eſt aqua depurata, quam Ariſt. negat nutrire, exhalatio verò maioris ſiccitatis, ac terræ potius ſubit naturam, ineptiſſima & ipſa ad nutricationem. Nullo igitur modo duo elementa tantum, vtpote aqua, & aer nutriant, nec poſſunt corpus aliquod conſtituere. Ruſus, ea quæ nutriuntur ſunt viuentia, ſpiritus autem non viuit: illa enim viuere dixit Ariſt. quæ ſunt organica, aut partes animatæ, ſed ſpiritus nec eſt animatus, nec corpus organicum, vt Philop. 2. de anima inquit. Amplius ſi nutriretur per ſe, haberet nutritionis organa, quæ ſunt ventriculus, cæteraque eius generis, huic muneri deſeruientia. Quin etiam aliud ſequeretur non leue incommodum, quòd nutrimenti eſſet nutritio, quandoquidem ſpiritus nutrit, & non nutritur, eſſet enim in immenſum petere. Quare huiuſmodi opinio non eſt à Philoſopho audienda. Eſt igitur quod alit, mixtum, vt pote quod anima per calidum ipſius animalis conuertit in ſubſtantiam viuentis.

tis. Porrò neceſſe eſt, aerem, reliquaque elementa prius miſceri, quàm nutriant: verum ab anima non fit mixtio, ſed à primis qualitatibus, vt cœlo, Itaque cum anima nequeat miſceri, nec poteſt quoque animatum antequam elementa miſceantur, nutrire: quippe cum ante mixtionem elementa non ſunt ſimilia animalia.

RATIONES LATINORVM.
Cap. IIII.

CAETERVM cùm nonnulli celebres, & in re medica præcipue viri, aerem nutrire, non erit ab re, quæ in hanc ſententiam dicunt, in medium afferre: quo noſtra de nutrimento opinio, magis eluceſcat, Galenus ex Hippocratis ſententia libro de vtilit. pulſuum, voluit inſpirationem duo quidem munera obire: vnum, vt calor refrigeratio quodam conſeruetur, alterum, vt ſpiritus nutriatur. Item libro de alimentis, vtilitatem præſtare anhelitum, quòd cibet animalis ſpiritum, & in methodo medendi, ſpiritum irrigari, & nutriri per inſpirationem. Idem eodem volumine, libro 3. animi defectum, qui ex ſyncope ortū habet, oportere curari ijs, quæ ſpiritum nutriunt, ex odoribus bonis, niſi in ca ſyncope, quæ fit à matris ſuffocatione. Accedit & illud, quod de medicinis cordi conferentibus ait, dulcia, & aromatica efficacius prodeſſe, & ratione, quòd natura auidius ea amplectatur, ſpirituſq; illis celerius nutriatur, ſunt & aliæ quæpiam rationes, videlicet quòd mixtum à mixto alatur, & maximè ſimile, aer verò mixtus, idest, impurus eſt ſimilis ſpiritui, cū ſit corpus mixtū, ac ſubtile. Ad hæc hiſtoriæ narrant, Democritū Abderitam, tres dies vixiſſe odore mellis, vel vt alij volunt, panis recentis, piſces quoq; aqua lympidiſſima à quibuſdam ali dicuntur, Quin & olympidorus, vt refert Ariſt. ſcribit ſe hominem vidiſſe, qui aere ſolo, & ſole nutriretur quib? in phædone Plato ſimilia quędā adijcit, vt interim omittam, quibus elementis Salamandrā, & Chamæleontē nutriri nōnulli credant.

OBIECTIONES.
Cap. V.

AT verò quoniam philoſophi præcipuum munus eſt reddere rerū cauſas, earumq; rationes certiores depromere (nam vbi viget ratio, authoritas ceſſat, argumento nobis ſunt omnes qui Ariſtotelem præceſſerunt, quorum nō eſt ſecutus auctoritatem, ſed rationem; quia illos refutauit) Nemini mirum videri debebit, ſi quædam in Galeno non ſatis probemus, cum ſibi interdum non videatur conſentire: Galen. libro de alimentis, & de complexionibus, ait vinum eſſe inter ea, quę corpora noſtra nutriāt facillimæ concoctionis; opus tamen eſſe, vt per ventriculum ad epar & alia tranſeat membra, huic functioni præfecta. Quare omne nutrimentum recteans id, quod à calido naturali eſt abſumptum, ea tranſire organa, neceſſe videtur, atqui aer alterat quidem humectando, exiccando, calefaciendo, aut refrigerando attamen non nutrit; nam ſi prima vtilitas eſt refrigerare, & temperare ſpiritum cordis, nequaquam nutriet, cum nutritio fiat à calido, nec poſſit duo ſimul contraria præſtare refrigerare ſcilicet, & calefacere, & quamuis multi ſunt cibi, qui alent, & refrigerent: hoc tamen de ſpiritu minimè affirmari poteſt, cum ſolo calido nutriatur. Quare Auerroes non magnifaciens authoritatem Galeni, negat duas vtilitates, quas ſupra enumerauimus, inſpirationem præſtare; vnum inquit eſt verum, ſed alterum falſum, & addit rationem, quòd ſi ſimplex nutriret, daretur animal ſimplex, & vno elemento compactum, quòd ipſum in libro de anima non ſemel reijcit Ariſtoteles, ac propter hanc cauſam ipſe quoq; Galenus negat aquam nutrire, nec datur locus de aere ſimplici, vel impuro, quoniam de eo eſt in præſentia diſputatio, qui nos ambit, quemq; inſpirando attrahimus, qui & ſi mixtus ſit, multiſq; alteratus corporibus, cum tamen nutrire nō vult Ariſt. velut antea quoq; admonuimus, Quin etiam Galenus libro primo de elementis, nutrimentum eſſe mixtum, vt indubitatum tradit, atq; nec opus eſt, nec medicis conducit; aerem nutrire, Porrò aromata, odoreq; fragantia, & ſi paſſim pertraſum ſit, non nutriunt, ſed reficiunt, & vt ipſi loquuntur, confortant. Quòd ſiquis acrius mihi inſtet, dicatq, apud Galenū aerem nutrire, & generare animalis ſpiritus, id equidem falſum ſemper exiſtimaui, Niſi dicamus, ob id nutrire, quòd ſua humiditate ſpiritus recreet, & humectet, quæ humectatio apud medicos, nutritio interdum nūcupatur. Dicunt enim aloen, cæteraq; eiuſmodi nutrire cum humidis infunduntur, Quin ſi aliter intelligas Galenū, ipſe ſibi, mea quidē ſententia

non cōſtabit: Itaq; huic primæ quæſtioni ſatiſfactum eſt. An vero alio quopiam animal ali poſſit, ambiguum ſanè eſt, attamen experiendum quid ex Ariſtotelis verbis elici queat. Is, animalia cibi eſſe appetentiora ducet, tum ex corporis complexione, tum partium diſpoſitione, ait in lib. 3. de partibus animal. ea eſſe voraciora, magiſq; cibum appetere, quæ rectum inteſtinum habent, quam quæ anfractuoſum, inſuper pituitę abundantis magis cibum decoquere, atque hanc ab rationem Raſis medicus non obſcurus, præcipit animalia à biliosa bis die refocillanda eſſe, cum habeant calidum potens, citiſſimeque victus illa concoctrix conficiat, pituitoſa verò ſemel in die minima ratione calidiſſimi, cum ratione phlegmatis, quod vicem ſupplet ſanguinis: at ea, quæ ſanguinis plus habent ter duobus diebus cibanda, ſunt enim minoris concoctionis, quippe ſanguis cum ſit mixtus obnoxior concoctioni quam biliosa, & maioris, quam pituitoſa. Ergo qui phlegmate abundant faciliimè ferunt ieiunium, exemplo ſunt ſenes. Quin etiam hyeme facilè mediam toleratemus, niſi calor ad interiora reuocatus calefaceret, magiſq; conficeret.

DVBITATIONES.

Cap. VI.

VERVM hic ſubuiri video non nihil dubij, quidnam de vrſo ſit dicendum, quem Ariſt. lib. 6. de hiſtoria animaliū cap. 30. & lib. 8. cap. 17. ſcribit latere, vt minimum dies 40. potiſſimum menſe tertio, at frigoris, ne cauſa lateat, an ob aliam quampiam ambigi. Ad hæc eo tempore nihil omnino vbi ſumere, attamen adeo pinguescere, vt non cura difficultatem ſe poſſit loco mouere, Demum bis ſeptem primis diebus ita ſopori, vt ne tantillū quidem ſe moueat, Huiuſce rei, meo quidem iudicio, alia conuenientior ratio aſſignari nequit ea, quam Auicen. lib. 3. cap. de deſtructione appetitus, & debilitate ponit, abſtinēt, inquit, vrſus, & echinus, plurimaq; animalia à cibo, hyeme, tempore extenſo, quoniam natura operatur in rectificando illud, quod eſt excludis humoribus in corpore, digerendo ipſum, & adminiſtrando loco eius quod reſoluitur. Ex quo quis colliget à natura illis potiſſimum inſitum eſſe latere: ſunt enim animalia voracissima, & crudis nec dum digeſtis cibis, alios accumulant, contra huncque cruditatē maximam. Quare eo tempore colligunt, ac cōtrahunt ſe, vt calor ſit vehementior, & melius concoquat. Quam etiam durationem perpetuos dies quatuordecim dormire feruntur, groſſioribus vaporibus caput aſcendentibus, nam interim dum dormimus fieri meliorem concoctionem Ariſt. libro de ſomno docet. Huic Auicennæ ſententiæ aſtipulari videtur Ariſt. cum ait, pinguedinem ſignum eſſe bonę concoctionis, & ſi quædam ſint animalia, vt homo, quæq; ſanguinea vocentur (in quibus pauca eſt pituita, & calor acutior) quæ ſomno & inedia marceſcunt. In ſumma ergo ex verbis Auicennę colligitur id nutrire, quod concoquitur, idq; ſuccedere in locum deperditi, ac vrſis ſufficere quòd ſint pauciſſimi ſanguinis: Quod verò vnguem ſugat, non alia puto cauſa eſt, niſi vt traducat phlegma ad os, & digerat, ſed nihil certi habetur, Præter hæc elici poteſt animalia pituitoſa, pauco indigere nutrimento ratione frigiditatis, & appetere quidem pluri mū, minus tū conficere: Biblioſa verò contra plus cōcoquere, & min⁹ appetere. Quin etiā corpora ægra minus deſiderāt, minuſq; ſumūt, quā ſana: quod natura occupetur in cōcoquēdo vitioſum humorē, quo facilius cōcoctū expellat, vſq; adeo, vt quoſdā morbo laborātes diu ſuperuixiſſe ſit cōpertum, & nihil penit⁹ ſumpſiſſe.

CAVSAE INEDIAE PVELLAE.

Cap. VII.

DEINDE QVVM cum mulieres frigidiores ſint groſſioribuſq; humoribus abundare conſtet, hæc omnia nobis concludere poſſe videntur. Puellam hanc germanicam natura refertā eſſe plurima pituita, non modo ratione ſexus, ſed etiam proprij temperamenti, atq; ex hac crudorum humorum copia, frigiditateq; incidiſſe in ſpaſmum vniuerſalem, ita vt ventriculus ſtupefactus, & vt ita dicam ſpaſmatus, & nihil ſentiens, careat appetitu, ac deſiderio cibi: Eſt enim appetitus, ſenſatio triſtis, in ore ventriculi: Quare cum ſtupeat, non appetit, & cum phlegma humectet, non ſitit, cumq; ſiat continua crudi attractio, natum id cōcoquens, ſubſtinuit in locum deperditi. Huius rei argumentum eſt, quod aliquando ſumere aliquid coacta, id euomens, cum eo putridum, pituitoſumq; humorem eieciſſe dicitur. Durat verò vitas, quoniam calidum remiſſum eſt, & ſufficiens nutrimento, ac quod parum deperdat, pauco indiget alimento. Puto nihilominus nō

din fore ſuperſtitem, ſed citiſſimè è viuis abolé
dam, ſi perpetuò mediam ſeruat: Hanc noſtrã
de alimento ſententiam confirmare videntur,
ea quæ Albertus lib. 7. de animalibus ſcribit:
accidit inquit, animalibus, mediam, quibus eſt
humor pituitoſus, & craſſus, calorq; debilis nõ
concoquens, vt valeat decoquere craſſum illũ,
incoctumq; humoré, atq; hæc animalia, quæ
id patiuntur ſunt ſpiſſæ pellis, proinde fumus
ille eleuatus, aut illa humiditas nõ poteſt per
poros foras deſtillare: ſed reuocatur ad interio
ra, ſanguiniq;, qui ob pituitæ naturam induit
commiſcetur, Id, quod non modo piſcibus,
auibus voracibus, reptilib⁹, quadrupedibuſq;
ſed hominibus quoq, accidit, & imprimis mu
lieribus. Quod confirmat cum ait ſe vidiſſe co-
loniæ mulierem, quæ interdum totos triginta,
interdum viginti dies nihil ſibi ſumeret. Et vi
rum malenchonicum, qui, vt eius vtar verbis,
cuſtoditus, & clauſus ſeptem ſeptimanis ſine
cibo viueret, ſed ſingulis, aut alterius diebus
hauſtum tantùm modò frigidæ puræ adhibe-
ret: addens illud magna adhibita diligentia,
occluſis, obſignatiſq; foribus, ita fuiſſe com-
pertum, atq; id ſæpius, duarũ, aut quatuor ſe-
ptimanarum ſpatio, factitari ſolitum. Hinc col
ligit animalia illa diutius latere, quibus mul-
tus eſt humor pituitoſus, & calor debilior, ac
cidereq; frequẽtius hyeme. Humor enim craſ
ſus eo tempore potiſſimum generatur, ſed nec
illud omittendum, quod Petrus de Ebano in
interpretatione vltimi problematis, decimæ
ſectionis, ſcribit, ſe à viris probatæ fidei acce-
piſſe. Puellam in Normandia ſua tempeſtate
fuiſſe annos natam triginta, quæ annos decé,
& octo nihil guſtaſſet cibi. Adhoc inquit facit
calor humido proportionatus, & vis ſyderum.
Quæ verò ſydera hiticinediæ conducant, ſatis
prolixè in materno eſt cognoſcere, Nicolaus,
& Gentilis Herculanus de quibuſdam dicunt
ægrotos ſine cibo vixiſſe: Nec eſt quod aere
Puellam hanc viuere, quis exiſtimet propte-
rea quod nihil excernere dicatur, Nam, cum
nutriatur ſemi digeſto alimento, minimeque
groſſo, ſua ſubtilitate, & naturæ ad nutritioné
neceſſitate, totum conuertitur in viuentis ſub
ſtantiam, Niſi dicamus, quòd ob tantam ſubti
litatem in vaporem diſſoluatur, quòd verò in
aperto, aerique præuio loco dormire naruent,
in cauſa eſſe videtur exiguus calor, qui facili
à maiori diſſolueretur, & euaneſceret: Hinc
qui indiam incolunt debiliores ſunt, quàm ij,
qui ſeptemptrionem, quoniam in aere calidio
ri viuunt, & fit naturalis calidi diſſolutio. Ar-
gumento ſunt aues Diomedis, quæ æſtate lo-
ca frigida incolunt, & in atris latent quoniam
natura ſint frigida, & calore debili, qui faci-
le diſſoluerentur, at hyeme in aperto viuunt
aere, quòd calor eo tempore reuocetur ad in-
terna. Porrò ſpiritus clarificatur lumina, &
vt loquimur euentatur nouo aere, non admo-
dum quidem frigido, ſed temperato: Nec mi
hi quis obijciat, credatq; camæleontem aere
nutriri, nam cum ſit animal exili pauciſſimi,
pauco opus habet alimento, formiciſque, &
muſcis alitur, Quamobrem egerit quoque ex
crementa, vt ſępenumero vidimus, mutat auté
colores (vt id quoque obiter adijciam) pro-
pterea quòd vt Ariſt. docet ob paucitatem ſan
guinis timidiſſimus ſit, ac quanuis leui de re
perturbetur. Quin nec Salamandra nutritur
igne, quanuis animal ſit adeo frigidum, vt vel
ſemel tranſiens ignem extinguat, Eamobrem
rectè Ariſt. cum libro. 5. de hiſtoria animal.
vermes rubros in niue vetuſtiori, naſci do-
cet, addit eos non ſola niue ali, cum niue ali-
quid ſit commixtum, quo illi nutriantur.
Præterea in ciſpin fornacibus, vbi chalcites
lapis crematur, pluribus diebus beſtiolas pen
natas in igne oriri, nec tamen illo nutriri, ſed
partibus vltimo reſolutis, & calido animari.
Quare diu illas viuere non eſſe credendum.
Piſces denique vt ex Ariſt. de hiſtoria animal.
libro 8. colligitur, pura, ſinceraqua non nu-
triuntur aqua, cum alij algâ, & muſco, aut ena
ſcente aliqua materia, alij mutua ſui generis
præda, nonnulli limo, & ſiquid in luto compe
riant, alantur, Verùm mora potius paſcere,
& interdum in altum ſecedere ſunt ſoliti, De
mocritum, & Olympiodorum, vel ſiquid græ
cia mendax audet in hiſtoria, vt falſum reijcia
mus, ſiquidem quantùm græcis teſtimonijs, ſit
adhibendum fidei, Cicero tum in orationibus
tum ad Q. fratrem, quin potius ſexcentis in
locis nos docet. Hæc ſunt Alphane doctiſſi-
me, quæ in preſentia citra verborum lenoci-
nium, Ariſt. veſtigia ingredienti, quantùm
quidem à continuis, huius Excellentiſſimi do
ctoris occupationibus ſucceſſiuo tempore va-
care licuit, ipſi ſcribenda putauimus, Quæ ita
tandem probata ſatis, & commendata intelli-
gam, vbi iudicio tuo longè acerrimò non diſ-
plicuerint. Vale.

EXCELLENTI DOMINO
SCIPIONI FLORILLO PHILOSOPHO INSIGNI, LOGICO ACVTISSIMO, AC MEDICO PRAECLARISSIMO.

IACOBVS ANTONIVS MARTA *Neapolitanus. S. P. D.*

NIHIL Romæ foris, nihil domi, florente republica, niſi auſpicatò gereba[n]tur, multoſq; , quibus aues non addixiſſent, magiſtratu ſe abdicaſſe, memoriæ proditum eſt. Ego, quorum felices exitus mente concipio, eorum principia, rerum gerendarum lubenter amplector: Itaq; etruſcos augures non accerſam quidem vanos plerumq; Deorum immortalium interpretes: Sed te Scipio ſapientiſſime, auguralis diſciplinæ, & diuini ſermonis ſcientiſſimum aduocabo: Cum enim poſt impetratam ex Deucalione, & Pyrrha perpetuam humani generis renouationem, tu celeberrimus naturæ rimator, philoſophorumque ſpirarchus, in omni diſciplinarum genere, cæteros adeo antecellis omnes, vt ab Apolline inter conſecratos philoſophos octauus venias commemorandus. Optimo igitur iure, non vrbis modò, ſed totius regni applauſus, in te virum ſingularem vndiq; confluit, vt omnes te manifeſtè venerentur, obſeruent, colant, tuamq; vnitam probitatem, omniumq; virtutum culmen admirentur, atq; mirum in modum ſuſcipiant: Non ergo ab re felices, ſeq; ipſos fortunatos reputant, qui te omnibus ſcientijs, melliflua eloquij ſuauitate, cumulatum audierint, à quo, nedum logices, & philoſophiæ, verum etiam medicinæ, difficillimarum ſcitu rerum, innumera vbiq; locorum, quidem me hercle, in explicandis rebus facilitate, atque ingenij in interpretandis perſpicacitate, mira magis modo cēdis vbertate anfractuū dilucidationes prodierunt, vt difficilia queq; omnia, atq; abſtruſa, maxima cum auditorum profectu (te authore) facilia, numeriſq; omnibus abſoluta videantur. Romani dum ab auium garritu, & augurum reſponſis toti dependent, ingentes ſæpe hoſtium copias parua manu proſtrarunt: Ego qui te conſulam, vt diuinæ maieſtati animi proximum, ita rerum omnium ſcientia, inter mortales facilè principem, aut libellum hunc, inuitis maleuolis, bibliotecæ priſtino traddam, & ad caſtra me ducam incolumen, aut id perquirens, occumbam: ac ne occumbam, tuæ erit, & opis, & operis: Quid enim eſt quod falsæ, vel inueteratæ opinionis vim extimeſcam, te duce acerrimo veritatis vindice, atq; aſſertore? Quid metuam periculoſi certaminis aleam, te auſpice? Sed iam claſſicum cum crepuit, in aciem deſcendo, ipſumq; typographis cudendum committo. Vale.

IO. FRANCISCI LOMBARDI NEAPOLITANI AD SCIPIONEM FLORILLVM DISTICHON.

NE æternum doleas, PORTII tibi, MARTA, dolorem,
Dedicat eximij, SCIPIO chare, tuus.

DE DOLORE LIBER.

QVID NOMINE DOLORIS INTELLIGATVR, & quomodo eum Græci exprimant. Cap. I.

CVM inſtituta nobis ſit de dolore tractatio operepretium eſt quid ſit dolor, & à quibus cauſis oriatur, explicemus: Si antea quibus vocabulis, tum à Græcis & à Latinis nominetur, tradiderimus. Græci in fingẽdis nominibus fœliciſſimi, dolori varia nomina poſuerũt λύπην, ἄλγος, ἀλγηδόνα, ἀνίαν, ὀδύνην, & πόνον etiã ipsũ aliquãdo appellarunt. Quod & Hippocratem, & Platonem feciſſe teſtatur Galenus primo de ſympto: cauſis, & 7. de placitis Hippocratis, & Platonis. Latinorum ſolum dolorem, & moleſtiam, ſed interdum quoq; laborem nominarunt, Contra quos Cicero inſtitit, docens diuerſum eſſe laborem à dolore, idem tamen translatione vſus, laboris vocabulo dolorem aliquando ſignificauit. Sed hæc Grammaticis relinquantur, & concludamus prædicta nomina, non modo à latinis, ſed etiam à Græcis vſurpari: Ariſtoteles tamen frequentius corporis dolorem πόνον dicere conſueuit. Vnde in opere de generatione animal, eum dolorem, quem mulieres in pariendo ex patiuntur πόνον appellat, In problematib⁹ quoque dolorem capitis πόνον nuncupauit, Licet 6. topicorum, dolorẽ corporis definiens, vſus ſit nomine ἀλγηδών, & ſeptima lectione problematũ, mente dolentes ἀλγοῦντας διανοίᾳ dixerit, forsaſſe quod apud antiquos potius ἀλγηδὼν pro dolore corporis magis, quã animi vſurpetur, hæc vti inuicem diſtingueret, addidit mente; Sed cum dolor affectus communis ſit animi, corporis, nos in noſtra hac diſputatione, de corporis dolore verba facere inſtituimus. De animi autem ægritudine, & dolore pertractare, munus eſt philoſophi moralis, quamuis de hac animi moleſtia Galenus libro de curandis animi morbis perbelle diſſeruerit, eiusq; doloris præcipuam cauſam, inſatiabilitatem eſſe docuerit, quę ita nos torquet, & tationem ſubijt, vt omne vitæ ſpatium cũ moleſtia tranſigamus. De eo itaq; dolore, qui læſo aliquo ſenſus inſtrumento, nos afficit, agere decreuimus, qui & ſi poſſit omnibus ſenſuum inſtrumentis accidere, maximè tamen tactu hic acerbus ſenſus percipitur: quare in cæteris ſenſibus, ea quæ mali aſſeruntur, moleſtias potius quàm dolores nominarem, vt paulò poſt inferius quoq; adnotabimus. At quoniam de dolore tactus, luculenter Galenus diſſeruit Platonem, atque Hippocratem ſequutus operepretium erit illius ſententiam, & communes locus, in quibus de dolore ſuã opinionem explicauit, afferre, proſpicereq; an ſimul conſonẽt, vel inter ſe diſſideant, vt cẽſeat, qui gratis ipſum reprehendere conſueuerũt. Primo igitur Galenũ audiamus, qui lõgè minus à veritate diſſentit, quã cæteri, qui eum ſequuti ſunt,

QVAE FVERIT DE DOLORE GALENI ſententia, Cap. II.

GALENVS cui in medicina primas dederũt, in enarratione Hippocrat: de ratione victus in morbis acutis, & in primo de elemẽ. iuxta ſententiã Hippocratis quædam de dolore habet, ex quibus ea, quæ ad doloris definitionem explicandam maxime conducunt, colligimus. primum illud eſt, quòd nihil doloribus afficitur, quin fuerit prius paſſionibus obnoxium, nihil enim dolore poteſt niſi corpus, vt Græci dicunt παθητικόν hoc eſt paſſibile, vt probè Hippoc. libro de natura humana ſcriptum reliquit. Quare ſi ex atomis corpora conſtarent (quoniam & minima ſunt, & impaſſibilia) neq; corpus ex ijs coaugmentatũ paſſibile eſſet, nec vtique doleret. Alterum eſt vt id, quod dolet, non ſit caloris expers, & ſenſus cuiuſmodi ſunt cartilagines, oſſa, & ligamenta, huic accedit, vt conſertim, & totus ſimul, quod Græci dicunt ἀθρόως ſenſus fiat. Poſtremò, vt ſit ſimptõma, at affectio præter naturam violenta, & à ſenſu aliena, hac enim particula, dolor à voluptate diſtinguitur, cùm & ipſa conformetur ſenſui, licet in alio voluptas cum dolore conueniat, quod ambo conſertim fiant, Hinc explicatur nodus, cur cùm

generatur qualitas aliqua, membro conformis, & illi naturalis, etiam dolemus, ſi ſubitò generetur? Licet enim qualitas genita membro illi ſit naturalis, modus autem, quo gignitur, cum ſubitus ſit, eſt illi præter naturã, quoniam natura ſubitas mutationes, ab vno extremo in aliud, non facilè ſubſtinet, & ob id dolet, hoc enim apertiſſimo exemplo docuit Gale, 2. de loc. affectu cap. 4. & 12. method. cap. 7. ſumpto ab iis, qui hyeme per niuem iter faciunt, quibus maximè digitorum extrema rigent, ac frigeſcunt, & ſi ad ignem propius admouerint, intolerabili dolore torquentur, præſertim ad vnguium radices, qua aperte neruulus eſt, acriorẽ ſentiendi vim præbens. Huius doloris cauſam ibi reticuit Gale: ſed non aliam eſſe exiſtimo, quàm ipſum frigus, quod vt contrarium calori reuitenti, contraq; contendenti, pellitur in profundum ſubitò, vnde ex ea intemperie repentina, comprimuntur partes, & fit ſolutio continui, ac dolor, qui ſi ſenſim caleſierent, excitaretur, verũ intelligere oportet id fieri, cum ſummè frigeſcunt partes, aliò qui ſi remiſſius refrigerarent, vel non ſentiretur acris dolor, vel nullus. Itaq; ex his colligimus conditiones quatuor, quæ, vt excitetur dolor per quam neceſſariæ ſunt, prima vt corpus ſit paſſibile, ſecundo vt ſentiat, tertia, vt ſubitò, ac videnter mutetur, poſtrema vt ea alteratio præter naturam ſit, ac ſenſui inimica. Sed vt abſoluta doloris ratio colligatur, genus vtpote, à quo omnis perfecta ratio proficiſcitur, inquirendum eſt. Quæcunque à natura in corpore fiunt, ea ſunt, vel actiones, vel paſſiones, vel facultates, ita enim in hoc 3. libri de cœlo, & 7. ethicorum, Ariſt. corpora naturalia à ſe inuicem diſcerni, differreq; docet. Itaque cùm dolor naturalibus corporibus accidat, neceſſe eſt eum ad aliquod ex tribus his dictis generibus referre, & aut ſentiendi facultatem, aut actionem, aut ſyptoma eorum eſſe, Gale. lib. 2. de loc. affect. vbi doloris, & voluptatis diffinitiones inueſtigat, Dolorem triſtẽ ſenſum, ait eſſe, Id, quod Ciceroni etiam placuit, qui aſperum, & moleſtum ſenſum eundem nuncupauit. Cæterum ſenſus, quem αισθησιν Græci dicunt, duo apud græcos, & latinos ſignificare receptum eſt, & actionem, & facultatem, quare dubitare poſſit quo pacto in ratione doloris accipiatur, conſtat tamen accipiendum eſſe pro actione, & non pro ipſa potentia, quod vel ex Gale. patet, qui in primo de ſimptomat. cauſis, dolorem eſſe ait non in re, quæ facta eſt, ſed cum fit, ita vt ſit actio, & non qualitas protecta, verum proficiſcitur aliquando à dolore praua quædam intemperies, ipſa tamen ratio doloris eſt rei contrariæ ſenſus quod Auicenna Galenum imitatus probauit, & idem, ex cauſis, quas Galenus poſuit aperte demonſtratur, nam quæ concutiunt, quæ tundunt, quæ pungunt, quæ diuidunt cauſas eſſe doloris affirmauit, ita vt ipſum in actione conſiſtere ſẽſerit, eſt enim ſenſus alterationis, hoc eſt perceptio alterationis, vt 7. de placitis hip po. & Plat. non longè à fine demonſtrauit nam ſiquis dolet, afficitur præter naturã. Itaq; perceptio ſenſus, & non facultas erit dolor. Quamobrem non ſunt audiendi, qui ſub qualitate paſſibili, tanquam ſub ſuo genere reponũt ſi rem ipſam ad veritatis lancem appendamus, ſenſus enim paſſiones ſenſitiui eſſe, Ariſt. docuit, cui aliquando aſtipulatus eſt Gale. & quãquam vocabulum παθος apud græcos ambiguũ ſit, & pro omnibus accidentibus vſurpetur, nos tamen paſſionem nunc intelligimus pro illo alterari, ac mutari (vt ita dicam) vt à qualitate paſſionem inferente ſecernamus. Quamobrem actiones triſtes, ac moleſtas, propriè paſſiones dicimus, quomodo 3. libro. met. Ariſt. paſſiones accipi, demonſt. Itaq; cum dolor ſit triſtis ſenſus confertim factus, aut ſenſum ſequatur, vt paulò poſt demonſtrabimus ex Ariſtotelis ſententia, nulla ratio paſſibilis qualitatis, in eius definitionẽ impeditur. Adde quòd dolor in numerum ſenſibilium adſcriberetur, equidem propriè ſenſus tactus, ſi paſſibilis qualitas dici poſſet. Quin imò concluderemus dolorem, cum ſit ſenſibilis, afficere ſeceſſam; & dolorem facere, ſicq; vlterius eſſet quærendum, an dolor, qui à dolore proficiſcitur aliũ dolorem inferret, quòd ſi daretur, iterum de alio quærendum, reſq; in infinitum protraheretur, multaq; alia ſequerentur abſurda, & medicis, ac philoſophis repugnantia. Igitur dolor paſſio eſt, & non qualitas paſſibilis, eſtq; affectus ſenſus, eadem ratione, nam cum dolor inter ſimptomata numeretur, quæ ſunt actionum accidentia: ſeu noxæ, iure & paſſio ipſa pro ſubiecto accidentis accipietur, & maximè actionis ſenſus tactus; ſæpe enim vſu venit philoſophis, vt formam pro ſubiecto intelligant, nam album pro homine albo, & vt more iſtorum loquar, concretum accidentis, & pro forma, & pro ſubiecto, intelligere poſſumus, veluti au. 5. met. 14. & primo phy: docet, & ego paulò poſt latius explicabo, in hoc enim omnis diſceptatio inter Galenum, & Ariſt. verſatur, an dolor ſit actio ſenſus, vel aliquid ſequens actionem. Galeno quidem placuit, dolorem actionem eſſe, attamen ſi quis ſe obijciat, negetq; dolorem eſſe actionem, quod ſit triſtis actio, perinde ac ſi hominẽ mortuum, hominem non eſſe affirmauerimus, nullam enim inter ſe ſimilitudinem habent, quandoquidem mors omnem hominis rationem perimit: Cæterum res aliter ſe habet, nam moleſtia, quæ in actione percipitur, non priuationẽ actionis, ſed eiuſdem ſymptoma notat, idque ex Galeno quoque colligitur, qui primo de ſypto: cauſis, quoddam eſſe commune tam do

loris, quàm voluptatis demonſtrat, nempe ſubitam mutationem, ſi dolor, ac voluptas perinde, ac homo mortuus, & viuus inter ſe diſſidetunt, non conuenient vtiq; in actione, aut motatione, quòd æquiuocis nulla conueniat ratio, quare ſi ſubita actio tam dolori, quàm voluptati communis eſt, tolli nullo modo poteſt, quia dolor ſub actione comprehendatur, quia tamen voluptas perfectior eſt, iccirco primo actionis nomine nominabitur, deinde dolor, Definitio igitur doloris cum ſuum genus inueniat. eſt enim dolor ſenſus, atq; ille aſper, nec opus eſt addere animali, vt quibuſdam placet, cum enim dico ſenſum, animalis rationem intelligo. additur huic definitioni confertim factus, quò dolor, & voluptas ab alijs diſtinguatur actibus, qui ſenſim fiunt. Cæterum quia hæc ratio voluptati quoq; conuenit, quod ipſa quoq; ſubitò fiat, adijcienda eſt alia particula præter naturam, ſiue moleſtus, vt per eã à voluptate ſeparetur, ita vt dolor ſit aſper ſenſus, præter naturam, ac ſubitus, voluptas verò ſenſus blandus ſecundum naturam ſimul genitus, at ne ſic quidem definito dolore contenti erimus, quãuis quid ſit expoſuerimus, niſi cauſam quoq; addamus, à qua fiat, quoniam dolor eſt accidens, in opere conſiſtens, quo peremptio perimatur accidens. Decet igitur ponere agentem cauſam, vel cauſam ſine qua nõ: hæc autem erit mala intemperies, ſoluta continuitas, tota igitur ratio hoc pacto componenda eſt. Dolor eſt ſenſus aſper, præter naturalis, confeſtim factus à mala temperie cum ſolutio tio continui: Hæc ſanè ratio, & quid, & propter quid explicat, quàm conſtat ſola poſitione à demonſtratione, differre coniungit enim cum concluſione principium, Videmus autem eiuſmodi definitiones Ariſtoteli frequentes eſſe, in quibus additur cauſa faciens, vt 6. topic. vbi dolorem definiens, additur cauſa doloris, Et inquit, paſſio animalis, facta ex diſtantia partium præter naturam, ſic 4. meteor. vbi concoctionem definit eſſe perfectionem factã à calore, apponit calorem, quæ eſt cauſa faciens concoctionem, ita quoq; lunæ eclypſim eſſe priuationem luminis lunæ, ex interpoſitione terræ inter ſolem: & lunam, explicauit Philoſophus: Neq; enim inutiliter efficiens cauſa in definitione eiuſmodi operũ, quæ ab agẽtibus cauſis fiunt, & ab iiſdem conſeruantur, apponitur. ob id Actius, Galeni ſectator, non contemnendus, adiecit cauſam efficientem, cum inquit. Dolor eſt repentina temperamenti mutatio, & futura ſolutio continui, & intelligendo ſolutionem continui, ac ſi diceret non ſolum eſt mutatio temperamenti, ſed cum intelligentia ſolutionis continui, quoniã dolorem in corpore contactum à cauſa intrinſeca deſumpſit actius, propterea animaduertens doloris duplicem cauſam, vt pluribus locis ad notauit Gale. vnam extrinſecam, quam dixit eſſe ictum fracturam, contuſionem, cæteraq; eius generis quæ ſenſui eſt manifeſta & alteram intrinſecam, quæ ratione comprehenditur, & eſt immoderata intemperies: hanc doloris cauſam, actius nobis explicare volens, inquit. Dolorem eſſe ſubitam temperamẽti mutationem, meditationemq; ſolutionis cõtinui quaſi nos moneat, vt vna cum temperamenti mutatione, ſolutam etiam continuitatem eſſe intelligamus. Neq; enim poteſt ſine ſolutione continui intemperies, acerbum dolorem generare, eo quòd ad eius generationem, ingens læſio requiratur, quæ non fit niſi intercedente cauſa ſoluente continuum, vt 7. de placit. Hippoc. & Plat. traditum etiam eſt à Gale. quamuis autem cauſæ plurimæ, ac ſpecie diſtinctæ ſint, vt videre eſt apud Gale. vbi eas enumerat primo de ſympto. cauſ. & 12. metho. quas libro Artis medicæ, & 2. de ratione victus, ac libro de inæquali intemperie, omnes ſub duabus complexus eſt, ſub intemperie, & ſolutione continui. (licet 12. metho. & 4. de ſimpl. medic. facult. vnam proximam doloris cauſam poſuerit, internam, ac latentem cõtinui ſolutionem, quod nõ immerito ab Auic. & Auer. ipſi adſcribitur) Has omnes doloris cauſas Actius in ſua definitione concludit. Generant porrò intemperies, & ſolutio continui dolorem non modò in ſenſu tactus, verũ etiam in omnibus alijs ſenſibus, vt Gale. in libro de different. ſympto. & primo de ſympto. cauſis vbertimè demonſtrauit, atqui Auicen. & recentiores medici acriter Gale. reprehendunt, quod varijs in locis, variè de dolore loquatur, quaſi ſibi non conſtet. Sed (vt mea fert opinio) in ſophiſtarum grege adſcribendi ſunt, cum in dubium vertant, id quod mente aſſequi non poſſunt, Id enim Gale. ſophiſtarũ eſſe proprium libro de cauſis probat: Ariſt. perbellè adnotauit, at nos tantũ abſumus ab eius ſententia reprehendenda, vt à malè uolorum liuore ac detrahentium inuidia, ipſam vindicare conſtituerimus, quo magis ipſa veritas eluceſcat.

QVAE

QVAE CONTRA GALENVM DE RATIONE, & cauſa doloris obijciantur Cap. III.

GALENVM igitur accuſant quòd ſibi non conſtet in doloris explicatione, aliquando enim triſtem eſſe ſenſum ſcribit, vt ſuperius patuit, at in libro de diffe. ſympto. inquit tactū egregium præter cæteros ſenſus in actione ſua ſymptoma experiri, nempe dolorem, quod & reliquis ſenſibus eſt commune, vt hinc apertè patet dolorem non eſſe actionem, ſed actionis ſymptoma, nam quòd alicui accidit, nulla ratione dici poterit eſſe illud, cui accidit. Dolor ergo in actione ſenſus fit, & actio eius non eſt. In libro etiam de arte medica. ait. Quæ dolent, & quorum motus ſunt deputati, aut interierunt, manifeſtam habent determinationē. Hæc Galenus, vbi dolorem ab actibus, & motibus deprauatis ſecernit, ita ſanè, vt dolorem non eſſe actionē deprauatā, ex his locis aſtruere liceat. Præterea non hoc ſolum, ſed etiam in explicandis cauſis doloris variè loquitur, nam in lib. de inæqual. intemp. alterationem doloris cauſam ſtatuit, idem ſenſiſſe videtur, & in lib. de nat. hum. Hippocratem exponens, qui ait, ſi homo vnum eſſet, animal non doleret, quia inquit Gale. non alteratur, igitur alteratio videtur eſſe cauſa doloris. Quin etiam & de intemperie, quæ continuum ſoluit ambigua profert. 12. enim metho. frigidum, & calidum primas cauſas continuum ſoluentes eſſe credidit vt 2. de comp. medic. ſecundum loca ſiccitatem addidit, humiditatem excludit, quā tamen admiſit libro artis medi. & de Inæqual. intemp. & lib. de conſt. nat. humidum enim inquit, & ſi non pati caliditate, ſpatio tamen temporis tranſmutatū.

DEFENSIO GALENI. Cap. IIII.

AT Hæc omnia paruifaciat qui diligenter Gale. ſententiam perſcrutetur, nec magno negotio ea omnia diluet, In lib. enim de arte medica (vt huic loco primum ſatisfaciamus, ſigna proponens, per quæ morboſum corpus ab optimè conſtituto diſtinguamus, ea recenſet, quæ ſenſui pateat, vbi ait, quæ igitur dolore infeſtantur, & quorum motus ſunt deputati, aut omnino interierunt, manifeſtas habent determinationes. Hæc Gale. exponunt aduerſarij hunc locum ita, vt colligant dolorem non eſſe actionem læſam, quaſi eum à motibus deprauatis ſeparauerit. Sunt alij, qui velint Galenum diſtinguere dolorem non ab omni motu deprauato, ſed ab imperfecto tantùm atq; imminuto, quaſi per motus deprauatos intelligat diminutos: Verum dolor actio deprauata eſt, & vt inquit Auic. corrupta, eo modo, quo & prægnantium appetitus corrumpitur, dum terram, carbones, aut lapillos proſequuntur, nam actio, iuxta Gale. ſententiam in lib. de differ. ſympt. tripliciter læditur, duobus quidem modis vitiata efficitur, & cum imminuitur, & cum deprauatur, ſub qua deprauatione dolor cōprehenditur. Tertio verò modo prorſus tollitur, neque dolorem habet ſubſe. In ſecundo igitur ordine, cum deprauatur actio, dolorem depoſuit: ſed redeundum eſt ad verba Galeni in arte medica, quæ alijs ſic interpretantur, vt coniunctionem illam, & non pro coniungente, ſed pro exponente accipiant; ac ſi Gale. dicat, quæ dolent, & id eſt quorum motus ſunt deprauati, ita, vt omnē vitioſam actionem, & imminutam, & deprauatam, vno in loco comprehendere voluerit. Ego verò eiuſmodi expoſitores nō probo, licet à Galeni verbis non omnino videantur alieni, quamobrem ex lib. de ſympt. differ. Galeni mentem elicio, vbi actiones ſenſuum bipartitò diſtinguit, quatenus vel ex toto pereunt, cum ſcilicet obiectū ſenſuum non percipiuntur, & quatenus vitioſè obiecta percipiuntur, atq; hoc ſecundum diuiſionis membrum in duo rurſus ſecat in deprauatas, atq; imminutas. Deinde ſubijcit, tactus egregium præter cæteros ſenſus in actione ſua doloris ſymptoma experitur. In reliquis quidem ſenſibus excitatur etiam dolor, verum qui in tactu ſentitur, à cæterorum ſenſuum dolore, duplici ratione diſtinguitur, vna, quòd in cæteris tantùm producatur à proprijs obiectis, in tactu autem non modò ab externis obiectis, ſed multò magis ab internis affectibus infertur, altera, quòd dolor tactus, præ eo, qui in reliquis ſenſibus excitatur, viq; adeo intolerabilis eſt, vt non nulli ſibi ipſi ob eum, mortem conſciſcant. Ex hisque verbis Galeni patet, dolorem in ſenſu tactus, tanquam egregiū & vehementem ſeparari à deprauatis aliorum ſenſuum actionibus: Ergo cum in libris art. med. dicat, quæ dolore infeſtantur, & quorū motus ſunt deprauati, cenſeo ibi ſecernere dolorem in ſenſu tactus à motibus aliorum ſenſuum deprauatis, non quod & ipſe in tactu nō

ſit

ſit motus, aut eius ſymptoma, ſed quòd vehementior ſit, & propterea longè ab alijs motibus differat, atq; ob id ſolus doloris nomine appellari mereatur, cum alij tantum motus deprauati vocentur, ſed cauſam propter quã maior ſit dolor in ſenſu tactus, quam in alijs, ipſe quoq; Gale. 2. de ſympt. cauſ. docet, eamq; in inſtrumenti craſſitudinem, reijcit, quo.n. craſſius inſtrumentum, eo maiorem voluptatem, & maiorem dolorem percipit, ac maiori cum violentia, tactus itaq; cum inſtrumentum habeat carnem muſculorum, vel neruum qui intra carnem eſt, magis quàm alij ſenſus afficitur, atq; alteratur, eoq; alterationis ſenſus eſt efficacior, neq; neceſſarium eſt Galeni placita ſectanti, quorum ſymptoma in actione læſa collocare, ſub quo dolor comprehendatur, cum commodè ad ſymptoma deprauatæ actionis referatur, primumq; in ea locum ſibi vendicet. Philoſophi tamen aliam fortaſſe afferrent rationem, cur dolor adeo afficiat ſenſum tactus, ea autem eſt, quod vitæ animalis ſtatim aduerſetur, animal enim per tactum animal eſt, at in cæteris ſenſibus dolor cui ſenſui, vniq; eius organo infeſtus eſt. Neque protſus vitę animalis eſt inimicus, proptereaq; minus tunc hominem afficit, minusq; excruciat. Inferius aliam dabimus ad Ariſt. mentem propius accedentis: iſtis ita conſtitutis, venio ad rationes, aſſeroq; dolores in actione conſiſtere, & eſſe actionem, neq; hæc inter ſe pugnant: dolor enim duobus modis capitur, tum à medicis, tum à philoſophis, vno, vt à voluptate diſtinguitur, & vt eſt accidens, atq; hac ratione vt accidẽs dolor eſt in ipſa actione, & actio eſt quaſi genus ſubiectum, in ſuas differentias diuiſum, puta dolorem, & voluptatem, alia ratione accipitur, pro actu, quo dolemus, atq; ita eſt actio deprauata; quod per exemplũ tibi manifeſtius fiet, rationale, cum differentiã ſignificet, in genere non cõprehenditur, neq; de eo genus verè dicitur, vt 3. metaphy. Ariſ. docuit, at ſi rationale hominem nobis denotat, & ſpetiem ipſam, verè dicimus rationale eſſe animal. Idem dolori accidit; nam ſi pro actu, quo dolemus, accipimus, eſt actio, ſin autem vt accidens in actione, dicitur actionis ſymptoma, atq; ſic argumento ſatisfacimus ſuperius adducto, quod verò pertinet ad cauſas doloris, in quibus tradendis, ſibi non conſtare Gale. dicebant, ſi memoria tenemus iam ſuperius enarratam diuiſionem cauſarum doloris, ſoluetur nodus: cauſas enim doloris, alias obſcuras, quas haud quaquam ſenſibus, ſed ratione tantùm comprehendi diximus: manifeſte quidem ſunt, ſoluta continuitas à cauſa externa, atq; immoderata intemperies, at ſolutio continui ab interna intemperie. profectò, obſcura eſt, eaq; ſolùm eruditio medico innoteſcit, & de hac Actium locutum eſſe ſupra dicebamus. Gale. itaq; cum alterationem, & ſolutam continuitatem eſſe doloris cauſas dixit, interdum eam accipit, quæ euidens eſt ſenſui ita vt ſoluta continuitas dolorem generet, quẽ poſtea ſequitur intemperies, cui ſententiæ penitus Auer. conatur repugnare, & contrà, vbi alterationem doloris cauſam ponit, intelligi ſemel continui ſolutio debet, quod in actij loco exponendo ſupra monuimus: & quanquã Gale. intemperiem, tanquam cauſam manifeſtiorem plerunq; tamen ſolutionem continui, ſiue externam, ſiue internam, cauſam proximam doloris attulit. Sed ignorare non oportet, quod ſolutio continui in corpore ſequitur intemperiem, externam verò intemperiem ſolutio continui comitatur, quare, vt mutuã harum conſecutionem percipias, ſcire conuenit, continuum intra corpus plerumq; ſolui non poſſe à cauſa interna, niſi affectio præcedat & propterea ſolutionem, quæ intra corpus fit, intemperies neceſſario præcedit, ſed externã quæ ab ictu procedit, intemperies ſequitur. Dolor tamen ipſam ſolutionẽ proximè ſequitur. Nec remoueant qui Galenum aſſerunt ſolutionem continui, & intemperiem interdum ſimul generari, propterea quod ſolutionem continui aliquando intemperies ſequi ſoleat, à qua dolor gignitur, recedunt enim ii à Galeni ſententia; & toto cælo aberrant, nam vbi cõtinuitas ſoluitur, ſpiritus, & humores dolorem generantes, ad eum locum confluunt, quapropter ſi poſt factam diuiſionem alius dolor à priori inducitur, ille, iuxta Galeni ſententiam à noua ſolutione oritur, quam producunt humores ob ſuam, ſiue craſſitudinem: ſiue aliam qualitatem, atq; hoc pacto huic quæſtioni ſatisfacimus de cauſis doloris, cur aliquando vna, aliquando duæ à Galeno afferantur. Porrò ſiccitas, cum ſummos agat, neq; vehemẽs ſit in agendo, vt aliæ qualitates, maiorem inducit dolorem, humiditas autem cum legnis ſit admodum, nullum dolorem excitat, vt ſecundo τῶν αἰτίων affirmat Galenus, quòd ſi libro de inæquali intemperie dixit omnes intemperies dolorem gignere, inferius tamen eodem capite præcipuas doloris cauſas duas poſuit nẽpe calidum, & frigidum, quibus poſtea annectit ſiccum, & poſtremo humidum, ſiccitas, ratione priuationis potius quam aliomodo dolorem infert, at humiditas quantum ſpectat ad ſuam qualitatem, dolorem minimè efficere poteſt, (non aliter quam in ſimilaribus partibus, ſolæ intemperies dolorem ſua vi minimè producunt) ſed tantum ob ſui craſſitiem, & copiam in partibus diſſimilaribus dolorem generat, neq; aliam puto fuiſſe Galeni mentem in loco proximè adducto, ſi humores capitis dolorẽ non inferunt, alia ratione, niſi ſui multitudine, mora, & acrimonia. Ideirco cum Galenus Hippocratis ſententiam interpretatur, vbi inquit

inquit quòd in oĩ morbo ſit vlcus, hoc proptetea eneruare probauit, quia humores ĩ quouis morbo erodendo, tendendo, premẽdo, euellẽdoq;, aliquã faciunt cõtinuitatis ſolutionem. Quibus ita conſtitutis facilè intelligitur tõ; quam affert Hypocr. in lib. de nat. humana, quare ſi homo vnus eſſet, non doleret, quoniã ſcilicet alterari non poſſet, nã ſi dolor eſt triſtis ſenſus, neceſſe eſt eum, qui dolere debet alterari, alteratio autem in ſimplici non cõtingit, animal verò, ꝙ ex quatuor conſtat elemẽtis, per tactũ aĩal eſt, vt 3. de ani. docuit ar. inquit enĩ ſenſum non eſt neceſſe in oĩbus viuẽtibus eſſe, neq; enĩ ea, quorum corpus ſimplex eſt, contingit habere tactum, neq; ſine hoc poſſibile vllũ eſſe animal, ex quibus verbis facilè patet nõ poſſe dolere, quod ſimplex eſt, quia ſenſu caret, cùm dolor ſit actio ipſius ſẽſus, vt ex Galeni ſentẽtia iã demõſtrauim⁹. ſi quis aũt hæc vberius tradita deſiderat, reijciẽdus eſt ad Galeni librũ, nõ ſolùm de natu. humana, & de elemẽtis ſecũdũ hyppo. ſed ad eũ qui de conſt. artis inſcribitur, vbi priſcorũ philoſophorũ ſentẽtias euertit, & cũ Dem. atq; Epic. certat, qui naturã ex atomis eſſe cõcretam, volebat ſed hanc hæreſim è medio ſuſtulit, quia ſi ex his conſtaret, nõ alteraretur, & ſublata alteratione, ſẽſus ex toto auferetur. Rectè itaq; cenſet in lib. de nat. hum. Hyppo. quòd ſi corpus ſimplici cònſtaret elemento, non vtique doleret, nihil enim eſſet, quod ipſum ageret, at ſi quis inſtaret, quaſi ex ſeipſo pati poſſet, ſi hoc, inquit eſſet, vnica medela ſufficeret, verùm hoc ab experimento, & re ipſa recedere compertum eſt, quare vt omnibus notum prætermittatur: Cæterũ, vt Hyppocratis ſententiam, medicorum, & philoſophorũ decretis confirmemus, pro ut apertè intelligo rationẽ Ariſt. 1. de cœlo, qua cœlũ eſſe incorruptibile probat, Hyppocratis ab ratione non diſſentire, probat enim Ariſt. cœlum eſſe incorruptibile ex vnitate, nam cœlũ ex tota conſtat materia, illud autem, quod ex toto conſtat elemento primo, vnum eſſe, neceſſe eſt, quòd ſi vnum eſt ex toto primo elemento, nec pati, nec corrumpi poteſt, quòd nihil habeat, quod in ipſum agat, nam teſte Auer. alteratio compoſitionem ſignificat: ſi quis præterea obijciet elementa quatuor ſecundum ſe tota æterna eſſe, vt 3. de cœlo oſtenſum eſt ab Ariſt. & tamen habere partem materiæ, habere intellige eſſe æterna per ſucceſſionem, ac partium continuam generationem, veluti probarunt philoſophi, & cùm æquales habeant materiæ portiones, ſeruari in illis proportionem, vt docuit primo libro meteor. Ariſt. Atq; hæc pro Galeni defenſione, contra recentiores ſufficiant.

AVICENNAE, ET AVERROIS OPINIO De Dolore. Cap. V.

Defendimus in ſuperiori capite Galenũ ab his, qui ipſi aduerſari oſtendere nitebantur, nũc, ne quid deſiderent in hac noſtra tractatione, antequàm ad veram de dolore explicationem accedamus, paucis recentiorum medicorum ſententias de dolore diſcutiamus, Primum igitur ſe ſe nobis offert Auicẽna qui in 2. fen. primi lib. doct. 2. ſum. 2. tribus argumentis contra Galenum inſurgit, quorum primum eſt, dolor in partibus ſimilibus, & continuis, vbi nulla eſt ſoluta continuitas ſentitur, hinc ergo ſequitur ſolutionem non eſſe cauſam doloris, vtitur deinde exemplo ad declarandũ aſſumptum eſſe verum, ĩ partibus, inquit, continuis, vbi nulla eſt ſolutio, dolorem ſentimus, nempe membrum totum interdum dolet, cùm tamẽ non ſit ſolutum, aut diuiſum totum: ſecundum argumentũ eſt frigus dolorẽ in partibus refrigeratis continuis exiccat, & nõ ſentitur, vbi manifeſtè ſoluitur continuũ, quare malam temperiẽ potius cauſam doloris eſſe, quàm ſolutã continuitatẽ cõcluſit poſtremo idẽ perſuadet hac rõne. Dolor eſt rei contrariæ ſenſus, ſed contrariũ ſenſum intẽperies efficit, & non ſoluta cõtinuitas igitur intẽperies erit cauſa. Idẽ quoq; Aui. 6. natural. duas eſſe doloris cauſas ꝑcipuas docet, intemperiem, & ſolutam continuitatem, ꝙ ex eo probat, quia ſanitas in ipſa tẽperie, atq; vnitate cõſiſtit, quare corruptio tẽperies, & cõtinui ſolutio, quã ſenſus tactus ſentit, dolorẽ affert, diſcernit enĩ tactus noxia à familiaribus eumq; noxia dijudicat, dolet. Nobis autẽ hęc Auicennæ ſententia non probatur, neque enĩ explicat proximã doloris cauſam, ſit ne ea intẽperies, an ſoluta continuitas. Demonſtratũ enĩ eſt à philoſophis, ꝙ vbicunq; vnius effectus plures ſunt cauſæ eiuſdẽ gñris certo ordine, illũ efficiunt, cauſantq; ita vt alia prior ſit alia poſterior, & quędã magis communis, alia verò magis propria, quod ſatis patere põt exẽplo ſolis, & hominis, qui generãt hominem: nec eſt ꝙ dicas intemperiem ſuapte natura, & ſolam, vel continui ſolutionẽ, ſolùm per ſe dolorem afferre, nam hoc ridiculum eſſet, & à ratione alienum, ſi enim hæ cauſæ dolorem per ſe generant, neque alterius interuentu hoc faciũt, ſequeretur hoc ſanè incommodum, quòd vnius effectus ſint duæ cauſæ eiuſdem generis per ſe, proximæ, & immediatæ, & ſic vnum à pluribus proficiſceretur in eodem

genere, ac modo cauſandi, quod eſt contra commune placitum, & axioma philoſophorum, quia vnius effectus eſt vna prima cauſa, ſin autem hæ duæ cauſæ per aliquam communem rationem, dolorem excitant, explicanda eſt, quæ nam ſit hæc communis ratio, ob quam tam intemperies quàm continui ſolutio generare dolorem poſſunt. Sed ſi quis diligenter verba Gale. inſpexerit, eo loco, vbi Gale. reprehendit, videtur intemperiem præcipuam, ac proximam doloris cauſam ſtatuere, inquit enim quòd vnà cum intemperie cõiungitur aliquando ſolutio continui, quã ob rem Auicen. ſententiam reprehendit Aue. 3. collig. vbi penitus euertere conatur ſolutam continuitatem per ſe doloris cauſam eſſe: vtitur autem hac ratione, dolor in alijs ſenſibus à proprijs obiectis infertur, quare in tactu quoque à proprio obiecto inferatur neceſſe eſt, hoc autem non eſt ſoluta continuitas quoniã inter propria obiecta ſenſus tactus, non enumeratur ſolutio continui, obiecta enim propria tactus ſunt quatuor primæ qualitates, & quæ illa ſequuntur durum & molle, graue, & leue, aſperum, & lene, & nemo ſolutam continuitatem inter propria obiecta connumerauit, quòd ſi dixeris ex 2. de aui. ſolutionem continui ad numerum reduci, quod eſt ſenſibile commune, hoc vel parùm exercitatis ſtatim abſurdum videbitur, quandoquidẽ communia obiecta, non niſi per propria agere poſſunt, cùm ſint ſubiecta immutationis ſenſus, quæ fit à proprijs obiectis, valeat igitur gentilis Fulginas, qui conatus eſt oſtendere communia obiecta ſine proprijs poſſe ſenſum immutare, de turri alba exemplum inducens, cùm eminus, eius magnitudinem prius perſpiciamus, quàm albedinem cernamus, hoc itaq; perſuaſus, cenſet commune obiectum prius ſentiri, quàm proprium, ſed lõgè aberrat, neq; enim turris magnitudo omni colore priuata, viſu deprehenditur, quamuis ob plurimum loci interuallum color verus percipi nequeat, res enim ob magnam loci interſapedinem alio colore infectę apparẽt, quàm quo re vera inſigniuntur, quemadmodum in noſtro commentario de coloribus demõſtrauimus: offert igitur ſe nobis aliquis color, quo turrim videmus, ſi non albus, ſaltem pallidus aut in multa diſtantia niger, quo commune illud obiectum, ſcilicet magnitudinem apprehendimus, quam in tanto interuallo, ſi rationem optimam ſequi volumus, propter anguſtiam, & acutiam angulorum, quos radij faciunt, minus videmus. Taceat igitur Gentilis in philoſophia parùm eruditus, qui turris altitudinem, pueriliter admodũ citra vllius coloris opẽ, dignoſci credidit, neq; intellexit tenebras dici nigras & ad nigros colores referri, vt eodẽ noſtro cõmentario docuimus, ſed lõgius dilabimur: reuertamur igitur ad inſtitutum, & præter ea, quæ ab Auic. dicta ſunt. Audiamus Au. qui & ipſe à Gale. diſſentit, vnam tantùm per ſe, ac proximã doloris cauſam ſtatuens, nempe intemperiem, quę tñ totum mẽbrũ non afficiat, nam talis non ſentiretur, quẽadmodum nec illa intemperies ſentitur, qua hectici laborant: Cenſet .n. auer. ſolutionem continui generare intemperiẽ, & ſub hæc deinde dolorem effici, ratio verò quæ id perſuaſit, in hoc conſiſtit, quòd ſolutio continui ſit motus malus, qñquidem naturæ aduerſatur, cùm corrumpat vnitatem, quæ ad mẽbri ſanitatẽ eſt neceſſaria eaq; ſoluta intemperiem faciat, inferens contrarium temperies, quòd ſanè nihil eſt aliud, quàm intẽperies, igitur ab intẽperie proximè promanat dolor: ſunt qui Au. damnent, quòd malus motus, quẽ dicit introducere intemperiem, ſit ex eorum numero, quos locales vocamus: at nulli tales intemperiem generant, vt patet quia multis eiuſmodi motibus corpus noſtrum mouetur, à quibus minimè alteratur, ad hæc, eſto quòd motus ille localis intemperiem faciat, hæc nulla alia ſanè erit, quàm inflammatio ſpiritus, qui fertur ad locum diuiſum, atque ita intemperies huiuimodi ſemper calida eſſet, quod tamen falſum eſt, nam ſtatue hominem in aere frigidiſſimo, diuidaturque illius caro inſtrumento ſimiliter frigidiſſimo, hæc diuiſio dolorem non generaret, quoniam in eo calida intemperies gigni non poſſet, Denique ſolutio continui ſimplex morbus eſt, vt ipſe Au. quoque docet 7. collig. de curat. ſolut. cont: at ſi ſtatuamus intemperiẽ ſequi ex ſolutione continui, morbus omnino compoſitus redderetur ex intemperie, & ſoluta continuitate: atque hæc ſatis ſint quò ad Auerroem.

SOLVTIO RATIONVM AVICENNAE ET Auerrois. Cap. VI.

Et ſi horum rationibus prolixius ſatisfacimus, cùm Ariſtotelis ſententiam enarrabimus paucis tamen modò iis eſt occurrendum, & primum rationes Auicennæ, qui argumentabatur, q in tota parte membri doleamus, & tñ in tota non ſit ſolutio continui. Deinde q totum corpus internum doleat, nulla facta ſolutione, vt patet in febricitante, hoc modo diluimus, concedentes quidem, quòd in tota parte ſimplici, totoque membro dolere poſſumus, attamen ea portiuncula, cuius vnitas

ſoluta

ſoluta eſt, magis ſentietur dolor, ipſaque in-
temperies, ob partium conſortium cum toto
cómunicatur, vel fortaſſis melius, cùm alien-
ius partis vnio ſoluitur, acres humores, aut
multi, & craſſi ad locum ſolutum, & dolétem
confluunt, vtpote imbecillum iam factum, ex
hac igitur defluentis humoris acrimonia, vel
multitudine, fiat aliqua diuiſio, & ſolutio ſen-
ſum latés, & interior, atq; in toto mébro ita
erit pars ſoluta ſenſui manifeſta, ſed multæ
aliæ latentes erunt, & dolentes ex cauſis pro-
ximè enarratis: ſimili quoq; ratione & infe-
bricitante, calor ille igneus acris, vel humor
qui febrem facit diuiſiones latentes in parti-
bus imbecillioribus molitur, & exiccat dolo-
ré, atq; ob id corpus totum non æquè dolet,
ſed magis, vbi fit diuiſio, & ſolutio. Erat alte-
ra ratio Auic. quòd frigidum, cùm continuũ
ſoluit, non ita magnũ in diuiſis partibus do-
lorem procreat, vt in extremis, nam extremę
nihil eiusmodi perpetiuntur, ſed nos id non
alia ratione accidere poſſe exiſtimemus, niſi
quòd neruı, & carnis fibræ in ſua principia cõ
trahuntur, contractio porrò continuũ ſolués,
dolorem excitat, quod optimè traditum eſt à
Galeno ĩ principio 4. de ſimpl. medicam. fa
cult. vbi demonſtrat quo pacto & à calore, &
à frigore, cõtinuum ſoluatur, cùm verò dicit
Auic. dolorem effici à re cõtraria temperiei,
at ſolutio non eſt res contraria temperiei, ſed
intemperies. reſpõdemus, quòd cauſa efficiés
ſolutionis ſiue ſit externa, ſiue interna, eſt cõ
traria temperiei, quoniam illud obiectum ſol
uens continuum aduerſatur ſanitati, puta du
rities, vel acuties ſcindens, aut multa copia ex
cedens, diuiſio igitur continui eſt ipſa læſio,
cauſa verò lædens, & ſolués eſt contraria ipſi
ſenſui, quapropter ſenſus læſionis dicitur po
tius dolor, at apud philoſophum eſt affectus
ſequens ſenſationem, vt paulò poſt dicemus,
tria igitur ſunt, cauſa efficiens diuiſionem, &
hæc eſt contraria temperamento inſtrumenti
ſenſus tactus, quę ſoluit rationé inſtrumenti,
ſiũ diuiſio, quæ læſio dicitur, eſt, & tertio ſen-
ſus, cauſam, & læſioné ſentiens, vt audies: Di-
uiſio itaq; ſua natura, non eſt contraria tẽpe-
ramento, ſed ratione cauſæ facientis diuiſio-
nem dicitur contraria: Porrò per hæc facilè
Auerrois rationes deſtruuntur, quandoqui-
dem diuiſio non generat qualitatem, niſi per
accidens, quia ex diſtantia partium oritur in-
temperies, ſed diuiſio eſt motus malus, factus
ab obiecto, commenſurato facultas tangen-
di, Dicitur autem malus, quoniam confeſtim
fit, læditq; organum ſenſus, decipiturq; Auer.
cùm credit malam intemperiem, excitare do
lorem immediatè, niſi intemperie ſolutioné
continui includat, ſed nec illud ſenſit Au. nec
poteſt propriè dici, quoniam intemperies eſt
qualitas, cuius eſt alterare, diuiſio autem in

motu locali, & non ĩ alteratione ponitur, ſunt
igitur tria, qualitas tangibilis, & quę diuidit,
diuiſio ipſa, quæ eſt læſio, & perceptio, quæ
dicitur ſenſus, vel ſenſatio, ex his tribus ſe qui
tur paſſio ĩ appetitu, quæ dicitur dolor: Quòd
ſi harum trium cauſarum doloris vna fuerit,
non excitabitur in appetitu dolor, cùm enim
qualitas tangibilis non erit pręſens, non vtiq;
motus, nec dolor fiet, quia ſenſus eſt poten-
tia ſenſibile, & præſente ſenſibili fit actio ſen
ſus exterioris, quòd ſi non diuidit, non gene
ratur, quoniam ingens læſio requiritur, qua-
que nulla maior à qualitatibus tangibilibus
fieri poteſt, amplius ſi patiens diuiſionem ali
cui alij rei intentũ animum læſioni minimè
applicauerit, ſenſus dolorem non ſentiet, ne
que dolebit, atque ob id ligna, lapides, & in
animata omnia, quamuis patiantur diuiſio-
nem, cum illam non ſentiant (vtpote quæ hac
facultate carent) non dolent, itaque intem-
peries ſi inter cauſas doloris cõnumerari de
bet, vt qualitas lædens, quam nota ſequitur
diuiſio ſecundùm peripateticos habenda eſt.
Ad id verò, quod ſubdit Auer. dolorem in-
tactu a proprio obiecto fieri, perinde, atque
malis ſenſibus, reſpondendum eſt, rectè il-
lum ſentire, quoniam prima, ac ſumma dolo
ris cauſa, eſt qualitas tangibilis, ipſaq; intem
peries, ut qualitas tangibilis dolorem excitat
diuidendo, quoniam diuiſio eſt læſio, quam
dolor, & paſſio comitatur. Diuiſio igitur non
eſt obiectum tactus, vt latini in philoſophia
parùm exercitati aſſerunt, ſed eſt læſio ab ob
iecto, quod ita acerbè monet, vt dolorem ex
citet. ſenſus itaque, qui in partibus proximè
diuiſis eſt, percipit læſionem, vel, vt diximus
3. de ani. à ſenſu communi ſenſatio percipi-
tur & læſio id eſt diuiſio: Et quamuis non ob-
ſcuri philoſophi à ſenſu particulari percipi
læſiones contendant, tutius tamen eſt dice-
re ſenſum communem percipere actiones, &
læſiones ſenſuum, vt ita intelligas, quare ta-
ctum à corde oriri, ſecundo lib. de part. ani-
mal. aſſeuerat Ar. cùm igitur immediatè læ-
ſio in tactu competat, non quidem ob craſſi-
tiem organi vt Gale. ſentit, aut quoniam ani
mal eſt animal per tactum, vt ſuperius recita-
uimus, ſed ideo excitatur maior dolor, quo-
niam immediatius cor in tactu, læditur quàm
in alijs ſenſibus. Quòd ſi quis obiecerit eas
partes diſtare plurimùm, fieriq; non poſſe, vt
læſio ad cor vſq; peruadat: Dicas, quòd quãuis
membra quæ tanguntur, diſtent à corde, ſpi-
ritus tamen, qui ad cor, tanquam ad ſuum
principium reuocatur, cum corde affectum
communicat: Quòd verò in alia ratione,
quæ eadem eſt cum priori, inquit Auer. di-
uiſionem non eſſe proprium obiectum, hoc
quidem iam conceſſum eſt, dictumque ſen-
ſum, qualitatem lædentem cognoſcere, vt

propriũ obiectum, at diuiſionem, quę eſt læſio ex perceptione ſenſus cõmunis cognoſci. ſi enim ſenſus cõmunis, qui in corde ſitus eſt nouiſſimè iudicaret, nullum vtique iudicium de læſione haberetur. Dolor igitur, vt poſterius dicemus, eſt paſſio in appetitu, ſequens cognitionẽ, & iudicium ſenſus. Addit poſt modum Auer. diuiſionem eſſe priuationem, ſed dicendũ eſt, quòd à medicis, tribus modis diuiſio continui animo concipitur, vno ſanè, vt motus malus, ac lædens, & ſub hac ratione, cũ à ſenſu cõmuni percipitur, dolorem excitat in appetitu, altero ut diuiſio continui numerũ generat, & multitudinẽ, quæ ratio potius eſt philoſophica, nam 3. lib. phy. probatur à philoſopho, numerum à diuiſione continui generari, & ſub hac ratione, diuiſio eſt quædã continui corruptio, quia ex continuo fit diſcretum. ſed & tertia ratione intelligimus diuiſionem continui, vt eſt morbus quidam, quæ vt ad ſanitatem refertur, priuatio eſt, & ipſa vnitas priuatio multitudinis dicitur, ut enim dictum eſt 10. metap. vnum, priuationẽ multitudinis notat, cõcedimus igitur duabus poſterioribus rationibus, priuationem quodã modo dici, non quidem per ſe, ſed vt inter ſe inuicem comparantur, diuiſio, & vnitas: verũ ob id non ſequitur dolorem fieri à priuatione, quin potius à qualitate vnitatem irrumpẽte per diuiſionem, nam dolor fit confertim, dum præſens eſt qualitas diuidens, non autem vbi continuum iam ſolutum eſt, quare in terra dum tangit, dolorem excitat, tangit autem diuidendo.

TVRISANI, PLVSQVAM COMMENTATORIS appellati, ſententia. Cap. *VII.*

LAtini medici primas ferè Turiſano dederunt, qui in librum artis paruę, lõgiſſima ædidit cõmẽtaria. in quibus (vt ego exiſtimo) multa congeſſit, ſed pauciſſima probè contexiſſe videtur. Hic in iis commentarijs, vbi de dolore agit, quatuor Auicennæ dictis addit; cætera ab Auicenna mutuatur, primum quidem diuiſionem continui eſſe ſenſibile commune, & ad numerum referendam eſſe exiſtimat, quoniam diuiſio, duo ex vno facit, & quamuis numerum non intendat, tamen vnitatem corrumpit, & ex vno, duo generantur, idem ſenſit Auic. vt ex ſuis verbis patet, alterum eſt ſolutio continui, ea ratione, qua ſolutio eſt, dolorem non cauſat, ſed propter malam intemperiem, quæ illam diuiſionem conſequitur fit dolor, tertium eſt, quòd membrũ ipſum egreſſum è natura ſua, & ſua vnitate ad ipſum numerũ præternaturaliter veniet, ſed hoc dupliciter intelligere poſſumus, vno quidẽ modo, prout exitus ille, ab vnitate ad numerum morbus eſt, inſtrumentalis, & particularis dicitur, altero verò modo exitum ab vnitate ad numerũ intelligimus, ratione morbi communis, quatenus per ſolutionem continui, quæ morbus communis eſt, ad numerũ deductum ſit membrum, & hac quidem ratione, vt ab vnitate membrum ad dualitatẽ abit, ſenſibile quidem per ſe eſt, ſed non à quocunque ſenſu ſentiri poteſt, verùm à tactu ſolùm, propterea quòd tangẽdo diuidatur membrũ: poſtremò inquit ſenſum apprehendere vnum negatione diuiſionis, & numerum negatione continui. Sed huius viri ſententia à me nunquã probari potuit, & alias a me ſublata fuit, quare nũc tantùm his rationibus euertamus: Diuiſio, quà diuiſio eſt, eſt motus, quare ad motum potius, quàm ad numerum referenda eſt: Adhęc numerus ex diuiſione continui generatur, vt docuit ariſt. 3. phy. ergo diuiſio ſtatuenda eſt cauſa numeri, debetq; numerus præcedere, quoniam nulla cauſa ſub effectu collocatur, nihil enim quod prius eſt, ſub eo quod poſterius eſt, comprehenditur: accedit his quod ſenſus exterior percipere debet numerum ea ratione, qua continuũ ſentit, ſed ipſum continuum per propria ſenſibilia percipit, quare ità numerũ quoque percipere debet ſcilicet per quatuor primas qualitates, vel per alias, quæ ſenſui tactus propriæ ſint, præterea genito numero, dolor nõ eſt, quoniam vt ipſemet Turiſanus teſtatur, dolor excitatur cùm continuum ſoluitur, atque in re quæ fit, non autem in re facta cõſiſtit, quare antequã generetur numerus, dolor fit, non igitur numerus eſt cauſa doloris. ſed ſequitur ipſũ dolorem, quia dolor prior eſt quàm numerus, qua circa diuiſio, vt dolorem generat, non ad numerum referenda eſt, ſed ad motum, vt ob id Auer. rectius ſenſerit, cùm dixit diuiſionẽ eſſe malum motum. Deniq; quãdo numerus eſt, non eſt diuiſio, igitur diuiſio nõ eſt numerus vlla ratione. quando autem diuiſio eſt, adhuc non eſt numerus, ſed tunc fit: Verius ergo dicendum eſt diuiſionem eſſe motum, & numerum eſſe terminum, ad quem properat motus, atq; per diuiſionem fieri numerum, vt per motum generatur forma: Diuiſio igitur numerus eſt imperfectus, & per ſe innuit motum, quare ad numerum referẽda nequaquã eſt: Eſt & aliud, quod nunquam ſatis mihi arriſit, nempe quòd diuiſio, qua diuiſio eſt, nõ generet dolorem, niſi vt illi iungitur intemperies, nam, vt rationem taceam, experientia id labefactat, velut docet punctura acus, quæ ſimul at-

mul atque diuidit, vnà dolorem creat, quin etiam, quod ſæpe numerò experimur, parnæ quædam beſtiolæ, euiuſmodi ſunt pulices, cú primùm diuidunt, dolorem excitant, Quare miſſa hæc faciamus, inquiramusq; quomodo intemperies inferat dolorem: Ipſe, vt opinor mihi reſponderet, id facere, tanquam agés in organum ſenſus: ſed illud, quod agit ſenſum eſt ſenſibile commune, vel proprium: intemperies igitur, alteram horum modorū ſenſum alterat, at non vt communes quoniam intemperies eſt qualitas prima, vel ex primis orta, eſt igitur ſenſibile propriū, & diuiſio eſt ſenſibile commune, & cauſa intemperiei, & per ſe ſenſibile, vt ipſemet dixit à ſenſu tactus: Ex his vectatur argumentum, cauſa præcedit effectum, diuiſio eſt cauſa intemperiei, & eſt ſenſibile per ſe, igitur vt ſenſibile eſt per ſe, antecedit, & prius ſentitur, quàm generetur intemperies: Sed nec hic ſiſtendum eſt, nam cùm diuiſio in principio ſentiatur à tactu, antequàm Intemperies ſit genita, ſenſus ille diuiſionis, aut eſt triſtis, aut blandus, ſi triſtis eſt, ſentitur cum dolore, ſi blandus cum obl ctatione habet igitur quòd diuiſio prius ſentitur cum triſtitia quàm ipſa intemperies genita ſit, & hoc quidem fit, eum tempore æquè ac generatio qualitatis tempore indiget, quare ſéſus diuiſionis tempore præcedit intemperiem, ſi quis hanc rationem diligentius animo perpédet, ei validiſſimè, niſallor, vrgere intelliget, accedit quòd intemperies, cùm ſenſim generetur, & non tota ſimul (quoniam alteratio té. poris ſucceſſione fit, cù n ſit motus, qui ex momentis non coaceruatur, vt in ph loſophicis probauimus, non poterit create dolorem, quí confertim fiat, At huic noſtræ rationi oppones, quòd eadem ratione diuiſio quidem dolorem excitabit, cùm ſit motus, cui in fine huius diſputationis ſatis faciemus. Præterea diuiſio, ea ratione, qua diuiſio eſt, antequàm generetur intemperies, corrumpit vnitaté membri, quare & naturam membri, ſed corruptio vnitatis membri eſt eum ſenſu, & lædens, igitur diuiſio, vt diuiſio lædit, & ſentitur, & vt in vnam cógeratur ratio diuiſio, vt diuiſio corrumpit vnitatem, intemperies, vt ſtemperies non corrumpit vnitatem membri, igitur diuiſio corrumpit ſenſum, & non intéperies, quas enim vnitatem inſtrumenti deſtruit, virtuté quoq; lædit, quòd ſi ex duplicatis, nexus tibi non arridet, in ſecunda figura formabis ratio nem: omnis diuiſio corrumpit vnitatem, nulla intemperies eſt diuiſio, igitur nulla intemperies corrumpit vnitatem, atqui corruptio vnitatis facit, vt membrum egrediatur ſuam naturam, nam vt ipſe, ſæpius dixit, cauſa doloris eſt violentus exitus à ſua natura, Itaque apertè ſibi ipſi rõ, coſtat. Hæc iã facilè intelligere quam cùm à veteris diſſentit, id quod certio loco fuit dictum, ſi enim ſenſu percipere tur exitus membri ab vnitate ad dualitatem, cùm hic exitus ſit diuiſio, per ſe ſenſu perciperetur diuiſio, Quòd ſi eſſet, prius ſenſibile cómune ſentiretur, quàm proprium, vel neceſſe eſt declarare, quoniam ſenſibili proprio ſentiatur hic exitus membri, antequàm generetur, mala ſtemperies: Adhæc ſi ſolus tactus de exitu membri ab vnitate ad dualitatem iudicaret, numerus vtique non eſſet ſenſibile cómune, quia ab vno tãtùm ſenſu perciperetur, non autem à pluribus, quod ratio ſenſibilis cómunis poſtulat. Porrò quod poſtremo addit, ridiculum eſt ſiquidé affirmat ſenſum apprehendere vnú negatione diuiſionis, & numerum negatione continui, non enim hæc dicta ſunt digna viro apprimè docto, atque aucto, quòd cognoſcere aliquid eum negatione, vel affirmatione, proprium intellectus ſit, & ſenſus patiendo, non autem ratiocinando apprehendat: Sed quòd omné abſurditatem ſupera re, mihi videtur, eſt id quod proximè adiecit, nempe numerum, qui intentionaliter in obiecto percipitur, ſolùm intentionaliter alterare, cùm paulò inferius dicat numerum ſubſtãtiæ, membri eſſe corruptiuum. Hæc enim ſibi inuicem neque cohæ ent neque vera ſunt: ſi quidem illud numerum intentionaliter alterare, aduerſatur huic, ſubſtantiæ membri eſſe corruptiuum, quæ enim alterant ſolùm magis non labefactant re ipſam ſubſtantiam: Præterea talium eſt numerum intentionaliter alterare, cum ſimpl, Alex. in enarratione. 2. lib. de ani. & omnes philoſophi, ſenſibilia communia, re ipſa afficere ſenſum aſſerant: Hinc fit vt magna lux, magis quàm parua alteret ſenſum viſus, & mag ius ſonus magis quã exiguus tactum afficiat: Dehinc illud quoq; falſum eſſe cenſemus, quòd numerus ſubſtantiam membri corrumpat, numerus enim ut philoſophi docuerunt, facultatem agendi nõ habet, ſed diuiſio unitatem membri corrumpens, ſubſtantiam, ac naturam eius deſtruit: Quapropter ſiquis omnia eius dicta ſi illis ſuis (quas uocat) digreſſionibus, a d lancem appenderet, innumeras procul dubio ineptias, & inconſtantias animaduerteret: Inuehitur denique in ſcalenum, probatq, induci doloré poſſe ab intemperie humida propterea nonnunquam uadere pars, atque humectari & alterari poſſit, adeo ut ſenſu percipiatur & tã æquè ſentiatur humor, atque caro, æquè etiá partem corrumpere ualeat, atque hoc confirmat, quia ſcale exſune, & ſiti, ſentiri doloré dicit, quaſi ex ijs pateat, quòd humor doloré poſſit inferre. Miror equidem hominem hunc alioqui doctum, eiusmodi rationes afferre, quibus ipſemet Gal. ſatisfecit, nã Dij Babij, quo pacto ualet hæc ratio, humidum ſétitur, ergo poteſt afficere dolore? habes enim ex

Galeni plutibus locis, nihil poſſe dolotem inferre, niſi idem ſoluere continuum valeat, quoniam ad excitandum dolorem, ſumma requiritur læſio, quæ eſt ſolutio continui, humidum autem, ſuæ quidem qualitatis ui minimè poteſt, licet craſſitie, aut copia ſua dolorem excitare queat, ſitis verò priuatinè (vt ita loquar) dolorem infigere poteſt, vt ipſemet Galenus eo loco de ſiccitate paulò ſupra docet: Hæc de Turiſano.

OPINIO PETRI APPONENSIS.
Cap. VIII.

INTER latinos medicos hō multæ lectionis conciliator, vnà cum Auer. ſentit immediatam, & proximam doloris cauſam eſſe ītemperiem: Inſuper ſolutionem continui, niſi illi intemperies accedet, dolorē inferre non poſſe arbitrarur, primam tamen, ac ſummā cauſam eſſe vitiatam proportionem indicat, tanquam cauſam communem tam ad continuitatis ſolutionem, quàm ad intemperiem, ſi enī inquit, intemperies, aut ſolutio continui, dolorem excitat, id facit, non ratione, qua intemperies eſt, aut ratione ſolutionis continui ſed ob id, quia intemperies, aut ſolutio ſunt improportionata, & incommenſurata potentiæ ſenſitiuæ, eſt igitur, vt ipſe ſentit in his tribus, hoc eſt in ſolutione continui, Intemperie, & uitiata proportione talis ordo ponendus, vt prima, & proxima cauſa doloris ſit intemperies, deinde ſolutio continui, ac in antecedente intemperie, poſtremo vitiata proportio, tanquam communis ratio, qua tā intēperies, quàm ſolutio continui generat dolorem, conatur autem hāc ſuam opinionem, locis quibuſdā Ariſt. confirmare: ſed eius ſententiæ non accedo: Nam primùm, cùm improportio, & proportio relationes ſint (vt 2. de ani. auer. docuit) relatio verò actionē nullam habeat, improportio, & incommoderatio voluptatem: atq; vtram ipſam exemplo explicemus, pater non illa relatione, qua ad filiū refertur, filium generat, ſed per potentiā ſuā actiuam, eodem pacto, neq; res, quæ ſenſui obijcitur, illa relatione, qua obiecto cōmenſurata eſt, dolorem excitat, ſed ſua ui, qua ſenſibus eſt, mouet ipſum ſenſum, quæ ſi cōueniens eſt, Inter illa oritur relatio, quæ cōmenſuratio, vel proportio dicitur, idem accidit in re ſenſibili lædente: non igitur improportio, & incommenſuratio eſt cauſa communis, ſed fortaſſis rectius eam communem habitudinem rei ſenſibilis, & ſenſus nominaſſet, improportio enim eſt communis habitudo ad omnem rem lædentem ſenſum: Adde, quòd improportionem inter rem ſenſibilem & ipſum ſenſum ponere videtur, quaſi res ipſa, quæ dolorem in ſenſu generare debet, ei proportione non reſpondeat: at hoc in omnibus, quæ dolorē inferunt non probamus, quoniam res quæpiam, ut puta odor virtute olēte, erit proportionatus, & commoderatus, ſed in aliqua diſtantia delectationem inferet quòd ſi proprius ad ſenſum acceſſerit, dolorē generabit, atq; ita dolor à re proportionata, & commenſurata creabitur: Eodē pacto qualitas, & temperies quædam proportioni reſpōdet membro, & tamē ſi confertim irruat, dolorem excitat, vt ſuprà, cùm opinionē Galeni diſcutiebamus, explicauimus: Adhæc ſi per proportionē, & improportionē, ea quæ eſt rei ſenſibilis ad potentiā ſentientē intelligit, qua rōne Ariſtotelem interpretatur 6 top. cùm inquit dolorem eſſe paſſionē animalis ex diſtantia partium cum violentia, vbi per diſtantiam partium improportionem intelligit, & ambiguè de improportione loquitur, voluit igitur homo hic dictis Auer. & Auicennæ obſcuras rationes aſtruere, & quod Ariſtoteles διάστασιν dixit, quod eſt diſtantiam, & interuallum partium, peruersè diſproportionem appellauit.

DE OPINIONE GENTILIS.
Cap. IX.

GENTILIS quoque fulginas multa, in hac de dolore diſputatione, effutiuit, parùm ſanè fœliciter, ac minus accuratè: primum enim inquit dolorem eſſe ſenſationem, ita ut actus ille ſentiendi ſit propriè dolor, & nō aliquid ſequens ſenſationem, idq; authoritate algazelis, & Turiſani monachi comprobat. Deinde ait, quòd ſolutio continui, ut diuiſio, non eſt cauſa doloris, & in hoc cum Turiſano conuenit, prætetea habet quòd ſolutio continui, diſponit partes diuiſas, ita vt ab obiectis, hoc eſt ab aere, aut à re dura, tangente, non conuenienti modo tangantur, ſuperficies enim diuiſarum partium nequit ab aliquo obiecto ſine dolore tangi, vnde colligit ſolutionē non eſſe cauſam doloris, ſed tantùm eſſe diſpoſitionem, vt partes doleant, quatenus nouas ſuperficies diuidendo generat, quæ ab obiectis non ſine dolore tangantur, addit igitur diuiſionem

ſionem non eſſe cauſam doloris, quoniam nõ eſt proprium obiectũ tactus:poſtremo Auerrem interpretatur,qui in re,craſsè admodum decipitur,ne dicam ineptè, neq; enim credidit Auerrois diuiſionem diſponere partes, vt ſuperficies nouæ partium diuiſarum ab occurrentibus obiectis lædantur: verùm intemperiem generare in partibus, quam ſequitur dolor,Itaq; non diſponit ſed tangit res ipſa dum diuidit, atq; ea ratione gignit paſſionem, & ſenſum, ſed ex his ambagibus nos huiuſmodi argumentis extricemus. Primo diuidens carnem,dũ diuidit tangit, ergo diuiſio eſt tactus igitur paſſio aut lædens,& mala,aut delectãs, & blanda,ſi mala,dolorem efficiet,ſi blanda, oblectabit: aut igitur diuiſio eſt cauſa delectationis,vel delectatio,aut dolor, vel cauſa doloris,& non diſpoſitio,vt ipſe commẽtus eſt. Eſt enim diuiſio paſſio quædam illata à duritie,vel acutie, quæ ſunt obiecta tactus, quare aut eſt ſenſus,aut vera ſentiendi cauſa.Præterea ſi diuiſio eſt actus diuidentis, aut iſte actus eſt ſenſatio,aut eſt actio non percepta,nec cognita à ſenſu,ſiquidem eſt ſenſatio, ſequitur quòd ſit dolor, vel delectatio, quoniã vt tu ipſe ſentis Gentilis,dolor eſt idem quòd ſenſatio triſtis,& rei lædentis:ſin autem diuiſionem nõn eſſe actionem ſenſatam reſpondes, facilè conuinceris, fateriſq; durum, vel acutum quod eſt obiectum proprium tactus, tangere, & non ſentiri,quod abſurdiſſimum eſt, nam ſi membrum ſentiendi, quidẽ facultate præditum,atq; à ſenſibili morum,& affectum non ſentiet, eſſet vtiq; aut lignum, aut lapis, Amplius ſi moderatum obiectum ſenſus,non nimium diſtans ab organo ſentiẽdi in medio opportuno, & inſtrumento idoneo,mitẽ ſenſum producit, nullius diſpoſitionis interuẽtu, quare & obiectum immoderatum,vitioſè agens, corrumpens ſentiendi facultatem,diſpoſitionem exigit? nulla mehercle eſt ratio, ſed commentum ſatilè, atq; confirmatur huiuſmodi perſecutio præcepto topico,nam ſicut ſe habet oppoſitum in oppoſitum, ita propoſitum in propoſitum, ſed ſi obiectum moderatum ſuauem infert ſenſum, nulla alia præeunte diſpoſitione, ab ea quæ à philoſopho numeratur; oppoſita quoque res obiecta incommoderata, citra vllam aliam diſpoſitionem,generabit dolores, Diuiſio igitur cùm ſit læſio in carne,erit dolor,vel cauſa doloris: Ad hæc ridicula eſt,& vana opinio, quòd idẽ ſui ipſius gratia eſſet diſpoſitio, & diſpoſitũ, nam cùm diuiſio diſponat ad triſtem ſenſum qui eſt dolor,& eadẽ diuiſio ſit læſio, ipſa diſponeret ad ſeipsã: Huic accedit, quod ſi diuiſio eſſet diſpoſitio,eſſet qualitas,vt patet ex lib. prædicam.Ar. atq; ita diuiſio intẽperies dicenda eſſet, multa tandem alia incommoda,& quidẽ abſurdiſſima hanc ſententiã apertè comitãtur, quæ vel ab inexercitato philoſopho deprehenduntur,ad noſtra igitur deſcẽdamus.

OPINIO ARISTOTELIS DE DOLORE.
Cap. X.

PLVRIMVM certe digreſſi ſumus ab eo,quod initio propoſueram ex plicandum de dolore, & eius cauſis iuxta Ariſt. dogma, ſed cùm medicorum turba,authores,quos modo recitauimus ſuſpiciat, & illis primas concedat, damnari illorum ſententia non potuit, antequam eorum dicta ne dicam ineptias, intelligerentur.Nunc igitur philoſophum imitabimur, qui, vbi quædam in mediodemonſtranda proponit,quędã nota (veluti fundamenta iaciens) quæ ab omnibus recepta,vel ſaltem alibi cõfirmata fuerunt, aſſumit:ſumamus itaq; primum, quòd animati corporis actiones,tam animo, quàm corpori ſunt communes, affectuſq; omnes totius ſunt animalis,nam vt primo de ani.teſtatur. anima nec ſentit,nec intelligit,ſiquis autẽ hæc præſtari ab anima aſſeruerit, idem quoque vel nere, vel texere animam poterit affirmare:Quamobrem homo intelligit,ac ſentit ſed per animam:Nec affirmandum eſt,hominem eſſe animam, hoc enim aduerſatur philoſopho 8. met. Accipimus item alterũ ęquè conſeſſum,nempè vires, quas anima vnà cum corpore exercet ad animam pertinere,diciq; animæ virtutes, aut facultates,aut poteſtates, atq; iccirco philoſophus cùm in libro de anima,de ipſa pertractare deberet,vnà quoq; de eius facultatibus diſſeruit,quòd mutuetur anima inſtrumenta à corpore,per quæ perficiã tur facultates. Vnde partes ſunt animatæ,quatenus animata eſt ſubſtantia, quæ ex ſentiendi facultate,& materia coniuncta eſt: Docet enim Alex. in quæſt. natural. ac in libro ſuo de ani. Inſtrumentum animalis, vt animatum eſt,appellari inſtrumentum, nam ſi anima priuaretur, haud quaquam amplius dicendũ eſſet inſtrumentum animalis, vt 7. met. & in fine 4.meteor. demonſtratum eſt ab Ariſt.non ſecus quàm manus abſciſſa, æquiuocè manus appellatur,non autem animalis organum,animal itaq; ex anima,& corpore conficitur, corpuſq; inſtrumentum eſt,cui anima vires, ac facultates ſubminiſtrat,totumq; corpus, id eſt, quo agit: Illud etiam ſumendum eſt, quinq; eſſe ſenſuum inſtrumenta, quòd tot numero ſint facultates ſentiendi exteriores, nec plures, nec pauciores, nam quinque tantùm mo

dis ſenſus ab obiectis patiuntur, at inſtrumentum tactus, mediumq; omnibus corporis particulis commune eſt, atq; aliorum ſenſuum inſtrumentis, viget enim tactus in oculis, lingua, auribus, naribus, perinde ac in toto animali: Adhæc illud quoq; nobis accipiendum eſt, tamquam in lib. de anima explicatum, quodlibet inſtrumentum, facultatemq; ſentientem, ita ſe habere, vt proximam potentiam ſuorũ obiectorũ, ipſa verò obiecta vt actus, ac mouentia, & facultates deniq; in inſtrumentis, quaſi pati: Verùm cùm duplex ſit paſſio, altera inſtrumenti ipſius, vt animatum eſt, quomodo ſenſus tactus ſentit quòd animal, aut quęuis eius particula animata, vel animal ſit per tactum, in quauis enim particula eſt inſtrumentũ, vel medium tactus, ipſa .ſ. caro, vel aliquid carni proportione reſpõdens. Altera paſſio eſt, qua particulæ patiuntur, quòd ad has, vel illas facultates propriè deſtinãtur, veluti oculi ad viſum, lingua ad guſtum, auris ad auditum, cerebrum, ac naſus ad olfatum, atq; hac ratione inſtrumenta à ſuis obiectis patiuntur, ac in ſe illorum ſpecies recipiunt, cerebrum enim per nares ab odoribus, à coloribus oculi, ſẽſus audiendi à ſono, à ſaporibus lingua patitur, verùm hæc dicitur paſſio, ſiue perceptio, ratione inſtrumẽti, nam ſenſus, iudicium à corde, quod eſt primum ſentiens perficitur: propterea Alex. in primo de ani. & ſimpl. in 3. exiſtimant ipſum ſentire non eſſe recipere, imò vt teſtatur ſimplicius, actio potius dicenda eſt, à quo 7. de placitis Hyppo. & Plat. non diſſentit Gale. qui ſenſum nõ eſſe alterationem, ſed alterationis dignotionem dixit, quoniam ſenſus in cauſa eſt cur res ſentiatur, ac percipiatur, licet tãtùm aſſerere ipſum ſentire eſſe pati, idq; ſecunda ratione, tum quòd ſenſus potentia ſit, quæ ab obiecto perficitur, atq; ita cũ intellectu, ac facultate, conuenit, tum quia ſpecies in organo corporeo recipitur, illudq; à ſẽſibilibus alteratur, adeò vt ſi plus iuſto exceſſerint, eius temperiem, ac rationem deſtruant, corrumpantque, atq; id eſt, quod Ariſt. 3. de ani. ait à nimis magno obiecto corrũpi ſenſum, inſtrumentum intelligens, neq; enim ſentiens tunc facultas afficitur, nã vt teſtatur idẽ primo de ani. ſi ſenex caperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis, ſentiendi enim potentia non læditur ab effectu ſui inſtrumenti, niſi per accidẽs vt Themiſt. docet. Eſt præter hæc omnia aliud ſumendum, quòd quinque ſenſuũ inſtrumẽta, puritate, & impuritate, craſſitieq; inter ſe diſtinguuntur, eſt enim oculus omniũ puriſſimus, proximus eſt auditus, hinc ſequitur olfatus, deinde guſtus, at inter omnes maximè craſſus ac terreſtris eſt tact⁹, quippe qui ab efficacioribus obiectis, & maiori vi mouendi prædictis mouetur, cùmq; communis ſit ſenſus tactus, pluribus quoq; obnoxius eſt differentijs quàm cæteri ſenſus, nam à primis quatuor qualitatibus mouetur, calore, frigore, humore, ſiccitate, mouetur item à duro, & molli, aſpero, & leni: graui, quæ qualitates materię immerſæ ſunt, materiamq; ſequũtur, quare non eſt mirum ſi efficaciorẽ actionem, effectuſque validiores inferunt, propter eandem quoque rationem, ſapores cùm odoribus ſint craſſiores, vehementius afficiunt, eſt enim guſtus quidam tactus, idem de cæteris obiectis eſt ſentiẽdum, ſingula enim pro ſua aut craſſitie, aut tenuitate, magis, minuſuè ſenſum pro ſua .ſ. natura afficiunt, hinc fit, vt viſus, quæ lõgiſſimè abſunt, diſcernat, quod organum ſua puritate, etiam ad valdè diſtãs interuallum protrahatur: Poſtremò accipiendũ nobis eſt, medium in ſenſu tactus, nobis eſſe innatum, quod in alijs non contingit ſenſibus, nam tactus pro medio carnem habet, rẽ nobis connatam, quæ media dicitur reſpectu cordis, vel ſpiritus, eadem enim paſſione, tũ inſtrumentum afficitur, tum medium, deinde cùm à temperamẽti prædominio corpus ſolidum, & terreſtre ſit, tactus re ipſa ab obiecto mouente, non ſicut cæteri ſenſus à ſpetie tantùm modò afficit, de quo ſupra tractatum eſt, qua de ſentẽtia Auer. ſiquidem cùm caro animata ſit, ac viuens, cordi, quod primo ſentit, reſpondet, recipitq; obiectum ſpecies ſine materia, eaſq; ſentit, exuperantias verò obiectorum iudicat, quòd tẽperata ſit ex moderatione primarum qualitatum, vt 2. de ani. explicatur, non eſt tamen ignorandum, appetitum, & facultatem appetẽtem ſequi ſenſum omnẽ, ac ratione ſolùm inter ſe differre, idq; quatuor modis: primo ſenſus cognoſcit, appetitus verò minimè: Dinde ſenſus mouetur ab obiecto ſenſibili, appetit⁹ ab appetibili, quòd boni ſpeciem præſefert, ipſum verò appetibile, & ſenſibile, idem ſunt, verùm qua appetibile mouet appetitũ, qua verò ſenſibile à ſenſu cognoſcitur. Deinde appetitus in actu à bono, & appetibili excitatus ad rem inclinatur, & propterea principiũ eſt motus localis, cùm nihil aliud ſit, quàm fuga, vel perſecutio deſiderati, ſenſus verò nõ niſi per appetitum eſt principium motus: Eſt item quarta differentia inter appetitum, & ſenſum, quòd cùm appetitus comes ſit cognitionis ac ſenſus ſe habet vt perfectio, ac finis, quiuis affectus in appetitu genitus, erit finis cognitionis ſenſus, quare ſi eſt delectabilis, perficit delectationẽ ſenſus, ſin contra triſtis, aut moleſtus, actioni ſentiendi imperfectionem tribuit, itaq; finis ratione dicitur actus bonus, vel malus: iucundus, vel iniucundus, ſed quia appetitus quemlibet ſenſum ſequitur, in quouis ſenſu actus eſt moleſtus, vel delectans: Hæc nobis conſtituẽda fuerunt, ſumpta ex libris de anima, vbi abũdè demonſtrãtur. Cæterum, quia

nomen

nomē dolorꝭ variè á philoſopho accipitur (nā
dolor, & voluptas eſt imago quædam rei præ
teritæ, quæ in memoria aſſeruatur, vel præſen
tis, hæc reſpectu futuri boni dicitur ſpes, quæ
veluti quoddā ſomnium eſt futuræ delectatio
nis, illa reſpectu futuri mali, timor magis pro
priè eſt, quàm dolor) dicendum eſt modò de
quo dolore hęc noſtra diſputatio ſit pertractata;
de eo igitur agimus, qui oritur á re præſenti, ac
[illegible]: Eſt præterea quidam dolor, qui animi
ægritudo dici poteſt, cui voluptas opponitur,
pro ut eſt animi conſtitutio ad ſtatum ſecundū
naturam: Cæterum voluptatem Ariſt. non vno
modo definiuit, dicit enim 10. ethic. volupta
tem eſſe terminum, & perfectionem actus, con
tra verò dolorem imperfectionem, alibi tamē
definiuit eam eſſe generationem ſecundum na
turam, rurſus primo rethor. quamuis omnibus
numeris abſolutam definitionem illic non tra
dat, hoc tamen pacto eam deſcribit: ſupponā
mus (inquit) voluptatem eſſe quendam motū
& ſtatutum ſubitum, & ſenſibiliter in animum
proficiſcentem, dolorem verò contrà, quare
hic locus aduerſari videtur illi, qui dictus eſt x.
ethic. negat enim ibi voluptatem eſſe motum,
aut fieri in tempore, ſed temporis momento,
cum officī ait, hic verò contrà motum quen
dam eſſe aſſerit: Alexander quoq; 2. topic. ſen
tire videtur, voluptatem leuem eſſe motum, at
quisnam hic ſit motus, nec ipſe, nec alius in
terpres (quod viderim) nobis explicat; ſcire
itaq; licet, eandem loquendi formam vſurpa
tam fuiſſe ab Ariſt. 3. de ani. cùm dixit appetitū
motum quendam eſſe, attractionē, vt addunt
ſimpl. & Io. Gam. idcirco non dixiſſe Ariſt. ap
petitum motum eſſe ſimpliciter, ſed quendam
motum, quòd motus ſit actus imperfecti, &
fiat in tempore, vt 5. ethic. traditum eſt, appe
titus verò eſt motus perfectus, & actio perfe
cta, quæ res, non ſolùm vera eſt in appetitu, ſed
in ſenſu, & ratione, quòd confertim ſubitoq;
fiant, vt eodem 3. de ani. declarauit; Dicitur
etiam appetitus motus quidam, alia ratione,
quam ſimplicius affert ex ſententia Alex. quo
niam appetitus cùm ſit principium motus lo
calis, terminatur ad motum, anima enim ap
petens mouetur, quare vbi primò rethor. dixit
ſunt eſſe motum quendam animi, adiecit & ſta
tum, vel conſtitutionem ſubitam, vt nobis ex
primeret non eſſe motum, ſed perfectam actio
nem: Addidit etiam ſenſibilem, quia loquitur
de voluptate, quæ ſenſus appetitionem ſequi

[illegible]
eſt ſimul totus, ſic enim eam dictionem interpre
tatur ſimplicius primo, & 8. phyſicorum: ſub
dit quoq; Ariſt. in naturam, vt à dolore ſeiun
geret, nam (vt ſupra monuimus) dolor, & vo
luptati commune eſt, vt confertim fiant, ſed di
ſtinguuntur, quòd ille ſit conſtitutio præter na
turam, hæc verò ſit in naturam motus, & ſta
tus. Cæterum de hac voluptate, & dolore, nō
eſt nunc propoſitum diſputare, ſed de eo ſolo,
qui à corpore læſo, ac malè affecto proficiſci
tur, de quo diſputantes primùm inueſtigabi
mus, an ſit ſenſus rei lędentis, vt placuit mul
tis (dixit enim Auic. eſſe ſenſum rei contra
riæ) vel an ſit actio læſa, vel deprauata, vt alij
ſentiunt: Nos quidem arbitramur non eſſe a
ctum ſenſus, neque operationem, quod ita
confirmamus: appetitus non eſt ſenſus, ſunt
enim duæ inter ſe diſtinctæ facultates, quare
nec actio appetitus eſt actio ſenſus, ac dolor eſt
in appetitu, quoniam eſt principium motus;
dolor igitur non eſt ſenſus, ſed contractio que
dam animæ, vt contrà voluptas effuſio: Ita enī
[illegible] ab ſen
ſus actio eſt cognoſcere; & hæc finis, & me
dia, per quæ ad finem peruenitur, non ſunt
idem: voluptas autem [illegible] finis co
gnitionis ſenſus, igitur non ſunt actio ſenſus,
præterea dolere non eſt cognoſcere, ergo do
lor non eſt cognitio, quod patet, quia dole
re eſt pati, ſed ſentire eſt cognoſcere, nam vt
dictum eſt ſupra, licet ſenſus generetur cum
paſſione, tamen ſentire non eſt recipere; in
ſuper perfectio actus cognoſcendi non eſt actus
cognoſcendi, idem enim ſeipſum perficeret,
ſed delectatio eſt actionis perfectio, vt teſta
tur Ariſt. 10. ethic. igitur neq; dolor, qui eſt
actionis imperfectio, contrariorum enim eadē
eſt ratio: nam voluptas, & dolor non ſunt in fa
cultate cognoſcendi, neq; actiones, & cognitio
nes facultatis cognoſcentis, ſed affectiones ap
petitus ſenſus, verùm quoniam ſenſus, & ap
petitus ſemper ſunt vna, multis viſum eſt idem
eſſe actionem, & delectationem, cùm tamen
actio delectationem ſeu finem ſpectet, & de
lectatio perfectionem, ſimiliter dolor cùm ſit
imperfectio, non eſt finis ſecundùm naturam,
ſed à ſenſu abhorrens, & alienus: Deinde licet
medici dolorem, tanquam affectum curent, illi
remedia adhibentes, id tamen faciunt, ut cau
ſam doloris auferant, tribus enim modis cu
rari dolorem iubent, auferendo cauſam læ
dentem, calorem innatum excitando, & ſtu-

ſenſibus, nec læſionem ſentiunt dum vulnerantur, nec dolent, niſi vbi ſanguis deferbuerit, tunc enim cognitio incipit vigere, & læſionem percipere, quò fit, vt doleat: Prima igitur cauſa doloris eſt qualitas lædens, altera eſt perceptio ſenſus, nam ſi intellectus læſionem apprehenderet, haud quaquam doleremus, proinde ex his duabus cauſis, ex læſione inquam eiusdem perceptione, ſtatim naſcitur dolor in quo, nec eſt vera generatio, nec motus, ſiquidem non fit paulatim, neq; per partes, vt optimè Gale. docuit, ſed confertim: Verùm quia percipi poteſt, & læſio, & locus læſionis, interdum adeò turbatur cognitio, vt læſio quidem percipiatur, locus tamen læſionis, diſtingui non poſſit, quod viu venit, vbi vel læſio exigua eſt, vel magna eſt perturbatio ſenſuum. Habes igitur facultatem, in qua hic affectus gignitur, eſſe appetitum ſenſuum, propterea actionem eius, ac formam dicimus eſſe actionem à ſenſu, & à natura alienā: Quod clariſſimè patefit exemplo adoleſcentis, qui ſi puellam perditè amauerit, deturq; ei fortè fortuna illius dextram apprehendere, incredibiliter afficitur delectatione, at vbi ille ardor deferbuerit, ſi eandem tetigerit, nullam percipit delectationem, & licet idem ſit actus, eademque perceptio, non tamen eadem eſt delectatio, quia non eſt idem affectus: Quamobrem delectatio, & dolor in affectu, non autem in facultate agendi, & cognoſcendi, ſtatuenda eſt: Ex quo patet, dolorem neque ad ſolutam vnitatem, neque ad intemperiem referendum eſſe, tanquam ad proximam cauſam. Verùm medici cùm curant dolorem, eiuſque cauſam perſcrutantur, ſæpe cauſas doloris cùm communis læſionis confundunt, credentes eandem eſſe doloris, ac læſionis proximam cauſam, attamē hoc aliter ſe habere iā oſtenſum eſt, proxima enī cauſa doloris eſt perceptio læſionis, læſionis verò ſoluta cōtinuitas, quod apertius euadet, ſi id cauſas læſionis, quas medici doloris eſſe dicunt, tranſeamus, & quæ nā fuerit Ariſt. ſententia, ea in re explicemus.

DE CAVSIS LAESIONIS IN DOLORE, IVXTA *Peripateticorum decreta. Cap. XI.*

MEdici quorum officium eſt, ſi non læſiones tollere, & ſaltem appoſitè facere ad tollendum, cùm id ſe pręſtare non poſſe, cognoſcant, niſi cauſas perſpiciant, cùmq; dolorē malum quēdam affectū eſſe animaduertent, quē læſio percepta gignit, diù multùmq; eius læſionis cauſas perſcrutati ſunt, duasq; tandē eas inuenerunt, intēperiem, & ſolutionem continui. Dubitarunt deinde vtra harū dici poſſit propinquior, ac potior cauſa: Gale. quidē intelligens dolorē, non niſi à vehementibus, ac maximis cauſis gigni putauit, qualitates ſine ſolutione cōtinui, nullo mō in ſenſu inducere poſſe ſymptoma adeò acerbū, & propterea diuiſionem continui neceſſario cōcurrere exiſtimauit, perſuadēs ſibi, fieri nō poſſe, vt pars ita validè lædat, quin vnitas eius ſoluatur: At Auer. vtpotè philoſophus, nolēs à phyſicis principijs diſcedere, opinatus eſt, vt in alijs ſenſibus, ita etiam in tactu perfectionem, aut læſionem à proprijs obiectis produci ac propterea à qualitatibus, tanquam proprijs obiectis tactus læſionē, ac perfectionē ei', voluit proficiſci: Iudicās porrò vnitatis ſolutionē non eſſe propriū tactus obiectū: nullomodo adduci potuit, vt eā propriā eſſe doloris cauſā exiſtimaret: Ob quā authorū controuerſiā, euenit, vt recentiores medici, maioribus perpetuū induxerint bellū: Nos aūt qui philoſophorū decreta ſectamur, vt ipſa rei veritas magis eluceſcat, neq; vllus ſuperſit dubitandi locus, q̄dam in mediū ſtatuamus: Ac primum ſenſus oēs nequaquā delectari, aut affligi, & lædi, niſi ab eo, q̄ à proprijs, tanquā à prima, ac ſumma cauſa promanat. Ita enī viſus à colore, vel lumine, auditus à ſono, olfatus ab odoribus, guſtus à ſaporibus, tactus deniq; à ſuis qualitatibus, bene, malenè afficiūt. ſiquidem in ſenſuū instrumētis inde perfectio oritur, vnde & læſio emanat. Verùm nihil agit in ſenſum, niſi ſuū obiectū, ergo propriū obiectum eſt, q aut lædit, aut actionē perficit, atq; id apertiſſimè demōſtratum eſt à philoſopho in 2. de ani. vbi docet ſenſum eſſe potentiā, obiectū verò actū: Potentia porrò nunquā patit, niſi ab eo, cuius eſt potētia neq, ab alio perficitur, quàm à ſuo actu, cumq, proprium obiectum actus ſit, & perficiat, idem quoq; actionē læderet, alioquin ſi duo eſſent, & vnum læderet, atq; alterū perficeret, eaq; non poſſent niſi per actionem generari, duo prorſus diuerſa, agerent in potentiam. quòd ſi detur, nullum erit obiectum propriū vnius potentiæ, nec ſenſibilia propria erūt, ſed quodlibet aget ī quodlibet, quo nil abſurdius proferri poteſt, ſtatuēdum itaq; eſt ſolùm propria obiecta lædere, & perficere: Eſt & alterū nobis cōſtituendū, nempe ſolutionem vnitatis in tactus inſtrumento à tangibili qualitate prouenire, q clariſſimè apparet in carne, vbi eius vnitas ſoluitur, & vulneratur à re dura, & acuta, aut contunditur à dura, & reniteute, aut alia ratione, quam ſenſus facilè dijudicat, diſſoluitur, nam & ſi lateat interdum diuiſio, & intra carnem deliteſcat, tamen à qualitate mordente, extendente, premente, rarefaciente, diuiditur: omnis igitur ſolutio continui, vt in tactu à qualitate tangibili, ita in viſua, cæteriſq; ſenſibus, à ſuis obiectis manat: quam rem ſi Auer. ita apertè,

vt nos

vt nos nunc fecimus, enarraſſet: nemo hæc in dubium vertiſſet, eſt & tertium ſtatuendum, vt omnis controuerſia tollatur, quòd diuiſio continui læſio eſt, quam diuidens, aliquid facit, non autem cauſa læſionis, quæ læſio nil aliud eſt, niſi partium coniunctarum diſtantia, quarum vnitas, ſanitas erat: Hæc autem diuiſio, & diſtantia percipitur à ſenſu communi, vt & ipſæ ſenſationes, vt lib. 3. de ani. explicauimus, quare cum recentiores dicebant, ſenſum non apprehendere obiectum cõe, niſi per proprium, id veriſſimum erat, neq; em̃ ſenſus exterior diuiſionem comprehendit, niſi qualitatem diuidentem, quæ diuidendo tangit, & tãgendo diuidit, ſimul em̃ hæc fiũt, neq; conſiſtit in eo ꝙ factum eſt, ſed in eo, quod fit. Diſtantia porrò cognoſcitur à ſenſu communi, & ratione, verùm quia dolor non eſt actio ſenſus, diſtãtia partium in ſenſum agere nequit, ita vt dolorem inferat, ſed qualitas tantùm, quæ inter tãgendum diuidit, mouetq; ſenſum, ſenſus verò communis læſionem percipit: Inde enim vera eſt læſio, quæ dolorem excitat: atq; hoc pacto cõtinui diuiſione, quæ maxima læſio eſt, inferre dolorem cenſemus; at quòd ſ perceptio læſionis, ſit doloris cauſa 6. top. eſt quoq; traditum ab Ariſt. vbi cùm dolorem in ſenſu tactus, communi, ac paruulgata definitione deſcribens, inquit, dolor eſt paſſio animalis à diſtantia partium cohærentium facta cum violentia, in hac definitione ponitur ipſum ſubiectum, nempe animal, nam quod inanime eſt, non ſentit, & propterea non dolet, apponit & iam Ariſt. formam ſcilicet paſſionem, eſt enim affectus, vt iam dictum eſt, & non actio, aut facultas agendi adiicit, & cauſam, quæ eſt maxima læſio ex diſtantia partium: deniq; & modum aſcribit, quo generatur dolor, vbi addit cũ violentia, hoc eſt ſimul, confertim, ac ſubitò, Illud verò aduertendum eſt, non fruſtrà additũ eſſe ab Ariſt. illud verbum, cohærentiũ, cùm reddat cauſam, maximam. f. læſionem ex diſtantia partium cohærẽtium: Nam niſi partes inter ſe naturaliter cohæreant, continuæq; ſint, diſtãtia nec lædit, nec dolorẽ affert, quod patet in digitis, qui cùm naturaliter non cohæreant inter ſe, ſed ſint disiuncti: ſi quis autem eos coniunxerit, deinde diſiungat, nullum propterea dolorem ſentient. Nec eſt audiẽdus conciliator qui per diſtantiã, malam proportionem intellexit; mala em̃ proportio eſt inter obiectum, & potentiã, non autem inter inſtrumenta, illud etiam ſtatuẽdum eſt in alijs ſenſibus, præter tactum, qui organũ

loris generationem, quæ, maxima læſio eſt, neceſſario requiritur. Id cùm Galenus probè intelligeret, negauit læſionem, quã humor infert, dolorem excitare: tum quia non ſoluit continuum, tum quia inter qualitates tangibiles minorem vim agendi obtinet: Nos tamen ex philoſophi ſententia, ab humore etiam quandam moleſtiam, leuemq; dolorem inferre poſſe cenſemus, licet non ſummum, quale continui ſolutio affert, quod Gale. quoq; 7. lib. de Placit. Hypp. & Plat. videtur aſſerere: ex quibus colligitur, eas qualitates quas percipit ſenſus, etiã ſi continuum non ſoluant, exiguos tamen dolores afferre: atq; vbi ita lædunt, vt vnitatem ſeparent, cùm hæc ſit maxima læſio, ingentẽ, maximumq; inferre dolorem, atq; hoc ita accipiendum eſt, vt intelligas pro varietate loci in quo, dolor eſt, & partium diuiſarum, illum intendi, & remitti poſſe: poſtremo ſtatuendũ eſt, excellens obiectũ, facere magnum, vt habet Ariſt. 3. de ani. ſenſum corrumpere, ſoluit enim obiecti exceſſus rationem, ſeu proportionem, non quidem illam, q̃ inter obiectum eſt, & potentiã (nã cum obiectum excellens eſt, ſtatim quoq; proportionem excedit) ſed qualitatum, quæ in organo ſunt, & humorũ temperiẽ deſtruit, nã que his probè temperatis, fit ſenſus, quòd ſi eorum temperies aboleatur, aut labefactetur, vel nullus fit ſenſus, vel certè paruus, hæc enim voluit Ariſt. 5 de gene. an. in ſenſu viſus, cùm ſenſibile ſenſum mouet, vt eſt lucidum organum ſenſus viſus, eſt commenſuratum ipſi obiectum, cum vt humidum mouet, & temperiem agitat, túc improportionatum eſſe obiectum dicem⁹: non intelligens igitur per excellẽtiam malam proportionem, & relationem, quam tradidit conciliator, ſed potius obiecti exceſſum, quem ſequitur illa proportio mala, ac immoderata, neq; immoderantia ipſa eſt cauſa doloris, alioquin vbicunq; eſſet, ibi dolorem afferret, ſed cauſa eſt læſionis in inſtrumẽto per ſe, poteſtq; interdũ eſſe adeo vehemens, & magna, vt ſenſui dolorem inferat, vt ſupra monuimus: In tactu autem exceſſus obiecti per ſe animal interimit, & dolorem excitat, quoniam ſoluit vnitatem frigidum venenum, puta opium, quanquam lædit animal per tactum non tamen dolorem affert, ſed ſtuporem, qui doloris potius imago, & ſenſus priuatio, quàm dolor dici debet: Quibus ita conſtitutis, facilè núc quæſtionibus, quæ diu philoſophos, & medicos torſerunt, ſatisfiet: Eſt enim proprium rectæ diffinitionis, eſſentiam rei, cuius ratio quæritur, ex

DVBIA, QVAE SVPERIORIBVS DICTIS ACCIdunt. Cap. XII.

Contraria, cauſas contrarias, quibus fiunt, neceſſe eſt, vt habeant, quare cùm dolor, & voluptas contraria ſint, neceſſarium erit, vt à cauſis cōtrarijs generentur: cùm igitur ſolutio continui ſit acerba læſio, dolorem excitans: Iure, & vnio delectationis cauſa, neceſſariò erit; ſed videmus quòd ex conglutinatione, & vnione vulneris non ſequitur delectatio, minimè igitur concedum eſt, diuiſionem, dolorem poſſe generare? adhuc dolor fit ſimul, & confertim, diuiſio eſt motus (vt philoſophi dicunt) localis, qui tempore indiget, igitur hæc duo, diuiſio, & dolor, haud quaquam cohærent. Rurſus non videtur dolor eſſe paſſio præter ſenſationem, quoniam paſſio eſt qualitas, quam Ariſt. inter qualitates tertij modi repoſuit, vt ſuperius reprobauimus. Præterea ſentire eſt pati, dolere eſt pati, igitur dolor eſt ſenſus, & quoniam hæc reciprocantur & commeū, poſſunt [illegible] in prima, & ſecunda figura reponi: Accedit, quòd ſi nō eſſet ſenſus, eſſet ſenſibile, quòd fit, vt ſentiretur, & quo argumento ſuperius non eſſe dolorem, nō eſſe qualitatem ſenſibilem demōſtrauimus, eodem probauimus, eſſe ſenſum. Quòd ſi non detur, ſine dubitatione ſenſibile erit, quoniā omne quod eſt in ſenſu, aut eſt tactus, aut potentia, aut obiectum, Amplius ſuperius dicta, manca eſſe videtur, quòd multa tacuerimus, quæ ad doloris exquiſitam intellectionem ſunt valdè neceſſaria, non enim fuit explicatum, quænam ſint partes, quæ ſentiunt dolorem, illæ ne quæ poſt diuiſionem remanſerunt diuiſæ, in illa, quæ per diuiſionem abolentur; partes ſanè, quæ diuiſæ relinquuntur, cùm vna ab altera diſtet, nullum percipiunt rei diuidentis ſenſum, & multò minus illa, quæ iam perijt, quoniā quod nō eſt, ſentire haud poteſt. Adhæc in ijs, quæ ſuperius dicta ſunt, non explicuimus an dolor ſit morbus, quandoquidem inuicem pugnare videtur dolor, & morbus: morbus enim res eſt facta, & diſpoſitio permanens, vt Galeno placuit; Dolor eſt res, quæ fit, & confertim, ſed læſionem eſſe affirmabimus (vt ſuprà diximus) erit procul dubio morbus, & læſio. Deſiderantur adhæc multa alia, nempe an ſit aliquis dolor naturalis: Deinde an ſpecies, quam ſenſus recipit, ſit doloris cauſa, an res ipſa percepta: Poſt hæc, &, maximè cū de dolore tractemus, videt eſſe explicandū, prætermiſſum eſt, ſ. an eadē corporis parte ſimul dolere, & voluptate affici poſſum? Præterea quō animus in dolore, & voluptate cū corpore afficiatur. Vlterius, vtrum dolor ſit & dicatur actio corrupta, an paſſio corrupta, & an ex ſpeciebus doloris, maior, vel minor ſolucontinuitas percipiatur. Poſtremo quomodo ob vehementem imaginationem, in nobis commiſeratio oriatur, ex alterius miſeria, vel dolore, ſi fortè huius, aut illius aliquod membrū laberat, veluti intuemur.

DVBITATIONVM SOLVTIO. Capi XIII.

Et ſi diu latuerit medicos ac philoſophos, & ratio, & cauſa doloris, tamen quoniam aperta eſt huius dubitationis ratio, ac cauſa, nodos explicare non erit difficile: & ad primam quæſtionem dicendum eſt, aſſumptum eſſe verū, quòd vnio diuiſarum partium eſt motus, & conſtitutio ſecundùm naturam, quoniam ſcopum habet ſanitatem, quæ eſt corporis perfectio, vt diuiſio continui eſt læſio, & motus præter naturam: Verùm cùm vnio non ſubitò fit, non generatur inde paſſio, quæ voluptas dicatur, ſed ſi ſtatim fit, in ipſa percipitur delectatio, ex diuiſione verò percipitur ſæuum ſymptoma, quod eſt dolor, cùm confertim fiat: Ad alteram verò dicimus, quòd diuiſio eſt læſio, quæ cùm primùm à ſenſu percipitur, inducit paſſionē in appetitu, idq; confertim, modus igitur, & qualitas lædens ſunt ſummæ cauſæ, proximō autē eſt perceptio læſionis quæ fit confertim, & quod per bellè Ariſt. lib. 8. phy. docuit, agens de captiuo, diuidente parietem, & de guttis cauantibus lapidem, & de gene[ratione] glaciei, quæ ſiunt confertim, & tota ſimul, quamuis motus antecedat, idem nunc de dolore & voluptate ſentiendum puto, cùm ſint affectiones, quæ ſenſum ſequantur, & perceptio læſionis ſubitò fiat, affectioq; tota ſimul excitetur, nam idem verbum [illegible] quo vſus eſt philoſophus 8. phy. in generatione quoq; doloris vſurpatur, an verò ſignificet fieri in inſtanti, vel ſimul, diſſentiunt Porphy. & Simpl. 1. phy. & ego ſimplicij ſententiæ accedo, quòd confertim, & tota ſimul & cōcauatio lapidis, & diuiſio à capriſico, & glacies generatur, mixtis namq; de cauſis ſemper ex Ariſt. ſententia tenendum cenſeo nullam neceſſe ēm mutationem in inſtanti fieri, benè autem idest confertim, & tota ſimul, quod in 10. ethic. nobis apertè ſignificauit philoſophus, ſed nunc nō eſt hic locus. Ad alia igitur, quæ de geneſi doloris ambigunt, ut tranſeamus. Eſt enim genus doloris paſſio, vt docuit philoſophus, ſed ducendu.

dum Ariſt. non accipere paſſionem pro paſſibili qualitate, ſed vt cum actione comparatur, vt velut iam ante explicauimus: at ij qui probare nituntur dolorem eſſe ſenſum, hoc medio, quoniam & dolor, & ſenſus paſſiones dicuntur, ſimiliter decipiuntur, ac ſi quis probare velit, hominem eſſe aſinũ, per hoc, quod ambo ſunt animalia, vt ſi ratiocinaretur, homo eſt animal, leo eſt animal, igit leo eſt homo: ſed & id, quod pro confeſſo acceperunt, falſum eſt, nempe hæc inuicem reciprocari, nã nec omnis paſſio eſt ſenſus, nec omnis paſſio dolor, ſed differentibus rationibus, ſenſus, & dolor dicũtur paſſiones, ſenſus quidem cũm ſentiat, eo quod organum recipit, ac patitur, dicitur eſſe paſſio, & eſt facultas, quæ mouetur à ſenſibili, vt ſuperius explicatũ eſt, dolor autem eſt affectus ĩ appetitu ex ſenſu ortus, nam cũm ſentimus, continuo ſequitur in appetitu affectus, quod Ariſt. 7. ethici perbellè ſignificauit cùm inquit, animal in ſentiendo laborare, tum quod ſpiritus in functione laboret, tum quod ſequatur effectus ĩ appetitu: Ad aliã porrò dubitationem dicamus ꝙ diuiſio, quam illi in medium adduxerunt, manca eſt, ex enim quæ in nobis ſunt, ſunt facultas ſentiendi, actus, & paſſio, quæ ſequitur actum, quæq; à medicis ſymptoma dicitur, ſenſibile autẽ eſt extra animam, & ob id lib. 2. de anima, cùm volumus, nõ ſemper ſentimus, inquit Ariſt. Itaq; ceſendum eſt cauſas primas ſentiendi, duas eſſe, vnam in nobis, quæ eſt facultas ſentiendi, alteram vero eſſe ſenſibile ipſum, at dolor inter cauſas nõ numeratur: non valet igitur, non eſt actus ſentiendi, igitur eſt ſenſibile, nam eſt paſſio, quæ ſentiendi actum ſequitur, in hac autem differentia inter actum ſentiẽdi, & affectum, quam plures non vulgares philoſophi aperte decepti ſunt, Ariſt. 10. ethic. inquit quòd & ſi actio ſenſus, & voluptas ſimul fiant, non tamen ſunt idem, vbi damnare videtur illos, qui affectum, & actũ ſentiendi, vt vnum accipiebant. Sed iam ſatiſfaciendum eſt ijs, qui multa in noſtra tractatione de dolore deſiderabant, & primum ſuſcitantibus quæ nam partes continui, cùm primum diuiduntur, dolorem ſentiant. Dicẽdum eſt partes, quę diuidẽtes tangunt percipere ſenſum rei lædentis, cùm illæ aut alteratę, aut diuiſæ tñ ſint, aut diuiſæ ſimul, & alteratæ, diuiſio autem vnitatẽ corrumpit, & dualitatẽ generat, vt iam diximus & quamuis facta iam diuiſione partes ſ. diuidẽtes diſtent, tamen dum diuidit, partes hæ diuidens tangunt, & tangunt ab illo: Sed alteri iã dubitationi ſatisfaciendum eſt, ſi quæuis læſio, [illegible] ſtabiliat, dolor aliquando multo tẽpore durat, igitur inter morbos numerandus videtur, vt conciliator cenſuit: Ad hæc dolor actiones [illegible] perũmerò lædit, eſt autem morbi proprium lædere primo, & immediate operationes: ſed eſt reſpondendum quòd duratio non impedit, nec remouet rationem, ac naturam rei, vt Ariſt. primo ethic. adnotauit, nã albedo, quæ diem vnũ durat, eſt eiuſdem rationis cum albedine quæ mille annos durauit, cùm igitur dolor ſua natura, & per ſe ſit paſſio profecta ab actione, & illam ſequẽs, propter hoc, quòd multo, aut pauco tempore durauerit, ſuam naturam, nulla ratione mutabit. Deinde ſi morbus diceretur, erit diſpoſitio, vel habitus antecedẽs ipſas actiones, illas q; lædẽs, vt cauſa, & ſi aliquãdo lædit actiones id facit, nõ vt res quę iam facta, ſed dum fit, & vt effectus, non vt cauſa: Eſt enim aliquando [illegible] læſio in inſtrumẽto ſenſus, vt tubere ſenſuum, & mouendi principium, quod afficitur dolore: eſt. n. motus principium appetitus, cuius dolor eſt affectus: Percõtatur quidam vlterius, an ex [illegible] ſententia dolor alicuius ſit naturalis, id. n. perſuadere, [illegible] dolor mulierum parturientium, & dolor puerorum qui dentire incipiunt, nam ſi coniungitur rei naturali, videtur naturalis: dolor igitur cum coniungatur rebus, quæ à natura proueniunt, naturalis videtur eſſe: Sed ſatiſfaciendũ eſt, quod omnis dolor ſit præter naturam, cũ aduerſatur naturæ i. formæ, & conditionibus, quibus forma in materia permanet, quare ſi alicui rei à natura profectæ iungitur, illud à natura non per ſe intenditur, ſed ex accidenti, proponit enĩ ſibi natura animal in lucem ędere in quo tantam cernit perfectione vt mox completum edatur, quanuis cum aliquo virium diſcrimine compleatur opus, dolorem parturiẽtiæ. ſimili ratione, & de alijs dicere expedit vt enim ſi omnia, quæ materiæ neceſſitate proueniunt naturalia nuncupemus, læſiones omnes corruptiones, ac mortes, naturalia dicemus, cum materiam ſequantur, quæ natura quoq; dicitur: vt patuit lib. 2. phy. dicuntur tñ eſſe præter naturã [illegible] naturam, hoc eſt formam labefactant, & ob id philoſophi corruptionem eſſe affirmarũt quoniam in nobis eſt materia quæ horum omnium ſuſceptrix eſt: ſunt qui his dictis quæſtionem inferant, quod omnis ſenſus recipit ſpeciem ſine materia, tactus itaq; ſpeciem comprehendet, & non calidum, frigidum, ſiccũ, aut humidum, minimeq; læſionem ipſam, igitur ſpecies erit cauſa doloris, & qualitas ipſa exterior, ledens, aut neceſſarium erit ponere in ipſis ſenſi-

vt autem eſt potentia cognoſcens, recipit ſpeciem, & non rē ipſam, ſed cùm hæc ſpecies ſit rei præſentis imago, conditiones, & proprietates ſimiles habet ipſius rei, quæ sēſui obijcitur; ſi enim res illa eſt qualitas, nō excedens naturā facultatis, & inſtrumenti, recipiet ſenſus ſpeciē, & inſtrumentum ipſum non alterabitur: ſin autem res longè excedit, & ſuperat naturā inſtrumenti, ſenſus non modò ſpecies ipſas rei recipiet, vt facultas cognoſcens, ſed conditiones ſimiles rei ducit in organum, quibus à ſuo temperamento, ac cōmenſuratione mutabitur, & quoniam tactus magis terreum organum habet, læſio magis ſentitur & res ipſa (vt latini dicunt) recipitur, & non ſolùm ſpecies: Erūt igitur duo, vnum dicetur iudicium, quod in ſenſu cōi, qui in corde reſidet; nouiſſimè ſit, alterum verò eſt paſſio in inſtrumento, vt corpus eſt; Quare qui dixerunt vnam eſſe actionem ſenſus cùm materia, de cognitione intellexerunt, verùm alia eſt, non ſenſui, ſed naturalis ipſi inſtromēto, quod corporeum eſt, at nullum corpus ab alio corpore tangitur, quin alteretur, ac mutetur. His ſic conſtitutis, dicāmus dolorem excitari à primis cauſis, nēpe à ſpecie rei, atq; hæc ſanè receptio ſpeciei dolorem animi, ac triſtitiam præbet, cui receptioni ſpeciei, niſi alia coningeretur, nō faceret dolorem, de quo dicere propoſuim⁹, qui læſionem membri ſequitur: Requiritur itaq; ad dolorem, qui læſionem corporis ſequitur, & receptio ſpeciei, vt proxima cauſa, & læſio mēbri, quæ à qualitate, vel corpore lædente proficiſcitur, Quòd ſi rurſus in quæſtionē vertes, verū horum duorū primo in ſenſu recipiatur? Dicamus interdum, ſimul vtrunq; recipi, cùm res confeſtim tangendo lædit, aliquando verò ſpecies, veluti vmbra rei, & imago ſensū afficit, & poſtea res ipſa organum lædit, hac ergo ratione, nod⁹ iſte explicetur: Sed alia quæſtio huic ſuccedit, q obſcura ſanè & difficilis videtur, nempe an eadem parte, eodemq; motu dolere atq; voluptate affici ſimul poſſimus: profectò ſiquis dolores, atq; voluptates, quæ ſenſui accidunt recte rūnē pēſitabit, & dolorem voluptati, & voluptatem dolori, neceſſario nexi intelliget, ita vt ſimul à contrarijs afficiamur, quod Socrates docuit i. Phœdone, cùm dicit miram quādam eſſe rem, quam homines voluptatem vocant, vtroq; modo ſe habere ad dolorem, qui eius contrarius videtur, qui ſimul homini, adeſſe noluit addit, ſi quis tamen ſequitur, capitq; alterum, alterum quoque capere cogitur quaſi ex eodem vertice ſint ambo connexa, vbi videtur Socrates perſuadere velle, voluptatibus dolores eſſe annexos, nā cū ob vincula dolore afficeretur, & crus perfricaret, ſtatim ſentiebat ſuccedentem voluptatem, eo exemplo, quaſi nobis ſignificare volens, voluptatē cum dolore ſemper eſſe coniunctam, et nos hoc nō agimus, ſed quærimus an eodē tempore, quo dolem⁹ voluptate quoq; afficiamur? Quā controuerſiam diluit Alex. 1. natur. quæſt. cū docet nos ſenſu percipere hæc ſimul ad eſſe, patet enim id in ſcabiæ laborantibus, qui dolent, quòd acris humor cutem exulcerat, ſed delectatur quòd cutis perfricata, ac vellicata aperiatur, & humori exitum præbeat, quamuis eo tēpore ſimiliter doleat, quòd iam adſit alius humor, qui frictionem requirat; Proinde dolores & voluptas, ſimul ſentitur, licet à diuerſis cauſis oriantur, quemadmodum Socrati eueniebat, qui ī crura ob vincula dolorem, ob frictionem voluptatem percipiebat, idem quoque accidit his, qui valdè ſitiunt, eos enim delectat potio frigoris, atque humiditatis inopiam reſtituens, ſed inuerſim etiā dolent, dum bibunt, quòd ſitis nō dū ceſſet, quin ēt, hoc vſu venit in fame, delectātur enim qui eſuriunt, dum cibum capiunt, & dolent, quòd non dum ſatietas aduenerit, atque hunc aff. cum per dolorem dulcem ſpiratio intellexit Archigenes: ſed longè melius hunc affectū voluptatis atq; doloris ſimul experiunt, qui amāt, ex labore enī delectantur, ſimul ac dolēt, de eo nihilominus conqueruntur, & ſi volentes illum ſubeant, propterea rectè Catullus:

Odi, & amo: quare id faciam fortaſſe requiris;
Neſcio, ſed fieri ſentio, & excrucior.

Hvivsmodi autem coniunctus affectus ex voluptate, & dolore, in guſtu quoque percipitur, ex vino, quod raſpatum vulgò, & nonnulli auſterum vocant, ſimul enim & delectat, & linguā vellicando dolorem affert quod in coitu etiam ob ſeminis excretionem accidit, ſed hic non eſt verus dolor, quem in noſtra diſputatione propoſuimus, ſed magis quædam moleſtia, ac triſtitia: hæc triſtitia, & voluptas ſimul in motu ſentiuntur, & à Galeno aliquādo 2. de locis affect. dolor pruriens dictus eſt: Eadem itaq; parte dum motus ſit, voluptate, & dolore capimus, ſed cùm res iam facta eſt, aut vno, aut altero afficimur: In morbo, enī aut excitatur dolor, aut voluptas: Ad aliam verò dubitationem dicendum eſt, quòd animus in dolore contrahitur, et in uoluptate diffunditur vt Alex. docuit 4. lib. quæſt. natural. manifeſtè autem illud apparet in his qui ſubitò dolore corripiuntur, quoniam contrahunt articulos & ſpiritus, at hi in voluptate diffunduntur, & diſtenduntur articuli: Nec Ciceronis hereſim modo probamus, qui cū corpore, aut eius particula dolemus, nullum motum pati animum, exēplo illius, qui morbo articulari laborat, perſuadere conatur Ariſt. enim

& Hippo. cenſent, quòd, qui particu[lis] aliquá corporis dolent, & dolorem non ſentiunt, ijs mens ægrotat; Quòd ſiquis animo dolorẽ percipit, & minus torquetur, haud affirmabimus animum non dolere, quod non adeò afficiatur, ſed minus angi: Ad illud præterea, quod quærebant, an dolor iuxtà philoſophi ſententiam actio corrupta, vel paſſio magis dici deberet: Reſpondendum eſt quòd nullo pacto dicẽdum eſt, eum eſſe actionem, neque corruptam, neque vitiatam, ſed dolor paſſio, vel affectus malus, & prauus, vel conſtitutio mala contra naturam, & violenta eſt, voluptas verò eſt bona conſtitutio, ac naturalis: Alia inſuper quæſtio eſt, an differentia dolorum, maiorem, vel minorem ſolutam continuitatem, indicet? Dicas quòd cùm dolor ſit affectus profect[us] à læſione, neceſſariò læſionem indicabit, læſio autem eſt intemperies, aut ſolutio continui? Ob id Gale. in arte medica, qua de ſignis, dolorem indicium eſſe, aut ſolutæ continuitatis, aut intemperiei docuit, & 2. lib. de locis affect. ex modis doloris, partes affectas cognoſcere tentauit, quoniã ſunt dolores, magis familiares vni parti, quàm alteri, vt Hippo. docuit, qui rerum dolorem, grauem eſſe dixit, ſunt enim modi dolorum, & differentiæ plures, quas ab ipſis laborantibus audire licet, qui perinde ſe dolere aiunt, quaſi acu pungantur, hinc dictus eſt pungens dolor. Rurſus perinde ac ſi terebra perforentur, hinc dolor perforãs vocatur: aliquando grauitatis cuiuſdam ſenſus percipitur, quia interdum aliqua ſubiectarũ partium ſuſpendi videtur, Aliquando videntur contundi partes, aliquando extendi, quorum numerum à Gale. habes lib. 2. de loc. affect. Dicimus itaq; ad dubitationem propoſitam, quòd ex differentibus doloribus, maiorem, vel minorem continui ſolutionem deprehendimus, vt dolor lacerans, & pungens, maiorem ſolutionẽ indicat, quàm grauans, aut alius eius generis. Poſtremo indubium reuocatur, An ex commiſerationes, quæ alterius dolore habẽtur, non modò in animo, ſed etiam in corpore aliquis excitetur dolor, nam in animo ex commiſeratione dolorem fieri ex philoſopho 10. part. probl. habemus, & ſuperiùs diximus, mente dolemus, cùm videmus aliquem vri, vel ſcindi: In dubiũ ergo vocarunt, an ex mentis dolore in noſtro corpore excitatur aliquis dolor: Quibus ſatisfaciẽdum eſt, quòd à philoſophis, & medicis concedendum id eſſe cenſemus, à medicis quidem, quoniam accidentia animi, non ob aliud animaduertenda eſſe perhibent, niſi quòd corpus noſtrum agitent, excitatur enim aliquando atra bilis, aliquando flaua, vt de Antiocho amore nouercæ capto, monumentis mandatum accipimus, id quoque (vt libro de amoris affectibus diximus) non minus philoſophis fatendum eſt, vt ex verbis Ariſt. lib. de motu animal: apertè docentis, aſſerit namque planè philoſophus ex cogitatione, atq; alteratione alterari cor, cùm que alteratio fiat in principe parte, nil mirum ſi in extremis quoque magnæ ſentiantur differentiæ, idq; exemplo gubernaculi probat, in quo ſi parua fit mutatio, plurimùm nauis toto mutatur loco, Nihil igitur mirum, ſi mutato noſtro principio, rubor, pallor, horror, tremor, & his contraria nobis accidunt, excitatur enim calor, frigusq; quæ cùm affectiones generent, interdum dolor, interdum animi defectio ſequitur, ob primas ſcilicet qualitates, ſed nõ modò in nobis ex ipſa forti imaginatione ſequitur aliquis affectus, ſed in ipſis etiam fœtibus, malè afficiuntur particulæ, cùm mulier vtero gerens, attentiſſimè cum deſiderio aliquid imaginatur, Diximus tamen aliàs, quòd ex profunda, & diuturna imaginatione, multa & in nobis accidere credimus, multa & in alijs, ſed in ijs modò eſt locus. Hæc ſunt, quæ de dolore à Portio elaborata fuerunt in eorum gratiá, qui medicinam à naturali philoſophia ductam affectãt, tibi mi Florille dicata, quòd eiusmodi profeſſionis vindex es, quàm acerrimus: Bene vale.

F I N I S.

IO. VINCENTII SABALONI A. M. D.

VTILE, diuinum, MARTAE, ſed (lector amice) Aetas, ſit cura, non iuuenilis, opus.

LIBER intitulatus, Apologia de Immortalitate Animæ, Iacobi Antonij Martæ excellentiſſimi Philoſophi Neapolitani, cum quæſtionibus de ſpeciebus intelligibilibus, & de ſenſu Agente excellentiſſimi Simonis Portij Philoſophi Neapolitani, vna cum libello inſcripto, Diſceptatio de puella Germanica, & libello de Dolore, fuerunt à me Magiſtro Philocalo Pharaldo Neapolitano ſacri ordinis Carmelitarum bene & diligenter viſi & examinati, & in eis nihil inuenerim quod Sacroſanctæ Catholicæ fidei, aut Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Dogmatibus aduerſetur, ideo ipſos approbo, & ſine impedimento poſſunt imprimi. Ex Conuentu Sanctæ Mariæ de Carmelo Die 15. Octobris. 1577.

F. Philocalus Pharaldus Theologus Carmelit.

ERRATA SIC CORRIGE.

pag. 2. col. 1. poſſit, lege poteſt. ibidem priuare Deus infecta. l. priuare Deum infecta. p. 3. col. 2. creatione, l. priuatione. pa. 4. co. 3. gratiam, l. gratia. pa. 6. co. 2. factu. l. facta. ibi. co. 4. ingenitum. l. ingenitum. pa. 8. co. 1. ipſis. l. ipſius, ibi: deſiderium finis, deleatur finis. co. 3. [illegible] pa. 9. co. 1. potuit. l. potuit. pa. 12. co. 3. conſiderare, l. conſiderans. co. 4. paſſiua, l. paſſiuæ. ibi. acetum, l. acetum. pa. 10. co. 1. manefcere. l. marceſcere. pa. 20. co. 3. [illegible] pa. 23. co. 2. ſequitur animæ noſtræ. l. animæ noſtræ, ſequitur. pa. 25. co. 1. pen. l. par, pa. 28. co. 2. ad. l. ac. co. 3. concluſiones iſtas. l. concluſionem iſtam. pa. 31. maximarumq; l. maximarum, ibi. nos naturæ deleas nos, ibi. co. 3. factum a perſpicimus deleas a. pa. 32. co. 3. recipere line. l. ſine: pa. 33. co. 3. indige, l. indigere. pa. 34. co. 4. dicitur. l. dicit. pa. 41. co. 4. ſuis, l. ſuo.

Imprimatur.

Gaſpar Sillingardus Vic. Gen.

Habita fuit licentia a Reuerendo Magiſtro Sacri Palatij pro Apologia Immortalitatis.

Io. Franciſcus Lombardus

Paulus Regius.

Neapoli, Apud Horatium Saluianum. 1578. Menſe Sept. die 5.